

За редакцією В.Я.Тимофєєва

КОЗАЦТВО

Випуски 1, 2, 3.

1995, 1998, 2000.

Ця книга слугувала методичним посібником першим українським козакам на Задністровщині. Вона про Адамівський осередок козацтва, що діяв в Білгород-Дністровському районі на Одещині в останньому десятиріччі XX ст. – першому десятиріччі XXI ст., про козаків та козачок, про людей Адамівської громади, що в загальному громадському русі прокладали свої, козацькі, шляхи до незалежної держави Україна. Історія осередку подається через документальні джерела (газетні та журнальні статті, протоколи, спомини самовидців, накази отамани та рішення Козацьких Рад та ін.), що надає їй ознаки академізму. Але за рядками документів проглядають живі люди з їх пристрастями та інтересами, своєрідним козацьким поглядом на події та на життя взагалі...

Адамівська громада – унікальна громада; на її території лише в останні 20 років відбулися дві широкомасштабні (помітні) для України події: створення асоціації кооперативів ім. Тараса Григоровича Шевченка (80-ті – 90-ті роки XX століття; на меті було трансформація її в асоціацію вільних фермерів, а Адамівську громаду – в козацьку громаду) та навчально-виховного закладу нового типу – Адамівської школи козацько-лицарського виховання (90-ті роки XX століття – 10-ті роки XXI століття; на меті було трансформація її в козацький ліцей)...

Тимофєєв Валерій Якович — педагог, теоретик козацько-лицарського виховання; генерал-осавул Українського козацтва. Головний редактор альманахів козацтва Південноукраїнського Задністров'я «Річ про Адамівську Січ», «Річ про Буджацьку Січ», «Річ про Січ», «Козацтво Задністров'я». Нагороджений іменним годинником від Президента України, козацькими нагородами; удостоєний звання «Кращий освітянин України» в номінації «Народе мій завжди буде» за створення навчального закладу нового типу – школи козацько-лицарського виховання. Автор 20 монографій та близько 100 наукових і науково-популярних публікацій з історії та історіографії сучасного козацтва і козацької педагогіки. Працював директором школи, сільським головою, в апаратах державної адміністрації та районної ради на посадах начальника організаційного відділу.

КОЗАЦТВО

Випуск 1.

За редакцією В.Я.Тимофєєва

1995

ЗМІСТ:

ВСТУП

1. Листівка-козаківка (3).
2. Звернення Генеральної канцелярії УК (3).
3. Клятва Українського козака (3).

I. КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО

1. Програма-звернення Українського Чорноморського козацтва (4).
2. Програма Українського Чорноморського козацтва (4).
3. Програмний документ Адамівського осередку козацтва (5).
4. Програма Чорноморського Подунай-Гуляйпільського козацтва (6).
5. Ритуал посвяти в козаки Адамівського Осередку Козацтва (7).
6. Козацькі заповіді (10).
7. Положення про Адамівську добровільну козацьку дружину (12).
8. Указ Президента України (14).
9. Блок документів Адамівського Осередку Козацтва – Положення, Статут, Програма, Заходи, Символіка (15).

II. КОЗАЦЬКА ШКОЛА

1. Виховання фізично та морально здорового покоління (25).
2. Положення про республіканську експедицію «Козацькими шляхами» (26).
3. Основні документи козацької школи «Джура» (28).
4. Положення про шкільну та класну козацьку організацію українських піонерів «Джура» (30).
5. Статут Адамівського осередку дитячої організації «Джура» (33).
6. Програма діяльності дитячої організації «Джура» (35).
7. Козацьке тілодуховиховання – основа фізичного та морального здоров'я нації (35).
8. Сценарій посвяти в козачата (джури та дани (52).
9. Методичні рекомендації педагогічним закладам освіти (53).

III. КОЗАЦЬКА ГРОМАДА

1. Програма виходу Адамівської громади з моральної (духовної) кризи (56).

ЗАМІСТЬ ЗАКІНЧЕННЯ

1. Скаски казака-некрасовца (65).

ВСТУП

1. ЛИСТІВКА-КОЗАКІВКА **Прочитай та передай товаришу!**

Брати козаки (які ще не знають, або не пам'ятають, що вони козаки)! Нам випадає шлях вспомнити в собі козацтво аби стати козаком, бо не бути їм не можемо, не повинні ми. Батьківщина-Мати кличе нас, кличе нас Свята Покрова! Вступайте до лав козацтва! Організуйте козацькі осередки! Шукайте козаків-побратимів в других осередках – об'єднуйтесь, у спільній діяльності наша сила!

Слава Україні! Слава козакам!

2. ЗВЕРНЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА **«ДЕ ВИ, ОНУКИ МОЇ?»**

Нащадки славних лицарів України – козаків, де поділась відвага і воля ваша? Невже забули, чиї ж ви онуки? Забули, як дерли прадіди ваші китайку на онучі? Злазьте з печі, відривайтесь від спідниць, досить боки відлежувати! Згадайте славу козацьку! Пора Україні служити!

Ми, нащадки козацького роду, піднялись з колін і заявили про себе на I Всеукраїнській Великій козацькій Раді у вересні 1990 року.

Відтворене Українське козацтво є правонаступником козацтва України і охоплює своєю діяльністю всю територію України. Сучасне Українське козацтво – це сотні куренів, кошів по всій Україні. Це найщиріші почуття вільного братерства. Це збереження історичної спадщини народу. Це виховання патріотів і гарт завтрашніх воїнів Української армії. Це відновлення народних ремесел, впровадження екологічно чистих виробництв, фермерства.

Козацтво – це душа України, її Надія, оберіг і майбутнє!

Вступайте в Українське козацтво! Хто в душі залишився козаком, того козацтво України з радістю прийме до своїх лав.

3. КЛЯТВА УКРАЇНСЬКОГО КОЗАКА НА ВІРНІСТЬ УКРАЇНІ

Перед Богом нашим Всевишнім, Перед Святою Покровою, перед Українським народом, ім'ям моєї Матері і Батька, святою землею нашою клянусь, що готовий віддати Життя, захищаючи споконвічну свободу народу нашого рідного, дідівські вікові порядки і звичаї, Самостійну Україну.

Присягаю, що буду стояти на смерть за свободу і незалежність України, недоторканість її кордонів і до останнього подиху служити їй.

Якщо я порушу цю клятву, то нехай не прийме моє тіло Свята Українська земля і буду я проклятий моїм народом во віки віків.

Слава Україні! Слава Українському Козацтву!

I. КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО

1. ПРОГРАМА-ЗВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЧОРНОМОРСЬКОГО КОЗАЦТВА 27.04.1991

Одесити, будьте хазяями – Українським народом, а не «унікальною общністю». Унікальною тільки тим, що її унікально мордують «вітці міста» (отцы города) в усі віки.

1. Україні – таможню, власні гроші, свою армію – нехайно!

2. Уряд – який би рішуче відстоював інтереси трудящої інтелігенції, селянства, робітників, армії трудящих.

3. Вибори в трудових колективах, серед фермерства та в інших установах, обранням виборщиків, а не в «номенклатурно-торгашеских» округах злочинської партдиректорії. Скрізь по Україні старий менеджмент повинен бути змінений. Геть партноменклатурно-пікейні жилети!

4. Згідно козацького Звичаю – зброю трудовим сім'ям, як віковичну українську традицію, запозичену пізніше іншими народами. Як гарантія проти сучасного та майбутнього тоталітаризму.

5. Козацтво за конституційний контроль народної конституції України, а не за владу. І присягне тільки їй, а не уряду. Конституції єдиної, незалежної України – бути!

6. Негайний 4-ох річний мораторій на будь-яке переселення Москвою людей на Україну.

7. Геть антинародний закон на підвищення цін! Все майно, земля нехайно рівноакцієво, без викупу – народу. Народу, який є незалежно від національності, народом України.

8. Все, що номенклатура монополією торгівлі хапонула за останні 5 років у нас – повернути дітям з дитбудинків, чорнобильцям, інвалідам, престарілим, шахтарським сім'ям, дітям одиноких матерів.

9. Люд сам, як власник, повинен вирішувати, як йому хазяйнувати. Артільно з конкурсним періодичним переобранням менеджменту, чи осібно (фермерські сім'ї).

Геть 100% держзамовлення! Гроші трударю, а не посереднику!

Ринок трударям-власникам!

Єднайтеся в козацтві. Захищайте власність від злочинців. Беріть тим самим Україну під захист. Не давайте поширюватися геноциду, спрямованому на знищення українства на своїй власній землі.

Захистить майбутнє дітей наших, козаки! Воля, а чи смерть!

2. ПРОГРАМА УКРАЇНСЬКОГО ЧОРНОМОРСЬКОГО КОЗАЦТВА (Одещина, Південь України, в розвиток Декларації незалежної й єдиної України) 01.05.1991

1. Створювати козацькі громади по селах-станіях Чорноморського козацтва (паланки) потягом люду, ту землю плекаючих та на ній живущих.

2. Козак, праця його, й заступництво землі тієї, здобутку рук його – захищається волею його, козацькою волею гордої й незалежної людини.

3. Козацтво має на меті вирішувати сходом-колом відвід землі, контролювати угіддя мисливські, зони відпочинку. Бази на їх територіях мають обслуговувати їх і дітей їхніх, чи бути закриті.

4. Підприємства на територіях козацьких паланок мають надавати кошти в станичну Раду на відшкодування забрудненості земель.

5. Разом із Загальноукраїнським козацтвом добиватись відновлення права мати сім'ям козаків, які увійшли в реєстр паланковий – зброю. Як паланка, що входить до Українського Чорноморського козацтва.

6. Кольори козацького строю (одягу) на свята, згідно запорізько-чорноморської традиції – чорно-жовті.

7. Боротися проти московсько-обласного 100% держзамовлення.

8. Протистояти порушенню мораторію на заселення Півдня України в межах своєї паланки неукраїнськими сім'ями. Не створювати тим самим міжнаціонального напруження в умовах продовжуючого неправого перерозподілу власності Українського народу.

9. Вважати всіх, хто прописаний на Україні, незалежно від національності, оборонцем майна України та її громадянином.

10. Розвивати підсобні підприємства приватно-козацького чи артільного рівнопаєвого козацького господарювання з перевиборністю періодично адміністрації артілі на конкурсній основі.

11. Самим, спираючись на міське козацтво, переробляти й реалізувати продукцію по договірним цінам.

12. Виходити на спільні підприємства, підсобні з трудовими колективами, де є робочий контроль.

13. Збирати бібліотеку історії козацтва в своїй паланці.

14. Засновувати літні оздоровчі козацькі військово-трудова табори-Січі для молоді, спільно з городовим Чорноморським козацтвом, з метою відродження традицій і духовності українського козацтва. Козака гордої непокори совісті од повоювання основи майбутньої здорової козацької сім'ї та громади в паланці.

15. Створювати козацькі музеї історії села-станиці та його побуту.

16. Започаткувати духовно-хазяйські зв'язки з іншими успішно діючими козацькими господарствами.

17. Створити при паланках ансамбль хорунжих-джур, які опанували б кінний стрій та його бойову традицію «Гопак» (вольтажировка бою біля возів), старовинний національний рукопаш козаків українських «Спас», двоголосий козацький спів й малиб, виїзд на представництво та на свято гостей вшановувати згідно звичаю.

18. Виходити на регіональні державно-хазяйські рівні з метою повноцінного функціонування козацької громади.

19. Боротися проти приниження українства на півдні та фактичного перетворення його на людсько-сировинний придаток зонально-номенклатурного менеджменту прозахідно-східної орієнтації московського центру.

20. Відновити кургани, заборонивши розкопки. Поставити, як колись, фігури Землі-Матері України з заповітним стосом в руках. Впорядкувати занедбані козацькі могили на старих кладовищах сіл-станиць.

На своїй землі є один тільки гріх – робити зле добрим людям та бути бідним.

Нехай сприяє та хранить нас Покрова пресвятої Богородиці, заступниця козацька. Множить зусилля Братства нашого, овіяні тисячолітнім звичаєм народу України.

3. ПРОГРАМНИЙ ДОКУМЕНТ АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА.

Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала своє право на свободу.

<p>Мета</p> <p>існування</p>	<p>Відродження козацької справи в її сучасному варіанті; популяризація звичаїв, традицій та життєвих принципів козаків.</p>
<p>1 Адамівського</p> <p>козацького</p> <p>осередку.</p>	
<p>Завдання,</p> <p>які</p> <p>переслідую</p> <p>Адамівський</p> <p>козацький</p>	<p>1. Відродження національного козацького духу, створення структур, які разом із державою працювали б над розбудовою стабільного, безпечного, соціального суспільства.</p> <p>2. Виховання наступних поколінь в дусі козацького лицарства, відданості рідному народові; відродження козацьких лицарських традицій в справі військово-патріотичного виховання молоді.</p> <p>3. Підтримка козацького відродження на Задністров'ї – історичній батьківщині Чорноморського (Кубанського) козацтва.</p> <p>4. Створення Січей як осередків розвитку козацьких форм господарства та таборового вишколу молоді.</p> <p>5. Охорона та захист навколишнього середовища.</p>
<p>2</p> <p>осередок</p> <p>в своїй</p> <p>діяльності.</p> <p>Методи</p> <p>діяльності.</p>	<p>Методи:</p> <p>Використання технологій козацького навчання і виховання, які спрямовані на пробудження козацького світосприймання. Надання допомоги в опрацюванні і організації власної системи зміцнення здоров'я.</p> <p>Створення умов з метою утвердження гідності особистості козака та козачки.</p> <p>Застосування технологій козацької етнологічної роботи.</p>
	<p>Ознайомлення з архівними матеріалами, вивчення стародруків; організація дослідницьких пошуків.</p> <p>Формування готовності козаків до захисту держави.</p> <p>Надання козаку та козачці наукової і методичної допомоги в справі організації самонавчання, самоосвіти, самовиховання, у формуванні козацьких поглядів, переконань та ідеалів.</p>
<p>3 Напрямки</p>	<p>1. Козацька система здоров'я. Розробка та впровадження в практику життя</p>

роботи та	козаків козацької системи здоров'я.
заходи.	<p>2. Козацька військова справа. Оволодіння козаками сучасної військової спеціальності; практичні знання в галузі володіння історичною зброєю козаків.</p> <p>3. Козацький родовід. Вивчення козаками свого родоводу.</p> <p>4. Козацькі традиції. Впровадження в практику повсякденного життя козаків історичних традицій.</p> <p>5. Козацька історія та культура. Вивчення козаками історії козацтва та культурних надбань.</p> <p>6. Козацька духовність. Впровадження в практику роботи козацького осередку надбань козацької духовності (мораль, мистецтво, релігія).</p> <p>7. Козацьке самоврядування. Вивчення та впровадження в практику роботи козацького осередку основ козацького самоврядування (осучаснених).</p>

4. 1992. ПРОГРАМА УКРАЇНСЬКОГО ЧОРНОМОРСЬКОГО ПОДУНАЙ-ГУЛЯЙПІЛЬСЬКОГО КОЗАЦТВА.

Трударі Одещини – Ви господарі землі своєї, заводів, фабрик та комунальної власності. Все загальнонародне повинно бути розділено порівну між громадянами Незалежної України без викупу. Рівні стартові умови в ринковому змаганні! Антинародну владу Одещини – у відставку! Колишні партапаратні діячі повинні бути замінені. Хай не мітять у капіталісти, яких обзивали падалью загниваючою. Козаччина – Ваш захист. В козацькій способі життя та господарювання порятунком українства та Української держави. Так жили предки наші тисячоліття. Українство міста Одеси та області єднайтесь в козацтві! В гурті славнім тім лицарським.

1. Уряд України повинен бути захисником трудящих від мафії паразитів, ряди яких зросли значно за часи більшовицької «Перестройки»-обдиралівки.

2. Адміністрація в трудових колективах та серед фермерства повинна обиратися волею колективу, а не в «номенклатурно-торгашеських» округах злодійської партдиректорії. Геть хапуг від загальнонародного добра!

3. Чорноморське козацтво за контроль Конституції України і присягне їй, а не уряду комуністо-демократів, які б'ються між собою за панування над трударями.

4. Уряд України хай поверне українців додому, а не німцями заселює землі наші.

5. Згідно козацького Звичаю – зброю трудовим сім'ям, як віковічну традицію українського народу, як гарантію проти сучасного та майбутнього тоталітаризму.

6. Все те, що партноменклатура монополією влади хапонула в нас за останні 7 років і до того, повернути дітям дитбудинків, чорнобильцям, інвалідам, престарілим.

7. Створювати Чорноморські козацькі Громади на Одещині потягом люду трудящого.

8. Козак, праця його й заступництво землі тієї, здобутку рук його – захищається волею його, козацькою волею гордої, незалежної людини.

9. Самим, співпрацюючи з городовим козацтвом, реалізовувати сільгосппродукцію.

10. Засновувати літні оздоровчі козацькі військово-трудова табори-Січі.

11. Створювати музеї козацької слави. Збирати бібліотеки по історії козащини.
 12. Виходити на державно-хазяйські рівні, з метою повноцінного функціонування козацької Громади. Спіратися в тому на Всеукраїнське козацтво.
 13. Боротися проти приниження українства на Півдні України та фактичного перетворення його на людсько-сировинний придаток товарно-брокерського менеджменту.
 14. Відновити святі Кургани землі нашої, заборонивши розкопки. Поставити, як коли фігури Землі-Матері України з Заповітним Стосом в руках. Впорядкувати занедбані козацькі могили на кладовищах сіл-станлиць.
 15. Кольорі козацького Строю (одягу) на свята, згідно Запорізько-Чорноморської традиції, чорно-жовті.
 16. Створити при Паланках ансамбль хорунжих-джур, які опанували б кінний стрій та його бойову традицію Гопак (вольтажировка біля возів), старовинний національний рукопаш Спас, двоголосий козацький спів та малиб, виїзд на представництво та на свята, гостей вшановувати згідно звичаю.
- Ринок трударям-власникам!
На своїй землі є один тільки гріх – робити зле добрим людям та бути бідним.
Нехай сприяє та хранить нас Покрова Пресвятої Богородиці нашої, овіяні тисячолітнім Звичаєм народу України.

5. РИТУАЛ ПОСВЯТИ В КОЗАКИ АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА

- Діють:** отаман, священик, полковники, осавули, обозний, кандидат-козак.
- Стіл, покритий скатеркою. За столом стоять **отаман, священик, полковники, осавули**. На столі – хліб-сіль, вікона Матері Божої, Євангеліє, Кодекси, обітниця. **Осавули** тримають прапори та Січ. **Отаман** з перначем.
- Отаман:** *Шановно громадо! Запрошуємо до молитви. Просимо всіх встати.*
- Священик (отаман)** зачитує «Отче наш» і благословляє посвяту.
- Отче наш, що єси на небесах! Нехай святиться ім'я Твоє, нехай приїде царство Твоє, нехай буде воля Твоя як на небі, так і на землі. Хліба нашого насущного дай нам сьогодні. І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим. І не введи нас у випробування, але визволи нас від лукавого. Бо твоє є царство, і сила, і слава навіки. Амінь!*
- Полковник:** *Наше козацьке товариство поповнюється сьогодні новими товаришами. До козацької громади запрошується (прізвище, ім'я).*
- Кандидат** підходить до вікони. **Полковник**, який тримає вікону, каже: *Перехрестися тричі, козаче, до образу Покровительки нашого роду козацького Пресвятої Богородиці. Кандидат* хреститься тричі.
- Осавул**, який тримає Кодекси та обітницю: *Підійди до обітниці. Клади долоню лівиці своєї на святе письмо. Читай Кодекси та обітницю.*
- Кандидат** зачитує Кодекси людського буття Українського козацтва та обітницю, поклавши ліву руку на Євангеліє, а правицею взявши текст:
- 1. Кодекс лицарської честі Українського козацтва**, який включає такі основні якості особистості:
- любов до батьків, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу;
 - готовність турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку;
 - підкреслено шанобливе ставлення до матері, дівчини, жінки, бабусі;
 - непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям;
 - відстоювання свободи і незалежності особистості, народу, держави, єдності і соборності українських земель;

- прагнення роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури;
- готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальність у боротьбі з ними;
- здатність цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням;
- уміння скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти добродійність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість;
- турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств;
- прагнення внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.

2. Кодекс лицарської звитяги Українського козацтва:

- готовність боротися до загину за волю, честь і славу України;
- нехтувати небезпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України;
- презирство і ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих заброд-завойовників;
- уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності;
- здатність відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів;
- героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України;
- відстоювання свого права бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідизни;
- здатність і готовність займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

3. Заповіді милосердя, які українські козаки залишили своїм нащадкам – сучасному Українському козацтву як дорогоцінний морально-духовний спадок:

- готовність допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру;
- всебічна допомога сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливе ставлення до безпомічних, постійна їх матеріальна підтримка;
- надання допомоги хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи та іншого;
- здатність до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду;
- готовність допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

4. Обітниця (урочиста обіцянка козака Українського козацтва): Перед Богом нашим Всевишнім, перед Святою Покровом, перед українським народом обіцяю: захищати свободу народу нашого рідного, вікові порядки та звичаї, Самостійну Україну! Присягаю: стояти за свободу і незалежність України, недоторканість її кордонів! Слава Україні! Слава Українському козацтву!

Осавул: *Роби на згадку відтиск гулого пальця правої руки на обкладинці Євангелія.*

Кандидат робить відтиск гулого пальця.

Осавул: *Козаче, до прапора!*

Кандидат підходить до прапора, стає на коліно, цілує прапор.

Осавул: *Нахили голову, козаче. Покриємо тебе тінню нашого прапора, як оберегом.*

Покриває кандидата-козака прапором.

Осавул – кандидату-козаку: *До Січі!*

Кандидат-козак підходить до **осавула**, той кладе йому на ліве плече рушник. Виймає шаблю, кладе поверх рушника на ліве плече лезом зовні. Каже: *Тепер і від нині ти рівний серед рівних, вільний серед вільних в сім'ї козаків!* Вручає **козаку-кандидату** шаблю, лезом зовні в руки. **Осавул** каже: *Цілуй козацьку зброю.* **Козак-кандидат** цілує. **Осавул** каже: *Слава козаку!* **Козак** підіймає шаблю вгору і каже: *Слава козакам! Слава Україні!*

Осавул: *До обозу!*

Обозний дає **козаку** хліб-сіль (шматочок) й каже: *Треба буде – допоможемо! Треба буде – поділимось!*

Отаман (священик): *проповідь на козацьку тему (Чотирнадцятирік – козацький звичаєвий кодекс):*

Народ кожен пильнується оком Господнім. Гріхи наші гноблять нащадків наших. Справою Божою єсть посполітєє діло козацьке за віру Христову, за волю та рідну землю. Корогви наші – то тінь Покрови Богородиці. Доля народу – козацька доля. Коли супостати рабують народ – встають козаки за долю батьків, жінок та дітей своїх. Юдиним та фарисеям не панувати на нашій землі. Праведне діло для рук козацьких. Не купімося на нові підманки, бо за ласою слідом – нове ярмо.

ЗАВІТИ:

1. Починай справу з молитвою Божою та іменем Божим. Не злися, коли щось не вийшло. Мабуть до діла готовий не був. Споможеш, як будеш готовим до найтяжчого. Проси у Бога і дасть тобі силу, коли справа угодна для Бога. Нема на світі такого, щоб не корилося праведним людям.

2. Євангелію віруй, а не попам. Між Богом та козаком посередник один – Христос, а заступниця нашому роду – Богородиці Покрова.

3. Не обіцяй і не клянися. Бо людина – то тріска в потоці життя. Не все залежить від наших бажань. Краще вір справі, аніж словам.

4. Перед Богом всі люди рівні. Не гноби ні татарина, ані ляха і сам також не гнись. Корися в поході Старшині та козацькій громаді, бо ця покора для тебе ярмо, а скупині – то є заручина волі.

5. У козака сила лише в своїй землі. В чужому краї є сила лише проти полону.

6. Лишнього не хапай. Не всяке добро на добре. Всього на світі з'їсти не вдасться, - то ж бо тримайся посту. В походах посту немає.

7. Коли просять, - помагай, - і коли не просять, а треба. Не відказуй навіть ворогам.

8. Родину свою шануй, бо то твоя втіха та рай на землі. Нема на світі притулку, окрім сім'ї.

9. Козак має зброю пильнувати, як око своє. І ще більше. Здоровіє другим коротити можеш тільки тоді, коли честі твоєї рятунку нема. Коли ж честь свою ставиш вище громади, - складай свою зброю.

10. Як не можеш козакові відрядити зі справи рівно з своєю долею, тоді козака наймитом не займай. Бо справа не піде на лад і совість свою загубиш.

11. Умій слухати. Слухай все до кінця. Отамана не перебивай. Гаси дратування та злість. Мовчання від розуму. Втрачай слова, як найдорожчий скарб.

12. Заповіт із чужого досвіду.

13. Заповіт із набитих гуль.

14. Пам'ятай: один вірний шлях на землі – терпіння. Найвеличніші перемоги на світі – це перемоги над власним «Я».

Після проповіді **козак** підходить до **святого отця**, той благословляє **козака**.

Козак підходить до **отамана**.

Отаман: *Клади, козаче, лівицю до лоба, щоб не розбив тобі лоба. «Хрестить» його перначем й говорять: **Хай тебе біс не бере! Иди собі з Богом!***

Отаман командує: *Віддайте шану козаку нашого козацького товариства шаблевим вінком!*

Козак проходить крізь шаблевий вінок.

Отаман: *Панове козаки! Слава Богу, що ми козаки! Слава козакам! Слава Україні!*

Всі: *Слава! Слава! Слава!*

6. КОЗАЦЬКІ ЗАПОВІДІ.

Козацтво – товариство, об'єднане особливим станом душі та свідомості, моральності та моралі. Козаки – соціальна верства народу, яка має свою культуру, історію та пам'ять. Славне минуле Козацтва, справи та заповіді предків дають нам право з гордістю сказати: «Слава Тобі, Господи, що ми козаки!»

В козацтві спільне завжди було вище від особистого. Козаки завжди служили рідній землі – Святій Україні, своєму Народові та своїй Державі! Ми – нащадки та наступники першопрохідців - козаків минулих віків! Понад усе в Козацтві були КОЗАЦЬКА ВОЛЯ та НАРОДОПРАВСТВО.

1. Честь та добре ім'я козака дорожче за життя.

Бережи честь з молодю. Достойність зберігати в будь-яких обставинах. Май волю визнати свої помилки. Якщо треба, побори себе сам. Поважаючи інших, не принижуй себе. Не заздри іншим і не тримай зла в своєму серці. Не будь занадто гордим, і навіть в думках не допускай, що ти вище інших козаків. Ніколи не навчай звисока, подивись для початку на себе. Бажай добра іншим, але без лесті. Май широку душу. Все, що дарує доля, зустрічай стійко. Вчинивши ганебну справу, май силу волі прийняти крайнє рішення.

2. Козаки всі рівні в правах. Пам'ятай: «Нема ні князя, ні раба, а усе раби Божий!»

Козаки рівні як в правах, так і в відповідальності за свої вчинки незалежно від суспільного стану, освіти та минулих заслуг. Рішення, прийняті на Раді – закон для всіх. У козака ніхто не має права забрати його слово, окрім командира в строю. Кожен козак може бути обраний на будь-яку посаду. Для збереження єдності Козацтва козак не повинен бути в політичних партіях.

3. По тобі судять про все козацтво та народе твоїм.

Не роби ганебних справ та утримуй від них інших. Будь чесний та правдивий, не бійся постраждати за правду. Нехай не зваджують тебе ні користь, ні хабарництво, ні нечесні прибутки, ні миттєва слава. Не піддавайся згубним страстям. Уникай поганих слів. Пам'ятай: погані слова ще в XIII ст. придумали вороги нашого народу для приниження Матерів наших та Віри. Будь прикладом в своєму житті, захисти ображеного, допоможи потребуєчому, нагодуй голодного, не дай впасти слабкому духом та тілом.

4. Служи вірно своєму народу, а не вождам.

Козацтво своєю головною метою бачить служіння народу та Батьківщині, їхньому добробуту, а не для своєї користі та слави! Козак завжди повинен бути готовий за це покласти на вівтар перемоги своє життя. «Не учини собі кумира та подобі йому!»

5. Тримай слово – слово козака дорого.

Козак! Пам'ятай, що кожне твоє слово – це слово твого народу, слово Козацтва. А випустиш слово – не спіймаєш. Говори, та не промовляйся, бо просто сказане – не просто слухають. Стійкість честі в слові.

6. Шануй старійшин, поважай старість.

Пам'ятай! Без згоди старійшин не одне важливе рішення отамана не може бути виконане. Влада старійшин не від сили, а від авторитету та мудрості. Прислухайся до слів бувалих і уникнеш багато помилок. Кожного старійшину вважай за свого Батька, а стару козачку – за Матір.

7. Тримайся віри предків, роби все за звичаями свого народу.

Якщо сумніви торкнулися твоєї душі і ти не знаєш, як діяти – дій за звичаями свого народу та Віри предків. Пам'ятай! Козацький звичай завжди кріпив сім'ю, товариство, Козацтво.

8. Сам загинь, а товариша виручи.

Так було завжди у козаків. Взаємовиручка – основа козацького братерства. Як ти глянеш в очі матері товариша, якого міг врятувати, але не врятував?

9. Люби працю, не будь бездіяльним.

Кожний козак має робити все, щоб він та його сім'я жили в достатках, але не тягни руку з криком «Дай!». Живи своєю працею. Зневажай лінощі. Кожна справа має «горіти» в твоїх руках.

10. Бережи свою сім'ю, будь їй прикладом.

Сім'я – святиня шлюбу. Ніхто не має права втручатися в життя сім'ї без її прохання. Голова сім'ї – Батько, з нього питають за все. Батько! Добийтесь в сім'ї авторитету та взаєморозуміння. Виховуй своїх дітей чесними, сміливими, добрими, чуйними, безкомпромісними в боротьбі зі злом, відданими Батьківщині. Виховуй їх козаками. Дай дітям відповідну освіту. Козак має оберігати жінку, захищати її честь та гідність. Поважай своїх батьків.

Козаком треба народитися! Козаком треба бути! Козаком треба стати!

7. ПОЛОЖЕННЯ ПРО АДАМІВСЬКУ ДОБРОВІЛЬНУ КОЗАЦЬКУ ДРУЖИНУ

1. Загальні положення.

1.1. Адамівська добровільна козацька дружина (далі АДКД) з охорони громадського порядку створюється на добровільних засадах з метою сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства та держави, від протиправних посягань, а також у рятуванні людей та майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних ситуацій.

1.2. Правовою основою діяльності АДКД є Конституція України, закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, рішення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю та адміністративними правопорушеннями.

1.3. Адреса АДКД: Одеська область, Білгород-Дністровський район, село Адамівка, сільська рада, тел. 76-3-42, 76-3-33.

2. Основні завдання АДКД.

2.1. У сфері громадського порядку - надання допомоги органам внутрішніх справ у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам.

2.2. Інформування органів та підрозділів внутрішніх справ про вчинені, або ті, що готуються, злочини, місце зосередження злочинних угруповань.

2.3. Сприяння органам внутрішніх справ у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань, участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та боротьби з дитячою бездоглядністю та правопорушенням неповнолітніх.

2.4. У разі виникнення надзвичайних ситуацій – надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень; участь у рятуванні людей і майна, підтримання громадського порядку.

3. Права АДКД.

3.1. Брати участь у забезпеченні охорони громадського порядку та державного кордону разом з працівниками органів внутрішніх справ; вживати разом з працівниками органів внутрішніх справ заходів до припинення адміністративних правопорушень і злочинів; представляти і захищати інтереси своїх членів у державних органах та на підприємствах, в установах, організаціях, навчальних закладах; взаємодіяти з іншими органами громадської самодіяльності; вносити до органів самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності пропозиції щодо запобігання адміністративним правопорушенням і злочинам, виникненню причин та умов, що сприяють їх вчиненню; АДКД проводить свою діяльність під контролем органів внутрішніх справ.

3.2. Спільного з працівниками органів внутрішніх справ патрулюванням і виставленням постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в місцевих розташуваннях підприємств, участі в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погодження у випадках, передбачених законом та виконавчими органами місцевих рад.

3.3. Брати участь у здійсненні заходів правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень.

4. Структура АДКД і територія, в межах якої проводиться його діяльність.

АДКД створена у складі штабу АДКД та станів – Адамівського, Авідівського і Благодатненського. Діє АДКД на території Адамівської сільської ради.

5. Умови і порядок прийняття громадян до складу АДКД і вибуття з нього.

5.1. До складу АДКД приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку, виявили бажання брати участь у зміцненні правопорядку та здатні за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання.

5.2. Члени АДКД можуть брати участь у забезпеченні правопорядку після проходження відповідальної правової та спеціальної підготовки в органах внутрішніх справ та одержання в органах місцевого самоврядування посвідчень.

5.3. Не можуть бути членами АДКД особи, які порушують громадський порядок, особи судимість з яких не знята або не погашена в установленому Законом порядку, раніше засуджених за умисні злочини, хворі на хронічний алкоголь, або наркоманію, визнані в судовому порядку недієздатними чи обмежено дієздатними та інші особи у випадках, передбачених законами України.

5.4. Громадяни приймаються до складу АДКД та виключаються з нього за їх заявою.

5.5. У разі вчинення членом АДКД діяння, несумісного з подальшим перебуванням його у складі АДКД, або несумлінного ставлення до виконання своїх

обов'язків члена АДКД може бути виключено із складу формування рішенням загальних зборів за поданням виконавчого органу.

6. Обов'язки членів АДКД.

Члени АДКД зобов'язані:

6.1. Брати активну участь в охороні громадського порядку, припиненні адміністративних правопорушень і злочинів та запобігання їм.

6.2. Під час виконання обов'язків з охорони громадського порядку мати особисте посвідчення і бути в затвердженій форми одягу (козацький однострій).

6.3. Доставляти до органу внутрішніх справ, штабу АДКД осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, з метою його припинення, встановлення особи правопорушника, складання протоколу про адміністративне правопорушення.

6.4. Надавати у межах наданих їм прав допомогу народним депутатам України, працівникам органів державної влади та органів місцевого самоврядування у їх законній діяльності, якщо в цьому їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушника.

7. Права членів АДКД.

Члени АДКД під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку після обов'язкового пред'явлення посвідчення члена АДКД мають право:

7.1. Вимагати від громадян піддержання правопорядку, припинення адміністративних правопорушень і злочинів.

7.2. У разі виникнення підозри у вчиненні адміністративних правопорушень і злочинів перевіряти у громадян документи, що посвідчують їх особу.

7.3. Разом з працівниками органів внутрішніх справ затримувати та доставляти до органів внутрішніх справ осіб, які виявили злісну непокору законним вимогам членів АДКД і не виконують вимоги щодо припинення адміністративного правопорушення.

7.4. Складати протоколи про адміністративні правопорушення.

7.5. Входити до клубів, кінотеатрів, інших громадських місць і приміщень за згодою власника, чи уповноваженого ним органу для переслідування правопорушника, який переховується, або припинення адміністративних правопорушень, чи злочинів.

7.6. У невідкладних випадках використовувати транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям або громадянам, крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав.

7.7. Під час виконання обов'язків члена АДКД використовувати за власним бажанням свій або інший приватний транспортний засіб за згодою власника або особи, у володінні якої він перебуває.

7.8. Застосувати в установленому законами порядку заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони. Перевищення повноважень із застосуванням сили, а також спеціальних засобів тягне за собою відповідальність згідно із законом».

8. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ «ПРО ВІДРОДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА»

«Враховуючи історичну роль козацтва у становленні української державності, а також з метою відродження традицій та звичаїв Українського козацтва постановляю:

1. Схвалити громадські ініціативи щодо державної підтримки дальшого розвитку і діяльності організацій Українського козацтва, які об'єднують громадян України, що відносять себе до козаків, спрямовані на:

- відродження історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва;
 - відновлення в установленому порядку історичних назв населених пунктів, місцевостей, об'єктів соціально-культурного та іншого призначення, пов'язаних з історією Українського козацтва;
 - використання в установленому порядку атрибутики та символіки Українського козацтва;
 - створення відповідно до законодавства України козацьких селянських (фермерських) господарств і колективних сільськогосподарських кооперативів, садівницьких товариств, промислів тощо;
 - піклування про пам'ятки історії та культури Українського козацтва, здійснення у відповідних пам'ятних місцях природоохоронних заходів та сприяння науковій роботі.
2. Міністерствам та іншим центральним органам державної влади України, Уряду Автономної Республіки Крим, головам обласних, Київської та Севастопольської міських Рад сприяти розвитку Українського козацтва, в тому числі здійсненню його статутної діяльності.
 3. Рекомендувати органам, уповноваженим управляти майном, що перебуває у державній власності, вирішувати питання щодо виділення приміщень організаціям Українського козацтва.
 4. Міністерству культури України, Міністерству України у справах молоді і спорту здійснювати заходи щодо проведення фестивалів козацької творчості, спортивних змагань, створення козацьких художніх самодіяльних колективів та фізкультурно-спортивних секцій.
 5. Міністерству оборони України, Штабу Цивільної оборони України, Національній гвардії України та Державному комітету у справах охорони державного кордону України розглянути у тримісячний строк питання щодо укомплектування окремих військових формувань призовниками з організацій Українського козацтва.
 6. Кабінету Міністрів України розробити у місячний строк заходи щодо наукового опрацювання матеріалів з історії Українського козацтва, поетапного відродження його історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій.
 7. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

м. Київ, 4 січня 1995 року №14/95.

Президент України Л.Кучма»

9. БЛОК ДОКУМЕНТІВ АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА.

А. ПОЛОЖЕННЯ ПРО АДАМІВСЬКИЙ ОСЕРЕДОК КОЗАЦТВАМ

Адамівський Осередок Козацтва (далі - АОК) – об'єднання громадян України, що проживають на території Адамівської сільської ради та відносять себе до козаків.

Мета існування АОК – відродження козацької справи в її сучасному варіанті; популяризація звичаїв, традицій та життєвих принципів козаків.

Завдання, які переслідує АОК:

1. Відродження національного козацького духу, створення структур, які разом із державою працювали б над розбудовою стабільного, безпечного, соціального суспільства.
2. Виховання наступних поколінь в дусі козацького лицарства, відданості рідному народові; відродження козацьких лицарських традицій в справі військово-патріотичного виховання молоді.
3. Підтримка козацького відродження на Задністров'ї.
4. Створення Січей як осередків таборового вишколу молоді.

5. Охорона та захист навколишнього середовища.

Напрямки роботи АОК:

1. Козацька система здоров'я. Розробка та впровадження в практику життя козаків козацької системи здоров'я.

2. Козацька військова справа. Оволодіння козаками сучасної військової спеціальності; практичні знання в галузі володіння історичною зброєю.

3. Козацький родовід Вивчення козаками свого родоводу.

4. Козацькі традиції. Впровадження в практику повсякденного життя козаків історичних традицій.

5. Козацька історія та культура. Вивчення козаками історії козацтва та культурних надбань.

6. Козацька духовність. Впровадження в практику роботи козацького осередку надбань козацької духовності (мораль, мистецтво, релігія).

7. Козацьке самоврядування. Вивчення та впровадження в практику роботи козацького осередку основ козацького самоврядування (осучаснених).

Б. СТАТУТ АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА

1. Загальні положення.

1.1. Адамівський Осередок Козацтва (далі - АОК) є добровільною, незалежною, позапартійною, громадською організацією, яка здійснює свою діяльність згідно міжнародними актами по захисту прав людини, своїми історичними традиціями, Конституцією України, чинним законодавством і цим статутом.

1.2. Діяльність АОК будується на принципах добровільності, рівноправності, самоврядування, законності та гласності.

1.3. Діяльність АОК розповсюджується на територію Адамівської сільської ради.

1.4. АОК взаємодіє з державними установами та громадськими організаціями, що сприяють відродженню українського козацтва як на Україні, так і за її межами, розвиває співробітництво з козацькими громадами всього світу.

1.5. Місцезнаходження керівних органів АОК:

Штаб АОК – Одеська область, Білгород-Дністровський район, село Адамівка, вулиця Комсомольська 4, тел. 76-3-28.

Штаб Адамівського стану АОК – Адамівська сільська рада Білгород-Дністровського району Одеської області, тел. 76-3-42, 76-3-33.

Штаб Авидівського стану АОК – Авидівська початкова школа Білгород-Дністровського району Одеської області, тел. 76-3-40.

Штаб Благодатненського стану ОАК – Благодатненська початкова школа Білгород-Дністровського району Одеської області, тел. 76-3-40.

2. Мета, завдання, діяльність АОК.

2.1. Метою діяльності АОК є відродження козацької справи – сприяння захисту економічних, політичних здобутків української нації, людської гідності, популяризації національних звичаїв, традицій та козацьких життєвих принципів.

2.2. АОК вирішує такі завдання:

- сприяє відродженню України як суверенної держави, її Збройних Сил, які створені як з оборонною метою, так і для підтримання порядку в державі;

- сприяння вихованню наступних поколінь у дусі національного козацького лицарства, відданості рідному народу;

- проведення заходів з охорони та захисту навколишнього середовища;

- підтримка національно-культурного розвитку українців за межами України;

- проведення роботи із створення козацьких Січей і поселень як осередків розвитку традиційних форм господарювання і навчання молоді на засадах козацьких традицій;

- боротьба проти впливу наслідків тоталітарної системи на життя різних верств населення України, а також проти утворення всіляких тоталітарних структур.

2.3. Напрямки діяльності АОК. АОК сприяє відродженню і розвитку:

- національного духу;
- української мови;
- збереженню духовних скарбів і здобутків української нації;
- національних козацьких одностроїв і атрибутики, традицій та обрядів;
- усної народної творчості і кобзарства;
- традиційних козацьких військових умінь (козацької боротьби «гопак», володіння конем, тощо);
- народної медицини, харчування і характерництва (характерник – народний цілитель);
- народної педагогіки;
- дослідження історії України, популяризації та розвитку духовних надбань та культури;
- народних промислів;
- вільного господарювання;
- ефективних форм захисту навколишнього середовища.

2.4. АОК в порядку, передбаченому чинним законодавством:

- координує роботу станів (Адамівського, Авидівського, Благодатненського), всіляко підтримує їхню діяльність;
- пропагує українську історію і культуру, сприяє встановленню історичної правди про козацтво та його участь в державному, політичному, економічному розвитку України;
- сприяє увічненню козацької слави, збереженню і відновленню пам'яток історії і культури козацтва;
- організовує козацькі табірні збори і проводить фольклорно-етнографічні експедиції, присвячені вивченню і розвитку духовних традицій українського землі;
- організовує і проводить культурно-просвітницькі походи на конях, човнах та інше;
- здійснює виробничу, господарчу діяльність;
- проводить спортивні змагання з козацьких військових умінь;
- організовує і проводить конференції, семінари, симпозіуми, виставки з питань діяльності АОК;
- здійснює видавничу діяльність;
- організовує і підтримує дитячі та юнацькі козацькі організації, школи і табори, проводить виховну роботу серед молоді;
- проводить роботу по створенню козацьких січей і поселень, де запроваджуються традиційні форми сільського господарювання і народних промислів;
- сприяє становленню історичних назв міст, сіл, вулиць, майданів, збереженню і відновленню пам'яток культури українського козацтва;
- співпрацює з військовими організаціями України з питань діяльності АОК та з питань участі АОК у підготовці юнаків до служби у Збройних Силах України.

3. Членство в АОК. Права і обов'язки членів.

3.1. Членство в АОК може бути індивідуальним і колективним.

3.2. Індивідуальними членами АОК можуть бути громадяни України, особи чоловічої статі будь-якої національності і соціального походження з 18-річного віку, які пройшли випробувальний термін 1 рік, є активними прихильниками відродження і

розвитку козацтва, здорового способу життя, визнають статут і сплачують членські внески.

3.3. Прийом у члени АОК проводиться на Радах згідно до козацьких звичаїв за письмовою або усною заявою кандидата.

3.4. Колективними членами АОК можуть бути трудові колективи підприємств, установ, організацій, громадські об'єднання, які сприяють реалізації ідей і завдань АОК та підтримують його матеріально.

3.5. До колективних членів АОК приймає Рада АОК на підставі рішень трудових колективів підприємств, організацій, установ.

3.6. Стани АОК вирішують свої внутрішні справи самостійно, але у відповідності із статутом АОК.

3.7. Члени АОК мають право: вирішального голосу на козацьких Радах; обирати і бути обраними в керівні органи АОК; брати участь у всіх заходах АОК; виносити на розгляд козацьких Рад. Будь-які питання стосовно діяльності АОК; отримувати інформацію про заходи АОК; користуватись майном АОК у встановленому порядку; носити однострій АОК з обладунком.

3.8. Обов'язки членів АОК: дотримуватись вимог статуту; брати активну участь у роботі АОК; підтримувати дії та почини АОК морально і матеріально; виконувати рішення керівних органів АОК; узгоджувати свої дії із Штабом; зберігати і розвивати козацькі традиції, оберігати честь і гідність козацького імені, зміцнювати єдність АОК; піклуватись про дітей, ростити покоління здорових морально і фізично; сплачувати вступні і членські внески, розмір яких встановлюється Радою АОК.

3.9. Припинення членства в АОК можливе: за власним бажанням; в разі порушення цього статуту, а також за діяльність, яка завдала шкоду авторитету АОК. Рішення про виключення приймається Радою АОК чи стану, після чого може бути оскаржене до козацького суду. Рішення про виключення колективних членів приймаються Радою АОК.

4. Структура і органи управління АОК.

4.1. Первинним осередком АОК, який створюється за територіальним принципом або за одним з напрямків діяльності АОК є стан (сотня, курінь).

4.2. Сотні (курені) можуть об'єднуватись в полки (паланки), товариства (коші).

4.3. АОК складається із станів (в перспективі – із сотень, полків, товариств (куренів, паланок, кошів)) згідно з сучасним адміністративно-територіальним поділом.

4.4. Сотні, полки, товариства (курені, паланки, коші) входять в склад АОК на правах колективних членів або його структурних одиниць.

4.5. Керівні органи АОК складаються з Козацької Ради, Ради Отаманів станів і Штабу.

4.6. Найвищим органом самоврядування АОК є Козацька Рада, яка складається із членів АОК (делегатів) і скликається не рідше ніж один раз на рік. Представництво, час і місце проведення Козацької Ради, а також порядок денний визначає Рада Отаманів станів, в окремих випадках – Штаб. Козацька Рада є повноважною, якщо на ній присутні не менше 2/3 членів, (обраних делегатів).

4.7. Козацька Рада може скликатися позачергово по вимозі 1/3 станів, або одного з вищих органів АОК (Ради Отаманів станів, Штабу).

4.8. Козацька Рада: визначає і затверджує основні принципи, стратегію, завдання і напрями діяльності АОК; затверджує статут, вносить в нього зміни і доповнення; обирає отамана АОК (голову Ради Отаманів станів), Штаб, контрольно-ревізійну комісію і Суд честі строком на 1 рік; утворює Раду почесних козаків АОК (січові діди); заслуховує звіт отамана АОК про роботу Штабу і звіт контрольно-ревізійної комісії; розглядає рішення Штабу в найважливіших справах господарчого, фінансового і спірного характеру; затверджує кошторис витрат; визначає повноваження Ради Отаманів станів; затверджує положення про членські внески,

Суд козацької честі, молодіжні організації АОК, козацьку старшину, символіку, строї, ревізійні комісії і інші положення, вносить до них зміни.

4.9. У період між Козацькими Радами керівництво діяльністю АОК здійснює Рада Отаманів станів, яка збирається не рідше, ніж раз на три місяці і підзвітна Козацькій Раді.

4.10. Рада Отаманів станів:

Складається з Головного Отамана АОК, Отаманів станів, Старшини АОК (членів Штабу), (отаманів Товариств, Полків, Сотень – Кошів, Паланок, Куренів). Виступає законним представником інтересів АОК. Звітує перед Козацькою Радою АОК. Заслуховує звіти Головного Отамана про роботу Штабу за минулий період. Приймає рішення про скликання позачергової Козацької Ради АОК. Затверджує структурні зміни в Штабі. Має право накладати вето на накази Головного Отамана чи його заступника, якщо вони суперечать рішенням Козацької Ради і чинному законодавству, або на прохання одного з об'єднань АОК і передавати їх на остаточне вирішення Козацькою Радою (рішення приймається простою більшістю голосів). Може висловлювати недовіру Головному Отаману і ставити питання перед Козацькою Радою АОК про його переобрання (рішення приймається простою більшістю голосів).

4.11. Виконавцями рішень Козацької Ради АОК є Головний Отаман АОК, Отамани станів, Штаб.

4.12. Головний Отаман АОК:

Обирається терміном на один рік Козацькою Радою АОК в день свята Покрови Пречистої Богоматері; обраному Головному Отаману Козацька Рада АОК доручає відзнаку (булаву, пернач), як символ влади. Може обиратися не більше як на три строки поспіль. Представляє інтереси Козацької Ради на всіх рівнях органів влади і в міжнародних організаціях, у взаємовідносинах з державними установами, громадськими і міжнародними організаціями, громадянами, з іншими організаціями. Діє без довіреності від імені АОК. Організовує виконання рішень Козацької Ради АОК и Ради Старійшин (Штабу). Організовує і проводить засідання Штабу. Підписує рішення Козацької Ради АОК і Штабу. Підписує всі фінансові документи і ділові листи, визначає своїм наказом коло осіб, які мають право підпису, особисто контролює роботу Писаря, Скарбника і всього Штабу. Організовує діяльність АОК і Штабу у відповідності з цим Статутом та чинним законодавством. Несе повну відповідальність за діяльність Штабу перед Козацькою Радою АОК. Видає на виконання статутних завдань розпорядження, обов'язкові для виконання АОК. Вносить на затвердження Козацької Ради, а при потребі на засідання Штабу (Ради Старійшин) кандидатів до Штабу і клопочеться перед цими органами про звільнення з посади тих членів Штабу, які не справляються з покладеними на них обов'язками, зловживають посадовим становищем або заплямували себе в моральному плані.

4.13. Писар (Начальник Штабу) - Заступник Головного Отамана виконує обов'язки Головного отамана АОК у разі його відсутності, або за наказом Головного Отамана АОК. Обраному Писарю Козацька Рада АОК доручає пернач, як символ влади.

4.14. У відсутності Головного Отамана АОК або для виконання певної роботи Головним Отаманом призначається Наказний Отаман.

4.15. Штаб (Канцелярія):

Виступає законним представником інтересів АОК. Координує роботу станів та об'єднань АОК. Приймає рішення з поточних питань, якщо вони не віднесені до компетенції вищих органів АОК. Готує всі необхідні документи і матеріали. Виносить на розгляд Козацької Ради АОК і Штабу проект кошторису витрат і програму заходів АОК. Веде загальний реєстр АОК. Самостійно формує, в межах виділених коштів, штат працівників АОК, самостійно розподіляє страховий фонд і фонд заробітної плати. Проводить облік об'єднань та осередків АОК, видає їм відповідні посвідчення про права та привілеї. Підзвітний Козацькій Раді АОК.

4.16. Ревізійна Комісія АОК:

Ревізує діяльність АОК. Ревізійна Комісія обирається Козацькою Радою в кількості 3 чоловік строком на один рік (старшина не може входити до складу Ревізійної Комісії). Перевіряє роботу Ради Отаманів, Штабу, здійснює контроль за надходженням і витратою коштів і матеріалів, правильністю ведення документації. Підзвітна тільки Козацькій Раді АОК. Роботу куренів і об'єднань перевіряють власні комісії.

4.17. Повноваження інших органів АОК визначаються окремими положеннями які затверджуються рішеннями Ради Отаманів.

4.18. Вищим органом стану (Товариства, Полку, Сотні – Коша, Паланки, Куреня) є Рада, яка збирається не рідше одного разу на рік.

4.19. Рада Стану, Товариства, Полку, Сотні/Коша, Паланки, Куреня вирішує всі питання самоврядування, розпоряджається коштами та майном, обирає строком на один рік отамана, писаря, суддю, осавула, обозного, хорунжого, скарбника, іншу козацьку старшину.

4.20. В разі потреби у об'єднаннях може створюватись Мала Рада.

4.21. Рада має право висунення учасників товариства на вибори до місцевих, районних, обласних, республіканських органів влади і управління.

4.22. Козаки можуть об'єднуватись в рамках АОК в цехи за напрямками діяльності (кобзарі, художники, гончарі, ковалі, бджолярі і т.п.) і в земляцтва, при цьому дотримуючись статуту.

5. Кошти і майно АОК.

5.1. АОК має кошти на банківських рахунках та своє майно.

5.2. Кошти АОК складаються з:

Членських внесків від колективних членів та індивідуальних членів. Відрахувань від прибутків створених власних підприємств і організацій. Банківського кредиту на виконання статутних завдань. Надходжень від проведення культурно-масових, спортивних і інших заходів, лотерей, лекцій, виставок, видавничої діяльності, пожертвувань членів АОК. Добровільних пожертвувань, заповітів та інших внесків приватних осіб, установ, підприємств та організацій України та з-за кордону. Інших надходжень, які не суперечать закону.

5.3. Кошти АОК використовуються у відповідності з чинним законодавством на проведення заходів, передбачених статутом, організаційно-господарські потреби та утримання штатного апарату.

5.4. Майно АОК складається із будівель, споруд, основних засобів виробництва, підприємств, засобів транспорту і зв'язку, жилого фонду, культурних і історичних цінностей та іншого.

5.5. Право розпоряджатися коштами та майном АОК належить Раді Отаманів АОК, яка несе відповідальність за своєчасне надходження коштів та їх правильне використання.

6. Правовий статус АОК.

6.1. АОК та стани є юридичними особами, що можуть мати рахунки в банках, печатки, штампи, емблеми та іншу символіку, які затверджуються Козацькою Радою та реєструються у порядку, передбаченому чинним законодавством.

6.2. Виступає позивачем і відповідачем в судах і арбітражах.

6.3. АОК не несе відповідальності за кошти і майно станів (товариств, Полків, Сотень – Кошів, Паланок, Куренів) чи Січей.

6.4. АОК, Стани, Товариства, Полки, Сотні (Коші, Паланки, Курені), а також Січі керуються у своїй діяльності цим Статутом.

6.5. Доповнення і зміни до Статуту вносяться Головним Отаманом АОК, Отаманами станів, Штабом з наступним затвердженням Козацькою Радою АОК.

7. Припинення діяльності АОК.

7.1. Діяльність АОК може бути припинена в разі реорганізації або ліквідації за рішення Козацької Ради АОК, якщо за це проголосувало більше 2/3 членів (делегатів), або в інших випадках, передбачених чинним законодавством.

7.2. ліквідація АОК проводиться у встановленому порядку ліквідаційною комісією, призначеною Козацькою Радою АОК.

7.3. В разі припинення діяльності АОК його майно та кошти за рішенням ліквідаційної комісії направляються на цілі, передбачені статутом, або використовуються в установленому порядку.

В. ПРОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА

1. Мета.

Враховуючи унікальність козацтва як соціального явища світового масштабу, воно несе в собі неосяжний національно-духовний, морально-виховний і військово-патріотичний потенціал; що козацтво є наша українська форма демократії та державності, форма військового устрою; що структура організації козацтва легко вписується в адміністративний устрій України і підкріплює його, МЕТОЮ козацького руху є розбудова української держави через духовне об'єднання та мобілізацію енергії народу на економічне процвітання і підняття добробуту людей на світовий рівень. Адамівський Осередок Козацтва складова козацтва.

2. Принципи організації діяльності.

Козацьке товариство розбудовується і діє на принципах: добровільності; широкої демократії, узгодженості із законами України; високої духовності; самофінансування і самозабезпечення; патріотизму і відданості національним традиціям, національній ідеї; розподілу козацтва на дві великі частини: реєстрового і нереєстрового.

До реєстрового козацтва відносяться ті козаки, які задіяні у виконанні службових обов'язків. За це вони платні не отримують, а тільки користуються моральними та деякими матеріальними пільгами.

Нереєстрове козацтво не задіяне у виконанні службових обов'язків і займається господарською діяльністю, культурою, спортом, духовним вихованням.

Організаційною формою реєстрового козацтва є Отаманський стан (Добровільна Козацька дружина). На цей стан покладаються всі завдання територіальної оборони. Крім того, такий стан несе високу ідейно-виховну функцію, як по відношенню до молоді, так і всього населення.

Спираючись на осередки на виробництві, організаціях, на базі Товариства сприянні обороні України створюються територіальні організації (стани). Вони використовуються як добровільні козацькі народні дружини для допомоги місцевій владі, міліції у підтримці громадського порядку. Тому вони використовують стани-пункти громадського порядку і контролюють всі криміногенні райони населених пунктів. За це козаки повинні користуватись пільгами, які обумовлені законними актами Верховної Ради, місцевих рад і захищені соціально Положенням про добровільну народну козацьку дружину (ДНД).

3. Джерела фінансування.

3.1. Поки нема закону про козацтво, для виконання такого завдання як допризовна підготовка, вишколені табори, спортивні змагання, рятівні команди використовуються кошти з узгодженням таких міністерств, як Міністерство освіти, Міністерство молоді та спорту, МНС – та частина заходів, яка співпадає з планами цих міністерств й може бути профінансована за їх рахунок.

Для цього Штаб ініціює заходи, розробляє кошторис, узгоджує з відповідними управліннями і проводить заходи спільно з цими управліннями.

При функціонуванні ДНД АОК виділяються кошти з місцевого бюджету.

3.2. Охоронна діяльність. Для організації охоронної діяльності засновується АОК охоронна фірма (засновником виступає Рада отаманів). Назначається директор. Розробляється пакет необхідних документів для отримання ліцензій через управління державної охорони.

Укладаються договори. Кожен козак-охоронець здає заліки (в УДСО), отримує спеціальне посвідчення. Організацією охоронної служби займаються досвідчені офіцери ЗСУ, МВД, СБУ, НГУ, Прикордонних військ. На базі охоронної фірми формується Осавульський стан.

3.3. Самозабезпечення. Кожен козак має однострій по встановленим зразкам за свій кошт, купляє дозволену зброю для себе. Це справа його честі. Як правило, козак дає клятву-присягу в повній екіпіровці.

3.4. Самофінансування. Всі козаки повинні платити внески. На підприємствах, господарствах різних форм власності за бажанням колективу чи керівництва створюються козацькі організації. Отаманом, як правило, призначається-обирається керівник підприємства, який дбає про заробітну плату своїх козаків, перераховує їх членські внески (за заявою козака) у відповідну канцелярію (штаб), спонсорує заходи. Утворення власних підприємств, як козацьким осередком так і АОК. Утворення інформаційно-маркетингового центру для обслуговування Асоціації підприємств, власниками яких є окремі козаки, для забезпечення потоку товарів. При цьому передбачається процент на рахунок осередку. Створення інтелектуально-мозкового штабу. Національно свідомі кадри серед науковців підприємств підбираються шляхом клопіткої індивідуальної роботи. Розробляється банк ідей. Дозріла ідея переводиться в бізнес-план, який втілюється в життя і приносить дивіденти. Кредитна спілка створюється для самокредитування козаків, козацьких підприємств, заходів.

4. Діяльність АОК.

Діяльність АОК проводиться і організується канцеляріями (штабами) за напрямками:

Організаційному – створити монолітну, дисципліновану, мобільну і ефективну структуру організації.

Духовно-ідеологічному – укріпити козацький дух, підняти свідомість членів організації, їх національну гордість, проводити християнську мораль, прищепити членам організації почуття гідності і честі козака, а також братолюбства.

Фінансово-господарському – забезпечити діяльність організації, привчити козака до господарювання на своїй землі, економічно захистити членів організації.

Військово-патріотичному – оволодіння навиками військового мистецтва, володіння зброєю, виховання любові до Батьківщини, її історії.

Молодіжному – втілити у виховний процес систему козацької педагогіки та психології, яка передбачає вирощування здорового покоління, сильного духом і тілом, з високою свідомістю і мораллю. Діяльність охоплює як чоловіче населення, так і жіноче.

5. Кінцевий результат виконання Програми.

В результаті цієї діяльності маємо створити масову організацію на території сільської ради, на яку спирається влада в державотворенні. Це зробити реально можливо, бо в душі кожного українця живуть козацькі гени. Організувати, створити систему господарств, підприємств, організацій різних напрямків діяльності. Підвищення добробуту козаків через надання робочих місць, підвищення платні. Очищення масової культури від впливу низько духовних нашарувань – проведення культурних заходів в дусі національних традицій і кращих творів. Залучення жіноцтва

до відродження національних традицій мистецтва, обрядів, ремесел тощо. Боротьба з бідністю і безкультурністю. Охорона навколишнього середовища.

Г. ЗАХОДИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ДІЯЛЬНОСТІ АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА

№	Заходи	Терміни	Відповідальні
1.	<i>Організаційна робота.</i>		
1	Утворення Штабу.	01-03. 1996	О
2	Проведення засідання Штабу (Ради отаманів).	Щомісячно	О, П
3	Проведення Козацької Ради.	Щопівроку	О, П
4	Індивідуальна робота з становими отаманами і старшиною, вивчення організаційної документації.	Остання субота щомісячно	О, П
5	Організація штабної роботи в станах. Організація зв'язку.	03-05.1996	О, П
6	Установлення контактів з командуванням підрозділів ЗСУ, НГУ, МВС, МНС, Прикордонних військ, Митниці	01-06.1996	О, П, Об, Бу
7	Проведення методичних зборів з отаманами станів, писарями, обозними (на базах станів)	Щоквартально	О, П
8	Проведення методичних зборів з осавулами.	Щоквартально	О, П, Ос
9	Проведення методичних зборів з бунчужними та хорунжими.	Щоквартально	О, П, Бу, Хо
10	Складання загального реєстру організаційно-штатної структури АОК.	До 04.1996	П
11	Підготовка пакету документів (Положень, Програм, Статуту та ін.) для станових товариств.	До 04.1996	О, П
12	Відпрацювання із писарями порядку та механізму присвоєння козацьких звань та нагород.	До 07.1996	О, П
13	Відпрацювання організаційно-штатної структури реєстрового та нереєстрового козацтва АОК, системи управління, членства, порядку проходження служби.	До 12.19996	О, П
14	Смотри станів АОК.	Щоквартально	О, П
15	Організація територіальних роїв Отаманського стану з утворенням ДНД АОК.	До 08.1996	О, П

16	Приведення статутів станів у відповідність із статутом АОК.	До 12.19996.	О, П, отамани та писарі станів
2. Фінансово-господарська робота.			
17	Розробити і втілити в життя „Систему самозабезпечення і самофінансування козацьких підрозділів”.	О, отамани станів	До 12.1996
18	Організувати Асоціацію козацьких підприємств.	Об	До 07.1996
19	Забезпечити регулярність поступлення членських внесків.	Щомісячно	Об
20	Організація централізованого виготовлення посвідчень.	09.1996	П, Ск
21	Організація Кредитної Спілки.	12.1996	Ск
22	Організація економічного координаційного центру по створенню банку ідей і втілення їх в життя.	До 09.1996	Об
23	Створити і налагодити роботу господарчого двору.	До 12.1996	Об
24	Створити Благодійний фонд соціально-економічного захисту АОК.	До 01.1997	Об
25	Залучити колективними членами громадські організації АОК підприємства на території Адамівської сільської ради.	Протягом 1996	О, П
26	Розробити та затвердити кошторис прибутків-витрат АОК на рік.	01.1996 й надалі щорічно до 12.	О, П, Ск
27	Розробити Положення про членські внески з фізичних осіб та організацій-колективних членів.	12.1996	П, Ск
3. Духовно-ідеологічна робота.			
28	Підбір священика і організація його призначення на посаду капелана АОК.	До 03.1997	О, Бу
29	Відпрацювання плану-графіка участі в проведенні релігійних свят.	До 02.1996 й надалі щорічно	П, Бу
30	Організувати в АОК козацький творчий колектив.	Протягом 1996	П, Бу
31	Створення прес-центру і друкованого органа АОК.	Протягом 1996	О, П
32	Створити жіноче товариство АОК.	Протягом 1996	О, П
33	Організувати збір матеріалу з історії козацтва Задністров'я.	3 1996	Старшина АОК
34	Відпрацювання плану-графіка участі в проведенні державних	До 02.1996 й	П, Бу

	свят.	надалі щорічно	
35	Заснування архіву фотокіновідеоматеріалів проведених заходів, підбірку друкованих матеріалів.	З 1996 й надалі постійно	П, Бу
36	Скласти реєстр пам'яток історії козащини на території Адамівської сільської ради.	Протягом 1996	П, Бу
37	Створити музей історії козащини АОК.	До 03.1998	П, Бу
38	Проробити питання створення козацької церкви на території Адамівської сільської ради.	Протягом 1996-1998	О, П, Бу
4. Військово-патріотична робота.			
39	Провести облік військовозобов'язаних, відставників та запасників в АОК.	До 06.1996	П
40	Організовувати військово-патріотичні збори-таборування на базі станів.	Щопівріччя	П
41	Провести реєстр місць козацької (солдатської) слави на території Адамівської сільської ради.	Протягом 1996	Бу
42	Встановити контакт з ветеранськими організаціями сільської ради і узгодити плани роботи.	01.1996 й надалі щорічно	П, Бу
43	Організувати й разом з ТСОУ провести змагання з військово-технічних видів спорту.	05 щорічно	П, Бу
44	Організувати Отаманський стан АОК.	06.1996	О, П
45	Розробити систему безпеки.	Протягом 1996	О, П
46	Підготувати проекти Положень про козацьку військову підготовку.	До 12.1996	П, Бу
47	Мати постійний контакт з керівництвом народної освіти і цікавитися на якому рівні викладається історія козащини.	Постійно	Старшина
5. Робота з молоддю.			
48	Втілення в практику роботи ЗОШ на території Адамівської сільської ради козацько-лицарського виховання молоді.	З 1996	Старшина
49	Організація спортивних клубів з національних видів бойових мистецтв. Проведення зборів.	З 1997	Бу

50	Зустрічі в навчальних закладах з вихованцями. Допомога матеріальна та духовна.	Постійно	Старшина
51	Організація оздоровчих спортивних таборів разом із керівництвом навчальних закладів, відділів освіти, фізкультури і спорту.	Щорічно в 05-08	Старшина
52	Організація краєзнавчих туристичних походів шкільної молоді разом з відділами освіти, фізкультури і спорту.	Щорічно в 05-08	Старшина
53	З участю молодіжних козацьких організацій започаткувати дослідження „Звичаєве право козаччини і Конституція Пилипа Орлика”.	З 09.1996	П, Бу
54	При діючих станах АОК утворити при школах Адамівської сільської ради школи козачат та джур (Січ).	З 1996/1997 н.р.	О, П. Бу

Примітки: Отаман – О, Писар – П, Обозний – Об, Бунчужний – Бу, Осавул – Ос, Хорунжий – Хо, Скарбничий – Ск.

Д. СИМВОЛІКА АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА

I. ПРАПОР. Священний символ товариства. Прямокутне полотнище кольору морської хвилі (розмірами довжини до ширини 2:1). На одній стороні Мальтійський білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою; на другій стороні – нашитий напис – Адамівський Осередок Козацтва. Полотнище закріплене на дерев'яному держаку довжиною 2,5 метра, навершиєм якого є тризуб.

II. ХОРУГВА. Символ Адамівського Осередку Козацтва. Являє собою прямокутне полотнище (довжина до ширини – 1,5:1) кольору морської хвилі, оторочене золотисто-жовтою стрічкою, на дерев'яному держаку з перекладиною. На лицьовій стороні – Мальтійський білий хрест, по периметру напис – Адамівський Осередок Козацтва.

III. БУНЧУК. Знак Стану отамана. Виготовлений з кінського волосу. Має чотири частини (пряди - Адамівський стан, Авидівський стан, Благодатненський стан, Софіївський стан) та мідне навершиє із хрестом.

IV. КОМИШИНА. Знак перебування отамана. Завдовжки 3 метра, закінчується прапорцем, що подібний до прапору Адамівського Осередку Козацтва, але вп'ятеро менший.

V. ОДНОСТРОЙ. Однострой – уніфікована форма одягу козака. Літній варіант – козацький кашкет з малиновим околишком та кокардою (Тризуб на фоні білого Георгіївського хреста); біла (або захисного кольору) офіцерська рубашка навипуск (з коротким або довгим рукавом) з погонами, шевроном; брюки кольору морської хвилі із малиновими лампасами; чорні туфлі. Зимовий варіант – мундир кольору морської хвилі (брюки з малиновими лампасами) з золотими погонами; папах (чорна, сіра) з кокардою; плащ-пальто захисного кольору з золотими погонами; чорні чоботи. При параді – ритуальна зброя на портупеї.

VI. ШЕВРОН. Нарукавний знак козака. На лівому рукаві – загальнокозацький, на правому – осередковий. Осередковий являє собою Мальтійський щит кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по центру – Мальтійський

білий хрест, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, по периметру напис – Адамівський Осередок Козацтва. Нижче шеврону – прямокутний шеврончик кольору морської хвилі, оторочений золотисто-жовтою стрічкою, з написом «Адамівський стан», «Авидівський стан», «Благодатненський стан», «Софіївський стан».

VII. РИТУАЛЬНА ЗБРОЯ. Ритуальна зброя – зброя, яку козак носить при параді. Це – козацька шабля (до 100 см завдовжки), ніж-колодач (до 45 см завдовжки); носяться в чохлах (піхвах) на портупеї.

II. КОЗАЦЬКА ШКОЛА

1. ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНО ТА МОРАЛЬНО ЗДОРОВОГО ПОКОЛІННЯ НА ТРАДИЦІЯХ КОЗАЦЬКОЇ ВЕРСТВИ НАСЕЛЕННЯ.

Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала своє право на свободу.

Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа. А для цього школа повинна стати осередком зустрічі дитинства із справді загальнолюдським – дитинча має частіше зазирати у вічність – саме школа стоїть у витоків духовності суспільства.

Історичні умови буття породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію.

Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів.

В сучасних умовах погіршення фізичного та психічного здоров'я молоді, відходу суспільства від основ природовідповідного життя, необхідно повернутися обличчям до надбання наших предків-козаків - системи виховання всебічно розвиненої особистості молодого козака. В основу навчально-виховного процесу школи такого типу необхідно покласти проблему „Школа козацького виховання – основа становлення особистості козака-лицаря”.

Система виховної роботи школи такого типу базується на ідеях козацтва. Діяльність усіх джерел організованого впливу на виховний процес у школі спрямований на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси козака-патріота.

Козацька система виховання:

- наймудріша, бо вона озброєна багатючими знаннями, виробленими колективним генієм народу;
- найавторитетніша, бо її істинність підтверджена багатовіковою масовою практикою;
- найідейніше, бо вона базується на заповідях народної моралі, націлена на формування справжньої людини;
- найпрогресивніша, бо вона завжди знаходиться на передньому краї боротьби за розум, за світло знань, за перемогу Добра над Злом;
- найбагатша, бо на її теренах протягом багатьох віків сумлінно працюють мільйони вихователів.

Народні традиції, звичаї та обряди об'єднують минуле і майбутнє народу. Практично прилучаючись до них, учнівська молодь убирає в себе філософський, психологічний, ідейно-моральний і естетичний зміст, у неї формується козацька самобутність, творче ставлення до дійсності...

Головна мета школи козацького виховання – формування в родині, школі і в громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина, захисника рідної землі з яскраво вираженою свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.

Основні завдання школи козацького виховання:

- плекати фізично загартованих, із міцним здоров'ям, дужих тілом і духом козаків і козачок;
- формувати у підростаючого покоління високі козацькі якості, шляхетність, моральні чесноти, почуття милосердя;
- виховувати силу волі і силу духу, мужність і звитягу, уміння боротися зі злом і перемагати його в будь-яких життєвих обставинах;
- плекати віру, надію, любов, готовність творити добро і красоту в собі і в довкіллі;
- формувати здатність до альтруїзму, гармонійного поєднання особистих, індивідуальних і загальнодержавних потреб та інтересів, відчувати себе невід'ємною складовою частиною цілого і вічного - козацтва;
- виховувати у підростаючих поколіннях козацький характер, світогляд, історичну пам'ять і свідомість;
- готувати молодь до активної творчості, участі в розвитку культури, духовності;
- виховувати господарів рідної землі, творців держави, її захисників від ворожої агресії, експансії;
- сприяти оволодінню молоддю військово-спортивним мистецтвом козаків, формуванню в неї, з урахуванням сучасних світових здобутків в галузі науки, культури і техніки, творчих умінь продовження політичних, державних, економічних, мистецьких і військових традицій козацтва.

Цикли та напрямки виховання в козацькій школі.	
Цикли	Напрямки
I	<u>Козацька система здоров'я.</u>
	1 Формування у молодого козака міцного здоров'я, загартованості тіла й духу, уміння досягати перемоги.
	<u>Козацька військова справа.</u>
	2 Відродження військово-спортивного мистецтва козаків: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами зброї, подолання природних перешкод, керування човном, різних видів боротьби та протиборств.
II	<u>Козацький родовід.</u>
	3 Організація досліджень молодими козаками свого родоводу; виховання родинних цінностей, поваги до свого роду, бажання примножити його славу.
II	<u>Козацькі традиції.</u>
	4 Відродження прогресивних козацьких традицій, служіння Батьківщині корисними справами.

Козацька історія та культура.

Пізнання історії козацтва, досягнутих ними пріоритетів – ідейних, політичних, наукових, культурних та ін.

5

Відродження козацьких мистецьких традицій: гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, художнього розпису, художньої вишивки; козацьких знань: народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії.

Козацька духовність.

6

Формування високої моралі, сили волі і сили духу; оволодіння основами козацької філософії, ідеології, психології, характеру і світогляду.

Козацьке самоврядування.

7

Відродження моделі козацького самоврядування – Кола (Кругу) – де отаман – лише перший серед рівних (безпосередня участь у прийнятті рішень, але й персональна відповідальність за їх втілення в життя).

2. ПОЛОЖЕННЯ ПРО РЕСПУБЛІКАНСЬКУ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧУ ЕКСПЕДИЦІЮ «КОЗАЦЬКИМИ ШЛЯХАМИ».

Інформаційний збірник Міністерства народної освіти УРСР, 1991, №12, червень.

В ознаменування 500-річчя українського козацтва Міністерство народної освіти УРСР, Спілка піонерських організацій України, Республіканська станція юних туристів Міністерства народної освіти УРСР та дитяча газета «Перемена» оголошують Республіканську туристсько-краєзнавчу експедицію «Козацькими шляхами», яка буде проходити в рамках руху учнівської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу «Моя земля – земля моїх батьків».

Мета і основні завдання експедиції.

Республіканська туристсько-краєзнавча експедиція «Козацькими шляхами» проводиться з метою активізації краєзнавчої роботи серед школярів та учнівської молоді в республіці; залученні піонерських та інших об'єднань дітей та учнівської молоді до вивчення історичного минулого українського народу; виховання в учнів патріотичних та інтернаціональних почуттів; виявлення та пропагування пам'яток, пов'язаних з історією українського козацтва.

Час і місце проведення.

Експедиція триває з березня 1991 року по березень 1992 року. Туристські походи та подорожі, інші пошукові заходи проводяться на території України та за її межами

Учасники.

До участі в експедиції запрошуються учні, загони, дитячі та юнацькі об'єднання, котрі щиро зацікавлені в дослідженні та вивченні козацької спадщини. Пошукові похідні групи утворюються в загальноосвітніх школах, професійно-технічних училищах, позашкільних установах, піонерських, інших дитячих та юнацьких організаціях.

Маршрути експедиції.

Маршрут «Сторінки козацької слави».

Коли, де, чому виникли перші козацькі поселення, укріплення? Чим займалися козаки, хто і чому становив ядро козацького війська? Хто очолював козацьке військо в різні роки? Як склалася їх доля? Чим відзначилось козацтво у боротьбі з іноземними поневолювачами? Як було організовано козацьке військо?

Маршрут «Побут та традиції козацтва».

Що і як використовували козаки в повсякденному житті? Які в них були зброя і військово-спорядження? Як будувались козацькі укріплення? Як шанували своїх героїв, плекали історію козацтва? Хто і як доніс до нас відомості про українських козаків і їх правду?

Маршрут «Козацькі забави».

Які пісні, думи, балади, легенди, приказки та прислів'я складені про козаків? Які військові пісні співали в козацькому війську? Як вони проводили свій вільний час, гартували волю і мужність, оволодівали військовою майстерністю?

На ці та інші питання учасники експедиції знайдуть відповіді під час своєї пошукової діяльності.

Ідучи маршрутами експедиції, учасники проводять походи по місцевостям, пов'язаних з козацтвом; самостійно розробляють і описують туристські маршрути по Україні, де пролягали козацькі шляхи; обстежують історичні місця, пов'язані з діяльністю козаків на Україні (о.Хортиця, місця боїв, козацьких рад, поселень, могил тощо); збирають усні перекази про часи козащини, матеріали, які розкривають духовне життя наших славних предків, етнографічні особливості народів, що мешкають на Україні; записують самотутні козацькі пісні, розповіді, думи, легенди, прислів'я, казки, обряди, сказання козаків; вивчають історію створення літературних, художніх творів про козаків.

Підведення підсумків і нагородження.

Матеріали пошукової діяльності експедиційних загонів поповнюють експозиції шкільних або місцевих краєзнавчих музеїв, сприяють створенню нових експозицій.

Для підведення підсумків участі у туристсько-краєзнавчій експедиції в редакцію республіканської газети «Перемена» надсилаються донесення про виконану роботу. Звіти та донесення пишуться у довільній формі, по можливості ілюструються малюнками, фотографіями. Звіти приймаються до 1 квітня 1992 року.

На основі звітів та донесень підводяться підсумки і визначаються групи-переможці.

Переможці нагороджуються безкоштовними путівками в Республіканський табір юних туристів (Закарпатська область) влітку 1992 року, грамотами Міністерства народної освіти УРСР та дипломами Республіканської станції юних туристів Міністерства народної освіти УРСР.

Представники загонів, що взяли найбільш активну участь в експедиції, будуть запрошені Спілкою піонерських організацій України до участі у підсумковому зборі на легендарній Хортиці влітку 1992 року.

Організаційне та методичне керівництво експедиції здійснюють міські, обласні та Республіканська станція юних туристів.

3. ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ КОЗАЦЬКОЇ ШКОЛИ «ДЖУРА».

«Шаблями наші предки володіли краще, ніж пером, тому в історії згадки про героїчні діяння українців залишили іноземці, але хай краще пишуть вони про наші звичаї, аніж ми про їхні...»

А. Козацька школа. Концепція.

Щоб стабільно прогресувати у своєму розвитку, а не тільки вижити, людство має зробити істотні кроки від технократичної цивілізації до гуманістичної; від культури споживання до культури творення; від владного творення (агресія, насильство тощо) до творення гуманного, звеличеного, мудрого. Первинне – це поступ народного (фізичного, душевного, духовного), у нас воно – козацьке; й тому саме в контексті розв'язання глобальних проблем людства, освіти, людини козацьким повинно бути навчання-виховання. Іншими словами, загальноосвітня школа має бути перетворена на таку інституцію, яка б готувала не тільки грамотну, а й культурну, народно зорієнтовану та духовно розвинену людину.

Основним чинником соціальної зрілості особи є зокрема козацька духовність. Найкращі умови для організованого плекання козацької (лицарської) духовності може надати школа й сім'я, далі виробничий колектив та громада.

Основна проблема школи козацької (лицарської) духовності – полягає в тому, щоб за допомогою системи навчально-виховного впливу домогтися відтворення відповідності між теоретичною моделлю виховання козака та її практичним втіленням в життя – формування громадянина-лицаря-козака.

Освітньо-виховний ідеал школи такого типу – особистість козака-лицаря, мудрого і волелюбного громадянина з народною свідомістю, гуманними цінностями, культурою мислення і перспективами духовного самовдосконалення.

Завдання школи такого типу:

1. Народна свідомість як причетність особи до непересічності спільноти козаків-лицарів.
2. Людинолюбна спрямованість і позитивне сприйняття людини людиною (козака козаком).
3. Культура поведінки як кодекс вчинку, еталон нормотворення козака.
4. Духовне життя – як внутрішній розвиток (віра, надія, любов) лицаря.
5. Мудрість козацька як поєднання в особистості народності, здібностей, моралі і духовно-естетичної розвиненості.

Практичне значення школи такого типу – поява саморозвивального зразкового козацького навчально-виховного закладу, який збагатить освітянську ниву досвідом лицарського виховання та стане наочним зразком нової сучасної школи.

Б. Ідеалізація.

Пріоритетним завданням козацької системи виховання є формування в молоді ідеалів – найважливіших компонентів духовності особистості. В сучасних умовах необхідно за ідеал обирати людей, які відстоювали свободу, захищали гідність і честь, по-лицарськи служили рідній батьківщині – були ідеалом лицарського служіння - П.Сагайдачний, І.Сірко, Б.Хмельницький, Т.Шевченко (курінний отаман Петербургського Кошу козацтва), М.Драгоманов, В.Вернадський, М.Грушевський.

Народ споконвіку культував лицарський дух; на лицарських традиціях формувалася еліта нації, яка боролася за свободу народу. Коли в значній частині наших співвітчизників занепадав дух, не вистачало сили волі, бракувало віри в свої сили і можливості перемоги над ворогом, тоді історична необхідність породжувала українське козацтво.

Історія вчить, що ефективне те, що утверджує своє. А своє у нас козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала своє право на свободу.

В. Співвідношення виховання-навчання. Народне (козацьке) виховання.

Наше завдання – відновити історичну козацьку пам'ять, виховати людину, яка здатна побудувати і саму себе, і своє гідне життя.

Освіта – це специфічна галузь суспільного життя, найважливіша передумова вирішення основних завдань суспільства, формування кадрів для економіки, державного і політичного устрою, для усіх сфер розвитку суспільства. На основі освіти формується і всебічно розвивається особистість, її основні якості.

Рівень освіти – мірило рівня кваліфікації і культури будь-якого суспільства, важливий показник прогресивності його розвитку. Найважливішою закономірністю розвитку системи освіти є єдність його структурних елементів: навчання і виховання. В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання є тільки засіб виховання. Навчання, відірване від виховання і без опори на нього розвиває тільки розум, накопичує знання і не може дати позитивних результатів. Лише поєднання навчання і виховання особистості формує у неї навички самостійного мислення і оволодіння культурою мислення, розвиває і зміцнює всі духовні здібності і її характер, формує світогляд особистості, її моральні норми і соціальну позицію.

Козаки створили самобутню і ефективну систему освіти і виховання – козацьку – втілення якої в життя забезпечує виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян.

Г. Цикли та напрямки козацького виховання в шкільній організації «Джура».

Цикли		Напрямки
I	Культура тіловиховання	1 Козацька система здоров'я
		2 Козацька військова справа
		3 Козацький родовід
		4 Козацькі традиції
II	Духовна культура	5 Козацька історія та культура
		6 Козацька духовність
		7 Козацьке самоврядування

Д. Основні заходи.

Пошукова діяльність: походи по місцевостям, пов'язаних з козацтвом; туристські маршрути по Україні, де пролягали козацькі шляхи; історичні місця, пов'язані з діяльністю козаків на Україні (о.Хортиця, місця боїв, козацьких рад, поселень, могил тощо); усні перекази про часи козаччини, матеріали, які розкривають духовне життя наших славних предків, етнографічні особливості народів, що мешкають на Україні; самобутні козацькі пісні, розповіді, думи, легенди, прислів'я, казки, обряди, сказання козаків.

1. «Сторінки козацької слави».

Коли, де, чому виникли перші козацькі поселення, укріплення? Чим займалися козаки, хто і чому становив ядро козацького війська? Хто очолював козацьке військо в різні роки? Як склалася їх доля? Чим відзначилось козацтво у боротьбі з іноземними поневолювачами? Як було організовано козацьке військо?

2. «Побут та традиції козацтва».

Що і як використовували козаки в повсякденному житті? Які в них були зброя і військово спорядження? Як будувались козацькі укріплення? Як шанували своїх героїв, плекали історію козацтва? Хто і як доніс до нас відомості про українських козаків і їх правду?

3. «Козацькі забави».

Які пісні, думи, балади, легенди, приказки та прислів'я складені про козаків? Які військові пісні співали в козацькому війську? Як вони проводили свій вільний час, гартували волю і мужність, оволодівали військовою майстерністю?»

4. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ШКІЛЬНУ ТА КЛАСНУ КОЗАЦЬКУ ОРГАНІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ ПІОНЕРІВ «ДЖУРА»

Козацька шкільна організація - масова самодіяльна козацька організація дітей, підлітків та юні, зміна й резерв Адамівського Осередку Козацтва.

За дорученням Адамівського Осередку Козацтва повсякденною діяльністю козацької шкільної організації керує представник Адамівського Осередку Козацтва в особі керівника школи.

Козацько-лицарське виховання козацька шкільна організація здійснює в тісній єдності зі школою, у співдружності з сім'єю, разом з профспілковими, творчими, спортивними, оборонними та іншими громадськими організаціями й державними установами.

Головні завдання козацької шкільної організації - формування в родині, школі і громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.

Козацька шкільна організація виховує в дітей любов до знань і відповідальне ставлення до навчання, прищеплює інтерес до науки й техніки, культури й мистецтва, сприяє їхньому всебічному розвитку. Козацька шкільна організація виховує в козачатах, джурах, молодих козаках громадську активність і колективізм, вирощує їх свідомими патріотами України, чесними, сміливими, здоровими й життєрадісними.

Діяльність козацької шкільної організації визначається такими головними принципами:

- суспільно-політичною спрямованістю у формі національно-свідомого ставлення до рідної Неньки-України;
- добровільністю вступу до організації й активною участю в її справах;
- самодіяльністю козачат, джур та молодих козаків у поєднанні з педагогічним керівництвом;
- врахуванням вікових та індивідуальних особливостей;
- романтикою, зацікавленістю, грою в козацькому житті;
- безперервністю й систематичністю в діяльності козацької шкільної організації.

Головні завдання організації, її вимоги до кожного козачати, джури та молодого козака відтворено в Девізі, Урочистій обіцянці та Законах шкільної козацької організації.

1. Девіз, Урочиста обіцянка, Закони, символіка та ритуали.

Девіз козацької шкільної організації.

На заклик: «Слава козаку!» - козача, джура, молодий козак відповідає: «Слава Україні!»

Урочиста обіцянка кандидата до лав шкільної козацької організації.

«Я, (прізвище, ім'я), вступаючи до лав шкільної козацької організації, перед лицем своїх товаришів урочисто обіцяю: гаряче любити свою Батьківщину; жити, вчитись і боротись за процвітання Неньки-України; завжди виконувати Закони шкільної козацької організації».

Закони, за якими живе козацька шкільна організація.

Люби свою Батьківщину, материнську мову, Неньку Україну. Шануй віру і звичаї свого народу.

Май свою національну і людську гідність, будь готовим захищати слабших, турбуватися про молодших.

Шляхетно стався до дівчинки, жінки, матері, бабусі; оберігай їх честь і гідність.

Слухай накази отамана, поважай старших та поради наставників.

Будь вірним українській національній ідеї, принципам української національної моралі і духовності.

Відстоюй повну свободу і незалежність особистості, народу, держави.

Кріпи свій характер і волю, будь терплячим і дисциплінованим.

Будь хоробрим і відважним, мужнім і невтомним.

Понад усе цілуй козацьку честь.

Будь лицарем до супротивника, зневажай жорстоких і лихих.

Будь ревним охоронцем рідної природи.

Бережи традиції Адамівського Осередку Козацтва, охороняй пам'ятки історії і культури свого народу.

Символіка та ритуали.

Козацька шкільна організація має прапор прямокутної форми розмірами 2:1 (на одній стороні полотнища - по центру - білий мальтійський хрест, оторочений золотавою стрічкою; на другій стороні - емблема козацької шкільної організації з девізом), заgonи - такого ж характеру заgonові прапорці.

Кожний козача, джура та молодий козак носить козацькі відзнаки - шеврон Адамівського Осередку Козацтва, значок (нагрудний знак) козацької шкільної організації, молоді козаки - шеврони з відзнаками.

Рукоштовання та салют - дружнє козацьке вітання. Салютом вітають козаків, козацький та військовий стрій.

У дні святкування козацьких свят та в інші державні свята козацька шкільна організація виходить разом із дорослими на демонстрації, урочисто відзначають козацькими парадами й походами, лінійками й вогнищами, зборами й мітингами ці знаменні події.

Кожний загін та курінь борються за право носити ім'я ушавленого козацького ватажка, гетьмана, кошового, чие життя - приклад для дітей.

Члени козацької шкільної організації мають єдину форму – білу сорочку та темні штани для хлопців (білу сорочку та темну юбку для дівчат) із козацькими відзнаками.

До козацької шкільної організації приймаються діти у віці від 10 років і можуть перебувати у ній до 15 років.

Питання про прийом до козацької шкільної організації вирішується на зборі загону в індивідуальному порядку відкритим голосуванням. Біля Державного Прапора України та Загонового прапора той, хто вступає, дає Урочисту обіцянку, старший джура вручає йому козацьку відзнаку - значок, шеврон. Козацька шкільна організація заохочує членів, рої, заgonи, курені за успіхи у навчанні, праці і громадській роботі -

Почесними грамотами рад козацьких організацій, заносять до Книги пошани козацьких організацій.

До козачат, джур, молодих козаків, які порушили Закони, застосовують стягнення: обговорення на зборі рою, загону, куреню, зауваження, догану або попередження і, як крайній засіб, виключення з організації.

2. Структура козацької шкільної організації.

Шкільний курінь є основою шкільної козацької організації.

Дурень складається із класних загонів, загони - з роїв.

Для організації різнобічної роботи з козачатами, джурами та молодими козаками курінь може створювати різноманітні козацькі об'єднання: клуби, козацькі штаби, пости, команди, застави, стани, дозори, гурти та ін.

Шкільний курінь.

Найвищий орган куреню - козацьке коло. Вона вирішує і організовує найважливіші козацькі справи.

Курінне козацьке коло відкритим голосуванням обирає колективний орган козацького самоврядування - курінну козацьку раду, кількістю не менше трьох чоловік, на чолі з отаманом. До ради куреню можуть бути обрані дійсні козаки.

Рада куреню керує роботою козацьких шкільних загонів, козацьких застав, постійних і тимчасових об'єднань козачат, джур та молодих козаків за місцем проживання, секцій та клубів, організовує життя в зонах козацької дії, проводить вибори й навчання козацького активу, дає рекомендації для вступу до Адамівського Осередку Козацтва; готує і проводить огляди й змагання, загальні збори й лінійки, конкурси і рейди, зльоти і свята, мітинги, недільники, походи та екскурсії.

Класний загін.

Козацький класний загін створюють в курені, який нараховує не менше як 20 козачат. Загін, як правило, об'єднує козачат, які навчаються в одному класі.

За рішенням ради куреню козацькі загони можуть створюватися за місцем проживання козачат. Ці загони входять до складу куреню, працюють під керівництвом ради куреню.

Загін домагається того, щоб кожен козака, джура, молодий козак завжди й скрізь був вірний Девізові, виконував Урочисту обіцянку та Закони, сумлінно вчився, брав активну участь у житті загону, а також клубу чи об'єднання за інтересами.

Найвищий орган загону - коло. На колі козачата, джури й молоді козаки колективно вирішують справи загону й роїв, обирають раду загону, приймають у козачата, рекомендують гідних до Адамівського Осередку Козацтва.

Раду загону на чолі з отаманом обирають відкритим голосуванням на колі загону.

Рада загону - організатор життя загону, вона формує рої, планує роботу загону, створює редколегію загонової газети, дає і перевіряє козацькі доручення.

Рої формуються у складі 5-8 чоловік за принципом дружби, товаришування, спільних інтересів дітей.

У рої козачата оволодівають різноманітними вміннями й навичками, вчаться самостійно проводити козацькі справи, колективно працювати і цікаво відпочивати. Рой обирає ройового.

Козаченята.

Виховання козаченят є одним з найважливіших доручень Адамівського Осередку Козацтва козацькій шкільній організації.

Козацький шкільний загін - колективний наставник козаченят, він направляє до козаченят виховників і організаторів роботи за інтересами.

Рада куреню створює штаб роботи з козаченятами.

Козацькі курені і класні загони створюють козаченятський стан в 1-4 класах для підготовки молодших школярів до вступу в козацьку організацію. Козачата

допомагають козаченням добре вчитися, жити в дружбі й працювати в колективі, привчають їх виконувати правила козаченят. Козаченятський стан поділяється на застави. В кожній заставі 5-6 козаченят. Стан та застава мають прапорці.

Правила козаченят.

Шануй і маму і тата, завжди працюй завзято. Люби рідну країну, що зветься Україна. Турбуйся про молодших, жіноцтво поважай. Будь сильним, справедливим, скромним і правдивим і рідну Батьківщину завжди захищай.

За волю, за віру, за честь України я буду невтомно стояти до загибелі. Нехай небезпека чатує навколо, та друзів своїх я не зраджу ніколи. А недруги наші нехай пам'ятають - у чеснім бою козаки не втікають. Чи горе навколо, чи радість буває, козак добрим людям завжди помагає.

3. Керівництво шкільною козацькою організацією.

Для здійснення практичної діяльності шкільної козацької організації Адамівський Осередок Козацтва створює раду шкільної козацької організації, яка керує діяльністю козацької шкільної організації.

Повсякденне керівництво козацькою шкільною організацією, залучення й об'єднання зусиль широкої громадськості у вихованні козачат, джур та молодих козаків - відповідальний і почесний обов'язок Адамівського Осередку Козацтва.

5. СТАТУТ

АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ ДИТЯЧОЇ КОЗАЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ДЖУРА»

I. Загальні положення.

1. Дитяча організація національно-духовного відродження Українського козацтва є основною позакласною формою оборонно-масової роботи, початкової військової та фізичної підготовки, ідейно-політичного, морально-психологічного та національно-духовного виховання учнівської молоді за місцем проживання.

2. Дитяча організація «Джура» Українського козацтва (Адамівський осередок) є добровільною, незалежною, позапартійною громадською організацією, яка здійснює свою діяльність згідно з Конституцією України і чинним законодавством України.

3. Дитяча організація є історико-патріотичною організацією, створення для об'єднання дітей з метою їх виконання в дусі традицій і звичаїв Українського козацтва.

II. Мета, основні завдання.

1. Метою діяльності організації є:

- виховання в дітей глибоких і твердих національно-патріотичних переконань, підготовка молоді до творчої праці, до військової служби та захисту своєї Батьківщини України шляхом залучення широкого загалу молоді до оборонно-масової та військово-спортивної роботи;

- формування і виховання у молоді високих морально-психологічних та морально-бойових якостей: мужності, сміливості, рішучості, відваги, стійкості, наполегливості, дисциплінованості і ініціативності на теренах відновлених національних козацьких педагогічних традицій;

- виховання духовно та фізично розвиненого юного покоління суверенної України на історично сформованих засадах козацького світогляду та способу життя;

- виховання нових поколінь України в дусі відданості Батьківщини та її народу на основі відродження національних і загальнолюдських духовних і моральних цінностей.

2. Завданнями організації є:

- виховання в дітей історичної свідомості, активної громадської позиції, національної гідності і самосвідомості, любові до своєї Батьківщини-України, готовності захищати свій рідний край;
- опанування козацької культурної спадщини, гри на козацьких музичних інструментах, козацького танцю, козацьких пісень і дум, вивчення козацького живопису, розпису й опорядження козацьких церков і житла, звичаїв і ритуалів, традицій, свят;
- оволодіння художніми промислами, козацькими способами життя й господарювання на землі, в саду, на пасіці, у тваринництві та інше;
- переймання козацьких забав та військових ігор, традиційних козацьких видів фізичної культури та спорту, зокрема різних видів єдиноборств, верхової їзди, бойового танцю «Гопак» та багатьох інших, з метою гартування козацького духу й тіла;
- осягання секретів козацької кухні, козацької медицини, знахарства;
- зміцнення та розвиток дружби між дітьми та юнацтвом різних регіонів України.

III. Членство в організації.

1. Членом організації може стати кожен хлопчик та дівчинка віком від 6 до 18 років (зваживши на те, що виховуватися дівчатка і хлопчики будуть за окремими програмами), які люблять Україну, хочуть добре знати її історію та культуру, давнє минуле, які поділяють ідеали Українського козацтва і вимоги цього Положення.
2. Прийом до організації здійснює первинний осередок-курінь на загальному зібранні за згодою батьків та після проходження певного курсу козацької підготовки і знайомства з заповідями, їх правами та обов'язками, деякі знання з історії козаків, імена їх героїв тощо.
3. Припинення членства в організації відбувається добровільно або за ухвалою куреню, як покарання за несумісність з цим статутом дії.
4. Члени організації діляться на козачат (хлопчики) та лель (дівчатка) віком 6-10 років, джур (хлопці) та дан (дівчата) віком 10-15 років, молодих козаків (хлопці) та берегинь (дівчата) віком 15-18 років.

IV. Права і обов'язки членів організації.

8. Член організації має право:
 - вирішального голосу при розгляді будь-яких питань;
 - обирати і бути обраним до козацької старшини всіх рівнів;
 - брати участь в усіх заходах організації;
 - виносити на розгляд козацької громади будь-які питання;
 - критикувати будь-яку особу й будь-який орган козацького товариства;
 - звертатися з заявами, скаргами до будь-якого вищого органу;
 - одержувати будь-яку інформацію про діяльність своєї організації та її окремих осіб, вимагати звіту й дострокового переобрання в разі потреби.
2. Член організації зобов'язаний:
 - бути патріотом своєї Батьківщини, готувати себе до захисту вільної, соборної і демократичної України;
 - признавати Статут і дотримуватися його вимог;
 - брати активну участь в роботі організації;
 - зразково навчатися, пройти певний курс підготовки з питань козацької науки;
 - брати активну участь в роботі організації;
 - невтомно працювати над вдосконаленням себе як людини і козака;
 - постійно бути організованим і ініціативним, швидко і точно виконувати накази козацької старшини, мати охайний зовнішній вигляд, суворо дотримуватися дисципліни і правопорядку;
 - свято дотримуватися кодексу лицарської честі;

- бути принциповим і вимогливим з питань збереження навколишнього середовища, приймати активну участь в заходах щодо його збереження».

6. ПРОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ «ДЖУРА» АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА

«Козачата, джури, молоді козаки.

1. «Мій рідний край». Вивчення історії рідного краю.
2. «Гей ви, хлопці, славні запорожці». Вивчення історії Запорозького козацтва.
3. «Духовні цінності Запорозьких козаків».
4. «Козацькому роду нема переводу» Відродження військово-спортивного мистецтва Українського козацтва.
5. «Козацькими стежками». Туристично-краєзнавча робота.
6. «Від козацьких забав до олімпійських вершин».
7. «Відмінним навчанням, підготовкою до захисту Батьківщини продовжимо подвиг батьків».
8. «Слава козацька не вмере, не загине». Відродження народних мистецьких традицій.

Лелі, дани, берегині.

1. «Хата моя, біла хата»...
2. «Рідна мати моя, ти ночей не доспала»... Пісні моєї мами.
3. «Ой у лузі червона калина»...
4. «І на тим рушничкові»... Навчання жіночої майстерності.
5. «До глибин народної медицини».

7. КОЗАЦЬКЕ ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

«Козак був здоровий, вільний від хвороб, в сто років тільки в силу брався. Тому жив і весело, і довго».

Д.Яворницький.

У козаків виховання юнаків – майбутніх воїнів – було підпорядковане фізичному розвитку та загартуванню. Козаки досить ефективно вміли використовувати оздоровчі сили природи та гігієнічні фактори для оздоровлення і загартування людей. Під впливом регулярних дій зовнішнього середовища (сонця, повітря, води) відбувалося поступове пристосування організму до змін, що сприяло профілактиці різноманітних захворювань, зміцненню здоров'я та повноцінному довголіттю.

Все в їх житті характеризувалося різноманітністю, збалансованістю та повноцінністю і разом з тим простотою та помірністю: сонце, повітря, вода, їжа, народна медицина та ін. Взагалі козаки дивились на простоту і помірність як на одну з важливих і необхідних умов перемог в боротьбі з ворогами: тільки той, хто переміг себе, свої надлишкові потреби, спроможний перемогти недруга. Головна ознака козацтва – простота, різноманітність і помірність – забезпечувала високу працездатність і міцне здоров'я.

Таким чином, систематичне виконання фізичних вправ разом з ефективною системою загартування (фізичного та психічного) виховали той тип козаків, які легко переносили спрагу та голод, спеку та холод і були надійними захисниками народу...

В школі є сенс згрупувати напрямки цього типу виховання (Система здоров'я: фізична культура, система козацького тіловиховання, основи здоров'я; Військова справа: козацьке військове мистецтво, початкова військова підготовка; Козацький родовід; Козацькі традиції; Козацька культура) в цикли – Культура тіловиховання та Духовна козацька культура задля ефективного використання потенціалу козацького способу життя.

Цикли та напрямки козацького тілодуховиховання

Цикли	Напрямки
I	Культура тіловиховання
1	Система здоров'я:
	1. Фізична культура
	2. Система козацького тіловиховання
	3. Основи здоров'я
2	Військова справа:
	1. Козацьке військове мистецтво
	2. Початкова військова підготовка
II	Духовна козацька культура
3	Козацький родовід
4	Козацькі традиції
5	Козацька культура

Напрямки, форми роботи з козацького тілодуховиховання

Напрямки	I	II	II	IV
	Режим праці та відпочинку; ведення здорового способу життя; раціональне харчування	Систематичне заняття фізкультурою та спортом	Загартування: сонце, повітря, вода	Психотренінг: козацьке характерництво
Вікові групи	Форми			
Козачата	Класна	Фізична культура та основи здоров'я. Природознавство.		

	Позакласна	Козацьке здоров'я. Спортивні гуртки.
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.
	Класна	Фізична культура та основи здоров'я. Біологія.
Джури	Позакласна	Козацьке здоров'я. Козацьке військове мистецтво. Спортивні гуртки.
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.
	Класна	Фізична культура та основи здоров'я. Біологія.
Молодики	Позакласна	Козацьке здоров'я. Початкова військова підготовка. Спортивні гуртки.
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.

А. КОЗАЧАТА / УЧНІ 1-4 КЛАСІВ /

І. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ:

1. Система здоров'я. Здоровий спосіб життя. 2. Козацька військова справа. Військово - патріотичне виховання.

Беруть участь у бесідах про значення занять фізичними вправами і прогулянок на повітрі для зміцнення свого здоров'я, про те, як готуватися до праці й захисту Батьківщини "Турбота про здоров'я людини", "Щоб бути до праці готовим, треба бути завжди здоровим", "Кожний знає, що режим необхідний всім", "Козачата - чисті, охайні хлоп'ята".

Виконують вправи основного комплексу гімнастики; учаться шикуватися, танцювати; виконують вправи для правильної постави; займаються рухливими іграми, лижною підготовкою, бігають на ковзанах; пізнають правила ігри та елементи спортивної етики; учаться погоджено колективно діяти. Проводять нескладні спортивні змагання /"Веселі старты"/, беруть участь у деяких загальношкільних спортивних змаганнях, у простих воєнізованих іграх /"Сокіл"/; у секції загальної фізичної підготовки, спортивних секціях школи і позашкільних установ. Здійснюють прогулянки, екскурсії, одно-триденні туристські походи по рідному краю. Опановують елементарні туристські навички і беруть участь у змаганні з основ туристської техніки /"Козацьке таборування" - укладання рюкзака, розкидання намету, подолання перешкод/. Привчаються тримати в чистоті свою спортивну форму, одяг, стежити за чистотою тіла; привчаються раціонально користуватися сонцем, повітрям, водою; закріплюють знання та навички гігієни і санітарії; привчаються тримати в чистоті й порядку місце своїх спортивних занять.

Самостійне складають режим дня і контролюють його виконання, стежать за чистотою та порядком у приміщеннях; регулярно під керівництвом старших займаються ранковою гімнастикою, а в проміжках між навчальними заняттями і в процесі виконання домашніх завдань - проводять фізкультхвилинки. Виконують обов'язки чергових по класу. Організують і проводять нескладні змагання-конкурси по спорту й туризму. Виконують обов'язки фізоргів, капітанів команд, чергових по спортивному залу й спортивних майданчиках, допомагають учителеві в прогулянках і походах по рідному краю.

Засуджують порушення занять фізичною культурою, випадки невиконання правил санітарії та гігієни в школі, вдома, у дворі, на спортивних майданчиках; засуджують недбале ставлення до спортивного інвентаря та обладнання.

В процесі уроків і позакласних заходів учні 1-4 класів знайомляться з прикладами з життя, праці й боротьби козаків за своє визволення, за зміцнення і захист України.

II. ДУХОВНА КУЛЬТУРА:

3. Родовід. Родинно-сімейне виховання. 4. Традиції. Моральне виховання.

Привчаються виконувати Правила для учнів 1-4 класів, Правила козачат, Кодекс буття козаків. Вчаться додержувати моральних принципів і правил; беруть участь у бесідах на моральні теми: "Про ставлення до Батьківщини і різних народів", "Про ставлення до праці, людей праці", "Про товариство і дружбу", "Про колективізм", "Про доброту, чуйність і скромність", "Про чесність і вміння додержувати слова", "Про справедливість", "Про ставлення до старших, молодших і ровесників", "Про непримиренність до зла і байдужості".

Дізнаються про рідний край, про життя дітей України та інших країн. Беруть участь у бесідах про нашу Батьківщину, про повагу до всіх національностей: "Ми ростемо, росте країна", "Кожний день і кожний час країна думає про нас" та ін.

Зустрічаються з ветеранами війни і праці. Проводять екскурсії по рідному краю, виконують завдання шкільного краєзнавчого музею. Дивляться та обговорюють фільми про героїв війни, про видатних учених і людей праці. Проводять збори й ранки : "Про нашу Батьківщину", "Жити - Батьківщині служити". Організують конкурси, виставки виробів, фотографій, малюнків "Тобі, країно рідна", читають казки, загадки, прислів'я народів різних країн. Беруть участь у шкільних святах.

Поглиблюють уявлення про колективізм. Читають статті, твори художньої літератури про справді товариські стосунки в дитячих колективах і розповідають про них на зборах. Учаться самостійно проводити збори, колективні ігри; намічають план роботи на кілька днів, на тиждень, дбають про спільні інтереси колективу, виявляють ініціативу, відповідальність за доручену справу, стараються не підвести свій клас, загін. Вчаться діяти і працювати спільно, робити макети, виготовляти аплікації, матеріал для лічби, навчальні посібники, іграшки для дитячого садка; беруть участь у збиранні макулатури. Виявляють взаємну вимогливість і повагу один до одного.

Дістають перші уявлення про гуманні відносини людей у суспільстві, читають і обговорюють оповідання про доброту, доброзичливість, справедливість. Намагаються доброзичливо і чуйно ставитися до людей, справедливо оцінювати свої вчинки і вчинки товаришів, подавати посильну допомогу навколишнім. У міру своїх сил допомагають сім'ям ветеранів війни та праці, проводять волонтерську роботу. Дбають про молодших братів і сестер, грають з ними, відводять їх у дитячий садок. Читають казки, показують фільми дітям дитячого садка, організують для них концерти художньої самодіяльності, показують п'єси в тіньовому та ляльковому театрах.

Організують роботу „книжкової лікарні" в класній та шкільній бібліотеках, у бібліотеці дитячого садка. Уважно ставляться до батьків, допомагають їм у домашніх справах. Готують саморобні подарунки батькам до свят.

Учаться складати розпорядок дня і неухильно його виконувати, правильно використовувати свій вільний час.

Учаться додержувати порядку, дисципліни, організованості в школі, вдома, в громадських місцях. Проводять ігри-заняття з правил дорожнього руху: "Знай правила дорожнього руху, як таблицю множення", " Ми - пасажери", "Як поводитися на вулиці", "Мій шлях до школи", " Дорожні знаки і покажчики".

Дістають перші уявлення про взаємозв'язок зовнішньої і внутрішньої культури. Засвоюють правила ввічливості, точності, акуратності, охайності. Беруть участь у заняттях з культури поведінки: "Чарівні слова", "Поважай свій і чужий час", "Друзі

Мойдодира", "Охайність та акуратність в одязі", "Як поводитися в театрі й кіно", "Ми йдемо в гості", "Як ми проводимо перерви". Організують під керівництвом джур, учителів заняття-ігри: "Екскурсія по школі", "Подорож по місту чемних", "Прогулянка по алеї дбайливих". Учаться приязно вітатися з учителями, працівниками школи, знайомими, товаришами, виявляти ввічливість і увагу до навколишніх. Засвоюють правила культури поведінки в школі, на вулиці, в громадських місцях.

Учаться долати труднощі у процесі засвоєння нових знань, виконання домашніх завдань, трудових і громадських доручень, не втрачати надії при невдачах. Прагнуть переборювати свої примхи, впертість, капризи, лінощі, поєднувати особисті інтереси з інтересами, справами колективу. Учаться розуміти справжній зміст понять "можна" і "не можна", "треба" і "не хочу", виконувати важку, нецікаву, але потрібну для колективу роботу, а також виявляти настирливість у змаганнях, оглядах, співпереживати радість перемоги і гіркоту невдач.

Хлопчики й дівчатка засвоюють позитивний досвід дружніх, поважливих стосунків у школі й поза школою, учаться переборювати скованість і настороженість у спілкуванні, допомагають одне одному; разом відзначають дні народження, поздоровляють із святом; дістають початкові уявлення про моральні відносини членів сім'ї, беруть участь у бесідах про сім'ю, про мам і тат, бабусь та дідусів: "Сім'я, в якій я живу", "Як ми проводимо вихідний день", і т.п.; дбайливо ставляться до своїх батьків і членів сім'ї.

Читають у газетах, книжках оповідання, вірші про конкретні приклади непримиренності в боротьбі з порушеннями правил поведінки, норм дружби і товариськості. Учаться розуміти зміст і виступати на зборах проти наклепництва, жадібності, забіякуватості. Учаться не обходити погані вчинки товаришів, брати посильну участь в удосконаленні дійсності.

5. Козацька культура. Художньо - естетичне виховання.

Учаться помічати прекрасне в тому, що їх оточує: звертають увагу на красу шкільного приміщення, на рослини, які прикрашають школу, розглядають картини й виставки творчих робіт учнів. На екскурсіях учаться помічати красу міського й сільського пейзажів, спостерігають за виглядом і забарвленням неба в різні години, в різні пори року, а також за різним станом погоди. Вивчають вірші про природу і працю, вчаться розуміти поетичні образи, виразність означень і інтонацій, намагаються використати їх у власній мові.

Беруть участь у бесідах про прочитані книжки, теле і кінофільми. Здобувають початкові знання про спектаклі, теле і кінофільми як твори мистецтва. Знайомляться з кращими творами образотворчого мистецтва в музеях і на виставках; по репродукціях, діапозитивах, записах. Слухають записи музичних творів. Колективно переглядають кіно і телефільми, слайди, репродукції про рідний край, про тварин, школу, ровесників, про працю дітей.

Дають загальні емоційні оцінки художнім творам; ілюструють прочитані книжки, побачені спектаклі й фільми, прослухані музичні твори. Розповідають про свої найцікавіші „зустрічі з музикою". Знайомляться з пам'ятниками культури і народного мистецтва, з місцевими майстрами-умільцями прикладного мистецтва, спостерігають за їх роботою. Шефствують над пам'ятниками культури поблизу школи.

Малюють на вільні теми, на музичних заняттях розучують пісні, займаються хореографією, беруть участь в іграх-танцях, у рольових іграх-виставах; у художніх і музичних школах розвивають свої здібності. Розучують пісні й танці, виступають на ранках, у шефів, у дитячих садках і сімейних вечорах з читанням віршів, інсценівками байок, шарад, епізодів з казок і художніх творів. Майструють іграшки з природного матеріалу /жолудів, качанів кукурудзи, горіхів, шишок та ін./, картону, пластиліну, вчаться акуратно виготовляти їх; роблять аплікації, займаються вишиванням, випилюванням, випалюванням по дереву, із пап'є-маше виготовляють

персонажів, роблять прикраси до новорічної ялинки та інших свят. Випробовують свої сили в створенні казок, написанні віршів.

У класі, коридорах, удома і на вулиці підтримують чистоту й порядок. Беруть участь у художньому оформленні приміщень. Гарно оформляють зошити, суперобкладинки підручників і книжок, закладки для них, стежать за їх збереженням. Вирощують квіти, розводять квітники. Скромно й акуратно вдягаються, звертають увагу на охайність одягу. Беруть участь у бесідах: "Гарні і негарні вчинки", "Чим гарні люди навколо нас", "Наш дім" та ін.

Аналізують гарні і негарні вчинки. Переглядають і обговорюють малюнки, карикатури, фільми, де висміюються неохайність і нечепурність зовнішнього вигляду школярів. Учаться помічати недоліки в поведінці, зовнішньому вигляді негативних героїв казок, байок, оповідань та інших художніх творів.

Б. ДЖУРИ / УЧНІ 5 – 6 КЛАСІВ/

І. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ

І. Система здоров'я. Здоровий спосіб життя.

Розширюють свої уявлення про значення фізичної культури, спорту, туризму в житті, праці та захисту Батьківщини. Організують і проводять змагання та свята спорту й туризму, бесіди про фізичний розвиток і загартування організму: "Твоє здоров'я - багатство Батьківщини", "Спорт у житті видатних людей", "Сонце, повітря і вода - наші кращі друзі", "Туризм - кращий відпочинок джур та дан", "Роби зарядку кожний день - зникнуть утом, млявість, лінь". Дізнаються із газет, журналів, радіо й телебачення про змагання, про визначні досягнення спортсменів. Переглядають та обговорюють фільми на спортивні теми. Колективно відвідують спортивні змагання. Читають популярну літературу про спорт, туризм, про загартування організму, про відомих спортсменів.

Додержують режиму дня, харчування та сну, правил особистої гігієни та громадської санітарії; роблять ранкову гімнастику, проводять загартувальні процедури. Займаються гімнастикою, легкою атлетикою, спортивними іграми, лижною підготовкою. Прагнуть одержати спортивні розряди. Закріплюють навички правильних постав, дихання, рухів; учаться виконувати гімнастичні, акробатичні, стрийові й танцювальні вправи, освоюють техніку легкоатлетичних видів спорту /біг, стрибки, метання/, техніку пересування на лижах, техніку ігрових видів спорту. Беруть участь у виутрішкільних змаганнях та спартакіадах /Старти надій/. Виступають за спортивну честь школи на районних, міських, обласних змаганнях. Регулярно відвідують спортивні секції школи і позашкільних установ, секції загальної фізичної підготовки. Тренують дворові команди і секції на приз "Золота шайба", "Шкіряний м'яч", "Білий човен", "Веселі старти" та ін. Готуються до туристських походів, учаться виконувати в них обов'язки членів групи, загону, дбайливо ставитися до природи. Здійснюють походи вихідного дня та багатоденні походи по рідному краю. Навчаються орієнтуватися на місцевості, розбивати бівуак, готувати їжу; регулярно навчаються в шкільному туристському гуртку або туристському гуртку при Центрі дитячої творчості, станції юних туристів; учаться надавати першу медичну допомогу. Організують і проводять туристські зльоти школи, змагання по туристській техніці та орієнтуванню на місцевості, козацькі таборування. Учаться вести краєзнавчу, пошукову роботу. Організують конкурси та змагання гри "Сокіл" і беруть в них участь. Допомагають в організації, підготовці та проведенні різних спортивних заходів, у проведенні рухливих ігор з молодшими школярами, виконують обов'язки капітанів команд, помічників тренерів, командирів груп, спортивних суддів, членів бюро секцій, спортивних і туристських гуртків; обов'язки відповідальних за інвентар та обладнання, за спортивні споруди; працюють фізорганами і турорганами класів.

Не порушують занять фізичною культурою, спортом і туризмом, правил санітарії та гігієни в школі, вдома, у дворі, на спортивних майданчиках, чистоті та порядку на місцях спортивних занять, в одязі та інвентарі.

2. Козацька військова справа. Військово-патріотичне виховання.

Беруть участь у роботі пошукових загонів; вивчають життя і діяльність героя, чие ім'я носить загін, проводять збори на тему: "Що значить любити Батьківщину", "В дружній сім'ї", " Дорогою подвигів батьків" та ін. Організують ранки і свята "Пам'ятай тих, хто легендою овіяний", "Про мужність юних". Проводять уроки мужності. Оформляють альбоми, стенди, виставки "Наші земляки - герої", "Край мій? моя ти Батьківщина", "Пам'ятай їхні імена", "Природа нашої краю", "Наше листування". Шефтують над вулицями, які носять імена героїв, борців за свободу і незалежність. Листуються із школярами других країн. Дивляться та обговорюють патріотичні фільми. Проводять збори на теми „З чого починається Батьківщина", "Про любов великих людей до своєї Батьківщини".

II. ДУХОВНА КУЛЬТУРА

3. Родовід. Родинно-сімейне виховання. 4. Традиції. Моральне виховання.

Знайомляться з конкретними прикладами високоморальних відносин людей; беруть участь у бесідах "Про дисципліну праці", "Про безкорисливість вчинку", "Відданість та взаємна вимогливість у дружбі", "Про принциповість та щирість", "Про силу колективної думки", "Боротьба з брехнею та обманом", "Непримиренність до відхилень від моральних норм колективу", "Працювати на совість", "Точність, ретельність і результативність праці". Учаться на ділі бути вірними своєму слову, обіцянкам, зобов'язанням. Розширюють свої знання про Україну, про її героїв, учаться наслідувати їх приклад. Проймаються почуттям любові до рідної природи, до народу України. Знайомляться з найважливішими фактами та подіями з історії Батьківщини, дізнаються про традиції народу в минулому і тепер, беруть участь у суспільно корисній праці на допомогу школі, місту /селу/, рідному краю.

Беруть активну участь у справах колективу класу, загону, школи, виявляють ініціативу, самостійність, творчість. Знайомляться з головними завданнями загальношкільного колективу на семестр та канікули. Планують завдання, справи класу, загону. Беруть участь у розвідуванні корисних справ для школи, міста, кооперативу. Знайомляться з подвигами героїв, роботою кращих учнів, привчаються наслідувати їхній приклад. Набувають умінь наказати товаришеві і підкоритися йому в трудових справах, громадській роботі, вчать правильно реагувати на зауваження та оцінки громадської думки загону, класу. Розподіляють громадські доручення між усіма членами колективу, систематично обговорюють самозвіти про їх виконання. Обговорюють матеріали газет, журналів, творів художньої літератури, дивляться фільми на теми "Важко одному - під силу загону", "Чесно жити - народу служити". В суспільно корисній діяльності вчать надати допомогу товаришу і прийняти її.

Поглиблюють уявлення про гуманні відносини людей у суспільстві. Допомагають учителям у роботі з козачатами. Шефтують над загonom козачат, дитячим садком. Вчать робити добрі вчинки і справи "по секрету". Проводять збори "Я там, де потрібніший людям", "Ти не один на світі", "Мої батьки і я". Уважно ставляться до рідних, піклуються про них. Закріплюють і розширюють набуті в молодших класах навички шанобливого ставлення до батьків і старших, поваги до ровесників. Привчаються оцінювати свої вчинки і вчинки товаришів по совісті і справедливості. Ведуть роботу розвідників корисних копалин. Поздоровляють мешканців мікрорайону школи, ветеранів зі святами. Вступають у шкільне товариство ЮДПД. Беруть участь в охороні природи, зелених насаджень, птахів. Стають членами товариства охорони природи. Беруть участь у роботі шкільного лісництва.

Усвідомлюють необхідність дисципліни і самодисципліни як єдності старанності й ініціативи, підлеглихості й самостійності. Додержують правил поведінки в школі, вдома, на вулиці, в громадських місцях, у таборі. Виконують доручення колективу на совість. Дивляться та обговорюють кінофільми, передачі про правила поведінки в громадських місцях, правила дорожнього руху. Створюють ігрові настільні ігри з правил дорожнього руху.

Поглиблюють уявлення про єдність зовнішньої і внутрішньої культури поведінки. Закріплюють навички ввічливого поводження з молодшими і старшими, уміння уважно слухати, ввічливо слухати, відповідати, не перебивати інших під час розмови, не гарячитися, відстоючи свою точку зору. Стежать за правильністю мови, добиваються її виразності. Дбають про свій зовнішній вигляд. Тримують у чистоті та охайності свою шкільну форму і верхній одяг. Допмагають молодшим оволодівати навичками культурної поведінки. Навчають малюків, молодших братів та сестер правил культурної поведінки. Стежать за поведінкою молодших у квартирі, у дворі, на вулиці, в кінотеатрі. Створюють наочні посібники з правил культурної поведінки.

Дістають перші уявлення про прийоми самовиховання, про складання особистої програми самовиховання. Оформляють куточки під девізом „Тим, хто працює над собою“, „Станемо кращими“, добирають оповідання про те, як працювали над собою великі люди, поради щодо самовиховання. Стараються об'єктивно оцінювати свої сильні сторони, бачити недоліки і знаходити шляхи їх усунення, прислухатися до зауважень товаришів і дорослих. Проводять збори „Вони були першими“, „Будьмо гідними імені героя“, „Герої серед нас“, „Про мене і про тебе“, „Я і мої справи“, „Боротися і шукати, знайти і не здаватись“. Мобілізують свої зусилля на подолання труднощів в оволодінні знаннями, навичками громадської роботи. Учаться протистояти аморальним вчинкам ровесників, відвертати товариша від негідних дій та вчинку. Виступають на захист справедливості, захищають слабших, молодших за віком, учаться приймати самостійні рішення в складних умовах, у громадській роботі, колективних іграх.

Розширюють та закріплюють позитивний досвід спілкування між хлопчиками й дівчатками в навчанні, громадській роботі, творчості, відпочинку, спорті, переборюють негативізм, скованість і настороженість у спілкуванні з ровесниками іншої статі; активно беруть участь у підготовці та проведенні бесід про дружбу і товариство між хлопчиками й дівчатками „Хлоп'ятка - дівчатка, дівчатка – хлоп'ятка, нам всім подружитися час“, організовують колективний перегляд і обговорення кінофільмів та спектаклів для дітей; шефствують над молодшими, допомагають вихователям дитячих садків, грають з малюками, піклуються про них; розширюють знання та уявлення про моральний ідеал сім'ї, про значення для дітей і батьків міцної, дружньої, щасливої сім'ї, про сімейні ролі чоловіка й жінки, про наступність поколінь; чуйно ставляться до рідних і близьких.

Беруть участь у класних і козацьких зборах, присвячених справам, стосункам у дитячому колективі; обговорюють випадки недодержання Правил для учнів, невиконання Законів козачат. Допмагають товаришам уникнути недоліків у поведінці, подолати нерішучість, пасивність, сором'язливість, дратливість, прагнуть зрозуміти, розібратися в причинах та мотивах вчинків ровесників. Випускають сатиричні стінні газети та бюлетні „Не проходите мимо“, „Іжачок“, „Колючка“ та ін. Обговорюють фільми і спектаклі, матеріали газет, в яких засуджуються бездушність, упертість, прагнення до удаваного героїства, показної активності, спроба протиставити себе колективу. Учаться самокритичності, об'єктивності в оцінці заслуг і недоліків товаришів та своїх особистих.

5. Козацька культура. Художньо-естетичне виховання.

Пізнають красу рідного краю, привчаються самостійно бачити прекрасне на екскурсіях та в походах, роблять зарисовки, фотознімки. Знайомлячись з художніми творами, з оповіданнями з історії України про самовіддану працю народу, засвоюють

поняття про прекрасне в житті й праці. Звертають увагу на оформлення міста, сучасного селища, села. Колективно обговорюють побачене в музеях, на виставках, екскурсіях на виробництво.

Читають і обговорюють рекомендовану художню та науково-популярну літературу про різні види мистецтва. Колекціонують художні листівки, репродукції, значки, марки. Знайомляться за оригіналами, кіно, телефільмами, репродукціями і фотографіями з творчістю видатних художників, скульпторів, архітекторів. Добирають репродукції для уроків та бесід, для шкільної картинної галереї. Слухають розповіді про мистецтво, музичні передачі по радіо, телебаченні; відвідують театри, кіно, концерти, музичні вечори для школярів, художні музеї, виставки, архітектурні та скульптурні пам'ятки, музейні заповідники. Колективно обговорюють побачене в музеях, на виставках, екскурсіях, переглянуті спектаклі, кіно і телефільми, прослухані концерти. Знайомляться з творами сучасних письменників, поетів, художників, музикантів рідного краю, з працями творчих колективів, випускають стінні газети, присвячені їхній творчості. Вивчають пам'ятники історії та культури рідного краю і охороняють їх.

Вивчають напам'ять вірші, уривки з прозових та драматичних творів. Працюють у гуртках малювання, ліплення, прикладного мистецтва, фото і кінолюбителів, художнього читання, в шкільних оркестрах, у різних колективах художньої самодіяльності; беруть участь у тижні музики, кіно, театру, в дитячих художніх виставках, у загальношкільних конкурсах на краще виконання пісень і танців; загонів пісні, вірша, оповідання; виступають у спектаклях лялькового та тіньового театрів. Малюють з натури на теми з навколишнього життя, на теми літературних і музичних творів; знайомляться з графічним оформленням книжок, зі шрифтовими працями; застосовують здобуті знання під час оформлення стінгазет, класних куточків, тематичних альбомів та щоденників у козацькому загоні; придумують малюнки для нескладних вишивок; працюють над заданими композиціями. Влітку в козацьких загонах виконують розучені в школі вірші, пісні, танці; впровадять з молодшими сюжетні ігри, ставлять спектаклі, беруть участь у конкурсі образотворчого мистецтва.

Беруть участь в оформленні класу й школи, вдома допомагають прибирати кімнату, двір, намагаючись внести красу в домашній побут. Розводять квіти й доглядають за ними, беруть участь в організації та проведенні Свята квітів. Слухають бесіди про красиве в природі й мистецтві, про красиві вчинки та красу поведінки людей, красу їхньої праці. Художньо оздоблюють виготовлені іграшки, макети, муляжі, беруть участь в оформленні різних виставок. Беруть участь в операції "Живи, книго". Організують змагання, огляди за краще збереження підручників, книжок.

Засуджують недбале ставлення до книжок, випускають "блискавки", стінні газети. Слухають розповіді, бесіди, що дають початкове уявлення про основні елементи доброго смаку в літературі, мистецтві, в костюмі, манері поведінки. Переглядають кіно й телепередачі, фільми, відвідують спектаклі ТЮГів та лялькових театрів, слухають радіопередачі, в яких засуджують негідну поведінку і утверджують норми етики.

Складають та розігрують маленькі п'єси, сценки, діалоги та монологи, в яких засуджується негарна поведінка. Проводять у підшефних класах з козачатами сюжетно-рольові ігри про красу поведінки. Читають літературу, діляться своїми враженнями про вчинки героїв, їхній зовнішній та внутрішній вигляд.

В. ДЖУРИ /УЧНІ 7-8 КЛАСІВ/

І. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ

1. Система здоров'я. Здоровий спосіб життя. 2. Козацька військова справа. Військово-патріотичне виховання.

Організують і проводять бесіди, лекції та вечори. Присвячені фізичній культурі, спорту, туризму; зустрічаються з відомими спортсменами, спортивними суддями, тренерами, лікарями. Дізнаються з газет, журналів, радіо й телепередач про змагання, про визначні досягнення українських і зарубіжних спортсменів. Переглядають та обговорюють кінофільми на спортивні теми. Колективно відвідують спортивні змагання. Читають популярну літературу про спорт, туризм, про загартування організму, про відомих спортсменів.

Учаться складати правильний режим занять фізичною культурою, спортом, туризмом. Добирають вправи для спеціалізованої зарядки відповідно до вибраних видів спорту.

Виробляють правильну поставу та координацію. Займаються гімнастикою, легкою атлетикою, лижною підготовкою, спортивними іграми; регулярно займаються вибраними видами спорту й туризму в секціях та гуртках школи, Будинків творчості, дитячо-юнацьких спортивних шкіл та станцій юних туристів. Беруть участь у проведенні шкільних спартакіад та естафет, виступають за честь школи в районних, міських та обласних змаганнях. Готуються та складають норми атестації, прагнуть одержати юнацькі спортивні розряди, активно беруть участь у заняттях дворових команд та секцій, у змаганнях "Золота шайба", "Шкіряний м'яч", „Білий човен", "Сніжинка", в змаганнях "Старти надій". Ведуть красноріччю, пошукову роботу в місцевих і далеких туристських походах та екскурсіях, подорожах і експедиціях. Удосконалюють туристську техніку. Беруть участь у шкільних, районних, міських та обласних зльотах і змаганнях юних туристів. Активно зберігають рідну природу. Ведуть роботу за завданням шкільного музею. Учаться основних правил цивільної оборони. Беруть участь у конкурсах та змаганнях гри "Сокіл".

Виконують вимоги особистої та громадської гігієни, підтримують чистоту й порядок на своєму робочому місці в класі. Учаться надавати першу медичну допомогу потерпілим. Оволодівають навичками самоконтролю в ході спортивних занять.

Проводять зарядку та фізкультхвилинки з молодшими школярами. Здійснюють спортивне суддівство змагань у класі й школі. Ведуть роботу старост спортивних секцій, громадських інструкторів по спорту, фізоргів класів, капітанів команд, спортивних організаторів роботи з козачатами. Організують і проводять шкільні спартакіади; походи по рідному краю, туристські зльоти та змагання. Як інструктори допомагають учителеві фізвиховання, класним керівникам, учителям, туристському організаторові школи проводити заняття в туристсько-краєзнавчих гуртках школи. Обладнують спортивні майданчики та стежать за утриманням інвентаря, за чистотою майданчиків. Беруть участь в організації роботи спортивно-трудового й туристсько-трудового табору школи; проводять збори, бесіди, показові спортивні виступи молодших школярів. Створюють громадську думку, спрямовану проти порушень занять фізичною культурою, спортом і туризмом, проти порушень спортивної етики, випадків невиконання правил гігієни та санітарії, не допускають неохайного ставлення до спортивного інвентаря.

II. ДУХОВНА КУЛЬТУРА

3. Родовід. Родинно-сімейне виховання. 4. Традиції. Моральне виховання.

Вивчають зміст і усвідомлюють значення моралі. Знайомляться з єдністю прав, свобод і обов'язків громадян. Словом і ділом, своїм особистим прикладом утверджують норми моралі. Визначають конкретні шляхи втілення моральних знань у дії та вчинки. З'ясовують на уроках, бесідах і диспутах такі поняття, як громадянський обов'язок перед Батьківщиною, активна життєва позиція, моральний ідеал. Проводять класні години, збори на теми "Тобі до всього справа", "Слово кріпи справами своїми". Беруть участь у бесідах і диспутах "Наступає твоя громадянська зрілість", "Правда від усього деревця". Слухають лекції на теми

"Мораль і право", "Закон і совість". Читають і обговорюють статті в журналах та газетах на морально-етичні теми. Учаться аналізувати конкретні факти і явища повсякденного життя, робити моральний вибір у різних життєвих ситуаціях. Беруть активну участь у громадському і трудовому житті класу, школи, міста /села/, виконують доручення, завдання органів учнівського самоврядування.

Працюють у туристсько-краєзнавчих гуртках, ходять у походи, виконують слідопитську роботу, вивчають минуле, сучасне і майбутнє свого міста /села, району, області/, дізнаються про життя і діяльність видатних земляків. Беруть участь в охороні природи рідного краю та його культурно-історичних пам'яток. Створюють шкільні краєзнавчі музеї, виставки, кутки; складають альбоми та фотомонтажі на теми "Моя Батьківщина", "Наш край", "Наше село", беруть участь у грі "Сокіл". Виступають з концертами художньої самодіяльності, беруть участь у початковій військовій підготовці допризовної молоді, беруть участь в урочистих проходах юнаків у Армію України, у шануванні ветеранів; проводять зустрічі з колишніми випускниками школи, нині солдатами Армії України, під девізом "Спасибі тобі, солдат!"; проводять у школі свята, присвячені Армії України. Вивчають особливості життя і побуту різних народів, переписуються з учнями других країн, проводять заочні змагання з ними, збори, обмін делегаціями; організовують заочні мандрівки по Україні. Підтримують зв'язок з зарубіжними друзями. Проводять збори "Бійці згадують минулі дні", "Іхній подвиг живий", "Бійці невидимого фронту", беруть участь у вечорах "Ми славимо подвиг ваш", "Дочки України", "Країна моя, доля моя". Випускають усні журнали "Ради життя на землі", "Візьми собі за приклад героя", "Чи знаєш ти героїв свого краю?".

Нагромаджують досвід колективних відносин. Беруть участь у різних формах урочної та позаурочної роботи, сприяють утвердженню в класному колективі відносин ділової залежності й відповідальності. Беруть активну участь в усіх колективних справах класу, школи. Керують козацькою громадою, працюють вожатими в загонах козачат, беруть активну участь в учнівському самоврядуванні, організовують колективне самообслуговування. Учаться співробітничати, виконувати та організовувати колективні справи і керувати ними. Готують та проводять збори, колективно обговорюють свою роботу, намічають плани, розподіляють доручення, критично оцінюють зроблене, приймають рішення, контролюють їх виконання. Беруть активну участь у бесідах і диспутах на теми "Відвага, щирість, спайка, завзяття, у кожного іскорка, разом багаття!", "Яким я хотів би бачити свого товариша?", "Щоб мати друга, треба бути ним", "У дружбі - сила".

Засвоюють основні принципи гуманізму, учаться додержувати їх у відносинах з дітьми. Удосконалюють своє уявлення про добро і зло, мужність і благородство, формують моральний ідеал. Спостерігають за поведінкою людей у різних життєвих ситуаціях, пізнають їх почуття і переживання, порівнюють їх зі своїми, розвивають у собі здатність уходити в становище іншої людини, співпереживати, співчувати, поділяти чужі радості і горе. Беруть участь у волонтерській та шефській роботі; закріплюють благородні звички поведінки щодо людей, нагромаджують досвід чуйності й душевної чутливості. Піклуються про батьків, членів сім'ї, учителів і знайомих; турбуються про хворих друзів, відвідують їх, подають їм необхідну допомогу; оточують увагою людей похилого віку, малюків та інвалідів, уміло подають посильну допомогу навколишнім. Вчаться бути добрими і великодушними в спілкуванні з учителями школи.

Проводять збори на теми "Найкраща посада бути на землі людиною", "Людей нецікавих на світі немає", "Умій відчувати поряд із собою людину", "Школяр - друг природи, друг звірів і птахів", беруть участь у бесідах і диспутах на теми "Що залишає людям кожний твій прожитий день?", "Що означає жити по совісті?", "Честь і людська гідність. Чим вони відрізняються від самолюбства?", "Добра справа дорожча від багатства". Беруть участь в операціях "Подаруй людині радість", "Добрі справи людям". Беруть участь у десантах "Зелена аптека", "Озеленимо наше місто".

Виробляють навички й звички правильної поведінки в школі, громадських місцях та вдома. Допомагають учительському колективу та органам учнівського самоврядування запроваджувати в життя єдині вимоги до учнів. Беруть участь у бесідах про Правила для учнів, аналізують факти з життя класу, школи. Конкретизують вимоги до поведінки на основі типових Правил для учнів. Пропагують Правила для учнів, роз'яснюють своїм товаришам доцільність їх суворого виконання. Готують тематичні класні збори "Правила для учнів - закон шкільного життя", беруть участь у бесідах і диспутах "Для чого потрібна людині дисциплінованість?", "Організуй себе!", "Мистецтво керувати собою", "Поведінка наодинці із самим собою", "Красота починається з порядку". Активно беруть участь у шкільному й класному чергуванні, в рейдах "З фотоапаратом по школі", у патрулях щодо охорони громадського порядку в школі й за її межами; організовують допомогу козакам. Оформляють тематичні стенди, газети, кутки, готують радіопередачі на теми "Можна і не можна", "Що ми побачили в нашій школі".

Усвідомлюють визначальну роль внутрішньої краси людини і її культури. Учаться відрізняти моральну красу людини від зовнішньої красивості, внутрішнє благородство - від вишуканих манер, розширюють свої знання про правила етикету, застосовують їх у повсякденному житті. Привчають себе бути втриманим у стосунках з людьми, виробляють вміння бути уважними слухачами та цікавими співрозмовниками. Розвивають у собі почуття міри, уміння знаходити межу розумного в поведінці, побуті, одязі. Удосконалюють свій смак, з належною повагою ставляться до смаків, звичок інших людей. Слухають лекції про культуру поведінки, про виховання смаку. Учаться культури танцю. Збагачують свій словниковий запас, звільняються від слів-паразитів. Стежать за змістом і чистотою своєї мови. Беруть участь у бесідах, диспутах і вечерах на теми "Про культуру справжню й удавану", "В чому краса людини?", "В людини має бути все прекрасне: і обличчя, і одяг, і душа, і думки", "Що означає бути сучасним?", "Бути, а не здаватися", "Про скромність і про гордовитість", "Почуття і речі", "Немає більшої розкоші, як розкіш людського спілкування", "Ніщо не коштує нам так дешево і не ціниться так дорого, як ввічливість", "Час, смак, стиль, мода".

Організують книжкові виставки з добром відповідної літератури, оформляють стенди, кутки, газети на теми "Наші смаки", "Етика поведінки", "Ставлення до природи - показник твоєї культури".

Організують вечори відпочинку, бали, карнавали, учаться додержувати звичаїв гостинності.

Морально вдосконалюють свою особистість, намічають конкретну програму самовиховання, гартують волю, учаться керувати собою. Вчать бачити за конкретними вчинками вияви певних якостей особистості. Вивчають біографії великих людей, героїв війни та праці, на їх прикладі вчать виховувати в собі кращі риси людини. Розвивають свої здібності, навчаються в гуртках, секціях, клубах. Працюють у підшефному загоні: керують гуртками, виступають з доповідями, проводять бесіди й збори, передають свої трудові вміння та навички молодшим; виховуючи їх, виховуються самі. Учаться відстоювати свою точку зору, терпеливо переконувати товаришів, відверто зізнаватися в своїх помилках. Проводять збори на теми "Про шляхи, що ведуть до мужності", "Твоя програма самовиховання", "Мужність виховується з дня в день у наполегливому подоланні труднощів". Беруть участь у бесідах "Воля та праця людини дивнії дива творять", "Хочу, треба - ось де виявляється твій характер", "Що означає знайти себе?", "Чому говорять: неробство та лень псують людину", "Як перемогти слабості та недоліки свого характеру", оформляють стенди, кутки, газети, готують радіопередачі "Для тих, хто працює над собою", "Великі люди про самовиховання", "Словник моралі".

На основі спільної діяльності розширюють позитивний досвід моральних відносин між юнаками й дівчатами; дістають виразні уявлення про фізичні й психолічні особливості підлітків, а також про особливості їхньої поведінки;

виробляють нетерпимість до легковажних поглядів на любов та дружбу, грубість та цинізм у стосунках між статями, юнаки ввічливо та дбайливо ставляться до дівчат і жінок; готують бесіди, диспути, обговорюють статті, книжки, кінофільми й вистави, в яких порушуються питання взаємовідносин юнаків і дівчат; розширюють та поглиблюють уявлення та знання про сім'ю і її функції, про роль та значення сім'ї для особи й суспільства, про демографічну політику держави, про моральну красу й моральне обличчя сім'ї; знайомляться з основними положеннями законодавства про шлюб і сім'ю.

Засуджують аморальні вчинки людей, борються з негативними явищами в житті. Виражають непримиренне ставлення до зла й жорстокості, ненависть до всякого виду приниження людей. Виступають проти виявів егоїзму й утриманства, байдужості й пристосовництва. Виявляють високу вимогливість до себе, до своїх друзів і товаришів, до всіх членів колективу, непримиренність до будь-яких порушень норм співжиття; виступають з критикою і самокритикою. Ведуть непримиренну боротьбу з грубістю, лихослів'ям, курінням. Активно вступають у боротьбу із споживацьким ставленням до життя, рослинного та тваринного світу. Беруть участь у рейдах щодо перевірки порядку в класах, у школі, у дворах жилих будинків, у підліткових клубах. Не дозволяють ровесникам зневажливо ставитися до старших, ображати молодших, робити аморальні вчинки в школі, вдома, в громадських місцях.

Беруть участь у класних зборах: „Бій байдужості”, „Обережно! Міщанство і вульгарність”, у бесідах і диспутах : „Щастя в боротьбі: з ким і за що?”, „Як протистояти міщанству?”, „Чим відрізняється справжня дружба від кругової поруки?” та ін.

Оформляють стенди, вітрини, бюлетні й стінгазети: „Вікна сатири”, „Не проходите мимо”, „Крокодил”.

Активно беруть участь в русі школярів за охорону тваринного й рослинного світу, створюють бригади охорони природних багатств.

5. Козацька культура. Художньо-естетичне виховання.

Пізнають прекрасне в навколишній дійсності: в природі й місті, в сучасних технічних спорудах, у найновіших машинах. На екскурсіях спостерігають за працею майстрів. Свої враження про прекрасне в житті й праці передають у малюнках, фотографіях, аматорських фільмах, у творах. Читають і обговорюють твори літератури й мистецтва, учаться оцінювати їх, відстоювати свою думку, переконливо обґрунтовувати її. Беруть участь в експедиціях школярів, виконують завдання музеїв з вивчення творів народної творчості, пам'яток історії та культури рідного краю, монументального сучасного мистецтва.

Знайомляться з Основами законодавства про охорону історичних пам'яток; відвідують музеї, виставки, картинні галереї; знайомляться з архітектурою, з прикладним мистецтвом та народною творчістю; збирають літературно-краєзнавчий матеріал; випускають бюлетні, альбоми, присвячені майстрам мистецтв. Знайомляться з життям і творчістю видатних художників, композиторів та письменників; читають книжки про мистецтво; беруть участь у створенні малих картинних галерей, у роботі клубів за художніми інтересами. Переглядають та обговорюють фільми, присвячені проблемам мистецтва й етики. Слухають музичні твори в записах, по радіо й телебаченню, роблять до них ілюстрації. Зустрічаються з майстрами мистецтв. Допмагають молодшим школярам розвивати почуття й розуміння прекрасного в природі, навколишній дійсності, у стосунках між людьми, бачити зв'язок літератури, музики й живопису.

Працюють у факультативах художнього циклу, гуртках з різних видів мистецтв та художнього конструювання. Поглиблено займаються одним з видів мистецтва, беруть участь у художній самодіяльності. Малюють на основі спостереження, з пам'яті і з натури; беруть участь у конкурсах. Оволодівають умінням говорити точно й виразно. Беруть участь у дитячих художніх виставках, влаштовують їх обговорення;

керують у школі художніми гуртками. Проводять конкурси, фестивалі, обговорення, конференції, присвячені культурі й мистецтву; є членами журі різних конкурсів художньої самодіяльності; беруть участь у заняттях клубів за художніми інтересами.

Беруть участь у художньому оформленні школи та шкільної ділянки. Намагаються скромно й зі смаком одягатися. Знайомляться із зразками сучасного одягу на виставках, у будинках моделей, організовують зустрічі з модельєрами. Беруть участь у козацьких зборах. Диспутах, присвячених проблемам естетики („Що означає бути красивим?“); показують молодшим, як можна із смаком одягатися.

Випускають стінні газети, що критикують вияви міщанства, грубості, неохайності та негарної поведінки. Проводять диспути, збори: „Міщанин сьогодні, який він?“, „Про смаки сперечаються“, „Про вульгарність і несмак“.

Г. МОЛОДИКИ (УЧНІ 9 – 11 КЛАСІВ)

І. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ

1. Система здоров'я. Здоровий спосіб життя. 2. Козацька військова справа. Військово-патріотичне виховання.

Організують і проводять вечори, бесіди, лекції та конференції про спорт і туризм, зміцнення здоров'я, загартовування, про важливість фізичного виховання для формування гармонійно розвиненої особи; зустрічаються з відомими спортсменами, тренерами, спортивними суддями, спортсменами, медичними працівниками та працівниками фізичної культури й спорту.

Постійно стежать за розвитком фізичної культури, спорту й туризму в нашій країні та за рубежом по газетах і журналах, радіо й телебаченню. Переглядають та обговорюють кінофільми на спортивну тематику, відвідують спортивні змагання; читають спеціальну й художню літературу про спорт, туризм, фізичний розвиток людини, про видатних спортсменів, тренерів і спортивних суддів, про те, яке місце займають фізична культура, спорт і туризм у житті багатьох видатних людей.

Складають самі правильний режим дня, план занять фізичною культурою, спортом і туризмом, та додержують їх. Суворо додержують правил особистої та громадської гігієни і санітарії. Удосконалюються у вибраному виді спорту, прагнуть до досягнення високих результатів, відстоюють спортивну честь колективу на загальношкільних змаганнях. Беруть участь у спортивних змаганнях, спартакіадах школи, захищають честь колективу школи на районних, міських, обласних змаганнях; складають норми комплексу “Козацьке здоров'я”, виконують нормативи спортивних розрядів у вибраних видах спорту. В школі й у позаурочний час удосконалюють техніку виконання вправ у спортивній гімнастиці, легкій атлетиці, лижній підготовці, удосконалюють техніку й тактику в спортивних іграх. Беруть участь у Всеукраїнських експедиціях по місцях революційної слави Козацтва; виконують нормативи на значок « Юний турист » і на спортивні розряди по туризму. Ведуть краєзнавчу і пошукову роботу згідно із завданнями туристських гуртків та шкільних музеїв. Оволодівають початковою військовою підготовкою. Беруть участь у роботі гуртків та секцій військової справи, у змаганнях та конкурсах, які входять до гри «Джура». Беруть участь у роботі оборонно-масових гуртків та секцій ДТСААФ, в олімпіаді ПВП, табірних зборах. Подають першу медичну допомогу, запобігають спортивному травматизму, удосконалюють навички самоконтролю в процесі занять спортом.

Проводять роботу інструкторів на громадських засадах за вибраними видами спорту з молодшими школярами та підлітками, організовують і проводять з ними зарядку, фізкультхвилинки. Допомагають готувати молодших школярів і підлітків до складання норм комплексу “Козацьке здоров'я”.

Організують будівництво спортивних споруджень на шкільній території та в дворах, стежать за дисципліною, порядком і чистотою на спортивних майданчиках. Проводять заняття в туристських гуртках; організовують походи, екскурсії з

молодшими школярами та підлітками по місцях слави Козацтва; працюють помічниками керівників походів — молодшими інструкторами по туризму. Організують і проводять туристські зльоти та змагання. Проводять роботу гуртків і секцій військової справи.

Організують і проводять змагання та конкурси, що входять в ігри «Джура» та «Сокіл», олімпіаду ПВП. Особистим прикладом показують молодшим школярам та підліткам правильне ставлення до фізичної культури, спорту й туризму, до громадської санітарії та гігієни.

II. ДУХОВНА КУЛЬТУРА

3. Родовід. Родинно-сімейне виховання. 4. Традиції. Моральне виховання.

Вивчають питання Програми та Статуту Українського козацтва, рішень Рад Українського козацтва та Молодої Січі про виховання молоді; поглиблюють уявлення про принципи й норми загальнолюдської моралі; засвоюють суть основних етичних категорій. Готують і проводять конференції на теми: «Норми загальнолюдської моралі» та ін. Пишуть реферати, твори, роблять огляди матеріалів преси з питань моралі: «Сенс життя—в чому ти його бачиш?», «Про почуття громадського обов'язку», «Образ молодого робітника в художній літературі», «Твоя перепустка в завтра—твої сьогоднішні справи», «Що означає будувати життя і влаштовуватися в ньому?». Засвоюють вимоги загальнолюдської моралі про необхідність особистого практичного внеску кожної людини в розбудову держави та громади. Аналізують конкретні факти і явища повсякденного життя; виявляють принципи та норми загальнолюдської моралі в передових колективах фабрик, заводів, установ, знайомляться з моральною атмосферою цих колективів, їх прогресивними рухами та починаннями, пізнають суть ставлення до суспільства, колективу, праці; вчаться у трудових колективів створювати високоморальні стосунки в шкільному колективі. Керуються принципами морального кодексу в навчанні, праці, у взаємовідносинах з людьми.

Беруть участь у Всеукраїнському поході по місцях слави козацтва, здійснюють експедиції по рідному краю і країні, разом з козацькою організацією шефського підприємства вивчають минуле, сучасне і майбутнє свого краю (міста, села, району, області), зустрічаються з ветеранами воєн і праці. Беруть участь в охороні природи рідного краю та примножують її багатства, створюють шкільні краєзнавчі музеї, виставки, кімнати бойової слави, беруть участь у воєнно-спортивній грі «Джура». Беруть активну участь у воєнній початковій підготовці допризовної молоді. Організують урочисті проводи випускників школи у Армію України, шанування ветеранів; проводять зустрічі з колишніми випускниками школи, нині солдатами, під девізом «Спасибі собі, солдат!». Проводять у школі дні й фестивалі дружби, присвячені школярам зарубіжжя. Продовжують вивчати бойові подвиги учасників руху Опору. Вивчають особливості життя та побуту різних народів, переписуються із зарубіжними учнями, проводять заочні змагання, обмінюються делегаціями.

Проводять козацькі збори, організують лекції, диспути, виставки на героїко-патріотичні теми. Організують шкільні вечори: «Моя Вітчизна—Україна», «Це потрібно живим», «Чи готовий ти до захисту Батьківщини?», «Герої не вмирають», «Про тих, хто вистояв і переміг», «Ніхто не забутий, ніщо не забуто», «Бути солдатом, офіцером Збройних Сил України —висока честь» і т. п. Організують читацькі конференції за книгами про військовослужбовців. Створюють кіноклуби старшокласників «Служу Україні». Беруть участь у збиранні коштів на спорудження пам'ятників воїнам-героям, допомагають споруджувати ці пам'ятники. Несуть почесну варту біля Вічного вогню.

Знайомляться із змістом моральних норм, у яких виражений принцип колективізму; підготовляють та проводять бесіди: «Яким я хочу бачити свій колектив?», «Що дає колектив мені—що йому?», «Принцип колективізму—могутня

зброя і сила трудящих людей!» Проводять козацькі збори: «Якими нормами живе наш колектив?», «Чому важливо берегти честь колективу та виховувати в собі риси колективіста?» Аналізують життя в колективі, складають портрети свого класного та шкільного колективів (дружба й товариство в колективі, взаємна вимогливість і допомога, традиції колективу). Переглядають та обговорюють кінофільми, спектаклі, книжки, статті про товариську і дружбу; роблять висновки про те, кого можна вважати справжнім товаришем; в чому суть приятельських, товариських і дружніх стосунків; що зміцнює та що послаблює дружбу; чи може егоїст бути товаришем, другом; чим дружба відрізняється від кругової поруки; від чого залежить тривалість дружби; чи можуть дружити люди, різні за характером, різні за переконаннями. Проводять збори: «Чого ми навчаємо молодших товаришів та який досвід передаємо їм?», «Про шефську роботу нашого класу». Проводять для молодших школярів та підлітків бесіди про колективізм, дружбу і товаришування; допомагають їм установлювати товариські стосунки, організовувати діяльність, згуртовувати колектив. Виявляють ініціативу та відповідальність у колективних справах класу, школи.

Пізнають суть гуманізму як норму способу життя, активно утверджують його своїми діями та вчинками. Виявляють, у чому полягає гуманістична суть Конституції України. Проводять бесіди, організовують лекції на теми: «Гуманізм—принцип моральний і політичний», «Людина — вінець усього живого», «Людина — це звучить гордо». У доповідях, бесідах і повідомленнях використовують матеріал про гуманістичну суть сучасного українського суспільства. Добирають з художньої літератури, періодичної преси конкретні факти й приклади ставлення до людини в суспільстві розвинутого гуманізму. Аналізують і виявляють гуманістичний смисл своїх прав та обов'язків (право на середню освіту та ін.). Переглядають та обговорюють кінофільми й спектаклі, радіо- й телепередачі, присвячені проблемі гуманізм — антигуманізм. Навчаються гуманістично розв'язувати конфліктні ситуації. Добирають літературу, вирізки з газет та журналів з проблеми любити людство й любити людину, використовують їх у диспуті «Любити людство—легко, любити людину—важко». Обговорюють і розв'язують питання; чи вміємо ми берегти гідність людини, свою особисту гідність; критикуємо людину чи її ставлення до навчання, праці, людей; оцінюємо людину чи її справи; боремося з людиною чи за людину та інші. Проводять козацькі збори: «Критика — допомога. Критика — зброя», «Вимогливість до людини — повага до неї». Керуючись принципом «людина людині — друг, товариш і брат», прагнуть бути скромними, уважними, ввічливими із старшими, ровесниками, молодшими. Проводять для молодших товаришів бесіди про гуманізм, самі показують приклад гуманних стосунків. Запозичують досвід у трудових колективах.

Свідомо виконують правила поведінки. Проводять лекції, бесіди на теми: «Дисципліна в нашому суспільстві—це явище моральне і політичне» (А. С. Макаренко), «Дисципліна колективу та дисципліна в колективі»; диспути: «Дисципліна» — свобода чи необхідність?», «Дисципліна та самодисципліна». Пропагують Правила для учнів, зразки дисциплінованості; утверджують у школі традиції дисциплінованої поведінки; добиваються підвищення дисципліни серед ровесників, молодших школярів та підлітків.

Засвоюють суть єдності внутрішньої та зовнішньої культури. Вивчають норми та правила культури спілкування з людьми; з художньої літератури, газет та журналів добирають матеріали і проводять заняття на теми: «Історія розвитку етикету», «Гуманізм—принцип загальнолюдської культури поведінки», «Про єдність внутрішньої та зовнішньої культури», «Учіться володіти собою». «Будьте великодушні», «Про ввічливість, скромність та послужливість», «Такт і делікатність», «Точність і пунктуальність», «Міміка, жест, тон, мова — основа естетичного стилю». Вчать слухати, розмовляти, заперечувати, переконувати та сперечатися. Стежать за своїм зовнішнім виглядом, вчать бути елегантними. Проводять бесіди, лекції,

диспути: «В людині все повинно бути прекрасним», «Чого ніхто не повинен бачити», «Час, смак, стиль», «Про смаки сперечаються». Вносять культуру та естетику в повсякденне життя; розширюють свої уявлення про естетику побуту, культуру поведінки в сім'ї, в місцях розваг, праці й відпочинку; пізнають та застосовують правила гостинності, поздоровлення, листування; правила бути глядачем і слухачем; навчаються культурі танцю; беруть участь в організації та проведенні вечорів відпочинку, розумного й цікавого дозвілля в школі та її мікрорайоні. Додержують культури поведінки в школі, у виробничому та громадському житті. Пропагують норми культури поведінки серед молодших школярів та підлітків, навчають їх організовано, відповідно до правил громадського співжиття, проводити своє дозвілля, у всіх сферах життя додержувати засвоєних правил культури поведінки.

Розширюють свої уявлення про способи самовиховання моральних якостей. Приймають особисті плани самовдосконалення та виконують їх. Дискутують на теми: «Ким бути та яким бути?», «Робити життя—з кого?», «Чи можна змінити свій характер?», «Як виховувати в собі риси справжньої людини?», «Як стати врівні з віком?», «Твій ідеал — який він?», «Подвиг— це надзвичайність чи будні?», «В житті завжди є місце подвигам». Систематично обговорюють характеристики на кожного члена колективу (що нового з'явилося у поведінці, як ставиться до навчання, праці, громадського життя, до колективу, до себе і людей, які якості в собі виробляє); дають принципову оцінку своєї поведінки та поведінки товаришів. Добирають приклади складних моральних ситуацій, обговорюють шляхи їх розв'язання, обмінюються, з товаришами досвідом, як керувати своїми бажаннями, вчинками, створюють громадську думку навколо позитивних вчинків та дій.

Розвивають і поглиблюють дружні й товариські стосунки, прагнуть уносити в них душевну чуйність і благородство, моральну красоту й естетику, будують їх, виходячи з правильних уявлень про мужність та жіночність; поважають людську гідність і честь кожного, діють відповідно до цих етичних принципів; тонко розуміють особливості почуттів і переживань юнаків та дівчат; виявляють чутливість та делікатність до почуттів товаришів і подруг; пізнають взаємозв'язок любові й духовної культури людини; вчать цінувати дружбу й любов, керувати своїми почуттями, виявляти непримиренність до хамства, непристойності, вульгарності або легковажності у взаєминах, активно беруть участь у підготовці та проведенні диспутів і бесід з питань взаємин статей, підготовки молоді до сімейного життя. Обговорюють статті, книжки, кінофільми, спектаклі з даної проблематики, наслідують у житті моральний ідеал сім'ї, внутрішньосімейних стосунків.

Борються з фактами порушень правил громадського співжиття, з виявами бездуховності, цинізму, з пияцтвом та хуліганством, нетовариським ставленням до дівчини, жінки, з виявами несправедливості й черствості, кар'єризму, нечесності, дармоїдства. Створюють «Козацький прожектор», оформляють «Вікна сатири» та вітрини «Не проходите мимо». Допомагають постам і групам сприяння громадського контролю; запобігають аморальним вчинкам навколишніх, допомагають виправитися тим, хто їх допускає. З принципових позицій оцінюють негідні загальнолюдського способу життя дії та вчинки, виявляють причини та добиваються їх усунення як у шкільному й класному колективах, так і в навколишній дійсності. Проводять диспути, бесіди: «З якими труднощами зустрічаємося в житті? Як з ними боремося?», «Що допомагає та що заважає мені й моїм товаришам наслідувати принципи морального кодексу?», «Вчинки, які завдають шкоди колективу, особистості», «Чого я не хочу брати на майбутнє?», «Куріння та пияцтво—чи тільки особиста справа?» та інше. Створюють негативну громадську думку навколо випадків аморальності.

5. Козацька культура. Художньо-естетичне виховання.

Вивчають основи естетики та мистецтвознавства, переконуються в тому, що в основі мистецтва лежить наполеглива творча праця. Розширюють знання про мистецтво, його суть і роль у формуванні світогляду, про естетичні ідеали та

художній смак; спостерігають за красою трудової діяльності кращих виробників, пізнають естетику праці, вчаться красиво, натхненно працювати. Сприймаючи красу природи, праці людини, сучасної міської культури, передають свої враження в різних видах творчих робіт—малюнках, фотографіях, віршах і т. п.

Знайомляться з багатонаціональною естетичною культурою українського народу на лекціях, концертах, зустрічах з майстрами мистецтв. Слухають лекції та читають літературу про сучасне українське і зарубіжне мистецтво. Відвідують театри, музеї, картинні галереї, виставки, знайомляться з пам'ятками мистецтва. Слухають та аналізують музичні твори композиторів, виконання сучасних українських та зарубіжних музикантів, вчаться правильно оцінювати сучасну естраду й джазову музику. Вивчають класичну й сучасну хореографію. Дивляться та обговорюють телепередачі, присвячені питанням естетики; роблять огляди книжок з мистецтвознавства, читають і обговорюють кращі твори сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури різних жанрів; беруть участь у конкурсах пісні, музики, танцю та інших видів художньої самодіяльності. Стежать за обговоренням новинок художньої літератури на сторінках газет, журналів.

Обговорюють нові спектаклі, кінофільми, радіо й телепередачі. Вчаться самостійно аналізувати художні твори, розбиратися в творчих методах і стилях; беруть участь в охороні та впорядкуванні парків, музейних заповідників, пам'яток культури, народної творчості. Беруть участь у фольклорних експедиціях, у пошуковій роботі, знайомляться з фондами краєзнавчих музеїв, місцевих бібліотек, архівів, приватних зібрань та колекцій.

Удосконалюють свої знання, уміння та навички в улюбленому виді художньої творчості, навчаються в мистецтвознавчих гуртках, на факультативах художнього циклу, у клубах любителів мистецтв. Пишуть твори, пов'язані з історією театру, кіно, живопису, музики, архітектури; розкривають різноманітні зв'язки різних видів мистецтв; самостійно проводять мистецтвознавчі та літературознавчі дослідження, вивчають критичну літературу.

Організують виставки репродукцій та фотографій видатних творів мистецтв, випускають класні літературні журнали, плакати, альбоми, стінні газети, присвячені окремим майстрам та художнім колективам. Проводять агітпоходи, концерти художньої самодіяльності в сільських школах.

Керують у школі художніми гуртками, організують шкільні університети культури, концерти, фестивалі та дні мистецтв, вечори дружби народів, конкурси; беруть участь у лекціях-концертах, музичних вікторинах, фестивалях. У своєму та підшефному класах, у бібліотеках організують і проводять літературно-музичні вечори, пов'язані з пам'ятними датами життя різних діячів мистецтв. Працюють екскурсоводами в місцевих та шкільних музеях, пропагують естетичні й мистецтвознавчі знання, а також художні твори у своєму та підшефному класах, у бібліотеках, ЖЕКах, на виробничих підприємствах; оволодівають мистецтвом розповіді, умінням добирати факти, працювати самостійно. Організують виставки дитячої творчості в школі й на шефському підприємстві, в ЖЕКах.

Пояснюють молодшим школярам, що красиве в людини, в її праці, побуті; допомагають художньо оформити інтер'єри, створювати альбоми, монтажі, картинні галереї. Розбивають квітники і клумби на шкільній ділянці, в мікрорайоні школи, за місцем проживання. Утверджують норми загальнолюдського етикету, проводять заняття з молодшими школярами з культури поведінки, проводять бесіди про красу праці.

Слухають лекції, доповіді про сучасне мистецтво. Самостійно аналізують ідейно-художній зміст творів. Роблять огляди книжок в галузі естетики; переглядають і обговорюють діафільми, альбоми та інші матеріали, присвячені естетиці.

Виступають на диспутах, обговореннях спектаклів, кіно- й телепередач. Беруть участь у боротьбі з міщанством та вульгарністю в побуті, у взаєминах між юнаками та

дівчатами, у спілкуванні. Випускають бюлетені, газети, плакати, що висміюють вульгарні смаки та моди».

8. СЦЕНАРІЙ ПОСВЯТИ В КОЗАЧАТА (ДЖУРИ ТА ДАНИ)

Стіл, покритий скатеркою. За столом стоять полковники, осавули. На столі - хліб-сіль, вікона Матері Божої, Євангеліє, обітниця. Осавули тримають прапори та Січ. Отаман з перначем.

Отаман: *Шановно громадо! Запрошуємо до молитви. Просимо всіх встати.*

Священик зачитує «Отче наш» і благословляє посвяту.

Отче наш, що єси на небесах! Нехай святиться ім'я Твоє, нехай прийде царство Твоє, нехай буде воля Твоя як на небі, так і на землі. Хліба нашого насущного дай нам сьогодні. І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим. І не введи нас у випробування, але визволи нас від лукавого. Бо твоє є царство, і сила, і слава навіки. Амінь!

Полковник: *Наше джурове та данове товариство поповнюється сьогодні новими товаришами. До козацької (дівочої) громади запрошується (прізвище, ім'я).*

Хлопець (дівчинка) підходить до вікони. **Полковник**, який тримає вікону, каже: *Перехрестися тричі, синку (донько), до образу Покровительки нашої роду козацького Пресвятої Богородиці. Хлопець (дівчинка) хреститься тричі.*

Осавул, який тримає обітницю: *Підійди до обітниці. Клади долоню лівиці своєї на святе письмо. Читай обітницю.*

Хлопець (дівчинка) читають обітницю, поклавши ліву руку на Євангеліє, а правицею взявши текст.

Осавул: *Роби на згадку відтиск гулого пальця правої руки на обкладинці Євангелія.*

Осавул: *Синку (донько), до прапора!*

Хлопець (дівчинка) підходять до прапора, стають на коліно, цілують прапор.

Осавул: *Нахили голову, хлопче (донько). Покриємо тебе тінню нашого прапора, як оберегом.*

Покриває хлопця (дівчинку) прапором.

Осавул - дівчині: *До Берегині!* **Осавул** - хлопцю: *До Січі!*

Дівчинка підходить до **Берегині**. Та кладе їй рушника на ліве плече й виголошує: *Хай Матінка-Україна тебе благословляє!*

Гілочкою верби б'є по рушникові на плечі тричі, виголошуючи: *Будь здорова, як вода! Будь гнучкою, як верба! Будь багата, як земля!*

Хлопчик підходить до **осавула**, той кладе йому на ліве плече рушник. Виймає шаблю, кладе поверх рушника на ліве плече лезом зовні. Каже: *Тепер і від нині ти рівний серед рівних, вільний серед вільних в сім'ї козаків!* Вручає хлопцю шаблю, лезом зовні в руки. **Осавул** каже: *Цілуй козацьку зброю.* Хлопчик цілує. **Осавул** каже: *Слава джурі!* Хлопчик підіймає шаблю вгору і каже: *Слава козакам! Слава Україні!*

Осавул: *До обозу!*

Обозний дає хлопцю (дівчинці) хліб-сіль (шматочок) й каже: *Треба буде - допоможемо! Треба буде - поділимось!*

Хлопчик (дівчинка) підходять до святого отця, той благословляє їх.

Хлопчик (дівчинка) підходять до отамана.

Отаман: *Клади, синку (донько), лівицю до лоба, щоб не розбив тобі лоба. «Хрестить» його (її) перначем й говорить: Хай тебе біс не Бере! Йди собі з Богом!*

Отаман командує: *Віддайте шану джурі (дані) козацького товариства шаблевим вінком!*

Джура (дана) проходить крізь шабельний вінок.

Отаман: *Панове козаки! Слава Богу, що ми козаки! Слава козакам! Слава Україні!*

Всі: *Слава! Слава! Слава!*

**9. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИМ КОЛЕКТИВАМ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ
УКРАЇНИ ПО ВІДРОДЖЕННЮ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ТА ГОСПОДАРСЬКИХ
ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА**
(Інформаційний збірник Міністерства освіти України, 1995, №11, червень)

Початок національного виховання в суверенній Україні активізував процес цілеспрямованого і систематичного виховання підростаючого покоління на історико-культурних та господарських традиціях рідного народу. Надаючи великого значення цьому питанню, Президент України Л.Кучма 4 січня 1995 року видав Указ «Про відродження історико-культурних та господарських традицій українського козацтва», де передбачується цілий комплекс заходів, в яких задіяні міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади України, Уряд Автономної Республіки Крим, виконкоми обласних, міських та районних Рад народних депутатів.

Для педагогічних колективів закладів освіти України цей Указ Президента України є настановою і програмою оновлення змісту виховної роботи з учнівською та студентською молоддю в процесі викладання основ наук та в позакласній виховній роботі. Кожен викладач, учитель, класний керівник, вихователь, керівник гуртка, клубу чи секції, тренер має внести до своїх планів навчальної та виховної роботи відповідні зміни та доповнення. Перш за все, це стосується викладачів, вчителів історії України, географії України, етнографії і фольклору, української літератури, музики, образотворчого мистецтва, фізичного виховання, допризовної підготовки, а також класних керівників, керівників гуртків і клубів історико-краєзнавчого спрямування.

Первинність історико-культурних та господарських традицій народу, а водночас і українського козацтва, їх діалектична єдність із загальнолюдською культурою є вихідним принципом при визначенні змісту освіти і виховної діяльності навчально-виховного закладу. Заклади освіти України є провідним фактором прилучення молоді до національної культури і традицій.

Запорозьке козацтво - гордість української нації. Його ідейно-моральний потенціал - це ядро козацької духовності, яке є невичерпною скарбницею громадянського загартування підростаючих поколінь. Значна частина сучасної молоді має про нього поверхове і спрощене уявлення. Насправді воно є не тільки військовим, а й соціальним, політичним, педагогічним, культурно-історичним, державним явищем. У своїй діяльності молодіжні козацькі осередки керуються національною ідеологією, філософією, світоглядом та іншими складовими духовності. У цій справі допоможуть фольклорні джерела, історичні документи, зокрема, козацькі літописи, наукові праці про героїку козащини М.Костомарова, В.Антоновича, М.Грушевського, М.Аркаса, Д.Яворницького, Д.Дорошенка, І.Огієнка, І.Крип'якевича, О.Апанович, художні твори Т.Шевченка, П.Куліша, Б.Грінченка, А.Чайковського, О.Олеся, Б.Лепкого, поетів В.Симоненка, Л.Костенко, І.Драча, Д.Павличка та ін.

Фундаментальний напрямок роботи - дослідження кожним юним козаком, гуртами, загонами славної історії українського козацтва, від його зародження до зміцнення в епоху П.Сагайдачного, Б.Хмельницького, І.Мазепи. Величезний виховний потенціал має вивчення героїчного життя, подвижницької діяльності, високого військового мистецтва гетьманів, кошових отаманів, керівників повстань - С.Наливайка, І.Сірка, Т.Федоровича, І.Богуна, М.Кривоноса, І.Мазепи, П.Орлика, П.Полуботка, П.Калнишевського, І.Гонти, М.Залізняка та ін. У кожному регіоні України, в кожному освітньому закладі доцільно скласти конкретні програми вивчення козацького визвольного руху, козацького краєзнавства.

Викладачам, вчителям історії України слід пам'ятати, що відроджуючи козацькі традиції та звичаї важливо, щоб учні, студенти передусім успішно оволодівали історією народовладдя, становлення і розвитку республіканських структур влади,

адміністративно-військового ладу, демократичного і гуманістичного управління, законодавства, тобто української козацької державності.

Викладачам та вчителям допризовної військової підготовки, фізичної культури, тренерам, керівникам туристсько-спортивних гуртків і секцій необхідно врахувати, що одним із основних напрямів втілення в життя козацької педагогіки є дослідження і практичне відродження військово-спортивного мистецтва наших предків. Сучасну молодь захоплює військова стратегія і тактика козаків, їхнє озброєння, майстерність у будівництві фортець, стаціонарних і рухомих (пересувних) військових таборів тощо. Доцільно, щоб вони практично вивчали й опановували козацькі військово-прикладні види спорту: стрільбу з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, верхову їзду, різні види боротьби, плавання, подолання природних перешкод, кермування човном. При цьому, необхідно максимально дотримуватись вимог і правил техніки безпеки. Відродження традицій фізичного загартування козаків забезпечить зміцнення здоров'я молоді, значною мірою підірване наслідками Чорнобильської аварії на ЧАЕС, екологічною кризою.

Викладачам, вчителям біології і праці, керівникам гуртків і клубів натуралістичного спрямування, класним керівникам і батьківській громадськості на високий теоретичний і практичний рівень слід поставити пізнання і відродження традицій козаків як мудрих хліборобів, умілих орачів, господарів землі, обере гачів і примножувачів рукотворних скарбів рідного краю, його природних багатств. Учні сільських профтехучилищ, середніх і старших класів шкіл, випускники разом із батьками, родичами, односельчанами, краєзнавцями можуть прилучатися до організації ведення фермерських господарств, оволодіння господарською винахідливістю, кмітливістю, творчою ініціативою, підприємливістю, діловитістю козаків. Необхідно всіляко стимулювати самостійну, чесну трудову діяльність учнів та студентів у таких господарствах, створення ними госпрозрахункових трудових об'єднань, майстерень, асоціацій, організацію молодіжно-козацьких господарств різного профілю. Не варто забувати, що козаки були чудовими городниками і садівниками, скотарями і пасічниками, займалися рибальством і мисливством, розводили свійських тварин.

Викладачі і вчителі української мови та літератури, музики, образотворчого мистецтва, художньої праці, хореографії, керівники гуртків та клубів естетичного спрямування мають направляти свою діяльність на відродження козацьких мистецьких традицій, зокрема, потребують практичного відродження козацькі мистецькі традиції кобзарства, лірництва, гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, а також ремесел і промислів – бондарства, гончарства, ковальства, лимарства, чинбарства, різб'ярства тощо. З цією метою доцільно організувати різноманітні мистецько-трудова об'єднання, майстерні, залучати до цієї роботи народних майстрів, спеціалістів.

Особливої уваги заслуговує вивчення і застосування на практиці козацьких знань народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії, а також пізнання козацької ідеології, філософії, світогляду, моралі, етики, характеру, правосвідомості як вищих проявів українського національного духу.

Міністерство освіти України рекомендує всім педагогічним колективам закладів освіти України спланувати з урахуванням регіональних особливостей, традицій освітніх закладів, роботу на виконання Указу Президента України від 4.01.1995 року «Про відродження історико-культурних та господарських традицій українського козацтва» та обговорити це питання на науково-методичних радах, комісіях, засіданнях методичних об'єднань вчителів, учнівських та батьківських зборах.

У процесі роботи по відродженню історико-культурних та господарських традицій українського козацтва науково-педагогічним колективам навчальних закладів, педколективам необхідно поєднати досягнення сучасної педагогічної науки та традицій українського козацтва.

Заступник міністра В.П.Андрущенко.

III. КОЗАЦЬКА ГРОМАДА

1. ПРОГРАМА ВИХОДУ АДАМІВСЬКОЇ ГРОМАДИ З МОРАЛЬНОЇ (ДУХОВНОЇ) КРИЗИ

Душу – Богові! Життя – Батьківщині! Серце – людям! Честь – нікому!

Замість вступу.

Доки Україна мала козацтво, доти вона була або незалежна, або автономна.

Оволодіваючи козацькою духовністю і вступаючи до лав козацтва, українці ставали славним і звитяжним братством лицарів волі, чесних власників, палких патріотів і повноправних господарів рідної землі. Це був не лише вільнолюбний військовий орден, що постійно стояв на чатах своєї материзни і дідизни, охороняв рідну мову, культуру, духовність, етнічну територію від ворожих навал. Козаки були землеробами і хліборобами, митцями і вченими, культурними і державними діячами, тим соціальним станом, який на своїх могутніх раменах зберігав і плекав українську націю, державу. Козацтво було невичерпним джерелом української еліти, яка виконувала історичну націотворчу і державотворчу місію.

Видатні козацькі державотворчі, гетьмани, полковники, кошові отамани С.Наливайко, П.Сагайдачний, І.Сірко, І.Богун, Б.Хмельницький, І.Виговський, М.Кривоніс, І.Мазепа, П.Калнишевський завжди залишалися в національній свідомості як високі взірці відваги і звитяги, синівської любові, вірного служіння інтересам Матері-України.

Історична доля вибрала для українства найбільш адекватну його природі козацьку форму і сама в козацькому способі життя українській національній психології дала власний розвиток. І результати, рятівні для нації, не забарилися. Високого рівня розвою набули козацька філософія, ідеологія, мораль, характер, світогляд, національна свідомість і самосвідомість. Видатні вчені, державні діячі багатьох країн світу Г.Боплан, Й.Гердер, Вольтер, Кромвель, П.Халебський, Ж.Шерер та ін. захоплювалися героїзмом і витривалістю, військовою доблестю і демократичними засадами життя козаків. Іноземці часто називали Україну «Козацькою республікою», «Країною козаків», «Козацькою землею», а українців – «козацькою нацією».

Для всіх народів світу козацтво стало найбільшим символом волелюбства, незламності національного духу українців. Козацько-лицарські традиції завжди були і будуть могутньою силою, яка з'єднує весь український народ. Ідеї, цінності козацтва становлять серцевину історичної естафети наступності і спадкоємності поколінь нашого народу, є золотим фондом сучасної національної ідеології державотворення.

I. Основні принципи виховання громади.

Сучасне Українське козацтво, спираючись на історичний досвід українського народу, враховуючи надбання людства, пропонує цілісну програму побудови нового українського суспільства, яке б ґрунтувалося на першочерговості національних інтересів України, на її рівноправному входженні до сім'ї цивілізованих народів, на створенні для кожної людини можливості забезпечити власною чесною працею гідний рівень життя собі та своїй родині. Козацтво пропонує реальний шлях до добробуту і благополуччя, стабільності, реального зміцнення державності, встановлення політичного та економічного суверенітету України, зміцнення її міжнародного авторитету.

**За основу виховання в громаді ми обрали -
КОДЕКСИ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА:**

А. КОДЕКС ЛИЦАРСЬКОЇ ЧЕСТІ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА,

що включає такі основні якості особистості:

- любов до батьків, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, товаришуванні, ставленні до Батьківщини, рідного народу;
- готовність турбуватися про молодших, зокрема дітей, усіх літніх людей і людей похилого віку;
- підкреслено шанобливе ставлення до матері, дівчини, жінки, бабусі;
- непохитна вірність ідеям, принципам народної моралі, національним і загальнолюдським цінностям;
- відстоювання свободи і незалежності особистості, народу, держави, єдності і соборності українських земель;
- прагнення роботи пожертвування на будівництво храмів, навчально-виховних закладів, просвітних установ, пам'яток історії та культури;
- готовність проявляти принциповість і непримиренність до зла, аморальності і наступальність у боротьбі з ними;
- здатність цілеспрямовано й систематично розвивати фізичні і духовні сили, зокрема непохитну силу волі і непоборну силу духу, можливості свого організму, займатися самопізнанням і самовдосконаленням;
- уміння скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти добродійність, лицарські чесноти, глибоку історичну пам'ять, національну гідність і гордість;
- турбота про розвиток національних традицій, звичаїв, обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі, примноження її багатств;
- прагнення внести якнайбільший особистий внесок у підвищення добробуту рідного народу, його матеріального і духовного рівня.

Б. КОДЕКС ЛИЦАРСЬКОЇ ЗВИТЯГИ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА,

який декларує:

- готовність боротися до загибелі за волю, честь і славу України;
- нехтувати безпекою, коли справа стосується життя рідних, друзів, побратимів, долі Матері-України;
- презирство і ненависть до ворогів, прагнення визволити рідний край від чужих заброд-завойовників;
- уміння доводити наукову неспроможність ворожих ідей і теорій, спрямованих на послаблення Української держави, на приглушення національної свідомості і самосвідомості, та встановлення національної несправедливості і нерівноправності;
- здатність відстоювати в будь-яких обставинах життя рідну мову, культуру, мистецтво, духовні традиції, гідність і гордість свого та інших народів;
- героїзм, подвижництво в творчій праці і в бою в ім'я свободи і незалежності України;
- відстоювання свого права бути господарем на рідній землі, володарем національних багатств, готовність нікому не давати на поталу своєї материзни і дідици;
- здатність і готовність займатися постійно, в тому числі і в години можливого лихоліття, народотворчою і націотворчою діяльністю, будівництвом і зміцненням Української держави.

В. ЗАПОВІДІ МИЛОСЕРДЯ,

які українські козаки залишили своїм нащадкам – сучасному Українському козацтву як дорогоцінний морально-духовний спадок:

- готовність допомагати найслабшим, найбеззахиснішим – дітям, створювати умови для їхньої радості, попереджувати їхні страждання, замінювати їм у разі необхідності батька і матір, брата і сестру;

- всебічна допомога сиротам, вдовам, бабусям і дідусям, турботливе ставлення до безпомічних, постійна їх матеріальна підтримка;
- надання допомоги хворим, інвалідам, потерпілим від злих людей, стихійних сил природи та іншого;
- здатність до співчуття, жалю до людей, які потрапили в біду;
- готовність допомагати будь-якій людині, щиро розділити з нею журбу, страждання, горе, зробити все для того, щоб їй стало легше.

II. Виховання фізично та морально здорового покоління на засадах козацького лицарства.

Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала своє право на свободу.

Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа. А для цього школа повинна стати осередком зустрічі дитинства із справді загальнолюдським – дитинча має частіше зазирати у вічність – саме школа стоїть у витоків духовності суспільства.

Історичні умови буття породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію.

Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів.

В сучасних умовах погіршення фізичного та психічного здоров'я молоді, відходу суспільства від основ природовідповідного життя, необхідно повернутися обличчям до надбання наших предків-козаків - системи виховання всебічно розвиненої особистості молодого козака. В основу навчально-виховного процесу школи такого типу необхідно покласти проблему „Школа козацького виховання – основа становлення особистості козака-лицаря”.

Система виховної роботи школи такого типу базується на ідеях козацтва. Діяльність усіх джерел організованого впливу на виховний процес у школі спрямований на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси козака-патріота.

Козацька система виховання:

- наймудріша, бо вона озброєна багатючими знаннями, виробленими колективним генієм народу;
- найавторитетніша, бо її істинність підтверджена багатовіковою масовою практикою;
- найідейніше, бо вона базується на заповідях народної моралі, націлена на формування справжньої людини;
- найпрогресивніша, бо вона завжди знаходиться на передньому краї боротьби за розум, за світло знань, за перемогу Добра над Злом;
- найбагатша, бо на її теренах протягом багатьох віків сумлінно працюють мільйони вихователів.

Народні традиції, звичаї та обряди об'єднують минуле і майбутнє народу. Практично прилучаючись до них, учнівська молодь убирає в себе філософський, психологічний, ідейно-моральний і естетичний зміст, у неї формується козацька самобутність, творче ставлення до дійсності...

Головна мета школи козацького виховання – формування в родині, школі і в громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина, захисника рідної землі з яскраво вираженою свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.

Основні завдання школи козацького виховання:

- плекати фізично загартованих, із міцним здоров'ям, дужих тілом і духом козаків і козачок;
 - формувати у підростаючого покоління високі козацькі якості, шляхетність, моральні чесноти, почуття милосердя;
 - виховувати силу волі і силу духу, мужність і звитягу, уміння боротися зі злом і перемагати його в будь-яких життєвих обставинах;
 - плекати віру, надію, любов, готовність творити добро і красоту в собі і в довкіллі;
 - формувати здатність до альтруїзму, гармонійного поєднання особистих, індивідуальних і загальнодержавних потреб та інтересів, відчувати себе невід'ємною складовою частиною цілого і вічного - козацтва;
 - виховувати у підростаючих поколінь козацький характер, світогляд, історичну пам'ять і свідомість;
 - готувати молодь до активної творчості, участі в розвитку культури, духовності;
- виховувати господарів рідної землі, творців держави, її захисників від ворожої агресії, експансії;
- сприяти оволодінню молоддю військово-спортивним мистецтвом козаків, формуванню в неї, з урахуванням сучасних світових здобутків в галузі науки, культури і техніки, творчих умінь продовження політичних, державних, економічних, мистецьких і військових традицій козацтва.

Цикли та напрямки виховання в козацькій школі.

Цикли	Напрямки
	<u>Козацька система здоров'я.</u>
I КУЛЬТУРА ТІЛО- ВИХОВАННЯ	1 Формування у молодого козака міцного здоров'я, загартованості тіла й духу, уміння досягати перемоги.
	<u>Козацька військова справа.</u>
	2 Відродження військово-спортивного мистецтва козаків: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами зброї, подолання природних перешкод, керування човном, різних видів боротьби та протиборств.
	<u>Козацький родовід.</u>
	3 Організація досліджень молодими козаками свого родоводу; виховання родинних цінностей, поваги до свого роду, бажання примножити його славу.
II ДУХОВНА КУЛЬТУРА	<u>Козацькі традиції.</u>
	4 Відродження прогресивних козацьких традицій, служіння Батьківщині корисними справами.
	<u>Козацька історія та культура.</u>
	5 Пізнання історії козацтва, досягнутих ними пріоритетів – ідейних, політичних,

наукових, культурних та ін.

Відродження козацьких мистецьких традицій: гуртового співу, танцю, дотепного влучного слова, художнього розпису, художньої вишивки; козацьких знань: народної медицини, астрономії, агрономії, метеорології, кулінарії.

Козацька духовність.

- 6 Формування високої моралі, сили волі і сили духу; оволодіння основами козацької філософії, ідеології, психології, характеру і світогляду.

Козацьке самоврядування.

- 7 Відродження моделі козацького самоврядування – Кола (Кругу) – де отаман – лише перший серед рівних (безпосередня участь у прийнятті рішень, але й персональна відповідальність за їх втілення в життя).

III. Роль лідера громади (голови сільської ради). Виховання дорослого населення громади.

Лідер повинен набагато більше віддавати громаді, ніж отримувати; лише тоді структура буде дієвою, лише тоді будуть бачити в тобі отамана, лише тоді підуть за тобою...

У світі спостерігається перехід від державного управління до державно-громадського управління суспільством. Це пов'язано із загальною тенденцією до автономізації регіонів.

Цим же шляхом йде і Україна. Тому сьогодні дуже важливо виробити спільні державно-громадські підходи до створення нової моделі цілісної системи управління суспільством на місцевому рівні, якій були б властиві демократизм, гуманізм, гнучкість, динамізм, мобільність, здатність до самоорганізації і розв'язати її головну проблему: підготовку фахівця-управлінця місцевого органу влади – державного службовця 9-10 рангу (голови сільської, селищної ради), який є визначальною фігурою життя громади на місцевому рівні – координатором співробітництва органів державного управління та місцевого (громадського) самоврядування, головним вихователем громади.

Суспільство збільшує попит на демократичного і гуманістично зорієнтованого голову місцевої ради, який би гармонійно поєднував у собі духовний, психічний, фізичний розвиток, самопізнання з пізнанням природи буття людини, всесвіту, суспільства, був би спроможним розвивати творчі здібності свої і навколишніх, співпрацювати з людьми різних філософських, політичних, релігійних поглядів, у своїй роботі використовував би комплекс методів виховання, а не тільки один – покарання.

Сучасна підготовка голів рад до виховної роботи з населенням не дає можливості осмислити навколишній і внутрішній світ людини, не спонукає до саморозвитку, до повного розкриття творчого потенціалу особистості.

Тому необхідно озброїти голів місцевих рад знаннями, вміннями, навичками щодо теорії та практики змісту, форм та методів виховної роботи з населенням; це допоможе виховати мислячу, духовно здорову творчу особистість, здатну вирішувати проблеми сьогодення і майбутнього у житті громади.

Ретроспективний погляд на права, обов'язки та повноваження сільського голови свідчить, що лейтмотивом вської його роботи є (як це не дивно!) виховання гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної й національно свідомої людини, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатної до саморозвитку і самовдосконалення. Велике значення мають моральні чесноти голови (вплив на моральну атмосферу в громаді), психологічні якості (яструб-голуб), знання, вміння, навички, досвід практичної роботи.

Голова ради є головним вихователем соціуму, який його висунув на цю посаду. Естетичні смаки голови, спосіб життя, фізичне, психічне, духовне здоров'я, світогляд, активність, культура праці, політична, естетична, правова культура, культура поведінки та спілкування, вміння застосувати знання у практичній діяльності, моральні почуття і риси особистості, сімейне життя тощо – є потужним виховуючим потенціалом, який може бути позитивним в разі переважання позитивних рис, або й навпаки.

Крім опосередкованого виховного впливу голова ради повинен вести й безпосередню виховну роботу серед населення сам і залучати сім'ю, найближче соціальне оточення – формальні й неформальні об'єднання, громадські організації, засоби масової інформації, школу, заклади культури, релігійні об'єднання тощо, стрижнем якої є національна ідея (в її козацькому варіанті), яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактору у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Національний характер виховання полягає у формуванні козака-громадянина України незалежно від його етнічної приналежності.

Гуманістичний характер виховання передбачає побудову його змісту й форм на основі глибокого розуміння природи виховуваних, їх індивідуальних рис і можливостей, поваги до особистості, турботи про їх гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва.

Підвалини підготовки фахівця-керівника-козака закладає загальноосвітня школа, як фахівець він формується у вищій школі, але як керівника-вихователя вища школа його не готує, а досвід керівництва (зокрема, державного службовця 9-10 рангу), голова сільської ради набуває методом випробувань та похибок, що неприпустимо!

Тому мистецтву керувати (і виховувати!) необхідно голову ради вчити!

Виховання населення конкретизується через систему виховних завдань, що є загальними для всього суспільства в цілому:

забезпечення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів;

відхід від уніфікації в процесі виховання, від орієнтації на «усереднього» виховуваного;

формування національної свідомості і людської гідності (козацькі якості), любові до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовність її захищати;

виховання правової культури: поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки, знання та дотримання законів;

забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, старших, культури та історії рідного народу;

формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови;

виховання духовної культури особистості та створення умов для вільного формування нею власної світоглядної позиції;

утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, милосердя, патріотизму, доброти та інших добродітностей;

культування кращих рис української ментальності – працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою, толерантності, поваги до жінки, любові до рідної землі;

формування почуття господаря й господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи, підготовка до життя в умовах ринкових відносин;

забезпечення повноцінного розвитку людини, охорона й зміцнення її фізичного, психічного та духовного здоров'я;

формування соціальної активності та відповідальності особистості через включення виховуємих у процес державотворення, реформування суспільних стосунків;

забезпечення високої художньо-естетичної культури, розвиток естетичних потреб і почуттів;

вироблення екологічної культури козака, розуміння необхідності гармонії його відносин з природою;

прищеплення глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, правами людини та її громадською відповідальності;

спонукання виховуємих до активної протидії проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадській діяльності.

Виховання населення здійснюється за такими принципами:

Єдність національного і загальнолюдського – формування національної свідомості, любові до рідної землі і свого народу; оволодіння українською мовою, використання всіх її багатств і засобів у мовній практиці, прищеплення шанобливого ставлення до культури, спадщини, традицій і звичаїв народів, що населяють Україну, оволодіння надбаннями світової культури.

Природовідповідальність виховання – врахування у процесі виховання багатогранної і цілісної природи людини, вікових, індивідуальних особливостей (психологічних, національних, релігійних).

Культуровідповідальність виховання – органічний зв'язок з історією народу, його мовою, культурними та прогресивними родинно-побутовими і релігійними традиціями, з народним мистецтвом, традиціями і культурами інших народів світу, забезпечення духовної єдності, наступності та спадкоємності поколінь, зв'язок виховання з життям.

Активність, самодіяльність і творча ініціатива населення, утвердження життєвого оптимізму, розвиток позитивного мислення.

Демократизація виховання – розвиток різноманітних форм співробітництва і встановлення довір'я між вихователем і виховуємим, повага до суверенітету особистості, розуміння її запитів та інтересів.

Гуманізація виховання – пріоритет завдань самореалізації особистості виховуємого, створення умов для вияву обдарованості і талантів, формування гуманної особистості, щирої, людяної, доброзичливої, милосердної.

Безперервність і наступність виховання – досягнення цілісності і наступності у вихованні, перетворення його у процес, що триває впродовж усього життя людини.

Єдність навчання і виховання – розвиток і формування особистості, опанування нею національної і світової культури здійснюються як єдиний процес, що передбачає набуття знань, вироблення ставлень та цінностей, які в кінцевому рахунку обумовлюють світогляд та ідеали козака.

Диференціація та індивідуалізація виховного процесу – врахування у виховній роботі рівнів фізичного, психічного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку виховуємих, стимулювання активності, розкриття творчої індивідуальності кожного.

Гармонізація родинного і суспільного виховання – виховний всеобуч населення, об'єднання і координація виховних зусиль усіх суспільних інститутів.

Реалізація основних завдань і принципів виховання здійснюється у ряді пріоритетних напрямів:

Патріотичне виховання – формування патріотичних почуттів означає вироблення високого ідеалу служіння народові, готовності до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави. Воно покликане формувати громадянина-патріота-козака, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, спонукати до фізичного вдосконалення, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил.

Правове виховання – формування правової культури – прищеплення поваги до прав і свобод людини і козака-громадянина, Конституції, державних символів (Герба, Прапора, Гімну); знання й дотримання у поведінці Законів України; активна протидія особам та установам, що порушують закони, завдають збитків державі, зазіхають на територіальну цілісність і незалежність України.

Моральне виховання – прищеплення й розвиток моральних почуттів, переконань і потреби поводити себе згідно з моральними нормами, що діють в суспільстві. Опанування духовною культурою людства, нації, найближчого соціального оточення. Наслідування кращих моральних зразків своєї родини, українського народу, загальнолюдських моральних цінностей.

Цілісний процес виховання передбачає художньо-естетичну освіченість і вихованість особистості. Виховуючи естетичні погляди, смаки, які ґрунтуються на народній естетиці та на кращих надбаннях цивілізації, національне виховання передбачає вироблення умінь власноручно примножувати культурно-мистецьке надбання народу, відчувати й відтворити прекрасне у повсякденному житті.

Трудове виховання – формування творчої, працелюбної особистості-козака, умілого господаря, що володіє відповідними навичками та вміннями, професійною майстерністю, на основі сучасних знань про ринкову економіку може самостійно віднайти застосування власним здібностям у системі виробництва, науки, освіти.

Фізичне виховання – утвердження здорового способу життя як невід'ємного елемента загальної культури особистості. Повноцінний фізичний розвиток особистості козака-лицаря, формування його фізичних здібностей, зміцнення здоров'я, гармонія тіла і духа, людини і природи – основа фізичного виховання.

Екологічне виховання – передбачає формування екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відповідальності за неї як за національне багатство, основу життя на землі, залучення виховуємих до активної екологічної діяльності, нетерпиме ставлення до тих, хто завдає шкоди природі.

Структура (методи, засоби) виховної роботи голови ради з населенням.

А. Безпосередній вплив:

Методи	Переко- нання	Позитивного прикладу	Вправ (привчення)	Заохоченн	Осуду	Вимоги	Контролю	Пере- конання
				я	(покарання		за	
)			поведінко	
Допоміжні методи							ю	
Способи	Бесіди,	А)	Громадське	Похвала,	Заува-	Просьба,	Повсяк-	Якщо є
:	Збори,	особистого*	доручення,	Подяка,	ження,	тактовна	денне спо-	факти

Вечори,	Б) видатних	спілкування,	Нагороди,	Виговор,	вказівка,	стере-	однобіч
Диспути	діячів,	належним	Дошка	Штраф	розпоряд	ження, інд.	-
,	літературни	чином	пошани,	(ув'яз-	-ження,	бесіди про	ного
Конфе-	х героїв,	організован	Книга	нення).	звіт	виконання	захоп-
ренції,	земляків.	а	пошани.		перед	доручень.	лення
Ранки.		практична			товари-		одним
		діяльність.			шами		видом
					про ви-		діяль-
					конання		ності.
					доручень		
					, роботи.		

* Основні якості особистості голови ради, що мають виховний вплив на населення: патріотизм, світогляд; політична, правова, екологічна культура; естетичні смаки; культура поведінки та спілкування; моральні почуття і риси особистості; культура праці, вміння застосувати знання у практичній діяльності; активність; спосіб життя, фізичне, психічне, духовне здоров'я. сімейне життя тощо...

Б. Опосередкований вплив (на керівників, неформальних лідерів, мікрогрупи, колектив в цілому) через: сім'ю; дошкільний заклад; найближче соціальне оточення – формальні й неформальні об'єднання; громадські організації; засоби масової інформації; школу; заклади культури; релігійні об'єднання; правоохоронні органи.

1. Світ переходить від державного до громадсько-державного управління через державно-громадське.

2. Необхідно виробити державно-громадські підходи до створення моделі системи управління суспільством на місцевому рівні і розв'язати її головну проблему: підготовку фахівця-управлінця-козака-отамана-голову сільської ради.

3. Сучасна система вдосконалення професійної кваліфікації голів місцевих рад не спонукає до повного розкриття творчого потенціалу особистості. Систему необхідно реформувати.

4. Лейтмотивом всієї роботи голови місцевої ради є виховання козака, здатного до саморозвитку і самовдосконалення. Голова ради є головних вихователем соціуму.

5. Мистецтву керувати (і виховувати) необхідно голову ради вчити.

6. В літературі цьому питанню приділяється необхідна увага. Ряд авторів стверджує необхідність того, що керівник ради повинен бути не тільки організатором, а вихователем громади, усією своєю працею і поведінкою виправдовував довір'я народу.

7. Виховання населення конкретизується через систему виховних завдань, принципів та напрямків.

8. У виховній роботі з населенням голова місцевої ради використовує практично весь спектр виховних методів: переконання, позитивного впливу, вправ, заохочення, осуду (покарання), вимоги, контролю за поведінкою, переключення; більшість засобів та основні форми (індивідуальну, групову, колективну, масову).

9. Вихований вплив голови ради залежить від його морально-психологічних якостей та педагогічної майстерності, яка потребує від голови ради великого досвіду, знань специфіки роботи, ерудиції і психологічної готовності здійснювати виховну роботу в громаді.

10. Здатність виховувати виявляється в розумінні мети, дії і засобів її здійснення, усвідомленні успіхів і недоліків та прагненні до самовдосконалювання.

11. Для утворення вмінь і навичок виховувати не досить одного знання, потрібно тренування.

12. Виховання населення головою ради в побуті, на виробництві, в громадському житті стають важливим фактором культурного і розумового розвитку людства...

Замість закінчення.

Мета козацтва – відродження народних традицій державотворення та побудови єдиного національно орієнтованого, економічно і соціально ефективного й екологічно безпечного суспільства на принципах національної ідеї, свободи, соборності, демократії, правової захищеності та соціальної справедливості. Воно прагне сформувати нове покоління, виховане на національно-патріотичних традиціях козацької держави. Розраховує на силу і дух козацького народу, козацької нації.

Український козак – це лицар України, морально чиста, високодуховна і матеріально незалежна людина, яка вміє панувати над собою, володіє своїми емоціями, розумом і волею, патріот України, який постійно морально, психологічно, духовно і фізично готує себе до оборони Батьківщини, захисту родини, свого роду та українського народу, своєї честі та гідності, дбає про єдність Українського козацтва і українства всього світу.

У період розбудови й утвердження незалежної України у громадському, шкільному і родинному житті нам потрібен насамперед **культ лицарства**. Наше завдання – відновити історичну пам'ять, виховати людину, яка здатна побудувати і саму себе, і своє гідне життя, і державу й тому ми за основу виховання громади вибрали **ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої й мужньої людини...**»

ЗАМІСТЬ ЗАКІНЧЕННЯ

СКАСКИ КАЗАКА-НЕКРАСОВЦА

Народ желает казаками быть...

Девиз казаков: честь, слава, верность, православие; любовь к Отечеству и – целомудрие.

Как жили и должны жить казаки, возрожденные к свету и счастью? Точно так же, как преодолевать пропасть по тонкому качающемуся канату – БЕЗБОЯЗНЕННО, КРАСИВО, СТРЕМИТЕЛЬНО И – ЭЛЕГАНТНО.

В чем тайна казачества? В богатырской силе. Вдохновенной стихийной жажде вольности и красоты. И удивительной непогрешимой уверенности в том, что у казаков – все красиво. Песни. Танцы. Одежда. Походка, еле касающаяся земли. Конь. Его убранство. Посадка в седле – небрежная, свидетельство высокого

искусства всадника, цепкая, нападающая. Звон шпор, вкрадчивый, стремительно-соблазнительный. Гордый орлиный взгляд. Фуражечка, на голове чудом держащаяся, заломленная набекрень, из-под которой вьется чубчик кучерявый, развеваясь, вьется по ветру. Что не казачье – то некрасиво. Свирепая жестокость к недругам и святая нежность ко всему существу. Неизбывная память об ушедших, любовь к Отечеству и беспрекословное послушание старшим. Гонимые, преследуемые всеми царями и всеми пришельцами с Востока, Юга и Запада, но не покоряющиеся. Правдивые, отчаянно храбрые и терпимые ко всем религиям и нациям. Красота. Удадь. Мощь. Христианство. Вера в воскресение из мертвых – вот вдохновляющая сила казаков. Ничего подобного история не знала. Казачество – это рыцарская элита человечества. Оно могло народиться только в казачьем крае, колыбели и спасителе всех народов мира.

Казачий быт исторически слагался под впечатлением троякого рода условий – военной обстановки, хозяйственной деятельности и семейно-общественного уклада. Каждая из этих групп явлений имела определенное значение и свои особенности. Война требовала разрушений и жертв, хозяйство – производительного труда и экономического роста, а семейно-общественные формы жизни – духовного творчества и общественных устоев. Казак попеременно был то воином и жертвою, то рабочим и хозяином, то семьянином и общественным деятелем.

СКАСКА 1. КОНДРАТИЙ БУЛАВИН.

Отряд под командованием князя Юрия Долгорукого прибыл на Дон для поимки и возвращения прежним хозяевам беглых крестьян. Но ведь с «Дона выдачи нет!» Казаки строжайше блюли этот закон и чуточку даже бравировали им: ты, мол, царь-государь, правь в Белокаменной, а мы, казаки, – на вольном Дону. Свободные. Дерзкие. Весельчаки. Задиры. Гордящиеся отчаянной храбростью своей. И недовольство царскими притеснениями среди казаков накапливалось давно, но непосредственным толчком к восстанию послужило деяние высокопоставленного карателя, который приказывал «провинившиеся» станицы выжигать огнем, бить казаков кнутом, резать губы и носы... Казаки возмутились и подняли бунт, который возглавил атаман станицы Бахмутской сорокасемилетний Кондратий Булавин. Во все концы Войска Донского он разослал «прелестные письма», призывая «атаманов-молодцов, дорожных охотников, воров и разбойников с ним погулять, по чисту полю красно походить, сладко попить и поесть, на добрых конях поездить». 9 октября 1707 года у реки Айдары в Шувальгинском городке Булавин со своими «атаманами-молодцами» окружил царский карательный отряд и полностью уничтожил. А самого князя Юрия Долгорукого затолкал в мешок и бросил в воду. Но вскоре тут же, на реке Айдаре, Булавин потерпел поражение от войск атамана Войска Донского Лукьяна Максимова. Булавин скрылся в Запорожской Сечи, откуда с весны 1708 года начал организовывать новые отряды голытьбы для похода на Дон. 1 мая захватил Черкасск, предал смерти атамана Лукьяна Максимова и пять приближенных старшин. 9 мая на Круге Булавин избран войсковым атаманом. А 7 июля богатые казаки во главе с атаманом Ильей Зерщиковым напали на курень, где находился Булавин, захватили и убили его. Петр I послал на подавление восстания князя Василия Долгорукого (родного брата Юрия) с таким наказом: «Жечь городки без остатку, а людей рубить, и заводчиков на колеса и колья, ибо сия сарынь кроме жесточе не может быть унята». 7 тысяч казаков было уничтожено. Много дней и ночей по Дону плыли виселицы с казненными казаками...

СКАСКА 2. ИГНАТ-КАЗАКИ.

Предки некрасовцев – донские казаки принимали активное участие в булавинском восстании. И после того как сам К.А.Булавин был убит,

антифеодальная борьба крепостных крестьян, работных людей и голутвенного (бедного) казачества не прекратилась. Ею руководил бывший атаман Есауловской станицы Игнат Федорович Некрасов. В конце 1708 года карательные войска под командованием князя В.В.Долгорукого нанесли поражение восставшим. Чтобы спасти людей от поголовного уничтожения, Игнат Некраса увел булави́нцев на Кубань (до 1774 года Кубань была под властью турок – Крымское ханство) - 15 тысяч воинов, а с семьями 65-70 тысяч человек.

Слава о храбрых степных рыцарях, казаках, в то время была известна далеко за пределами Дона и Днепра. Среди природных воинов тюркских и монгольских племен, населявших юг нынешних России и Украины, Крым и Кавказ, имя казака было окружено легендой. Крымские татары хорошо знали казаков – часто с ними воевали, но и часто были кунаками, и когда Некраса с горстью своих соратников, отбиваясь от многочисленной армии Долгорукого, вошел в пределы Крымского ханства, то был встречен с почестями.

Казакам отвели лучшие земли по Кубани. Барон Тотт: «Эта нация эмигрировала из России и жила на Кубани. Ее возглавлял некий Игнат, более дороживший своей бородой, чем свободой. Он ушел к хану со своей многочисленной свитой, чтобы избежать жестокостей Петра Первого. Татары находили сходство в словах: инат – настойчивый, упрямый по-татарски и Игнат – христианское имя, откуда и получилось прозвище Игнат-Казак, так за ними и оставшееся. Казаки сохранили христианство, а их знамена были украшены крестами. Они ели свинину и возили в поход засушенные окорока и всюду их выставляли, чтобы наглядно подчеркнуть магометанам, что они своей вере не изменили».

СКАСКА 3. МЫ ЦАРЯ ПЕРЕЖИЛИ.

Мы, некрасовцы, много горя видели. А наши предки, не приведи Господь, сколько натерпелись от царизма. Царица Катярина свое войско посылала разорять наши станицы. Сколько годов ее полковники розоряли да убивали нас, некрасовцев! Нельзя было больше оставатися. Вот и надумали уходить. А тут войско царицы окружило нас. Собрат ночью вийсько Игнат да повел всех. Уходили молчком, никто не гутарил, слова громко сказать не смел. Женщины, дети, старики под охраной, кто вброд, кто на каюках через плавни и Кубань шли. Шли так-то до Черного моря, по плавням, камышам, а следом за казаками шло войско царицы. Ночью огня не жгли, чтоб не могли заметить казакох войска Катярины. Если дите какое заплачет, то матери приказывали бросить дите в воду. Женщины не хотели того делать, закрывали рты младенцам, а они задыхались, умирали, так мертвых младенцев и несли с собой. Были такие женщины, которые не топили своих детей и не закрывали рты младенцам, когда они кричали, так таких женщин топили с детьми, чтобы не выдать криком наших. Много народу потопло в плавнях Кубани. Что поделаешь?! Нельзя было выдавать всех из-за младенца. Царица тогда побила б все наше Войско Кубанское. Многие матери с ума сошли, когда детей бросали в воду и топили. Пришли наши на Черное море, тут корабли Игнат приготовил. Сели на корабли, побегли по морю. Тогда все войско проклятие послало царице. А пуще казакох женщины Катярину и ее мужа – царя Ероху проклинали. Все землю прикусили – клятву дали, чтоб не возвертаться в Расею до царя и цариц.

На море наших шторма застигла. Много народа погибло. Кто пошел за Игнатом-сударем, тот живой остался. А кто за его братьями – все погибли. А мы – царя вот пережили, потому что наши предки держались Игнатия Некрасы.

СКАСКА 4. КРУГ.

На майдане управление было свое, так повелось от Игната. Всему голова – Круг. На Круг ходили все казаки. Исполнится парню 18 годов – он казак, должен

ходить на Круг. Сходятся все казаки. Первым приходит атаман, за ним – старики, а потом казаки. Атаман посреди майдана сидит на стуле, старики вокруг него на скамеечках. Женатые казаки становятся в круг наперед, а за ними бурлаки, а за бурлаками женщины. Женщины тоже ходили на круг, только они дела не решали. Круг выбирал войскового атамана, есаула на один год. Выберут их, они правят станицей, а чтоб решать какое дело, атаман без Круга не мог. Идут казаки в поход – собирается Круг, на нем выбирают походного атамана, полковников, есаула и другие чины. Походным атаманом, полковником избирался казак, когда ему исполнится 40 лет, а есаулом – в 30 лет мог быть казак. В войсковые атаманы моложе 50 лет не выбирали. Атаман без Круга ничего не делал. Приговорит круг, атаман исполняет. Круг собрать мог только атаман, без его слова никто не имел «правов» кликать на Круг. Вот только если атаман Войска поступил не по совести, не по закону, изменил слову Игната, тогда любой казак мог собрать Круг. Такой Круг назывался «Игнатовым кругом» (Кругом справедливого суда над атаманом), на нем учили атамана, а могли и сверзить его. Вдарит казак в колокол, соберутся казаки, женщины – все прибегали на такой Круг и атамана приводили. Какой казак в колокол звонил, выходил посередь Круга и гутарил, что атаман завет нарушил или измену учинил Войску. Выслушают его, а потом Круг шуметь начинает, кричат разное на атамана, ругают его. Выйдет в Круг почтенный старик, спросит: «Атаманы-молодцы, все славное Войско! Виноват атаман?» Все кричат: «Виноват!» - «Что будем делать, атаманы-молодцы?» - «Поучать!» - все кричат и шапки бросают вверх. Тогда старик гутарит: «Амины!». Скажет так старик, значит, Круг приговорил. После того он подходит до атамана, забирает у него насеку, гутарит: «Круг приговорил поучать тебя, атаман».

Подходят до атамана охочие казаки, разденут его, положат на землю, дадут ему плетей 30, а то и 50 – сколько Круг скажет. После учения атаман должен одеться, поклониться Кругу на все четыре стороны, потом сказать: «Спаси, Христос, что поучили, атаманы-молодцы! Простите меня, господа казаки, неразумного.» Когда Круг прощает, то кричат: «Бог простит! Бог простит! Не греши боле!» Как круг простит, тот старик, что отбирал насеку, возвернет ее атаману. Возьмет атаман насеку, тут все казаки, что на Кругу бывают, валятся ему в ноги, просят: «Прости нас, господин атаман, что поучали». Атаман всегда должен отвечать: «Бог простит! Бог простит!» Не ответит так – его еще раз Круг учить будет. После учения атаман правит Кругом. Другой раз он не станет неправду делать, а сделает – его поучат да сверзят. А то еще Круг может и не простить.

А непростенного Кругом мог убить каждый, потому что он бунтовщик, идет супротив Войска, заветов Игната. Вперед всего на Кругу решали войсковое дело. Ну, к примеру, куда поедут казаки рыбу ловить, сколько Войско должно платить налога, какого старика поставить учителем, дьяком или в попы, кому из сирот помочь. Как Круг все дела Войска решит, тогда начинают слушать жалобы, суд творить. Есаул докладывает Кругу, в чем провинился казак или казачка. Атаман после есаула спрашивает: «Атаманы-молодцы, как рассудите дело? – Называет по имени-отчеству виноватого. – Наказывать или простить?» Когда Круг посчитает виноватым, так кричат: «Наказать!», «Поучить!». А если Круг признает невиноватым или вина малая, то кричат: «Простить!», «Помиловать!» Виноватого учат. Малая вина – плетей десять, двадцать. Скажут старики, сколько плетей, есаул докладывает Кругу. Примет Круг, тогда виноватого наказывают. Бьют охотники, атаман смотрит, чтобы били все по праву, по одному месту два удара не делали, а то можно покалечить казака. За большую повинность по 50, а то и по 100 плетей давали. По стольку давали за измену мужа жене. Дадут 100 ударов, перенесет, так живой будет. За измену жены, ее «в куль, да в воду». За большее преступление перед Войском, ну, к примеру, убил кто кого, такого убивали без суда. А кто хотел убить, с ножом бросался, такого на месте артельно били. Выживет – на Круг ведут. Приведут, Круг его выдает тому, на кого он покушение делал. Обиженный, бывало, привяжет

виноватого за свой палец ниткой и домой ведет. Оборвет виноватый нитку, его бьют все до смерти. Кому головой выдают, он хозяин: хочет – простит, хочет – убьет виновного. Что хочет, то и делает. Приведет домой, нитку привяжет до забора, а сам уходит в хату. В это время приходят родные виноватого. Они несут подарки, вино, разное угощение, просят, молят, уговаривают обиженного. Ну, он долго не соглашается, а потом прощает. Простит, тогда виноватый такой же казак, как все, его пальцем никто не тронет. А кто украл у кого что, его за такое дело плетью до смерти бьют.

СКАСКА 5. СМЕРТЬ ИГНАТА.

Гутарили люди, что царица Катярина хотела замуж пойти за Игната Федоровича Некрасу, а он не хотел ее за себя брать. Катярина-то была царицей, а Игнат – атаманом. Разных мнений они были. Игнату не понравилось, что Катярина народ притесняла, казакох казнила, жить на Дону не разрешала людям, что от притеснений бежали, за веру тоже притеснение делала. А Катярине не нравилось, что Игнат-сударь автономию держит, людей до себя принимает. Вот раз на пиру царица гутарит Игнату: «Не возьмешь меня замуж – я на тебя войной пойду!» Игнат утешил ее, а себе на уме держит другое мнение. Призвал он до себя казакох, что за ними шли, да сказал: «Кто со мной, тот и мой!» Казаки слово дали. Тогда он им приказ дал: «Готовьтесь!» Катярина на радостях, что Игнат утешил ее, созвала пир. Ну, пир идет. Все пьют, гуляют. Игнат царицу поит. Кончился пир.

Некраса остался с царицей вдвоих. Уложил ее спать, а сам казакох призвал, спрашивает их: «Готовы?» - «Готовы», - отвечают казаки. – «Раз готовы, пойдем на Кубань». Утром встала Катярина, пытается: «А когда венчаться будем?» - «Не будем венчаться, - отвечает Некраса. – Не могу свое мнение менять. Слово казакам дал». – «Не будешь?» - «Нет!» - «Воевать будем!»

Началось. Царица войско свое собрала да на Игната пошла. А Игнат Некраса погрузил всех на корабли и побег по Дону. Переправились через Дон, пошел на Кубань. Пришел, а царица следом. Игнат переправился через Кубань. Царица подошла с войском до берега, а Игнат стал на другом. Навели они друг на друга пушки, палят. Сорок дней так-то бились. У царицы войско все прибывает и прибывает. А тут салтан с войском прибежал, стал на границе. Нет хода дальше Игнату на Кубань. Собрал Игнат Круг и спрашивает: «Атаманы-молодцы, что будем делать? Салтан дальше не пускает, а Катярина тоже с войском стоит». Круг зашумел: «Тут останемся!» Остались! Некраса на Лабее крепость построил, станицы. Стали жить. Катярина со своим не уходит, знай палит да палит в казакох через Кубань. Вот Некраса тогда придумал. Зарядил пушку, навел на царицу, встал под пушку. А когда за пушкой человек стоит, думает стрелять, то ругаться нехорошим словом нельзя. Закон такой. Встал Игнат за пушку да заругался: «На вот тебе... мать твою!.. Я тебя сейчас сыму с белого света!..» Сказал да стрельнул. А царица в это время тоже стрельнула. Ядро в Игната-сударя попало и убило его. Не заругайся он, Катярине никогда бы не убить Некрасу, он тайную силу имел. А как заругался, чародейную силу потерял. Забыл об таком деле Игнат-батюшка!»

СКАСКА 6. ЗАПОВЕДИ Г.СКОВОРОДЫ ВЗРАСТИВШЕМУ ЕГО КАЗАЧЕСТВУ.

Сродность к воинству.

«И воином кто рожден, дерзай, вооружайся! С природою скоро научишься! Защищай земледельчество и купечество от внутренних грабителей и внешних неприятелей. Тут твое счастье и увеселение. Береги звание, как око. Что слаще природному воину, как воинское дело? Закалывать обиду, защищать страждущую и безоружную невинность, заступать общества основание – правду – сей есть его

пресладкий завтрак, обед и ужин. Не бойся: с Богом легко тебе будет нести голод, жажду, холод, жар, бессонницу, кровокаплющие раны и самый страх смертный и гораздо легче, нежели без него, противное ему, да уразумеешь, сколь сильная природа. Сие воинское горе с Богом тебе будет во сто раз приятнее рангов и доходов твоих. Ранг носить может всяк, но дело действительное делает один тот, кто природный. Дело и без ранга дело, но ранг без дела ничто, а дело без Бога. Если ж, звание Божие презрев, пойдешь вслед своих прихотей и посторонних советов, не забудь проститься навек со всем утешением, хотя бы ты схоронился в роге изобилия, и, боясь умереть телом, станешь всеминутно терпеть душевную смерть».

«Не понимаю, к чему иметь меч, если не то сечь, на что он выкован. И не разумею, к чему носить тело, если щадить, на то терять, к чему кто им одет».

«Кто влечет к магниту сталь? Кто устремляет дорожный пламень вверх? Сей есть Бог наш, всеми царствующий и всем все домостоящий».

Сродность к землепашеству.

«Слава Богу! Ты к сему родился затем, что иные к иному; а они рождены к другому потому, что ты к сему. Божие сие царство есть: не спорь же. Прибирайся пахать землю, заготавливать пищу для людей и скотов, водить стада или пчел, или что твой Господь повелит. Не бойся самый в делании твоём труд будет для тебя сладчайший, нежели благовонный воздух, чистые вод потоки, птиц пение, нежели и самые трудов твоих плоды. Сего ожидает от тебя отечество твоё. Если же не повинешься Господу, знай, что грусть загрызет душу твою среди золоченых палат и заплачешь, вспомнив поля зеленые. Рано скажешь: «Когда тот день пройдет?..» А вечером скажешь: «Когда тот рассвет будет?..»

«Сие – то есть жить в телесном изобилии, а лишиться душевного утешения, иметь Господа своего, висящего над очагами твоими и не покрывающего, будто гнездо и птенцов своих, но бьющего по сердечным зеницам, как орел оленя, сидящий на рогах его...»

СКАСКА 7. ЧТО ТАКОЕ КАЗАЧЕСТВО?

Что такое казачество, спрашиваешь ты меня, внучек? Просто так, в один миг, не расскажешь... Нет, не только лампасы и лихость, и не алой черкески сукно, что свободными складками льется, серебром отливая и чернью, и на солнце горя газырями... Нет, не крымских барашков папаха, не нагайка с мудреною вязкой, что подчас под горячую руку по спине непокорной гуляет. Не седло с дорогою насечкой и не дедовской шашки каленый, острый, иссиня-серый клинок, не отцова щербатая пика и не дедов чекмень темно-синий...

Это все – только внешнее, внучек, и не раз оно в жизни менялось, приходя и в веках исчезая... Не пойми меня накривь, голуба, - есть и в этом особая прелесть, и беречь это надо с любовью. Но не в этом вся суть – как в орехе золоченом, что с елки свисает: не одна ведь на нем позолота, ведь ее соскрести и не в шутку; ну, а суть-то в зерне, в сердцевине, в том, что кроется под скорлупою. Так и здесь: соскреби позолоту, загляни-ка на дно, да поглубже, и внимательно, взглядом орлиным, приглянись-ка, родной, к сердцевине. Что ж отыщешь ты в недрах глубоких, что нутро тебе скажет в ответ? А ответит оно тебе словом, словом легким, как сон, как пушинка, но которое трудно дается, разве только трудами да кровью. Это слово – СВОБОДА, за это наши древние пращуры бились и своею соленою кровью напоили ковыльные степи. Вот за чем, за какою заморской, красоты неописанной, Птицей устремлялись на Дикое Поле от жестокого гнета крестьяне, из походов далеких драгуны, из Литвы недовольные шляхтой, от мурзы узкоглазый татарин... Вот за что казаки умирали, заслоняя своею же грудью, а о жизни своей и не мысля... Вот что гнало людей на чужину, где над небом сиял полумесяц, - на

турецкую вел на сторонку свое войско Некрасов Игнатий – за полками полки да обозы, все за той же заморскою Птицей... И еще своим виглядом орлиным ты отыщешь заветное слово – СПРАВЕДЛИВОСТЬ. Не к сердцу ль казачьему приросло оно, слилось, застыло? Произвол – незнакомое слово... СПРАВЕДЛИВО, ПО ПРАВДЕ, ПО-БОЖЬИ – так решали присудом народным, так по совести дело рядили... Против Кривды стеной восставали, поднимался Степан да Кондратий – не за прибыль, не личное благо, а за Правду, за общее дело! Так вставали зловещею тучей... сатанисты, так потом, от стыда заалевшись, с головою, опущенной долу, принимали колючую Правду от Бояна в плененной столице... И хотя уберечь не сумели, передав чужакам на рассправу, но в душе-то казачьей, я верю, заодно были все с Митрофаном...

Слово ВЕРНОСТЬ кровавою нитью пронизало историю нашу. Слово ВЕРНОСТЬ спиною широкой подпирало державные стены. Не отцы ль наши шарили пикой по степям на далеких границах? Не одиннадцать разве дубовых, в медь окованных, было ворот – у князей по далеким границам? Кто держал там бессменную стражу? Русь от ворога оборонял? Верность крепкая, верность до гроба, но... и сами ее ожидали. И уж если вставала щетиной наша грива – так видно недаром...

**Козацтво. Випуск 1. За редакцією В.Я.Тимофєєва.
Білгород-Дністровський. СП «Петрекс». 1995.**

КОЗАЦТВО

Випуск 2.

За редакцією В.Я.Тимофєєва

1998

ЗМІСТ:

ВСТУП. УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО (3).

I. КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

1. Документи структурних підрозділів АОК – Штаб, Рада Старшини, Старійшини, Науково-методична рада, Навчальний заклад, Суд козацької честі, Колегія Радників отамана (5).

II. КОЗАЦЬКА ШКОЛА.

- 1. Школа джур та дан (15).**
- 2. Школа козацько-лицарського виховання (18).**
- 3. Козацька педагогіка й сучасна освіта (22).**

III. КОЗАЦЬКА ГРОМАДА.

- 1. Концепція Адамівського Осередку Козацтва (АОК) щодо розбудови широкого козацького руху в Адамівській громаді (32).**
- 2. Структура Адамівського Осередку Козацтва (33).**

ЗАМІСТЬ ЗАКІНЧЕННЯ (34).

**Козацтво. Випуск 2. За редакцією В.Я.Тимофєєва.
Білгород-Дністровський. СП «Петрекс». 1998.**

ВСТУП. УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО.

Українське козацтво відтворено у 1990 році. Це – міжнародна, добровільна, незалежна, добродійна Всеукраїнська національно-патріотична і оборонно-спортивна громадська організація. Першим Гетьманом Українського козацтва був В.Чорновіл. Сьогодні Гетьман Українського козацтва – гвардії генерал-лейтенант, народний депутат України І.Білас. Організація будується за територіальним принципом і діє згідно із статутом, затвердженим Міністерством юстиції України.

Враховуючи історичну роль козацтва у становленні української державності, Президент України Л.Кучма підписав Указ «Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва» (1995), який є правовою базою діяльності Українського козацтва. Президент України Л.Кучма є Почесним Гетьманом Українського козацтва, а Прем'єр-Міністр України В.Ющенко є генерал-хорунжим Українського козацтва.

Відбулася Чергова Велика Рада Українського козацтва. У її роботі приймали участь делегати від усіх крайових товариств України, представники органів державної влади. Від нашого районного товариства на Раді була делегація у складі Л.Городецького, В.Тимофєєва, А.Майстра, В.Якименка, С.Коваліва, Р.Городецького, М.Маринеску, А.Редька, В.Козубенка та ін. Від міського товариства були М.Скляренко, О.Царенков, М.Дейна, Б.Устименко та ін. На Раді було підведено підсумки роботи за рік, зроблено аналіз стану розвитку Українського козацтва, розглянуто пропозиції щодо змін та доповнень до статуту, проекти козацьких одностроїв. Історія нашого народу свідчить про те, що українське козацтво завжди втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я нації, могутню інтелектуальну силу, невичерпні життєздатність, оптимізм і енергію. Я переконаний в тому, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в умовах сьогодення, близькому і віддаленому майбутньому сприятиме нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності. Наступив новий етап у розвитку Українського козацтва. Рада вирішила, що необхідно піднести на вищий рівень ідеологію, методологію, теорію та практику розвою козацького руху, започаткувати вступ до лав Українського козацтва освітянських, наукових, культурних, мистецьких, військових, фізкультурно-спортивних, оздоровчолікувальних структур як колективних членів.

Надійшов час повсюдно - в усіх областях і районах, в містах і селах, житлових масивах, органах влади, державних структурах, громадських і державних організаціях, установах створювати нові козацькі осередки, гурти, братства, товариства, інші об'єднання, які будуть невід'ємними складовими Українського козацтва. Треба формувати сучасні козацькі курені, коші, сотні і полки за місцем проживання і трудової діяльності, які будуть наводити порядок, лад, стимулювати і контролювати дотримання Конституції України, інших законів.

Необхідно розгорнути систематичну просвітницьку, пропагандистську роботу серед рідних і близьких, знайомих і незнайомих людей з метою заохочення їхньої активної участі в козацтві, вступу до Українського козацтва.

Треба співпрацювати з державними органами, владними структурами, переконувати їх у необхідності найтіснішого зв'язку з Українським козацтвом як потужним партнером, союзником у націотворчій і державотворчій діяльності.

Козацькі осередки покликані цілеспрямовано і щоденно організовувати своїх членів, інших громадян на боротьбу зі злом, корупцією і мафією, зловживанням службовим становищем, розкраданням багатств України, аморальністю, пияцтвом, хуліганством, бандитизмом тощо. Постійна доброчинна, гуманна, практична діяльність козацтва, вивчення ним потреб і запитів людей різних вікових груп, організація акцій милосердя в своєму мікрорайоні, населеному пункті, надання практичної допомоги інвалідам, хворим і немічним людям – повинна стати складовою частиною його роботи.

Учителі, працівники органів освіти, представники Українського козацтва, всієї громадськості мають надавати практичну організаційну, науково-методичну допомогу дітям і юнакам у справі створення і налагодження роботи молодіжних козацьких осередків, об'єднань. Зокрема, проводиться робота по створенню таких об'єднань у Випаснянській СШ №1, Старокозацькій СШ, Випаснянській НСШ, Адамівській НСШ, Долинівській НСШ. Ці об'єднання дбають про фізичне загартування козачат, джур і молодих козаків, зміцнення їхнього здоров'я, виховання в них лицарських якостей: шляхетності, твердої волі, сили духу, милосердя, синівської відданості рідному народу, здатності надавати перевагу загальнонаціональним, державним інтересам. Закликаю всіх наслідувати наш приклад: будемо прагнути по-козацькому, по-лицарському виховувати підростаюче покоління, зміцнювати незалежну Україну.

Наші контактні телефони: районне товариство Українського козацтва – 3-05-70, 76-3-40; міське товариство Українського козацтва – 3-02-10, 2-53-82.

I. КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО

1. ДОКУМЕНТИ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ АДАМІВСЬКОГО ООСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА (АОК)

A. ШТАБ

Загальні положення

1. Штаб АОК є постійно діючим виконавчим органом з розташуванням у селі Адамівка (сільська рада), що здійснює правове, наукове, організаційне, документальне, інформаційно-аналітичне та інше забезпечення діяльності АОК, якому підпорядковані всі структурні підрозділи (козацькі осередки) АОК.

2. Посадові особи Штабу АОК, з числа старшини АОК, здійснюють організаційно-виконавчі функції згідно з Положенням про Штаб АОК.

3. Діяльність Штабу АОК, склад і обов'язки старшини АОК, а також діяльність і завдання служб, які вони очолюють, регламентуються окремими Положеннями.

4. Штаб АОК безпосередньо підпорядковується начальнику Штабу ОКК, який призначається наказом отамана АОК.

5. У своїй діяльності Штаб АОК керується Конституцією України, чинним Законодавством України, Указами Президента України, декретами та постановами Кабінету Міністрів України, Статутом АОК, наказами і розпорядженнями отамана АОК та цим Положенням.

Основні завдання Штабу АОК

1. Організаційне забезпечення функціонування всіх структурних підрозділів АОК з виконання ними завдань, що викладені у Статуті АОК.

2. Здійснення взаємодії з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та структурами АОК.

3. Збір та систематизація інформації від осередків АОК, органів державної влади, інших юридичних і фізичних осіб, як на території України, так і української діаспори для здійснення аналізу стану розвитку АОК.

4. Підготовка документів до розгляду на засіданнях Рад старшини АОК та Великих Рад АОК.

5. Доведення рішень, що прийняті на засіданнях Рад старшини АОК, Великих Рад до структурних підрозділів АОК.

6. Контроль за виконанням наказів, розпоряджень отамана АОК, рішень Ради старшини АОК, Великої Ради АОК.

Функції Штабу АОК

1. У період між Великими Радами АОК організовує діяльність АОК та забезпечує роботу Рад старшини АОК.

2. Збирає та систематизує інформацію від осередків АОК, органів державної влади, інших юридичних і фізичних осіб, як на території України, так і української діаспори, опрацьовує плани розвитку АОК та практичні рекомендації щодо їх реалізації.

3. На підставі інформації, що отримана, здійснює аналіз розвитку АОК.

4. Готує відповідні довідкові та науково-аналітичні матеріали з питань, що розглядаються на засіданнях Рад старшини АОК та Великих Рад АОК.

5. Надає консультативну та організаційно-методичну допомогу структурним козацьким осередкам АОК.

6. Організовує підготовку та проведення заходів, в тому числі й інформаційно-технологічних, як в осередках АОК, так і загальнорайонного масштабу.

7. Надає членам Ради старшини АОК проекти документів та інформаційний матеріал з питань, що розглядаються на засіданнях Рад.

8. Веде протокол та запис засідань Рад старшини АОК, Великих Рад АОК, прес-конференцій тощо.

9. Веде облік та узагальнення пропозицій і зауважень, що висловлені під час обговорення питань порядку денного засідання.

10. Обробляє інформацію, рішення, що прийняті на засіданнях Ради старшини АОК, Великої Ради АОК.

11. Обробляє й готує до друку та тиражування матеріали і документи, що пов'язані з діяльністю АОК.

13. Організовує і здійснює інформаційно-бібліотечне забезпечення діяльності АОК.

14. Здійснює оформлення й надсилання документів, забезпечує опублікування офіційних матеріалів та інформації про діяльність АОК.

15. Організовує підготовку матеріалів для друку в районній газеті "Советское Приднестровье", в Козацькому Інформаційному Віснику.

16. Веде облік, зберігає і надає в користування документи АОК. Здійснює передачу документів АОК до архіву АОК, а також контроль за їх зберіганням в архіві.

17. Обробляє, аналізує, надсилає адресату службову кореспонденцію, вносить пропозиції щодо наукової організації роботи з документацією та забезпечує її впровадження в роботу осередків АОК.

18. Розробляє і подає на розгляд Ради проекти нормативно-правової документації, що регламентує взаємовідносини АОК з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування.

19. Організовує виконання наказів, рішень, постанов отамана АОК, Великої Ради АОК, Ради старшини АОК.

20. Розробляє нормативно-правову та методичну бази АОК.

21. Координує взаємодію АОК з громадськими, релігійними організаціями, благодійними фондами.

22. Встановлює зв'язки та обмін досвідом зі спорідненими громадськими організаціями української діаспори та зарубіжних країн з питань розвитку національно-патріотичного виховання суспільства.

23. Проводить науково-дослідні роботи з козацької тематики як своїми силами, так і організовує й координує діяльність тимчасових та наукових груп.

24. У взаємодії з засобами масової інформації організовує та проводить прес-конференції, засідання "круглих столів", науково-практичні конференції АОК тощо.

25. Співпрацює з військкоматами та відповідними органами інших силових структур щодо укомплектування окремих підрозділів із числа призовників, які є членами АОК.

26. Веде загальний реєстр особового складу АОК.

27. Проводить інспекційні перевірки діяльності осередків АОК, надає рекомендації щодо усунення виявлених недоліків.

28. Здійснює також функції, що покладають на Штаб АОК інші керівні органи АОК.

Керівництво та персонал Штабу АОК

1. Штаб АОК очолює начальник Штабу АОК, який призначається й звільняється з посади отаманом АОК (функціональні обов'язки начальника Штабу АОК визначаються посадовою інструкцією).

2. Заступник начальника Штабу АОК: Керує діяльністю секретаріату Штабу АОК з метою виконання прав та обов'язків, що випливають із покладених на Штаб завдань. Затверджує функціональні обов'язки співробітників Штабу АОК. Забезпечує раціональний розподіл обов'язків між працівниками Штабу та виконання ними обов'язків і функцій, що передбачені чинним Законодавством, цим Положенням, посадовими інструкціями та правилами внутрішнього розпорядку. Готує та подає начальнику Штабу АОК пропозиції щодо прийняття на роботу та звільнення з посади працівників Штабу, а також їхніх преміювань та нагороджень. Організовує навчання працівників Штабу та підвищення їхньої кваліфікації.

3. Інші працівники Штабу: Забезпечують своєчасне і якісне виконання доручених завдань відповідно до функціональних обов'язків. Виконують окремі завдання і доручення заступника начальника Штабу, начальника Штабу АОК, отамана АОК. На співробітників Штабу АОК поширюється Законодавство України про працю. Вони зобов'язані виконувати Правила внутрішнього трудового розпорядку, інструкції щодо роботи з документацією, підвищувати професійний рівень і кваліфікацію.

Права Штабу АОК

1. Отримувати від органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій інформацію, документи і матеріали щодо діяльності козацьких організацій.

2. Вимагати від підрозділів АОК усіх рівнів забезпечення своєчасного подання ними якісної і об'єктивної інформації щодо їхньої діяльності.

3. Вимагати від керівників (голів) козацьких осередків всіх рівнів усунення недоліків, що виявлені у роботі підрозділів, у тому числі у випадку порушення ними чинного Законодавства України, Статуту АОК тощо.

4. Отримувати довідкову літературу, якщо вона не містить державної таємниці.

Організаційна структура Штабу АОК

1. Старшина АОК, що входить до складу Штабу АОК, має свої управи для організації ведення роботи за відповідними напрямками.

2. Управи, служби, відділи, групи, що ведуть роботу з певних напрямків, діють на підставі Статуту АОК та окремих Положень, що затверджені отаманом АОК.

3. Керівники всіх підрозділів Штабу АОК призначаються й звільняються з посади наказом отамана АОК.

Фінансування Штабу АОК

1. Організаційне, технічне та інше забезпечення діяльності Штабу АОК здійснюється за рахунок бюджету та кошторису АОК, що визначено на утримання Штабу АОК.
2. Штатний розпис співробітників Штабу АОК затверджує отаман АОК.
3. За фінансово-господарську діяльність Штабу АОК та всіх його служб відповідає отаман АОК.

Б. РАДА СТАРШИНИ АОК

Загальні положення

1. Керівні органи АОК складаються з Великої Ради АОК та старшини АОК.
2. До складу старшини АОК входять: отаман АОК; наказний отаман АОК; отамани станів; начальник Штабу АОК; члени Штабу АОК; скарбничий АОК; обозний АОК; суддя АОК; голова Ради старійшин АОК.

Завдання, права, обов'язки Ради старшини АОК

Рада старшини АОК: є керівним органом АОК між Великими Радами АОК; розпоряджається майном і коштами АОК; готує питання для керівних рішень АОК; вирішує поточні питання з управління АОК; збирається не менше одного разу на три місяці; на підставі свого рішення має право приймати до лав АОК без випробувального терміну відомих громадських, політичних та військових діячів, діячів науки і культури, державних керівників, видатних спортсменів, які виявили себе активними провідниками української державності та української козацької ідеї, а також зробили вагомий внесок у розвиток АОК; затверджує кількість делегатів Великої Ради АОК, які обрані Радами станів АОК, що скликаються 1 раз рік, визначає час, місце проведення та порядок денний Великої Ради АОК; на підставі свого рішення має право скликати позачергову Велику Раду АОК; за рішенням Великої Ради Рада старшини АОК може вносити зміни та доповнення до Статуту АОК; рішення Ради старшини АОК приймаються більшістю голосів за наявності не менше половини отаманів козацьких товариств АОК; члени старшини АОК не мають права входити до складу контрольно-ревізійної інспекції АОК; члени старшини АОК можуть мати особові клейноди, штампи, що зареєстровані Штабом УРК, й використовувати їх під час виконання посадових обов'язків; бунчукові товариші - козаки, які обіймали посади, - переходять до резерву отамана АОК для виконання окремих (спеціальних) завдань АОК, виконують доручення отамана АОК та Ради старшини АОК; отаман козацького товариства АОК - член Ради старшини - є вищою посадовою особою в козацькому товаристві АОК. Він обирається становою Радою терміном на один рік із. Як символ влади отаманові козацького товариства АОК вручається комишина.

В. СТАРІЙШИНИ АОК

Загальні положення

1. Рада старійшин - традиційний статутний орган у системі козацького самоврядування, який керується у своїй діяльності моральними принципами, звичаєвим правом, нормами козацького лицарства, Статутом АОК, Законодавством України та цим Положенням.
2. Рада старійшин є джерелом козацької честі, стоїть на охороні звичаєвого права, історичних традицій, моральних чеснот АОК, контролює плани діяльності штабів станових товариств АОК, старшин, козаків, щоб вони відповідали звичаям та традиціям козацтва, з урахуванням сучасних умов розвитку суспільства.
3. Рада старійшин формується з поважних козаків, старшин без посад, які мають заслуги перед козацтвом, добре знають звичаєве право та історичні традиції козацтва. Їх висуюють і відкликають станові осередки, які передають їм

повноваження старшин. Термін перебування та діяльність у Раді старійшин - до кінця життя. У випадку порушення звичаїв та козацької моралі, а також коли старійшина обирається на старшинську посаду, діяльність і перебування у Раді припиняється. Прийом у члени Ради старійшин проводиться через подання кандидатур від станових козацьких товариств.

Мета та завдання

1. Метою Ради старійшин є : охорона звичаєвого права, історичних традицій АОК, духовності українського народу; відродження національних традицій, звичаїв і життєвих принципів, захисту сім'ї, жінки та дитини; виховання козаків і старшини у дусі національного козацького лицарства, відданості рідному народові.

2. Завданнями Ради старійшин є: контроль за дотриманням звичаєвого права отаманами, старшинами, козаками; контроль за козацькими навчальними закладами; піклування про навчання і виховання козацьких дітей, козачат, джур, козацької молоді на засадах козацьких традицій; допомога у розвитку АОК; участь у вивченні історії козацтва, збірок пісень і традицій; розбудова нових традицій АОК.

Поняття про звичаєве право

Звичаєве право - це споконвічна система звичаїв і морально-правових норм нашого народу на засадах заповідей християнської церкви. Лише завдяки звичаєвому праву, козацтво було найбільш могутньою військовою та моральною силою у суспільстві. Тому козацтво вбачає послідовний розвиток і дотримання звичаєвого права як чинника українського національного духу. Національна еліта, яка є совістю нації, її інтелектом, силою, може бути вихована лише на традиціях лицарства та козацького звичаєвого права.

Повноваження та діяльність старшин

1. Виходячи з контрольних функцій Ради старійшин, усі старійшини мають право бути присутніми та брати участь у засіданнях козацьких рад усіх рангів. Якщо під час проведення засідань цих рад її рішення не відповідають, або прямо порушують звичаєве право, старійшина має право вимагати відміни такого рішення. Якщо рада не погодиться з висновками старійшини, то це питання передається для розгляду на засіданні Ради старійшин, яка приймає остаточне рішення. Це рішення обов'язкове для всього козацтва.

2. У разі порушень звичаєвого права, або коли ситуація в козацтві викликає занепокоєння, Рада старійшин має право скликати позачергове засідання Великої Ради.

3. Рада старійшин збирається не менше 3-4 разів на рік.

4. Рішення на засіданні Ради старійшин приймається більшістю голосів.

5. Для організації роботи Ради старійшин обирається голова Ради старійшин, який є головою на всіх Радах. Термін виконання обов'язків голови Ради вирішує Рада старійшин. Голова старійшин не має права виступати одноосібно від Ради старійшин.

6. Усі старійшини Ради мають рівні права та повноваження.

7. Рада старійшин не засідає спільно з Радою отаманів. Представники Ради старійшин інформують отамана АОК про свої висновки щодо положення у лавах АОК.

8. Рада старійшин не втручається у діяльність отамана та начальника Штабу, низових отаманів, якщо вони не порушують звичаєвого права. Рада старійшин має право вимагати від усіх козаків обов'язкового виконання наказів отаманів, які обрані згідно з козацьким звичаєм.

9. Якщо з боку козака або отамана є грубе порушення козацького звичаю, то Рада старійшин виносить матеріали на порушника до товариського суду козацької честі.

10. Суд козацької честі має виносити такі стягнення, які не загрожують життю, здоров'ю та волі порушника козацького звичаю. Найбільшим стягненням є виключення порушника без права повернення його до славних лав АОК.

11. Для безперервної та чіткої роботи Ради старійшин з боку отамана надається вся необхідна матеріально-фінансова допомога. Рада старійшин не припиняє свого існування та діє у випадку припинення дії АОК. Кожний старійшина повинен підібрати здібну людину, щоб передати їй звичаї, і, таким чином, не обірвати історичну традицію збереження звичаєвого права як єдиного фундаменту для нового відродження козацтва.

Г. НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РАДА

Загальні положення про Науково-методичну раду АОК

Науково-методична рада здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України, Статуту АОК та цього Положення.

Науково-методична рада здійснює свою діяльність у взаємодії з місцевими органами влади, науково-дослідними установами, вищими навчальними закладами, закладами культури і освіти, архівами, козацькими організаціями України.

Мета і напрямки діяльності Науково-методичної ради

Основною метою діяльності ради є об'єднання зусиль для здійснення науково-обґрунтованих досліджень історії козацтва, відтворення їх результатів у наукових працях, витворах образотворчого мистецтва тощо, визначення місця і ролі козацтва у формуванні сучасної моделі державного устрою України, його вплив, як громадської сили, на консолідацію суспільства, розробка і впровадження козацької економічної моделі господарювання.

Основні завдання Науково-методичної ради

У галузі військово-патріотичного виховання: розробка програм виховання молоді на засадах патріотизму, демократії, високої моралі та захисту Батьківщини. Визначення туристсько-екскурсійних маршрутів місцями козацької слави, забезпечення установ культури, спорту, туризму змістовними методиками, посібниками, буклетами на козацьку тематику; складання навчальних програм з історії військового мистецтва козацтва для впровадження у навчальні заклади.

У галузі науки та освіти: організація вивчення історії козацтва викладачами навчальних закладів з проведенням наукових конференцій, диспутів, семінарів, спільних зі школярами і молоддю зустрічей з обговоренням актуальних питань на козацьку тематику; проведення конкурсів на кращу наукову працю, кращий студентський та учнівський реферат з історії козацтва; забезпечення широкої пропаганди та популяризації наукової думки як через безпосередню участь у проведенні цієї роботи серед населення, так і через засоби масової інформації (телебачення, радіо, пресу); забезпечення друкування найбільш змістовних наукових досліджень у загальноукраїнських і місцевих наукових виданнях (журналах, вісниках, газетах, окремих виданнях тощо); організація діяльності журі для визначення кращих наукових праць і переможців конкурсів на козацьку тематику; проведення семінарів, конференцій, засідань "круглих столів", виставок козацької літератури, постійне поповнення нею бібліотечного фонду; проведення анкетування серед викладачів, студентів та учнів шкіл на предмет виявлення громадської думки щодо історії Українського козацтва, узагальнення підсумків та їх використання під час роботи над науковою працею; організація поїздок викладачів та студентів місцями козацької слави, збирання інформації для використання у їх науковій діяльності та збереження історичної й культурної спадщини українського народу; проведення засідань Науково-методичної ради з питань діяльності АОК з визначених напрямків; організація роботи ініціативної групи серед викладачів для визначення найбільш

актуальних питань козацької тематики та розробки рекомендацій для фахівців, які працюють над відповідними науковими темами з історії козацтва.

У галузі пропагандистської і політичної роботи АОК: забезпечення науково-методичними рекомендаціями, тематичними розробками, наочною агітацією лекторських колективів для проведення пропаганди козацьких ідей серед населення; систематизація пропозицій і рекомендацій щодо покращення практичної участі АОК у розробці та реалізації проектів козацької спрямованості.

У галузі міжнародної діяльності: сприяння розширенню і зміцненню міжнародних зв'язків АОК, поглибленню співробітництва між АОК і українською діаспорою.

Д. НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД АОК

Загальні положення

1. АОК - унітарна, єдина у своїй цілісності громадська організація, на структурні організації якої поширюється дія законів України, постанов і розпоряджень з питань розвитку Українського козацтва.

2. Статут АОК є єдиним і загальнообов'язковим для всіх його структурних підрозділів, козацьких товариств, організацій і громад, що входять до складу АОК.

3. АОК може мати лише індивідуальне членство козаків, які є громадянами України.

4. Члени АОК утворюють за місцем навчання (проживання) козацькі осередки (товариства). Реєстрові козаки підлягають єдиному реєстру у Штабі АОК, їхня діяльність регулюється Статутом, цим Положенням, наказами та розпорядженнями АОК.

5. Учнівські та студентські козацькі осередки, що створені у навчальних закладах, не мають права юридичної особи, а легалізуються в органах юстиції шляхом письмового повідомлення.

6. На території сільської ради всі структурні осередки АОК функціонують згідно з адміністративно-територіальним поділом, підпорядковані отаманам (головам) місцевих козацьких товариств АОК і перебувають на обліку у відповідних штабах.

7. Членство в учнівській, або студентській, козацькій організації АОК регламентується положеннями Статуту АОК.

Основні завдання

1. Сприяння розбудові України як суверенної, самостійної та незалежної, демократичної та правової держави, з козацькою моделлю демократії, що гармонійно поєднує вольності і свободи людини з дисципліною і порядком у державі.

2. Взаємодія з органами влади щодо формування державної політики у галузі духовного, економічного, соціального та військового будівництва держави на засадах історичних, патріотичних, господарських і культурних традицій Українського козацтва.

3. Сприяння відновленню та розвитку на звичаєвих засадах українського козацтва діяльності та способу життя українського народу.

4. Сприяння підготовці молоді до військової служби, військовому вишколу українських козаків, комплектуванню окремих козацьких військових формувань призовниками з АОК.

5. Забезпечення культурного обміну, тісного співробітництва з учнівськими козацькими громадськими організаціями навчальних закладів та установ.

6. Патріотичне і духовне виховання нового покоління в дусі українського лицарства, української національної ідеї, відданості рідному українському народу та Землі-матері.

7. Участь у проведенні заходів щодо охорони та захисту довкілля, упорядкування козацьких могил, створення нових пам'яток культури в пам'ять про козацьке лицарство та славу українського народу.

8. Проведення серед учнівської та студентської молоді роботи з культурно-просвітницького, туристично-краєзнавчого, фізкультурно-спортивного та військово-патріотичного виховання.

9. Запровадження у навчальних закладах та закладах позашкільної роботи дитячо-юнацької військово-патріотичної гри „Сокіл”.

10. Проведення у межах позашкільного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах програми „Молода січ” із вивченням військово-патріотичних традицій Українського козацтва.

Структура та органи управління учнівськими (студентськими) молодіжними козацькими організаціями АОК

1. Учнівські, студентські козацькі товариства АОК створюються з урахуванням сучасного адміністративно-територіального поділу, а також з урахуванням історичних назв полків, куренів козацького війська, на засадах виробничо-територіального принципу.

2. Відповідно до історичних реалій відновлюється традиційний для АОК станово-курінний устрій як військово-патріотична структура АОК. Козацькі товариства всіх рівнів мають право збереження історичних козацьких назв, не допускається перетворення їх на незаконні воєнізовані формування.

3. Первинним козацьким товариством є стан. З первинних козацьких товариств-станів складається курінь.

5. Усі первинні козацькі товариства беруться на облік і є підзвітними вищим козацьким товариствам.

6. Первинним підрозділом військово-патріотичного вишколу в АОК є застава, що налічує не менше трьох козаків. Інші структурні підрозділи АОК мають назви: рій (складається з застав); загін (складається з роїв); сотня (складається з загонів); курінь (складається з трьох сотень); полк (складається з трьох куренів).

7. Первинні козацькі учнівські, студентські товариства АОК: створюються за місцем навчання козаків; для керівництва товариством обирають на засіданнях своїх рад отамана та писаря (його заступника) терміном на 1 рік; ведуть персональний облік членів, приймають членські внески; ведуть облік коштів, звітують перед козацьким товариством про їх використання; отаман (голова) товариства, який керує первинним козацьким товариством, входить до місцевої старшини; співпрацюють з місцевим штабом; визначають завдання та напрямки своєї діяльності.

Е. СУД КОЗАЦЬКОЇ ЧЕСТІ АОК

Загальні положення

1. АОК є добровільною, самостійною, духовною, позапартійною, громадською організацією, що діє на підставі Конституції України, чинного Законодавства України та Статуту АОК з метою захисту духовних, економічних, політичних здобутків українського народу, національних традицій та козацьких життєвих принципів, має власну судову систему та судочинство.

2. Судова система АОК базується на історичних традиціях Українського козацтва й складається з судів козацької честі куренів, сотень тощо.

3. Суд козацької честі АОК є товаришким судовим органом. У своїй діяльності суди козацької честі керуються Статутом АОК, основними заповідями АОК та чинним Законодавством України.

Завдання судів козацької честі та порядок їх утворення

1. Головним завданням судів козацької честі є підтримка високого козацького духу, дисципліни, людської та національної гідності, захист авторитету АОК.

2. Суди козацької честі складаються з суддів, по одному в об'єднаннях й осередках АОК, та двох козаків, які разом з ними здійснюють судочинство (один

призначається відповідним отаманом, а інший - за проханням підсудного), а також з Вищого суду козацької честі з постійним складом.

3. В об'єднаннях та осередках АОК суддів обирають з найбільш гідних козаків (по одному) строком на два роки та не більше двох термінів поспіль.

4. Суд козацької честі обирає Велика Рада АОК кількістю 5 осіб - старшин з різних станів та Головного судді (голови суду козацької честі) - терміном на п'ять років, кожен із суддів не може обиратися більше двох термінів поспіль.

5. До суду козацької честі обираються козаки - юристи за фахом - та козаки, які мають достатній життєвий досвід й авторитет у товаришів.

Справи, що розглядаються судами козацької честі

Суди козацької честі розглядають такі справи: про порушення Статуту АОК; про порушення основних заповідей АОК; про порушення положень, що регулюють діяльність АОК; про порушення дисципліни у козацькому середовищі; про діяльність, що завдала шкоди авторитету АОК; про стосунки об'єднань, осередків з органами управління АОК та між собою;

Порядок розгляду справ судами козацької честі

1. Суди козацької честі розглядають справи згідно з поданими заявами, рішеннями рад, об'єднань, осередків, з власної ініціативи суддів та у порядку оскарження постанов судів нижчої інстанції.

2. Справи розглядають суди козацької честі у складі обраного на засіданні ради осередку чи об'єднання та двох козаків-судочинців.

3. Розгляд справ здійснюють на відкритому засіданні суду, де мають право бути присутніми будь-які козаки.

4. На засідання суду обов'язково запрошується козак, стосовно якого розглядається справа. Якщо він не з'являється без поважних причин на засідання суду, справа може бути розглянута за його відсутності.

5. Суддя об'єднання чи осередку: отримавши заяву чи рішення козацької ради, в триденний термін порушує справу та призначає день слухання справи, але не пізніше 15 днів з моменту отримання заяви, про що виносить ухвалу; здійснює підготовку до слухання справи: збирає необхідні документи, опитує козаків, інших осіб, залучає до матеріалів справи інші докази, має право давати доручення із вказаних питань іншим козацьким судам у випадку, коли необхідні матеріали неможливо зібрати на території об'єднання чи осередку;

6. Під час розгляду справи досліджуються всі обставини та документи, опитуються особи, які причетні до справи. Після отримання результатів приймають постанову.

7. Відмова козаків дати суду пояснення, матеріали, документи не допускається, вважається порушенням основних заповідей АОК та тягне за собою наслідки, що передбачені цим Положенням.

8. Судді є незалежними у прийнятті постанов і мають рівні права.

9. Постанови судів приймають більшістю голосів членів суду.

10. Розгляд справ, що порушені суддями з власної ініціативи, проводять у такому ж порядку. 1. Суд козацької честі АОК розглядає справи про стосунки об'єднань, осередків з органами управління АОК та у порядку перегляду справ. 2. Суд козацької честі АОК розглядає справи у складі Головного судді (голови Суду козацької честі) та чотирьох суддів. Судді чинять правосуддя по черзі. У разі тимчасової відсутності Головного судді його функції виконує один із суддів.

Заходи, що здійснюються судами козацької честі

1. До козаків, яких суди козацької честі визначають винними у порушенні Статуту АОК, основних заповідей козацтва, Положень, що регулюють діяльність АОК, застосовують такі заходи впливу: оголошення козацького осуду; вимога вибачитися

перед зібранням козаків; спокута в церкві; тимчасове позбавлення права голосу; попередження про виключення з лав АОК; порушення питання про позбавлення старшинського звання перед отаманом, який це звання присвоював; порушення перед козацькою радою питання про виключення з лав АОК.

2. Рішення суду козацької честі "Оголошення козацького осуду" та "Попередження" оголошують на суді особисто та наказом отамана відповідного рівня перед всім козацтвом осередку.

3. Якщо козак відмовляється виконувати рішення суду козацької честі, суд може надати суворіше покарання.

4. Після рішення суду "На спокуту" козак повинен під наглядом священика поститися та сповідатись.

Оскарження постанов судів козацької честі

1. Постанови судів козацької честі у десятиденний термін після їх винесення можуть бути оскаржені у суді козацької честі вищої інстанції.

2. До суду козацької честі АОК подаються заяви на перегляд справи у тому випадку, коли їх розглядали у порядку оскарження судами козацької честі об'єднань чи осередків нижчої інстанції.

Є. КОЛЕГІЯ РАДНИКІВ ОТАМАНА АОК

Загальні положення

1. Колегія радників при Штабі АОК створена рішенням отамана АОК і є його структурним підрозділом.

2. Колегія не є юридичною особою, у своїй діяльності керується Конституцією України, указами Президента України, Статутом АОК, дійсним положенням, наказами і розпорядженнями отамана АОК, головного радника Колегії, чинним законодавством України.

3. Колегія має свою печатку, штамп і бланки зі своїм найменуванням, а також видає посвідчення у порядку, що встановлено в АОК.

4. Колегія складається із козаків, які включені до єдиного реєстру АОК.

5. Козаки Колегії обов'язково носять форму єдиного зразка і отримують козацькі звання, відзнаки і нагороди відповідно дійсного Положення і Положення, що затверджене отаманом АОК.

6. Штаб Колегії знаходиться за адресою: село Адамівка, сільська рада.

Мета і основні завдання Колегії радників

Основною метою і завданням Колегії є:

1. Забезпечення у регіоні стабільної громадсько-політичної життєдіяльності АОК.

2. Формування особового складу козацтва із високоінтелектуальної, освіченої інтелігенції, підвищуючи престиж АОК.

3. Сприяння розвитку державної політики у сфері духовного, економічного, соціального, культурного і військового будівництва в регіоні.

4. Створення умов, що сприяють розвитку усіх напрямів діяльності Колегії для зростання її авторитету.

5. Консолідація і залучення політичних сил до лав АОК за принципом відкритості козацького руху.

6. Здійснення захисту законних інтересів АОК і його членів у державних, правоохоронних, судових органах, а також громадських та інших організаціях.

Напрями діяльності Колегії радників

1. Колегія діє за такими напрямками: соціально-економічний розвиток; правове виховання; законність, забезпечення порядку, захист прав і свобод громадян;

охорона здоров'я населення; розвиток освіти, педагогіки, духовне виховання молоді; розвиток культури, спорту та духовне виховання молоді; питання зовнішньої і внутрішньої політики; співпраця із навчальними закладами; кадрова політика і психологія; бізнес і підприємництво; міжнародні зв'язки з козацтвом; розвиток аграрної політики; питання внутрішньої безпеки; взаємодія із засобами масової інформації; громадсько-політичні питання; оборонно-масова робота.

2. Сприяння державним органам у боротьбі із злочинністю, корупцією та іншими правопорушеннями.

Обов'язки і права Колегії радників

1. Членство у Колегії є лише індивідуальним.

2. Члени Колегії зобов'язані: виконувати усі вимоги Статуту АОК, дійсного Положення, розпорядження, постанови, накази і рішення отамана АОК, керівних органів АОК і головного радника Колегії; сплачувати членські внески, розмір яких встановлюють окремим положенням.

3. Членство у Колегії припиняється: за власним бажанням; у випадку порушення Статуту АОК, дійсного положення та інших нормативних документів АОК; через несплату членських внесків.

4. Рішення про виключення приймає Гетьман АОК на підставі рішення Ради або представлення головного радника Колегії.

Структура та органи управління Колегії радників

1. Колегію складають радники, помічники радників і консультанти.

2. Колегією керує головний радник, якого призначає отаман АОК.

3. Головний радник призначає радників, помічників радників, консультантів, які йому підпорядковані.

4. Головний радник звітує отаману АОК.

5. При Колегії створюють Раду козацького товариства із 7 членів, яких обирають на конференції.

6. Радою керує голова, яким є головний радник Колегії.

7. Голова Ради козацького товариства організує і проводить її засідання (за необхідності).

8. Секретар Ради обирається із членів Ради.

9. Секретар Ради козацького товариства веде і оформлює протоколи зборів товариства і засідань Ради.

10. Повноваження Ради козацького товариства: прийом і виключення із козацького товариства; затвердження і зміни структури Колегії; вибори секретаря Ради козацького товариства; прийняття рішення про притягнення до дисциплінарної та іншої відповідальності; заохочення членів козацького товариства; прийняття рішення про ліквідацію козацького товариства (Колегії); розгляд і вирішення питань, що головний радник виносить на засідання Ради.

Повноваження головного радника Колегії

1. Представляє інтереси АОК на всіх рівнях владних структур України, у громадських та міжнародних організаціях, партіях та рухах.

2. Призначає і звільнює свого заступника, радників, їхніх помічників та консультантів.

3. У випадках, що передбачені Статутом АОК та чинним законодавством України, відсторонює від виконання службових обов'язків осіб, які вказані у цьому Положенні.

4. Контролює роботу Ради Колегії.

5. Вносить на розгляд Ради пропозиції з питань діяльності Колегії.

6. Видає і затверджує внутрішні нормативно-правові документи, що регламентують діяльність Колегії.

7. Подає отаману АОК представлення про нагородження державними нагородами, відзнаками АОК, а також присвоєння звань.
8. Здійснює підбір і розстановку кадрів.
9. Затверджує і змінює штатний розклад і чисельність Колегії.
10. Вирішує інші питання, що не суперечать Статуту АОК та чинному законодавству України.

Припинення діяльності Колегії радників

1. Припинення діяльності Колегії здійснюється шляхом її реорганізації або ліквідації.
2. Ліквідація і реорганізація Колегії здійснюється за рішенням Ради, якщо за нього проголосувало більше половини її членів та згоди головного радника і отамана АОК.

II. КОЗАЦЬКА ШКОЛА

1. ШКОЛА ДЖУР ТА ДАН

Частина 1.

Вражаючи досягнення технократичної цивілізації загрожують людству екологічним самознищенням. Однак труднощі розв'язання глобальних проблем (можливість ядерного конфлікту, забруднення біосфери тощо) зумовлені не лише рівнем технічного оснащення чи налагодження добросусідських взаємин. Основоположна проблема – спосіб світосприймання, що відображає буденні, почасти примітивні потреби, думки і дії людини технократичної цивілізації.

Маємо парадоксальне зміщення вектора основоположних проблем з техніки і технології на людину та її певним чином наповнений внутрішній світ. Сучасні мислителі сходяться на тому, що в третьому тисячолітті саме людина буде в епіцентрі найскладніших, найглобальніших проблем Землі. Її догматичний прагматизм у контексті широких обріїв духовної досконалості, примітивність психологічного життя за повноти форм і способів гуманного соціального утвердження, матеріальне і духовне споживництво у ситуації безмежних можливостей творення добра і краси продукують той напружений простір, у якому тільки й може бути розв'язана проблема людини як особливої чотириєдності – культурного універсуму, гуманної особистості, дієвого суб'єкта і духовної індивідуальності.

Отже, щоб стабільно прогресувати у своєму розвитку, а не тільки вижити, людство має зробити істотні кроки від технократичної цивілізації до гуманістичної; від культури споживання до культури творення; від владного творення (агресія, насильство тощо) до творення гуманного, звеличеного, мудрого. Первинно – це поступ національних систем освіти, спочатку в експериментальних варіантах, а з появою належних результатів – масовий. Очевидність цього факту не підлягає сумніву: система освіти – це галузь найважливішого духовного виробництва будь-якого суспільства, що покликана готувати громадянина з певним рівнем національної свідомості, інтелектуальної і розумової зрілості, духовного творення, довкілля.

Саме в контексті розв'язання глобальних проблем людства, освіти, людини і створюється програма трансформації Адамівської школи у школу Джур та Дан (школу козацько-лицарського виховання), котра моделює освітньо-виховний процес як культурне і духовне явище, шкільне середовище – як психогенний етнонаціональний фактор духовного єднання учасників навчального процесу, а психосоціальний розвиток особистості – як неперервне зростання її фізичного,

розумового, емоційного, морального і духовного потенціалу в ході чуттєво-смыслового занурення у культуроємні пласти етнонаціонального досвіду і психоемоційне вивільнення в духовних переживаннях, помислах, вчинках.

Сучасна система шкільної освіти в Україні готує громадянина-інтелектуала, тобто особу, котра володіє основами наук і здатна розв'язувати складні суспільні проблеми і завдання, послугуючись науковими підходами. Із здобутком України державного суверенітету та поступовим її входженням до європейського і світового соціально-культурного простору істотно ускладнюється місія національної освіти й, зокрема, загальноосвітньої школи. Відтепер вона має готувати ще й людину висококультурну, зорієнтовану на канонізований етнонаціональний і духовний досвід. Іншими словами, масова загальноосвітня школа має бути перетворена з науково-освітнього закладу на таку соціально-культурну інституцію, яка б готувала не тільки грамотну, а й культурну, ментально зорієнтовану і духовно розвинену особистість.

Частина 2.

Системоутворюючим соціально-культурним чинником соціальної зрілості особи є духовність, зокрема, лицарська духовність. Складність соціально-психологічного дослідження цього феномену (універсального явища) спричинена, з одного боку, його буттєвою вседіяльністю, що повно не може бути пізнана наукою, з іншого – індивідуальною унікальністю форм духовності і душевних станів, які важко розпізнати, відстежити, а тим більше спрогнозувати чи спеціально відтворити. Найкращі умови для організованого плекання лицарської духовності створюються за експериментальним впровадженням козацько-лицарського навчання і виховання, квінтесенцією якого є психолого-мистецькі інноваційні технології: чуттєво-естетична, установчо-мотиваційна, змістовно-пошукова, контрольнорефлексивна, адаптивно-перетворювальна, системно-узагальнююча, лицарсько-духовно-естетична.

Отже, наша освітня модель школи Джур та Дан (школи козацько-лицарського виховання) – загальноосвітньої школи покликана перетворити навчально-виховний процес з інформаційно-пізнавального факту на соціально-культурне явище високого духовного насичення. Вона науково проектується за психодидактичними схемами розвивальної міжсуб'єктної взаємодії і техніками лицарського мистецтва. Тоді етнонаціональний і загальнолюдський досвід, зосереджуючись у ідеях, законах, категоріях, переконаннях тощо постає в кожного учня як власна драма пошуку істини, ідеалу, гармонії.

Основна проблема трансформації і загальноосвітньої школи у школу Джур та Дан (школу козацько-лицарського виховання) полягає в тому, щоб за допомогою фундаментального соціально-психологічного експерименту домогтися відповідності між науковим обґрунтуванням проблеми розвитку козацько-лицарської духовності, ментально зорієнтованої освіти і наслідками його практичного втілення у життя сучасної загальноосвітньої школи. Звідси, власне, й визначення об'єкта, предмета, завдань, гіпотези і реальної методології трансформації.

Освітньо-виховний ідеал школи Джур та Дан (школи козацько-лицарського виховання) – особистість лицаря, мудрого і волелюбного громадянина незалежної України з національною самосвідомістю, гуманними цінностями, культурою мислення і перспективами духовного самовдосконалення.

Програма трансформації загальноосвітньої школи в школу Джур та Дан (школу козацько-лицарського виховання) покликана комплексно спроектувати ментально зорієнтовану, гуманістичну школу Джур та Дан (школу козацько-лицарського виховання), яка б повно реалізувала національні інтереси в галузі освіти, системі державотворення та готувала духовно розвинену особистість.

Об'єкт трансформації – експериментальне моделювання духовно збагаченого, ментально зорієнтованого соціально-культурного простору школи Джур та Дан

(школи козацько-лицарського виховання) як саморозвивальної освітньо-виховної інституції.

Предмет трансформації – психомистецькі технології і методи козацько-лицарського духовного єднання вчителя та учня як активних носіїв соціально-культурного досвіду, що внутрішньо осягається кожним у ході оволодіння навчальними курсами для школи за навчальним планом школи Джур та Дан (школи козацько-лицарського виховання).

Частина 3.

Завдання школи Джур та Дан (школи козацько-лицарського виховання) центруються на особистості вчителя і учня, якій повною мірою притаманні:

1. Національна самосвідомість як родовідна причетність особи до ментальної непересічності етносу.

2. Гуманістична спрямованість і позитивне сприймання природи людини, її психосоціального розвитку та життєвідчування.

3. Культура поведінки як моральний імператив (кодекс) вчинку, еталонне нормотворення та морально-етична діяльність.

4. Духовне життя як прогресуючий внутрішній розвиток, усезростаюча віра, добродійна любов і життєдіяльне самотворення.

5. Ментальна мудрість як буттєве синергічне поєднання особистістю кращого національного досвіду, розуміннєвих здібностей, моральної вираженості і духовно-естетичної досконалості.

Завдання трансформації загальноосвітньої школи у школу Джур та Дан (школу козацько-лицарського виховання):

1. Загальнонауковий аспект (міждисциплінарний): створити та соціально адаптувати концепцію відродження національної школи Джур та Дан (школи козацько-лицарського виховання).

2. Філософський аспект: дослідити історичні типи козацького освітянства та обґрунтувати методологічну модель наукового проектування соціально-культурного простору школи нового типу.

3. Соціологічний аспект: обґрунтувати та експериментально дослідити теорію лицарські зорієнтованої освітньої діяльності особистості-професіонала - вчителя, учня тощо.

4. Дидактичний аспект: здійснити науковий аналіз та практично перевірити на ефективність інноваційні освітні технології козацько-лицарського виховання та системи навчання від установчо-мотиваційної до духовно-лицарсько-естетичної.

5. Психологічний аспект: виявити, обґрунтувати й експериментально впровадити систему психомистецьких технологій духовного козацько-лицарського єднання вчителів та учнів школи.

Новизна програми трансформації загальноосвітньої школи у школу Джур та Дан (школу козацько-лицарського виховання)- уперше науково (концептуально і методологічно) проектується нова освітньо-виховна система життєдіяльності загальноосвітньої школи Джур та Дан (школи козацько-лицарського виховання), що професійно зорганізовує духовне збагачення, ментально зорієнтований соціально-культурний простір школи, скрижалем якого є психомистецькі технології і методи козацько-духовного з'єднання.

Практичне значення програми трансформації загальноосвітньої школи у Адамівську школу Джур та Дан (Адамівську школу козацько-лицарського виховання) – як саморозвивальний, козацько-лицарсько-духовно збагачений освітянський заклад інноваційного типу має стати наочним зразком нової національної школи, що вказуватиме один з вірогідних шляхів входження України до європейського соціально-культурного простору.

2. ШКОЛА КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ

Частина 1. Принцип ідеалізації в вихованні.

Пріоритетними завданнями української системи виховання є формування в молоді ідеалів – одних із найважливіших компонентів духовності як кожної особистості, так і всього народу. В історичній свідомості народу найвищий статус належить тим людям-ідеалам, які відстоювали свободу як найдорожчу цінність попередніх поколінь, невтомно боролися з чужоземними загарбниками, будували власну національну державу. Для української молоді такими ідеалами стали І.Гонта, М.Залізняк, С.Наливайко, І.Трясило, П.Сагайдачний, І.Сірко, І.Богун, І.Виговський, Б.Хмельницький, І.Мазепа.

В сучасних умовах багато підлітків, юнаків і дівчат вибирають ідеал лицаря – високошляхетної, духовно багатой, морально чистої, мужньої людини. Такими лицарями української культури, науки і духовності були Я.Мудрий, В.Мономах, Т.Шевченко, М.Драгоманов, Б.Грінченко, С.Русова, В.Вернадський, М.Грушевський. «Український лицар живе для Батьківщини, він завжди був готовий віддати за неї своє життя. Найдорожче для нього – лицарська честь і слава... Про славу лицарську українець мріє ще з дитинства» (Г.Ващенко).

Наш народ споконвіку культував лицарські традиції виховання. Із століття в століття на лицарських традиціях формувалася еліта нації, яка завжди боролася за свободу і незалежність України.

Коли в значній частині наших співвітчизників занепадав дух, не вистачало сили волі, бракувало віри в свої сили і можливості перемоги над ворогом, тоді історична необхідність породжувала українське козацтво.

Вихована на лицарських традиціях, молодь заперечує рабську і напіврабську психологію, засуджує забуття людиною національної приналежності, зневагу до волелюбних заповідей дідів і прадідів, пасивність, слабодухість, невіру у власні сили, політично прислужництво чужинцям.

Козацька педагогіка плекає лицарську заповідь у душі, серці і свідомості кожного вихованця: у житті завжди є місце подвигам, героїчним вчинкам. Лицарське виховання утверджує життя як героїчне діяння, високе духовне буття, подвижництво в ім'я загальнонаціональних, державних ідеалів.

Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка із зброєю в руках захищала своє право на свободу.

Французький історик Шерер писав про українців так: «Ми бачимо батьків, що передали своїм синам почуття гордості бути незалежними й залишали їм у спадок саму тільки шаблю з девізом: «Перемогти або загинути!»

Так, шаблями наші предки володіли краще, ніж пером, тому в історії згадки про героїчні діяння українців залишили іноземці, але хай краще пишуть вони про наші звияги, аніж ми про їхні!

Ліна Костенко слушно зауважила, що «українці – це нація, що її віками витісняли з життя шляхом фізичного знищення, духовної експропріації, генетичних мутацій, цілеспрямованого перемішування народів на її території, внаслідок чого відбулася амнезія історичної пам'яті і якісні втрати самого національного генотипу.

Частина 2. Навчання та виховання.

Наше завдання – відновити історичну пам'ять, виховати людину, яка здатна побудувати і саму себе, і своє гідне життя, і державу. «Маємо те, що маємо», - дотепно охарактеризував сучасний стан в економіці та моралі Л.Кравчук. Практично не зроблено спроби змінити ситуацію і дотепер школа залишилася єдиною неушкодженою моральною засадою в оточенні дитини, гарантом виховання її порядною людиною, патріотом України.

Освіта – це специфічна галузь суспільного життя, найважливіша передумова вирішення основних завдань суспільства, держави, необхідна умова відтворення

суспільного виробництва і успішної економічної діяльності, формування національних кадрів для економіки, державного і політичного устрою, для усіх сфер розвитку суспільства. На основі освіти формується і всебічно розвивається особистість, її основні якості, її входження в життя.

Новий етап, в який вступає Україна, потребує пріоритетної уваги до освіти. Саме вона покликана прокладати дорогу новій соціальній, економічній, правовій та політичній культурі, робити українське суспільство демократичним і відкритим.

Сучасний напрям розвитку освіти – відхід від орієнтації на уніфіковану, стандартну людину, позбуття надмірної ідеологізації школи та нав'язування молодому поколінню віджитих ідеалів і стереотипів, набути необхідної для сучасного суспільства відкритості.

Рівень освіти – мірило рівня кваліфікації і культури будь-якого суспільства, важливий показник прогресивності його розвитку. Найважливішою закономірністю розвитку цієї системи освіти є єдність його структурних елементів: навчання і виховання. **В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання є тільки засіб виховання.** Навчання, відірване від виховання і без опори на нього розвиває тільки розум, накопичує знання і не може дати позитивних результатів. Лише поєднання навчання і виховання особистості формує у неї навички самостійного мислення і оволодіння культурою мислення, розвиває і зміцнює всі духовні здібності і її характер, формує світогляд особистості, її моральні норми і соціальну позицію.

Загальної системи народного виховання для всіх народів немає, у кожного народу своя, особлива, національна система виховання. Вона базується на рідній, національній мові. Запозичення системи виховання у іншого народу, як і мови, є неможливим тому, що формує інтелектуальний дебілізм нації. Рідна школа – це головна основа національного життя держави, основа рідної школи – національне виховання. **Національне виховання – це козацьке виховання**, бо українці – козацька нація; козаки були типовими представниками рідного народу, вони втілювали волелюбний національний характер, відображали його потреби, інтереси, прагнення; і вони створили самобутню і високоефективну, близьку до європейської, національну систему освіти і виховання – козацьку педагогіку, яку впровадить у свою роботу колектив Адамівської загальноосвітньої школи I-II ступеня (школи козацько-лицарського виховання), бо творче відродження в життя на сучасному рівні ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

Частина 3. Розбудова Хати починається з розбудови Держави.

Козацька педагогіка – це частина української народної педагогіки, яка формувала у підростаючих поколінь синівську любов до рідної землі, готовність її захищати від чужоземних загарбників, високу національну свідомість і самосвідомість, глибоку духовність. Вона була найтісніше пов'язана з матеріальною і духовною сферами діяльності українських лицарів.

Уся багатогранна навчально-виховна робота в нашій школі козацько-лицарського виховання здійснюється на випробуваних віками підвалинах української національної ідеї, системи національних цінностей, які одночасно мають загальнолюдський зміст і характер.

У процесі формування козацько-лицарських якостей, цілісної особистості патріота, громадянина України пріоритетними ми вважаємо оздоровчо-спортивну, навчально-пізнавальну, творчо-трудова, військово-патріотичну і національно-державницьку сфери діяльності. Засобами козацької педагогіки ми утверджуємо міцне козацьке здоров'я і лицарський незламний дух, любов і відданість Україні, стійку життєву позицію українського патріота, громадянина-державотворця. Ми вважаємо, що морально-духовні національні цінності є засадними і пріоритетними в житті кожного сучасного козацати, джури і молодого козака. Історія українського

народу підтверджує, що ідеї Бога і України були вершинними в козацькій духовності; тому ідеї Бога, людини, родини, нації і України є найголовнішими, найвищими духовними орієнтирами у нашій виховній роботі з юними козаками і козачками.

Засобами козацької педагогіки ми формуємо героїко-патріотичну систему почуттів та ідей, поглядів і переконань, мрій та ідеалів особистості, що складає стрижень її національно-патріотичної свідомості і самосвідомості. Вся робота з юними козаками та козачками у нашій школі козацько-лицарського виховання спрямовується на виховання в них любові до Подвигу в ім'я зміцнення і процвітання Української держави, бо народ (і особистість, зокрема) може спокійно в достатку жити лише в могутній незалежній державі. Таку державу можуть збудувати лише особистості, які не розділяють «своє» і «загальне» в тому розумінні, що не можна збудувати свою Хату, коли не збудуєш Державу. Ми прагнемо, щоб кожен молодий козак і козачка глибоко усвідомили, що в будь-яку історичну епоху, зокрема в нашу, є місце для героїзму і подвижництва, що кожен може стати національним Героєм України.

Педагогічний колектив нашої школи переконаний, що національні, зокрема козацькі виховні традиції є нині порятунком для «зголоднілої» на душевність і духовність сучасної молоді людини.

В школі створена дитячо-юнацька організація «Молода Січ» Українського козацтва, що розгорнула свою діяльність на козацьких традиціях. В практику роботи школи входять нові форми роботи: посвята в козачата, фестивалі козацької пісні і танцю, козацько-старшинські банкети, лицарські турніри, козачі ігри та забави.

Частина 4. Форми роботи в школі з козацько-лицарського виховання.

В нашій школі проводиться різноманітна робота по вихованню учнів засобами козацької педагогіки. Проте вона з кількох причин не набуває належного поширення. Одна з них та, що не складені відповідні програми (по класах, за віком та роками навчання дітей). Розробка варіантних програм виховання учнів на традиціях українського козацтва з урахуванням регіональних особливостей – одне з найважливіших завдань, розв'язання якого сприятиме розгортанню дитячого і юнацького руху, виховання в дітей, підлітків і юнацтва лицарських чеснот.

Саме в козацькій педагогіці рельєфно і повно окреслена ідея вільної і демократичної, незалежної людини, яка на культурно-історичних, духовно-національних традиціях громадського, політичного життя будує незалежну державу і тому наш педагогічний колектив працює над проблемою козацько-лицарського виховання молоді.

Класна робота в школі з козацько-лицарського виховання проводиться нами (за домовленістю з Радою школи, сільською радою, зайво) за рахунок шкільного компоненту (годин факультативів, курсів за вибором, консультацій) з основних дисциплін школи козацько-лицарського виховання.

Позакласна робота з козацько-лицарського виховання проводиться нами за рахунок годин гуртків та у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) і класних козацьких загонів.

Позашкільна робота з козацько-лицарського виховання проводиться нами у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ» під патронатом паланкового (районного) осередку Українського козацтва (організація офіційно зареєстрована, налічує більше 100 членів).

Українське козацтво відтворено в 1990 році. Це – міжнародна, добровільна, незалежна, добродійна Всеукраїнська національно-патріотична і оборонно-спортивна громадська організація.

Першим Гетьманом Українського козацтва був В.Чорновіл. Сьогодні Гетьман Українського козацтва – гвардії генерал-лейтенант, народний депутат – І.Білас.

Організація будується за територіальним принципом і діє згідно зі Статутом, затвердженим Міністерством юстиції. Зараз в Україні 25 обласних (крайових)

козацьких організацій, які з дозволу Генеральної канцелярії Гетьмана Українського козацтва зареєстровані в обласних управліннях юстиції.

Є дитячо-юнацька організація Українського козацтва – «Молода Січ». Враховуючи історичну роль козацтва у становленні української державності, Президент України Л.Кучма підписав Укази «Про відродження історико-культурних та господарських традицій українського козацтва» (1995), «Про День Українського козацтва» (1999), «Про Координаційну Раду з питань розвитку Українського козацтва» (1999), які є правовою базою діяльності Українського козацтва.

Президент України Л.Кучма – Почесний Гетьман Українського козацтва, генерал-хорунжим Українського козацтва є Прем'єр-Міністр України В.Ющенко...

Поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в умовах сьогодення, близькому і віддаленому майбутньому сприятиме нарощенню зусиль державотворчого спрямування, піднесенню духовності як кожної особистості зокрема, так і всього народу, суспільства в цілому».

3. КОЗАЦЬКА ПЕДАГОГІКА Й СУЧАСНА ОСВІТА (ПЕДАГОГІЧНІ РОЗДУМИ)

**„ Ми не лукавили з тобою.
Ми просто йшли. У нас нема
Зерна неправди за собою...”
Т.Шевченко.**

Своєрідність сучасного розвитку України характеризується відродженням коренів нашої національної минувшини: історії, державних традицій, духовності. Адже без кореня гине все живе.

Корінь людського зростання – у пам'яті, духовній культурі, національній гордості. Вони як сполучна ланка, яка не допустить, щоб молода людина відлучилася від своєї землі.

Дитинство – особливий період людського життя. Саме на цьому етапі людина визначає свої життєві орієнтири, розробляє життєву позицію і життєві плани.

Цієї відповідальної пори вона потребує підтримки й уваги суспільства, яке зобов'язане забезпечити молодим громадянам умови й можливості для повноти самореалізації здібностей кожного, досягнення своїх життєвих цілей. Підтримку й увагу дитина отримує в школі, яка має йти попереду політиків, керуючись принципами гуманізму, свободи, загальнолюдських цінностей.

Ми часто зустрічаємо людей наверх освічених, енциклопедично озброєних знаннями, а всередині в них пустеля, як говориться в Біблії, „гроші пофарбовані, поваплені” і тому в теперішній час, вважає колектив нашої школи, нам потрібні люди не тільки озброєні знаннями, а й духовно, психічно, фізично спроможні розвивати творчі здібності свої та навколишніх; співпрацювати з людьми різних філософських, політичних, релігійних поглядів; здатні вирішувати проблеми сьогодення й майбутнього; особи з великим культурним та духовним потенціалом, бо „культура утверджує примат духу” (М.Рерих) – це наше педагогічне кредо. Досвід практичної роботи в цьому напрямку свідчить, що головна мета освіти – виховання; навчання повинно бути підпорядковано вихованню.

Школа – єдиний соціальний інститут, який, виховуючи учнів сьогодні, працює на перспективу. Саме тут висока професійна майстерність педагога-вихователя стимулює потребу школяра стати свідомішим, самовдосконалюватися, щоб реалізуватись як громадянин.

Нашій школі козацько-лицарського виховання поталанило: у нас педагоги – яскраві, неповторні особистості, носії уселюдських цінностей, глибоких і різнобічних знань, вони прагнуть до втілення в собі людського ідеалу, до постійного самовдосконалення, духовного зростання.

Продуктом творчого пошуку наших педагогів-новаторів є ідея козацько-лицарського виховання та форми, методи нетрадиційного навчання і виховання дітей. Ніщо не повертається в традиційних формах: час диктує свої. Не всі форми козацької педагогіки відповідають сучасності. Нині інший тип виробничих відносин, побуту, потреб та свідомості. Тому педагогічний колектив в пошуках форм, методів прогресивних випереджальних ідей формування творчої особистості.

Любов до сім'ї, роду і нації; до рідної природи, оселі, землі; дух лицарства і волелюбності та побратимства; дух особистісної національної самосвідомості, гідності та честі – весь виховний процес у його багато аспектному вимірі ґрунтується в школі на національному вихованні і спрямований на формування у дітей і молоді свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв і вірувань українського народу як корінного етносу Української держави.

Виховний процес, запроваджений педагогічним колективом та підтриманий соціальним довкіллям – козацьким формуванням громади, йде корінням у національний ґрунт (сім'я-клас-школа і родина-школа) і кожний педагог черпає звідти життєдайну силу для розв'язання всієї низки складних проблем сучасного життя.

Керуючись змістом розділу „Національне виховання” Державної національної освітньої програми „Освіта України XXI століття”, педагогічний колектив допомагає учням самовизначитися і самореалізуватися у соціально-культурному середовищі, відповідати потребам соціально-економічного та політичного розвитку суспільства. **Провідний напрямок такої роботи – формування національно свідомого громадянина України, справжнього патріота та захисника рідної землі, духовно багатой особистості, морально зрілої людини.**

Шкільна організація за період свого функціонування проходить череду етапів: від початку створення до природного припинення існування або відродження на якісно новій основі; тривалість цього циклу, як правило, 12 років.

Таку ж череду етапів пройде й наша Адамівська школа, що працює в напрямку козацько-лицарського виховання; вона функціонує за універсальними законами розвитку соціальних систем, а саме:

1. Школа із часом знижує здатність сприймати все те, що виходить за формалізовані рамки; формалізація перетворює її в закриту систему.
2. Закрита система не може інтегрувати нову інформацію, стає застиглою й втрачає здатність до адаптації.
3. Роль керівника полягає у підтримці стану відкритості, орієнтації на інноваційний розвиток, адаптації організації до навколишнього світу.
4. Управління школою як відкритою системою має ризики (корисно для організації, але несе загрозу для керівника).

Аналіз діяльності школи в напрямку козацько-лицарського виховання учнів свідчить, що ефективність цієї роботи значною мірою залежить від особи, яка спрямовує діяльність колективу, її впливу на оточуючих. Загальні риси цього процесу (формообразуючі фактори):

1. Наявність ентузіаста (як правило, це керівник).
2. Залежність результатів роботи від особистих якостей ентузіаста.
3. Залежність результатів роботи від посади, яку займає ентузіаст (адмінресурс).

Так ось, згідно основних формообразуючих факторів цей процес в нашій школі буде проходити так (етапи розвитку школи козацько-лицарського виховання та основні концептуально-методичні документи цих періодів):

I етап. Попередній. Декілька років.

На цьому етапі відбувався процес зародження ідеї, в даному випадку - створення школи козацько-лицарського виховання.

Сутність ідеї:

...Історія вчить, що ефективно те, що утверджує своє. А своє у нас – козацтво – спосіб життя вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала своє право на свободу...

Освіта – це специфічна галузь суспільного життя, необхідна умова відтворення суспільного виробництва і успішної економічної діяльності, формування національних кадрів для економіки, державного і політичного устрою, для усіх сфер розвитку суспільства. На основі освіти формується і всебічно розвивається особистість, її основні якості.

Новий етап, в який вступила Україна, потребує пріоритетної уваги до освіти. Саме вона покликана прокладати дорогу новій соціальній, економічній, правовій та політичній культурі, робити українське суспільство динамічним і відкритим.

Сучасний напрямок розвитку освіти – відхід від орієнтації на уніфіковану, стандартну людину, позбуття надмірної ідеологізації школи та нав'язування молодому поколінню віджилих штамів і стереотипів, набули необхідної для сучасного суспільства відкритості.

Рівень освіти – мірило рівня кваліфікації і культури будь-якого суспільства, важливий показник прогресивності його розвитку. Найважливішою закономірністю розвитку цієї системи освіти є єдність його структурних елементів: навчання і виховання. **В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання є тільки засіб виховання.** Навчання, відірване від виховання і без опори на нього розвиває тільки розум, накопичує знання і не може дати позитивних результатів. Лише поєднання навчання і виховання особистості формує у неї навички самостійного мислення і оволодіння культурою мислення, розвиває і зміцнює всі духовні здібності і її характер, формує світогляд особистості, її моральні норми і соціальну позицію.

Загальної системи народного виховання для всіх народів немає, у кожного народу своя, особлива, національна система виховання. Вона базується на рідній, національній мові.

Рідна школа – це головна основа національного життя держави, основа рідної школи – національне виховання. Національне виховання – це козацьке виховання, бо українці – нація козацька; козаки були типовими представниками рідного народу, вони втілювали волелюбний національний характер, відображали його потреби, інтереси, прагнення; і вони створили самобутню і високоефективну, близьку до європейської, національну систему освіти і виховання – козацьку педагогіку, яку впроваджують в свою роботу колективи загальноосвітніх шкіл (шкіл козацько-лицарського виховання) Білгород-Дністровського району Одеської області, бо творче впровадження в життя ідей і засобів козацької педагогіки має забезпечити виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх та сильних духом громадян незалежної України.

В пониззі Дністра (зокрема це територія Старокозацької, Козацької, Петрівської, Староцаричанської, Удобенської, Адамівської, Руської-Ванівської сільських громад) значна маса козаків з'явилася в 1709-1710 рр., під час відступу мазепинської еміграційної хвилі. Це були ті козаки, що відступили з-під Полтави і дійшли разом з Мазепою до Бендер, а згодом почали розселятися по землях між Дністром і Дунаєм. Ця мазепинська хвиля накопилася на колонізаційну хвилю, викликану поразкою повстання козаків-булавінців (некрасівців) у 1708 році та зруйнуванням російськими військами у 1709 році, за наказом Петра I, Чортомлицької Січі.

Ще одна хвиля докотилася до Задністров'я вже після руйнації в 1775 році, за наказом Катерини II, Нової Січі.

Чимало січовиків, селян-утікачів, прихильників Мазепи та козаків з Дону й Кубані добувалися до Буджацьких степів окремими групами. Особливо посилювався цей процес з 1778 року, по тому, як уряд Османської імперії ухвалив досить мудре,

толерантне щодо до свого одвічного ворога – українського козацтва, рішення: дозволити йому заснувати Січ у пониззі Дністра, в районі Кучургана, а паланки – між Акерманом і Бендерами. У 1828-1868 роках козаки Акерманської паланки входили до складу Дунайського (з 1856 року – Новоросійського) війська. Згодом військо було переселено на Кубань, але частина козаків залишилася мешкати на території Буджаку.

На початку 90-х років XX століття групою ентузіастів з козацьких родів було відтворено Білгород-Дністровську (Акерманську) паланку Українського козацтва (офіційні засновники – козаки Городецький Л.Г., Берлізов А.М., Тимофєєв В.Я.), яка сьогодні складається з 7 куренів. Проживаючи у громадах, які мають давні козацькі традиції, вчителі шкіл не могли ці традиції не залучити до виховного процесу...

Після обговорення ідеї (утворення школи джур та дан) з'явилися як союзники, так і опоненти; згодом в школі організаційно оформилась ініціативна група педагогів (директор Тимофєєв В.Я., завуч Лавриненко П.М., педагог-організатор Гриценко В.Н.), яка взялася за її практичну реалізацію.

Ризик цього етапу: ідея могла не матеріалізуватися у щось реальне.

Роль керівника на етапі: переконати всіх (і себе!) в реалістичності ідеї, знайти ефективну мотивацію для її реалізації.

...Початок 90-х років минулого століття: розпад Союзу, крушіння правлячої ідеологічної машини.

Наше становище (керівників шкіл) в ті роки: кадри побігли зі школи, фінансування пішло з місцевих бюджетів (вірніше, його не стало зовсім!), ми намагаємось налагодити хоча б якусь виховну роботу в школі, причому без матеріальної та, навіть, моральної підтримки з боку влади та громадськості, бо, мабуть, лише в школі люди розуміли, що починаємо втрачати ціле покоління.

У школі почали платити за класне керівництво копійки, скасували зарахування до педагогічного стажу років роботи на посадах старшого піонерського вожатого – педагогу, який більше за інших працював з дітьми, оголосили школу поза політикою (і державою також!), звернувши державну підтримку дитячо-юнацьких організацій.

Опам'ятавшись від шоку (ідеологічного, фінансового – інфляція, зниження реального рівня зарплати, яку, до речі, затримували по півроку!), ми почали шукати альтернативні форми виховної роботи; альтернативні комуністичним; бо якщо держава відмовилася від комуністичної ідеології, то й державна школа не мала права її сповідати; в іншому випадку вчитель зобов'язаний був покинути державну школу – ми ж хотіли в школі працювати.

В країнах, де розуміють значення виховання, в школах існує цілісна система формування лідерів різного рангу. Ця система не обходиться без дитячих організацій – лідер виростає тут, далі він лише «шліфується». Така ж система існувала й в СРСР: жовтенята – піонери – комсомольці – комуністи.

Необхідність в наших умовах такої системи розуміли і ми, педагоги Адамівської школи, і спробували створити українську національну піонерську організацію «Джура» (одним з атрибутів у нас був жовто-синій націонал-піонерський галстук). Організація будувалася на засадах та традиціях Українського козацтва; за основу її побудови ми обрали Концепцію української козацької педагогіки, яка була надрукована в «Освіті» у 1992 році. Організація почала діяти...

У 1993 році мене було обрано головою Адамівської сільської ради Білгород-Дністровського району Одеської області й нові обов'язки змусили на декілька років відійти від практичної педагогіки, хоча за перебігом педагогічної думки в пресі я слідував. Поступово господарські та політичні турботи місцевого масштабу заповнили мене: йшло перманентне ділення колгоспу – лідери змінювали один одного, після чергових звітно-виборчих зборів виходили з колгоспу й виводили з собою одностайців; йшло паювання і ми намагалися не залишити сільську інтелігенцію без землі; після війни у Придністров'ї озброєні молдавські волонтери почали порушувати кордони й грабувати колгоспні ферми, в тому числі й наш

колгоспний свинотоварний комплекс; почала працювати добровільна козацька дружина з охорони громадського порядку.

...Початок зими 1993-1994 років. Україна готується до виборів депутатів всіх рівнів та Президента України (березень 1994 року). Кандидати в депутати Одеської обласної ради та Верховної Ради України «мотаються» по району – беруть участь у передвиборчому марафоні – проводять зустрічі з виборцями, головами сільських рад (за Законом про вибори голови сільських рад формують територіальні та дільничні виборчі комісії). Десь у цей період заїхав до Адамівської сільської ради Петро Чернишук (тоді голова Білгород-Дністровського осередку РУХу та кандидат у депутати Верховної Ради України). Ми розмовляли з ним про особливості тогорічних передвиборчих баталій і якось непомітно перейшли до питання про мою національну приналежність. Я – некрасовець-липованин-старообрядець (некрасівці – нащадки донських козаків-некрасівців, які оселилися на Дунаї після розгрому царськими військами козацького повстання Кіндратія Булавіна). Петро дав мені адресу канцелярії паланкового козацького товариства пасічників і вже через кілька днів я розмовляв про справи козацькі з Леонідом Городецьким (паланковим отаманом)...

...Невдовзі після цього я звернувся до начальника районного відділу міліції Чербаджі М.М. з проханням дозволити офіційно зареєструвати добровільну народну козацьку дружину для охорони громадського порядку на території громади та боротьби із порушниками кордонів – молдавськими волонтерами. Нас підтримав голова районної ради Майстро В.І. Дружину було оформлено, екіповано одностроєм та козацькою зброєю, нічні чергування дружинників оплачувалися коштами сільської ради.

Було організаційно оформлено Адамівський курінь Українського козацтва, отаманом якого мене було обрано. Пізніше курінь увійшов до складу Білгород-Дністровської міжрайонової козацької паланки Українського козацтва, тоді ж мене було обрано писарем цієї паланки...

На сесіях сільської ради, розглядаючи питання про стан навчально-виховної роботи в школі, ми звертали увагу депутатів на виховний потенціал Кодексу буття Українського козацтва, куди входять Кодекс лицарської честі, Кодекс лицарської духовності та Заповіді милосердя. Кодекс буття забезпечує формування та виховання такого духовного стану молоді-молодих громадян України - козаків, яке в народі збереглося як розуміння козацького духу, того особливого соціального положення українського козацтва в суспільстві, яке слугувало опорою народу і державі протягом віків. Тому ми вирішили за основу виховання молоді в нашій сільській громаді обрати козацьку педагогіку...

На жаль, відсутність на той час розробленої методики виховної роботи з козачатами не дозволили колективу Адамівської школи досягти помітних успіхів: «Джура» працювала більше як піонерська організація, ніж як козацька...

2 етап. Підготовчий. Рік – два.

На етапі народження школи козацько-лицарського виховання для нас актуальним був висновок Бєрта Нануса: «Немає більш потужного рушія організації до досконалості й довготривалого успіху, ніж приваблива, надихаюча перспектива на майбутнє».

Це був романтичний період у житті нашої організації; стан ейфорії - стан апатії охоплював нас у процесі переходу від мрії до дії...

Після закінчення строку повноважень сільського голови в 1998 році я повернувся на посаду директора і почав будувати школу козацько-лицарського виховання. Процес становлення та розвитку Адамівської школи козацько-лицарського виховання зафіксовано у шкільній газеті. З 1998 року газета випускається у вигляді бліц-інформації «Леля», «Козача», «Джура», «Дана», «Джура та Дана», «Берегиня», «Козак».

Була створена дитяча козацька організація - Адамівський курінь «Молодої Січі». В кінці 1998 року для джур та дан Адамівського куреня Українського козацтво було придбано однострій кольору морської хвилі (для хлопців – кашкет, мундир та штани із вузьким лампасом, для дівчат – берет, мундир та спідниця).

У цьому ж році було розроблено ритуал посвяти у джури та дани, який став канонічним для козачат Білгород-Дністровського району.

Ризики цього етапу: головний ризик - неготовність частини ідейних соратників до тривалої, буденної, копіткої роботи. Новостворену шкільну організацію міг би чекати крах, якщо ми - лідери не змогли б навчитися плавати і впливати упродовж перших 100 днів роботи. Згодом для нас стало головним завданням не втонути в морі дріб'язкових проблем, які були головною перешкодою системному рухові на шляху до побудови принципово нової шкільної організації, не розчинитись у тій частині локального соціуму, який Ліна Костенко в одному зі своїх віршів назвала «міщанським кодлом».

Роль керівника на етапі: віднайти людей, які не могли реалізувати себе раніше і які розглядають прихід нової ідеї як шанс. Не «переборщити» з обіцянками швидкого успіху, успішної кар'єри, можливості творчої самореалізації тощо. Згодом довелося переконатися, що значна частина цих обіцянок, на жаль, виявилася нереалістичною. Та на даному етапі головне було пообіцяти, згодом роздані «аванси» були для мене стимулом; я був змушений докладати титанічних зусиль з тим, щоб хоча б частково зробити обіцяне («Я це обіцяв!», «Люди в мене повірили!»).

Буде розроблено такі документи школи козацько-лицарського виховання:

1. Декларація «Філософія козацько-лицарського виховання в школі. Концептуальні засади».

2. Модель трансформації загальноосвітньої школи в школу козацько-лицарського виховання.

3. Програма трансформації загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання.

4. Тренінги, програми групового та індивідуального консультування адміністрації та вчителів школи з проблем теорії і практики козацько-лицарської системи навчання в школі цього типу.

3 етап. Концептуально-проектно-діагностичний. Два роки.

Той організаційний хаос, який спостерігається упродовж першого року існування школи козацько-лицарського виховання, стає неприпустимою «розкішню». Завершилося створення команди керівників, утвердився клімат довіри до лідера, віра в те, що ще не реалізована ідея неодмінно матеріалізується у щось реальне... Закінчується етап невизначеності, починається етап конкретики, тож замість запитання «Про що ми мріємо?» на перший план виходить запитання «Що ми встигли зробити і що будемо робити далі?».

Успішно пройти цей етап можливо за допомогою сильної централізації влади і навіть елементів авторитаризму.

Ризики цього етапу: це надзвичайно загрозливий період, під кінець якого школа може потрапити в «інноваційну яму» (так називають різке погіршення результатів роботи).

Навчальний заклад все ще працює «в ручному режимі», але вже запускаються механізми самоорганізації. На цьому етапі «гра у демократію» буде вкрай небезпечною, будуть потрібні сильні вольові рішення з тим, щоб «романтики» змогли стати «творцями».

Та чи не головним ризиком буде загроза розчарування, втрати ентузіазму першопроходців та послаблення віри в успіх «нашої безнадійної справи».

Моя роль як керівника на цьому етапі: концентруючи владу в своїх руках, я повинен досягти перелому в роботі з тим, щоб від організаційного хаосу першого

етапу становлення школи козацько-лицарського виховання перейти до системного управління процесом її розвитку.

На цьому етапі я діятиму за принципом: школа – це я. Ніхто, крім мене, не має чіткого бачення перспективи і ніхто не може зробити значної частини поточної роботи (“Усе доводиться робити самому!”). Тож це – етап каторжної роботи керівника, яка часто не знаходить ні належної оцінки “зверху”, ні елементарної вдячності “знизу”.

Буде розроблено такі документи школи козацько-лицарського виховання:

1. Комплексна діагностика розумового та особистісного розвитку вчителів і учнів школи.
2. Положення про школу козацько-лицарського виховання.
3. Статут школи козацько-лицарського виховання.
4. Навчальний план школи козацько-лицарського виховання.
5. Орієнтовний перелік курсів (студій) школи козацько-лицарського виховання.
6. Навчальні програми за напрямками школи козацько-лицарського виховання.
7. Положення про класний козацький загін.
8. Положення про Козацьку республіку. Конституція Козацької республіки.
9. Статут шкільного куреня дитячо-юнацької організації Українського козацтва «Молода Січ».
10. Структура та посадові обов'язки осіб керівного складу шкільного куреня “Молодої Січі”, Козацької республіки, класного козацького загону.
11. Програма розвитку козацати. Модель випускника школи.

4 етап. Організаційно-прогнозуючий. Два роки.

Це “зоряний час” Адамівської школи козацько-лицарського виховання, який настає після закріплення перших успіхів і подолання “інноваційної ями”. З'являється окриленість успіхом, яка надихає педагогічний персонал якомога краще робити все, що треба, й навіть більше, ніж треба.

На цьому етапі для амбітно зростаючої шкільної організації неможливого не буде.

Буде досягнуто розумний баланс між консерватизмом і динамізмом, хитка рівновага між консерваторами й новаторами.

Ризики цього етапу: якщо на четвертому році шкільна організація не досягне видимих успіхів, усі наші “реформи” приречені будуть на провал. Але процес зростання досягнень буде йти з геометричною прогресією, й головним стане не піддатись “запамороченню від успіхів”, спокусі “почивати на лаврах”, не допустити абсолютизації минулого успіху.

Моя роль як керівника на даному етапі: бути поміркованим арбітром у процесі вирішення постійного конфлікту інтересів між новаторами, які перемагають, і консерваторами, які йдуть в “останній і рішучий бій”.

Буде розроблено такі документи школи козацько-лицарського виховання:

1. Системна диференціація та індивідуалізація навчання. Посібник “Форми, методи, прийоми козацько-лицарського виховання”.
2. Інноваційна організація навчально-виховного процесу в школі козацько-лицарського виховання (розклад навчальних занять, граф-схеми навчальних курсів тощо), авторські варіанти граф-схем навчальних курсів та наукових проєктів змістовного модуля, авторські варіанти дидактичних модулів з основних навчальних предметів для школи козацько-лицарського виховання, варіанти сценаріїв занять з курсів козацько-лицарського виховання та навчання.
3. Система психодіагностичних методик, за якими визначається моральний потенціал особистості вчителя і учнів школи.
4. Модель самоврядування школи козацько-лицарського виховання.
5. Програма дистанційної підготовки педагога як психолога і дослідника з проблем козацько-лицарського виховання на базі загальноосвітньої школи.

6. Положення про козацьке таборування.

5 етап. Розвивально-формувальний. Чотири роки.

На цьому етапі триває системне зростання академічних досягнень, завершується формування позитивного іміджу та індивідуального стилю роботи школи.

Школа вже може працювати в «режимі автопілота». На цьому етапі починає зароджуватися бюрократизація в управлінні, яка виявляється, наприклад, у тому, що директор використовує напрацьовану за попередній період річну циклограму наказів (там лише механічно змінюються дати та, у разі потреби, прізвища). Це надзвичайно подобається різноманітним перевіряльникам («Усе є!»), але перетворює на рутину педагогічний процес («Усе, як завжди!»).

Зрілість є етапом аристократизму. Організація стає дуже солідною і респектабельною, пишається своїми традиціями, дбає про привабливий імідж як в очах місцевої громади, так і в очах професійного співтовариства. Роль новаторів зменшується, повністю домінують «патріархи» та «хороші виконавці». На етапі зрілості остаточно завершується традиціоналізація змін, які тепер стають щоденною рутинною роботою.

Як правило, на цьому етапі зникають серйозні конфлікти. Спокійна атмосфера і теплий клімат стають найвищою організаційною цінністю. Так як організація дбає про свою респектабельність, посилюються вимоги до зовнішнього вигляду та до культури мови її членів.

Виникають районні об'єднання шкіл, які працюють в напрямку козацько-лицарського виховання («Молода Січ», клуби козацького гартування, недільні та сезонні табори вишколу та ін.).

Ризики цього етапу: загострення протистояння новаторів і консерваторів, яке може призвести до поляризації цих груп, їх взаємоізоляції, припинення нормального інформаційного обміну тощо.

Нова роль директора як носія представницької функції не завжди зустрічає адекватну реакцію з боку окремих учителів чи представників батьківської громади.

У деяких найменш просунутих членів педагогічного колективу може скластися враження, що «директор тепер зовсім не займається школою», «усе віддано на відкуп завучам». Це враження може перейти у доноси «кому слідуеть», відверту чи приховану заздрість з приводу успіхів керівника поза школою («Він тепер роз'їжджає по закордонах»).

Роль керівника на даному етапі: вчасно зрозуміти, що окрім створеної ним школи, в житті є багато цікавого і, щоб гармонізувати власну життєдіяльність, необхідно здійснити передачу частини повноважень своїм заступникам та громадським органам управління школою. Шкільна організація виросла і їй вже не потрібна дріб'язкова опіка «батька-засновника».

Перехід до позиції керівника-менеджера, який діє за принципом «Ніколи не роби того, що можуть зробити твої підлеглі», йде на користь як директору школи, так і педагогічному колективу.

Ролі менеджерів успішно виконують заступники, директор залишає собі в основному представницькі функції. Тепер нарешті з'являється час написати дисертацію, взяти участь у міжнародних освітніх програмах та проектах чи попрацювати в якості депутата місцевої ради.

Буде розроблено такі документи школи козацько-лицарського виховання:

1. Козацько-лицарська система виховання як послідовність технологій і методик. Посібник «Види діяльності й форми занять з козацько-лицарського виховання школярів».
2. Моніторинг рівня розвитку учнів різних вікових категорій.
3. Мережа студій національно-культурного центру «Берегиня».

4. Повноцінний розвиток потенціалу школярів через ментально спроектований, насичений соціально-культурний простір школи.

5. Наукова і практична експертиза вдосконалених навчальних курсів для школи козацько-лицарського виховання.

6. Розробка та експериментальне вдосконалення учителями школи розвивальних міні-підручників.

7. Підготовка та апробація пробних програм самореалізації особистості учня на основі навчальних курсів.

8. Кадрове, матеріально-технічне, організаційно-технологічне і психолого-дидактичне забезпечення фундаментальної Програми трансформації загальноосвітньої школи в школу козацько-лицарського виховання.

9. Систематичне відстеження ефективності виховних технологій.

10. Мобілізація соціально-культурних та психологічних чинників оптимізації взаємозбагачення учасників навчального процесу.

6 етап. Результативно-узагальнюючий. Два роки.

На етапі старіння відбувається втрата динаміки розвитку, знижується до критичної позначки чутливість до нових ідей...

У керівників школи на цьому етапі може з'явитися враження, що рух уперед вже закінчився, можна «почити на лаврах».

Знижується до критичної відмітки рівень мотивації персоналу, тому знову доводиться в кризових ситуаціях переходити на «ручне управління».

В етапі застою (стагнації) школа може перебувати не тільки допустимий період (1-2 роки), а й як завгодно довго. Причому, як правило, якщо процес затягується, з'являються риси старечого маразму.

У такому випадку з огляду на те, що внутрішні ресурси оновлення безнадійно втрачаються, стає неможливим радикально змінити ситуацію без зовнішнього втручання.

Зовнішній імпульс може мати найрізноманітніші форми – від зміни директора до радикальної реорганізації навчального закладу.

Звичайно, може бути і варіант, коли керівник старіючої школи самостійно скористається правом на соціальний суїцид педагогічної системи, що віджила свій вік. Найкращий спосіб здійснення цього: передати «бразди правління» новій команді, в якій є чітке бачення перспективи нового народження школи.

Ризики цього етапу: головним ризиком цього етапу стає небажання йти на будь-який ризик. «Колія» є настільки наїждженою, що не лишається місця для хоч якого маневру. Рух школи стає аналогом руху поїзда: будь-яке відхилення прирівнюється до «сходження з рейок», яке призводить до катастрофи. Проблема лише в тому, що немає кому прокладати рейки до нових зникаючих горизонтів освіти.

Роль керівника на даному етапі: вчасно зрозуміти, що настав час, коли слід самостійно прийняти рішення красиво і головне вчасно піти зі своєї посади, зростивши чи підтримавши такого наступника, який дасть школі нове життя. “Я все зробив, що міг. Хто може, хай тепер зробить більше”, - ці слова античного класика найбільше підходять для характеристики соціально відповідальної позиції керівника «старіючої» школи.

Буде розроблено такі документи школи козацько-лицарського виховання:

1. Науково-фактуальний, статистичний і якісний аналіз результатів фундаментального соціально-психологічного експерименту – школа козацько-лицарського виховання.

2. Порівняльна характеристика версії системи козацько-лицарського виховання та навчання з версіями традиційного навчання і виховання.

3. Науково-практична акредитація ментально перевіреної, духовно збагаченої системи освітньо-виховної роботи школи козацько-лицарського виховання та вироблення рекомендацій щодо її масового впровадження у шкільну практику.

4. Теоретично-методологічний аналіз результатів виконання Програми трансформації загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання, системна оцінка її наукового і практичного значення та оформлення здобутих результатів у вигляді наукових звітів і методичних рекомендацій (посібники, підручники, програми, статті, доповіді, тези).

5. Розробка нової, науково і практично досконалої Програми життєдіяльності школи козацько-лицарського виховання, що започаткує наступний етап фундаментального соціально-психологічного розвитку особистості козацати.

7 етап. Відродження. Декілька років.

На етапі відродження до школи має прийти нова команда керівників, які здатні здійснити “прорив у майбутнє”, провести внутрішню перебудову, впровадити інновації.

Це не означає, що їм доведеться все починати з “чистого аркуша”: готовність до змін (інноваційний потенціал) визначається набутим організаційним досвідом, попередніми уроками перемог і невдач.

Ризики цього етапу: замість “передачі перспективи” новому керівникові може відбутися передача директорського крісла випадковій людині, яка хоче тішитись у променях минулої і до того ж чужої слави.

Слухняний виконавець директив швидко перетворить вашу школу у “сплячу красуню”, яка довго і терпляче чекатиме на свого принца, спроможного розбудити шкільну організацію від летаргічного сну, повернути її до нормального життя.

Роль керівника на даному етапі: звичайно, йдеться про нормальний розвиток шкільної організації природним життєвим шляхом. Це відбувається лише тоді, коли кожна педагогічна система є самостійною і самодостатньою, функціонує на основі самоменеджменту, а зовнішнє управління враховує природну логіку розвитку школи та закономірності побудови кар’єри керівника.

Щоб враховувались інтереси керівника школи, потрібно створити систему як вертикальної, так і горизонтальної мобільності, тобто дати йому шанс не тільки продовжити кар’єрний злет вже як менеджера освіти вищого рівня, а й можливість переміщуватися зі школи в школу. Це стане можливим, якщо буде відповідна конкурсна система відбору керівників шкіл та контрактна форма оформлення стосунків між управлінням освіти та керівниками шкіл...

... Саме школа стоїть у витоків духовності її випускників, а директор, заступник директора, організатор позакласної роботи покликані бути посередниками між педагогічною наукою та практикою - від них залежить не тільки пропаганда, впровадження наукових знань в практичну роботу, але й така організація педагогічного колективу, при якій об’єднуючим началом є творчий задум, ідея – і в кінцевому результаті – духовна особистість випускника...

III. КОЗАЦЬКА ГРОМАДА

1. КОНЦЕПЦІЯ АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА ЩОДО РОЗБУДОВИ ШИРОКОГО КОЗАЦЬКОГО РУХУ В АДАМІВСЬКІЙ ГРОМАДІ

Адамівський Осередок Козацтва (АОК) – надалі козацтво Адамівської громади - має стати потужною і впливовою дружинно-військовою, громадсько-політичною, виховно-патріотичною, консолідуючою силою Адамівської громади.

Виходячи з глибоко вкорінених в народі історичних традицій козацтва, прихильного ставлення до ідеї відновлення козацтва, його високого авторитету у різних шарах суспільства, а також сучасних реалій, доцільними є такі головні засади і принципи подальшої розбудови широкого козацького руху в Адамівській громаді:

1. Основним принципом повинна стати «двоповерховість» структурної побудови козацтва Адамівської громади з виділенням його формальної (офіційної, державної, муніципальної) та громадської (неформальної) частини.

2. Офіційна (реєстрова, муніципальна) частина козацтва Адамівської громади повинна бути представлена підрозділами спеціального призначення, які б, зокрема, взяли на себе:

- охорону майна державних та господарських структур: адмінбудинку, тракторних бригад, ферм, гаражу, складів;
- охорону громадського порядку (Адамівська добровільна козацька дружина);
- утворення спеціальних груп швидкого реагування, оснащених необхідною технікою на випадок надзвичайної ситуації (пожежа, землетрус, буревій та ін.);
- утворення школи козацького виховання для морально-духовної підготовки молодого покоління з використанням звичаєвих, морально-духовних, військових та інших традицій козащини.

Громадська частина козацтва Адамівської громади повинна бути представлена єдиною і широкою мережею громадських організацій різних рівнів, які б, зокрема, взяли на себе:

- комплексну діяльність по сприянню діючій українській армії та флоту;
- створення козацького вишкільного стрілецького центру для ветеранів, воїнів у запасі, який б дозволяв підтримувати і вдосконалювати свій військово-фаховий рівень;
- сприяння органам правопорядку на місцях (створення інституту громадських дільничних-інспекторів);
- сприяння розвитку ділових, економічних структур козацтва Адамівської громади на базі звичаїв самозабезпечення, самореалізації в умовах сучасного правового поля України (створення фонду матеріальної та інтелектуальної допомоги);
- історико-просвітницьку та художньо-мистецьку діяльність серед населення, широкого загалу, що включає всі вікові і соціальні групи незалежно від партійної, конфесійної та іншої приналежності;
- створення широкої мережі дитячо-юнацьких, молодіжних козацьких організацій на основі вікового досвіду вишколу молодого покоління в дусі патріотизму, культу здорового тіла і духу.

4. Керівництво двома структурами козацтва Адамівської громади - муніципальною та громадською – за посадою здійснює сільський голова, який одночасно обіймає посаду Головного отамана козацтва Адамівської громади. Фінансування муніципальної структури козацтва Адамівської громади здійснюється сільською радою, господарськими структурами. Громадські структури козацтва Адамівської громади діють на основі самофінансування при муніципальній та державній підтримці.

5. Оперативне керівництво козацтвом Адамівської громади здійснює Наказний отаман, кандидатуру якого з числа отаманів-керівників козацтва Адамівської громади на паритетних засадах визначають Козацька Рада козацтва Адамівської громади та Головний отаман (сільський голова).

6. Козацька Рада козацтва Адамівської громади включає Раду командирів муніципальних козацьких структур, Раду отаманів козацьких, громадських організацій та Раду Старійшин.

7. Вищим органом козацтва Адамівської громади є Велика Козацька Рада, яка складається із всіх козаків та козачок (молодиків та берегинь) козацтва Адамівської громади. Велика Козацька Рада є правомочна, якщо на її зборах присутні більше половини членів козацтва Адамівської громади.

2. СТРУКТУРА АДАМІВСЬКОГО ОСЕРЕДКУ КОЗАЦТВА (КОЗАЦТВА АДАМІВСЬКОЇ ГРОМАДИ)

Муніципальне (реєстрове) козацтво			Громадське козацтво		
№	Назва	Фінансування	№	Назва	Фінансування
1	Адамівська Охоронна Козацька Дружина (отаман, заступник-писар, дружинники).	Муніципальне, господарськими структурами.	1	Адамівський Осередок Козацтва: (отаман, заступник-писар); Адамівський стан (отаман, заступник-писар.), Благодатненський стан (отаман, заступник-писар.), Авидівський стан (отаман, заступник-писар.).	Самофінансування.
2	Адамівська Добровільна Козацька Дружина (отаман, заступник-писар, дружинники).	Муніципальне, господарськими структурами.	2	Рада Старійшин (голова, заступник).	Самофінансування.
3	Адамівська Спеціальна Козацька Дружина (отаман, заступник-писар, дружинники).	Муніципальне, господарськими структурами.	3	Жіноча Громада: Рада Козачок (голова, заступниця), Рада Берегинь (голова, заступниця); Рада Дан (голова, заступниця).	Муніципальне, самофінансування.
4	Школа Козацького Виховання (отаман-директор, заступники-завуч, педагог-організатор, старшина-учителі, джури-дани-учні).	Державне, муніципальне, громадськими структурами.	4	Громадська Рада (голова, заступник).	Муніципальне, самофінансування.
5	Сільська Козацька Рада (виконком, депутати).	Муніципальне.	5	Дитячо-юнацько-молодіжна Козацька Організація (Січ, Молода Січ).	Муніципальне, державне, громадське, самофінансування.
6	Інститут громадських Інспекторів громадського порядку.	Муніципальне, державне, громадське.	6	Козацький Стрілецький Центр (ДОСААФ).	Муніципальне, самофінансування.
7	Фонд матеріальної та інтелектуальної допомоги.	Муніципальне, державне, громадське, господарськими структурами.	7	Науково-культурний Просвітницький Центр «Берегиня» (БК).	Муніципальне, державне, громадське, господарськими структурами.

ЗАМІСТЬ ЗАКІНЧЕННЯ.

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький – досвід державотворення.

... Загальновизнано, що у період моральної кризи, дегероїзації і деморалізації значної частини нашого суспільства козацько-лицарські традиції, козацька сімейна, шкільна і соціальна педагогіка (як невід'ємна складова української педагогіки), високо тримають стяг вершинних національних і загальнолюдських цінностей, здобутків елітних прошарків рідного народу, лицарської духовності...

... Зірка сумління нам сяє...

**Козацтво. Випуск 2. За редакцією В.Я.Тимофєєва.
Білгород-Дністровський. СП «Петрекс». 1998.**

КОЗАЦТВО

Випуск 3.

За редакцією В.Я.Тимофєєва

2000

ЗМІСТ:

ВСТУП. ПОВЕРНЕМОСЬ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ (3).

I. КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

- 1. Розпорядження Білгород-Дністровської райдержадміністрації (4).**
- 2. Склад Координаційної ради (5).**
- 3. Положення про Координаційну раду (6).**
- 4. План роботи Координаційної ради (7).**
- 5. Велика Рада Українського козацтва (10).**
- 6. Програма діяльності (11).**

II. КОЗАЦЬКА ШКОЛА.

- 1. Школа сучасного козацько-лицарського виховання (13).**
- 2. Плекаємо козаків, виховуємо лицарів (19).**
- 3. Сільська школа на зламі епох (20).**
- 4. Берегиня духу села (23).**
- 5. Українському козацтву бути (26).**
- 6. Козацькому роду нема переводу (27).**
- 7. Дитина в сучасному суспільстві (28).**
- 8. Ювілейне свято (29).**
- 9. Відродження – ростимо патріотів (30).**
- 10. Довідка (30).**
- 11. Сільська малокомплектна (34).**
- 12. Учнівський актив Адамівської школи (36).**
- 13. Організація учнівського самоврядування в школі козацько-лицарського виховання (36).**
- 14. Навчальний план школи козацько-лицарського виховання (38).**
- 15. Перелік навчальних програм (40).**
- 16. Біологія в Адамівській школі. МАН (41).**
- 17. Створення навчально-виховної системи (44).**

ЗАМІСТЬ ЗАКІНЧЕННЯ. КОЗАЦЬКЕ ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ (46).

**Козацтво. Випуск 3. За редакцією В.Я.Тимофєєва.
Білгород-Дністровський. СП «Петрекс». 2000.**

ВСТУП.

ПОВЕРНЕМОСЬ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ.

«Найважливішою закономірністю розвитку освіти є єдність її структурних елементів: навчання і виховання. Ця єдність на сьогодні порушена через відсутність в освітньому процесі виховання, зокрема, національного, бо виховання відіграє провідну роль, а навчання – тільки засіб виховання. Про це говорив полковник Українського козацтва М.Склярєнко, відкриваючи конференцію з питань козацько-лицарського виховання школярів, яку організував міський козацький кіш. Про роботу з виховання козачат у своїх школах розповіли директор Адамівської В.Тимофєєв, завуч Миколаївсько-Новоросійської В.Оленєва. У цих школах зареєстровані козацькі об'єднання «Молода Січ», є козацькі республіки (форма самоврядування учнівського колективу) та функціонує школа козацько-лицарського виховання.

Тут ведеться постійна робота з учнями. Козачата вивчають та впроваджують козацьку систему здоров'я, займаються у спортивних гуртках, проводять козацькі спартакіади, вивчають родовід видатних козаків, свій родовід, історію українського козацтва. Також козачата проводять екологічні рейди, марафони, конкурси, походи, екскурсії, вчать чесно і самовіддано працювати, гармонійно поєднуючи особисті та загальнонаціональні потреби. Вони вивчають фольклор та побут земляків, українознавство, ведуть краєзнавчу роботу.

На конференції було показано відеозаписи козацьких свят, які проводилися у Миколаївсько-Новоросійській школі.

В цих та Старокозацькій, Випаснянській №1, Долинівській школах, - підкреслив у своєму виступі полковник Українського козацтва О.Царєнков, - вироблені і цікаві форми виховної роботи на козацьких традиціях. Є творчі козацькі колективи, організуються змагання з військово-прикладних видів спорту. Зокрема, це ігри «Джура», «Нумо, козачата». Проводяться походи по місцях бойової слави козаків; робота з вивчення і збереження пам'яток історії та культури.

Бурхливу дискусію здійняло запитання полковника: «Чому заснування у нашому місті все нових сект різних конфесій (навіть екзотичних) не викликає подиву, а повернення до витоків національного лицарства – відродження козацтва – сприймається як дивацтво, як гра дорослих дядьок? Ми що, вже не українці? Хто ж тоді ми?!»

Конференція вирішила: «Січі» у місті бути; альтернативи національному вихованню немає, бо «людина може стати людиною тільки через виховання» (І.Кант).
А українця можна виховати тільки виховуючи українця».

I. КОЗАЦЬКЕ ТОВАРИСТВО.

1. БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ РОЗПОРЯДЖЕННЯ

Про заходи щодо підтримки розвитку та діяльності Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі

Відповідно до Указів Президента України від 04.01.95 р. №14/95 «Про відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва», від 06.10.99 р. №1283/99 «Про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва» та розпорядження голови Одеської обласної державної адміністрації від 10 травня 2000 року №313/А-2000 «Про заходи щодо підтримки розвитку та діяльності Українського козацтва в Одеській області»:

1. Утворити при голові райдержадміністрації Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва на території Білгород-Дністровського району та затвердити її склад (додаток 1).

2. Затвердити Положення про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва на території Білгород-Дністровського району (додаток 2).

3. Рекомендувати сільським головам, керівникам підприємств та установ, незалежно від форм власності, надавати підтримку в діяльності місцевих козацьких організацій, здійснення їх статутних завдань.

4. Відділам районної державної адміністрації: освіти (Баришева К.В.), у справах сім'ї та молоді (Кузаконь Т.П.), питань фізичної культури та спорту (Дьяченко Р.П.), з питань оборонної і мобілізаційної роботи (Ткаченко П.М.), культури (Кісе В.Д.), службі у справах неповнолітніх райдержадміністрації (Щербань О.І.) в межах повноважень:

- максимально використовувати можливості козацьких організацій щодо військово-патріотичного виховання;

- практикувати проведення спортивних змагань, спартакіад за участю допризовної молоді;

- сприяти створенню козацьких самодіяльних колективів, організацій та проведенню фестивалю козацької творчості, відродженню та популяризації історичних, патріотичних і культурних традицій Українського козацтва.

5. Управлінню з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення райдержадміністрації (Вахмянін С.В.), районному відділу Міністерства внутрішніх справ України (Медвецький В.С.) при необхідності залучати регіональні козацькі формування до участі у заходах щодо підтримки громадського порядку, попередження правопорушень, спільних дій у надзвичайних ситуаціях.

6. Сільвиконкомам, управлінню агропромислового комплексу райдержадміністрації (Аблов В.Ф.), районному відділу земельних ресурсів (Писарогло І.В.) сприяти козакам в організації селянських (фермерських) господарств відповідно до діючого законодавства України.

7. Місцевим засобам масової інформації (Лапчук О.М., Добриніна Т.О., Цвігуненко О.М.) широко висвітлювати діяльність козацтва в регіоні.

8. Контроль за виконанням розпорядження покласти на заступника голови районної державної адміністрації П.М.Ігумнова.

Голова районної державної адміністрації

І.В.Дегтярьов.

м. Білгород-Дністровський, 01 червня 2000 року №204/2000.

2. СКЛАД

Координаційної ради при голові райдержадміністрації з питань розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі

Ігумнов Павло Михайлович – заступник голови районної державної адміністрації, голова Координаційної Ради.

Логінов Геннадій Вікторович – завідуючий відділом організаційної і кадрової роботи та з питань нагород, заступник голови Координаційної ради.

Городецький Леонід Григорович – паланковий отаман Білгород-Дністровської паланки Українського козацтва, полковник Українського козацтва, заступник голови Координаційної ради.

Тимофєєв Валерій Якович – директор Адамівської загальноосвітньої школи I-II ступеня, паланковий **лицар** Білгород-Дністровської паланки Українського козацтва, полковник Українського козацтва, секретар Координаційної ради.

Члени ради:

Аблов Валерій Федорович – заступник голови райдержадміністрації, начальник управління агропромислового комплексу райдержадміністрації, консультант з питань агропромислової діяльності козацьких осередків.

Вахмянін Сергій Васильович – завідуючий відділом з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення райдержадміністрації, консультант з питань участі козацьких формувань у заходах щодо підтримки громадського порядку, попередження правопорушень, дій у надзвичайних ситуаціях.

Волобоев Віктор Тимофійович – заступник військового комісару (за згодою), консультант з питань військово-патріотичної роботи в козацьких осередках.

Дьяченко Раїса Петрівна – завідувача відділом фізичної культури та спорту райдержадміністрації, консультант з питань спортивно-оздоровчої роботи в козацьких осередків.

Кісе Василь Дмитрович – завідуючий відділом культури райдержадміністрації, консультант з питань культурно-освітньої роботи в козацьких осередках.

Кузаконь Тетяна Петрівна – завідувача відділом у справах сім'ї та молоді райдержадміністрації, консультант з питань козацько-лицарського виховання дошкolarів, школярів та молоді.

Крилов Олександр Михайлович – командир бригади ППО (за згодою), консультант з питань військово-патріотичної роботи в козацьких осередках.

Лесюкевич Василь Миколайович – командир прикордонної застави (за згодою), консультант з питань військово-патріотичної роботи в козацьких осередках.

Писарогло Іван Васильович – начальник відділу земельних ресурсів, консультант з питань агропромислової діяльності козацьких осередків.

Ткаченко Павло Михайлович – головний спеціаліст відділу оборонної та мобілізаційної роботи райдержадміністрації, консультант з питань військово-патріотичної роботи в козацьких осередках.

Шемелюк Микола Євгенович – головний спеціаліст оргвідділу по взаємодії з політпартіями, громадськими організаціями райдержадміністрації, консультант з питань взаємодії органів державної влади та козацьких осередків.

Заступник голови районної державної адміністрації

П.М.Ігумнов.

3. ПОЛОЖЕННЯ

про Координаційну раду з питань розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі

1. Координаційна рада з питань розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі (далі – Координаційна рада) є консультативно-дорадчим органом райдержадміністрації; утворена з метою сприяння подальшого розвитку і організації в районі Українського козацтва.

2. У своїй діяльності Координаційна рада керується Конституцією України, законами України, указами Президента України, актами Кабінету Міністрів України та інших органів центральної виконавчої влади, розпорядженнями облдержадміністрації, райдержадміністрації та цим Положенням.

3. Основними завданнями Координаційної ради є:

- сприяння розвитку в районі козацького руху;
- аналіз стану розвитку Українського козацтва в районі та координація взаємодії органів виконавчої влади і козацьких організацій у сфері відродження історико-культурних та господарських традицій Українського козацтва в районі.

4. Координаційна рада відповідно до покладених на неї завдань:

- вивчає та аналізує стан розвитку козацтва в районі;
- вносить у встановленому порядку пропозиції щодо формування державної політики у сфері відродження, розвитку історичних, патріотичних, господарських та культурних традицій Українського козацтва;
- взаємодіє з органами виконавчої влади щодо діяльності козацьких організацій, вносить пропозиції стосовно патріотичного виховання, організації фізкультурно-спортивної та культурно-просвітницької роботи серед молоді;
- сприяє укомплектуванню окремих підрозділів Збройних Сил України та інших військових формувань призовниками, що є членами козацьких організацій;
- сприяє охороні пам'яток історії та культури, природоохоронній і науково-пошуковій роботі, організації та проведенню фестивалів козацької творчості, спортивних змагань, вносить у встановленому порядку пропозиції щодо відновлення історичних назв, пов'язаних з історією Українського козацтва;
- здійснює через засоби масової інформації роз'яснювальну роботу з проблем Українського козацтва, відродження та розвитку його історичних, патріотичних, господарських і культурних традицій.

5. Координаційна рада має право:

- одержувати в установленому порядку від органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій району інформацію, документи, матеріали і статистичні дані з питань, що належать до її компетенції;
- утворювати в разі потреби тимчасові робочі та експертні групи, залучати у встановленому порядку для участі в їх роботі спеціалістів органів виконавчої влади (за погодженням їх керівників) та місцевого самоврядування, науковців, представників громадських організацій;
- заслуховувати на засіданнях інформації керівників органів виконавчої влади, підприємства, підпорядкованих райдержадміністрації, установ і організацій з питань, визначених Координаційною радою.

6. Координаційна рада здійснює свою діяльність на громадських засадах. Організаційною формою роботи Координаційної ради є засідання, які проводяться в міру потреби, але не рідше одного разу у квартал. Координаційна рада правомочна вирішувати питання, якщо на її засіданні присутні більш як половина її членів.

Рішення Координаційної ради приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні ради членів і оформлюються протоколами. У разі. Якщо член Координаційної ради не згоден з її рішенням або не може бути присутнім на засіданні, він має право висловити свою думку з питань, що розглядаються, письмово.

7. Координаційна рада систематично інформує громадськість про свою діяльність і прийняті рішення через засоби масової інформації.

Заступник голови районної державної адміністрації

П.М.Ігумнов.

4. ПЛАН РОБОТИ

Координаційної ради з питань розвитку Українського козацтва в Білгород-Дністровському районі

	Період	Терміни	Мета періоду
I	Формувальний	2000-2002, 2,5 роки	Надання організаційно-методичної допомоги у формуванні цілісної системи роботи козацтва в районі.
II	Розвивальний	2003-2005, 3 роки	Надання організаційно-методичної допомоги у розвитку цілісної системи роботи козацтва в районі.
III	Стабілізуючий	2006-2010, 5 років	Надання організаційно-методичної допомоги у нарощуванні зусиль державотворчого характеру в діяльності козацтва в районі.

А. ПЛАН

роботи Координаційної ради на формувальний період (2000-2002 роки)

	Етапи	Терміни етапів, терміни контролю	Засідання Ради	Мета етапу
А	Підготовчий	VI-IX.2000 (4 міс)	1. VII.2000 2. XII.2000	Організація та налагодження плідної роботи Координаційної ради.
Б	Концептуально-проектно-діагностичний	X-XII.2000 (3 міс)	3. XII.2000	Експертна оцінка та корекція необхідних методичних матеріалів для роботи Координаційної ради та козацтва в районі.
В	Організаційно-прогнозуєчий	I-VI.2001 (6 міс)	4. III.2001 5. VI.2001	Надання організаційно-методичної допомоги з організації цілісної системи роботи козацтва в районі.
Г	Формувально-розвивальний	VII.2001-VI.2002 (1 рік)	6. IX.2001 7. XII.2001 8. III.2002 9. VI.2002	Надання організаційно-методичної допомоги з формування та розвитку цілісної системи роботи козацтва в районі.
Д	Результативно-узагальнюючий	VII-XII.2002 (6 міс)	10. IX.2002 11. XII.2002	Аналіз стану та корекція організаційно-методичної роботи з формування цілісної системи роботи козацтва в районі.

Б. ПЛАН

організаційно-методичної роботи Координаційної ради

1. Засідання Координаційної ради (додається).
2. Проведення експертної оцінки та корекція методичних посібників:
 - А. Робота з дошкільнятами та їх батьками з козацько-лицарського виховання. Вересень 2000. Федорова Л.В., Кузаконь Т.П., Тимофєєв В.Я.
 - Б. Робота у школі з козацько-лицарського виховання. Листопад 2000. Кузаконь Т.П., Баришева К.В., Тимофєєв В.Я.
 - В. Робота з молоддю з козацько-лицарського виховання. Лютий 2001. Кузаконь Т.П., Тимофєєв В.Я.
 - Г. Робота з військово-патріотичного виховання в козацьких осередках. Лютий 2001. Волобоєв В.Т., Крилов С.М., Лесюкевич В.М.
 - Д. Робота сільських та селищних голів та місцевих осередків козацтва з державотворення. Лютий 2001. Шемелюк М.Є.
 - Е. Робота силових структур та місцевих осередків козацтва щодо підтримки громадського порядку, попередження правопорушень, спільних дій у надзвичайних ситуаціях. Травень 2001. Вахмянін С.В., Медвецький В.С.
 - Ж. Робота місцевих осередків козацтва та відповідних державних структур у сфері агропромислового виробництва. Травень 2001. Аблов В.Ф., Писарогло І.В.
3. Спортивна робота у місцевих козацьких осередках. Травень 2001. Дьяченко Р.П.
 - І. Самодіяльна творчість у місцевих козацьких осередках. Травень 2001. Кісе В.Д.
 - К. Духовно-ідеологічна робота у місцевих козацьких осередках. Жовтень 2001. Ігумнов П.М., Логінов Г.В., Городецький Л.Г., Тимофєєв В.Я.
3. Надання (в разі необхідності) організаційної та методичної допомоги (консультацій) місцевим осередкам козацтва з таких питань (постійно):
 - А. Відродження та популяризація історичних, патріотичних, культурних традицій Українського козацтва. Всі члени Координаційної ради.
 - Б. Залучення регіональних козацьких формувань до участі в заходах щодо підтримки громадського порядку, попередження правопорушень, спільних дій у надзвичайних ситуаціях. Вахмянін С.В., Медвецький В.С.
 - В. Військово-патріотичне виховання в козацьких осередках. Ткаченко П.М., Волобоєв В.Т., Крилов С.М., Лесюкевич В.М.
 - Г. Спортивно-оздоровча робота в козацьких осередках. Дьяченко Р.П.
 - Д. Культурно-освітня робота в козацьких осередках. Кісе В.Д., Баришева К.В., Кузаконь Т.П., Щербань О.І., Тимофєєв В.Я.
 - Є. Патріотичне виховання дошкільнят, школярів та молоді. Баришева К.В., Кузаконь Т.П., Щербань О.І., Тимофєєв В.Я.
 - Ж. Агропромислова діяльність козацьких осередків. Аблов В.Ф., Писарогло І.В.
3. Висвітлення діяльності козацтва в регіоні у місцевих засобах масової інформації. Лапчук С.М., Добриніна Т.О., Цвігуненко О.М.
4. Організація науково-практичних конференцій:
 - А. Для робітників дитячих дошкільних закладів (завідуючих та вихователів) «Козацько-лицарське виховання у дошкільних закладах. Виховання козачати та лелі». Червень 2001. Федорова Л.В., Тимофєєв В.Я.
 - Б. Для працівників шкіл (заступників директора з виховної роботи, педагогів-організаторів) «Козацько-лицарське виховання в школі. Виховання джури та дани». Квітень 2001. Блінов Г.Ю., Тимофєєв В.Я.
5. Організація семінарів-практикумів:

А. Для сільських, селищних голів «Взаємодія сільського, селищного голови з місцевим осередком козацтва в державотворчій роботі». Вересень 2001. Шемелюк М.Є., Логінов Г.В., Городецький Л.Г.

Б. Для осавулів по роботі з школярами та молоддю місцевих козацьких осередків. Січень, квітень 2001. Тимофєєв В.Я., Кузаконь Т.П.

В. Для осавулів по роботі з дорослим населенням. Серпень 2001. Логінов Г.В., Городецький Л.Г., Тимофєєв В.Я.

В. ЗАСІДАННЯ

Координаційної ради (Формувальний період, 2000-2002)

А етап. Підготовчий.

1. Липень 2000.

1. Про створення Координаційної ради та її завдання. Ігумнов П.М.
2. Коротка інформація Городецького Л.Г. про сучасний стан козацтва у районі.
3. Завдання Українського козацтва на сучасному етапі. Тимофєєв В.Я.
4. Розподіл обов'язків між членами Координаційної ради.
5. Затвердження плану роботи на I період: формувальний.

2. Вересень 2000.

1. Аналіз стану розвитку Українського козацтва в районі. Городецький Л.Г.
2. Експертна оцінка Концепції розвитку Українського козацтва в районі. Тимофєєв В.Я.
3. Затвердження плану роботи на Б етап.
4. Затвердження плану роботи на II-III періоди (2003-2010).
5. Поточні справи.

Б етап. Концептуально-проектно-діагностичний.

3. Грудень 2000.

1. Експертна оцінка перспективного плану-програми діяльності Українського козацтва в районі. Тимофєєв В.Я.
2. Експертна оцінка підготовлених методичних матеріалів.
3. План роботи на В етап.
4. Поточні справи.

В етап. Організаційно-прогнозуючий.

4. Березень 2001.

1. Експертна оцінка підготовлених методичних матеріалів.
2. Організація роботи з основних напрямків діяльності Координаційної ради.
- Експертна оцінка програми діяльності Координаційної ради: організаційна робота.
3. Поточні питання.

5. Червень 2001.

1. Експертна оцінка підготовлених методичних матеріалів.
2. Організація роботи з основних напрямків діяльності Координаційної ради.
- Експертна оцінка діяльності Координаційної ради: програма – духовно-ідеологічна робота; військово-патріотична робота.
3. План роботи на Г етап.
4. Поточні справи.

Г етап. Формувально-розвивальний.

6. Вересень 2001.

1. Стан та перспективи розвитку Українського козацтва та силових структур щодо підтримки громадського порядку, попередження правопорушень, спільних дій у надзвичайних ситуаціях. Вахмянін С.В., Медвецький В.С.

2. Про стан спортивно-оздоровчої роботи з козацькою молоддю, проведення спортивних змагань, спартакіад за участю допризовної молоді. Дьяченко Р.П.

3. Поточні справи.

7. Грудень 2001.

1. Про взаємодію осередків Українського козацтва з місцевими органами влади на території сільських рад: Адамівської, Староцаричанської, Старокозацької. Сільські голови, отамани місцевих осередків козацтва.

2. Взаємодія державних органів влади та місцевих осередків козацтва у агрогосподарчої діяльності. Аблов В.Ф., Писарогло І.В.

3. Поточні справи.

8. Березень 2002.

1. Про хід укомплектування окремих підрозділів ЗСУ та інших формувань призовниками, що є членами козацьких організацій. Ткаченко П.М., Волобоев В.Т., Крилов С.М., Лесюкевич В.М.

2. Стан військово-патріотичної роботи в козацьких осередках, робота з допризовною молоддю. Ткаченко П.М., Волобоев В.Т.

3. Поточні справи.

9. Червень 2002.

1. Про взаємодію місцевих осередків Українського козацтва з відділами райдержадміністрації (освіти, у справах сім'ї та молоді, служби у справах неповнолітніх) з питань виховання творчої особистості козака-лицаря, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю. Барішева К.В., Кузаконь Т.П., Щербань О.І., Тимофєєв В.Я.

2. Про стан взаємодії місцевих осередків козацтва з відділом культури райдержадміністрації щодо створення самодіяльних колективів, організацій та проведення фестивалів козацької творчості, відродження та популяризації історичних, культурних традицій Українського козацтва. Кісе В.Д.

3. План роботи на Д етап.

4. Поточні справи.

Д етап. Результативно-узагальнюючий.

10. Вересень 2002.

1. Взаємодія місцевих осередків козацтва з сільськими та селищними головами, керівниками господарств щодо державотворчої та господарської діяльності. Шемелюк М.Є.

2. Взаємодія місцевих осередків козацтва з засобами масової інформації у справі висвітлення діяльності козацтва в районі та регіоні. Лапчук О.М., Добриніна Т.О., Цвігуненко О.М.

3. Поточні справи.

11. Грудень 2002.

1. Аналіз стану розвитку Українського козацтва у районі та завдання на II період (розвивальний). Городецький Л.Г.

2. Аналіз роботи Координаційної ради за I період та завдання на II період. Ігумнов П.М.

3. План роботи на II період.

4. Поточні справи.

5. ВЕЛИКА РАДА

14 жовтня цього року в Києві відбулася ювілейна Велика рада Українського козацтва, при свячена його 10-ї річниці. Представники наших паланкового та міських козацьких товариств, на чолі з Л.Городецьким, М.Скляренко та О.Царенковим, прийняли активну участь у її проведенні.

На Раді, за вагомий внесок у справу розквіту козацтва, значна група козаків Одеського краю (області) була нагороджена урядовими та козацькими нагородами. Зокрема, отримав нагороду і губернатор нашої області козак С.Р.Гриневецький.

У зв'язку з 10-ю річницею відродження козацтва, Президент Л.Кучма дав доручення урядові та ряду міністерств і відомств, спрямовані на розвиток козацького руху.

Згідно з документом, до 15 грудня має бути розроблений проект Національної програми відродження і розвитку історико-культурних, військових, духовних і господарських традицій Українського козацтва.

У документі наголошується, що необхідно постійно проводити заходи щодо широкого залучення козацьких товариств до військово-патріотичного виховання, організації фізкультурно-спортивної, туристсько-краєзнавчої і культурно-просвітницької роботи серед школярів. А також щодо збільшення ролі Українського козацтва в підготовці молоді до військової служби.

Щодо діяльності Українського козацтва на території нашого району – звертайтеся за телефонами: 3-05-70 – паланковий отаман, 76-340 – паланковий писар.

6. ПРОГРАМА ДІЯЛЬНОСТІ

Білгород-Дністровського міжрайонного (паланкового) козацького товариства

1. Продовжувати виконання програми козацько-лицарського виховання в сільських школах: Староцаричанській, Адамівській, Молозькій. Залучити до цієї програми Старокозацьку школу після примусової перерви, пов'язаної з від'їздом з села осавула Лісіцина.

2. Добитися збереження права носити існуючі в товаристві однострої, встановлені в часи гетьманства Муляви. Добиватися поновлення історичної традиції українських козаків визначати лише виборні посади, а також визначати довічно звертанням присвоєного звання по обраній трикратно козаком посаді (тобто: на погонах носити лише посадові відзнаки, а на вишитому нагрудному жетоні можна (але не обов'язково) носити титри військового звання (підполковник, хорунжий, осавул, генерал-осавул).

3. Якщо є кандидати з козаків на посаду воєнрука, то людина, яка не займається військово-патріотичним вихованням, а лише викладає предмет, повинна підлягати конкурсній переатестації достроково до укладення контракту.

4. Визначити правові засади шефського контролю козаків над військовослужбовцями строкової служби задля ліквідації в армії дідовщини, поборів, корупції і крадіжок продовольства в столових, кухнях та на складах в бригаді Білгород-Дністровського гарнізону.

5. Передати на додатковий громадський контроль Білгород-Дністровському міжрайонному козацькому товариству прикордонну з Молдовою смугу глибиною в 20 км в Білгород-Дністровському районі.

У випадку виявлення контрабанди оставляти в розпорядженні козацької громади 10% конфіскованого товару.

Надати козацьким спеціально підготовленим козакам товариства затримувати для перевірки відповідності деклараціям вантажів, які вже пройшли митний контроль (для знеможливлення корупції на митниці).

Надати козацьким народним дружинам, козацьким роз'їздам статусу позаштатних співробітників МЗС.

Передати Білгород-Дністровському міжрайонному та Кошовому товариствам в розпорядження охорону та рекреацію природного середовища Задністровських плавнів, території колишнього поселення Мокрі Чаїри.

6. Відновити зруйнований антиукраїнською місцевою (в 1999 р.) владою встановлений пам'ятний знак на місці православної козацької церкви в Білгород-Дністровській фортеці.
7. Надати статусу історичної пам'ятки козацькому престолу-хресту козацької Новобогородицької слободи в селі Нова Царичанка.
8. Відбудувати на своєму історичному місці козацький престол-хрест в селі Стара Царичанка.
9. Надати козакам Білгород-Дністровського міжрайонного і Кошового козацтва право шефства над Білгород-Дністровською фортецею, Грецькою (Івано-Предтеченською) церквою в місті Білгороді-Дністровському.
10. Упорядкувати козацькі лицарські (реєстрових козаків) та родові намогильні козацькі хрести на цвинтарях сіл Старокозаче та Стара Царичанка.
11. Надати програмі козацько-лицарського виховання, розроблений полковником В.Тимофєєвим, статусу обов'язкового для військово-патріотичного виховання серед учнівської (шкільної) молоді. Фінансувати роботу керівників джурових шкіл в системі Білгород-Дністровського РайВНО з козацько-лицарського виховання в школах та дошкільних закладах з числа членів козацького товариства.
12. Ввести вимогу при призначенні на посаду викладача допризовної підготовки в школах. Приоритет надавати членам козацьких організацій, або таким, які отримали рекомендацію-характеристику від козацької національно-патріотичної організації.
13. Надати (узаконити) статус «козацький» церковному хору Покровської церкви села Стара Царичанка з врученням регенту хора атестату та відповідної грамоти.
14. Дослідити історію Задністрового та Задунайського козацтва з турецьких та румунських архівних джерел (використовуючи фонди Стамбульської та Бухарестської національних бібліотек).
15. Здійснити видання літератури з історії та розвитку сучасного Задністрового козацтва.
16. Забезпечити підготовку та випуск в друк кольорових портретів гетьманів України та героїв боротьби за свободу і незалежність України, визначних політичних громадських діячів і діячів мистецтва, культури та літератури (для шкіл, військових світлиць).
17. Створити короткометражні документальні фільми з історії козацтва: українського козацтва, січового, стрілецького, УПА.
18. Ввести в селі Стара Царичанка Білгород-Дністровського району штатну посаду інструктора-тренера верхової їзди при відділі молодіжної політики та спорту Білгород-Дністровської райдержадміністрації.
19. Ввести до туристських маршрутів Білгород-Дністровську фортецю, залишки села Мокрі Чаїри, огляд ериків і плавнів, де господарювали на ловах козаки Задністров'я.
20. Створити сітку некомерційних пунктів козацького самозабезпечення товарами народного споживання за цінами собівартості (Положення розроблене Білгород-Дністровськими міжрайонним та кошовим козацтвами).
21. Інвестувати вітчизняними кредиторами на основі бізнес-проекту освоєння єриків та озер Дністровських плавень, а також озера Шаболат для відновлення історичних козацьких ловів та розведення кефалі і лобаса.
22. Підготувати і видати книгу-посібник по конярству, верхової виїздки, по виготовленню зброї, сідел та упряжі.
23. Профінансувати розробку програми функціонування заповідника на місці колишнього козацького поселення Мокрі Чаїри в плавнях Дністровського лиману.
24. Підтримати матеріально і організаційно діяльність наказного Придністровського козацького куреня Білгород-Дністровського козацького товариства в містах Бендери та Тирасполь Молдови.

II. КОЗАЦЬКА ШКОЛА.

1. ШКОЛА СУЧАСНОГО КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ. ФІЛОСОФІЯ. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ. (Спроба концепції)

«Людина може стати людиною тільки через виховання...»

І.Кант.

«...тільки виховуючи українця, можна виховати українця...»

В.Тимофєєв.

Актуальність проблеми:

Держава живе й розвивається доти, доки в ній живе багатим духовним життям школа. А для цього школа повинна стати осередком зустрічі дитинства із справді загальнолюдським – дитинча має частіше зазирати у вічність – саме школа стоїть у витоків духовності суспільства.

Виховання підлітків і козацтва фактично відібрано у школи: світогляд, інтереси, моральні цінності у більшості молоді формуються під впливом телебачення та інших засобів мас-медіа. Роль сім'ї у вихованні падає. Молодь ігнорує думки дорослих (батьків, учителів), ставиться з недовірою до будь-яких ідеалів – і старих, і нових; їй притаманні егоїзм та індивідуалізм, перевага матеріальних інтересів над духовними. Юнаки і дівчата, що прагнуть до знань, духовності, до пізнання національної і загальнолюдської культури, становлять меншість в океані сірості, примітивізму, криміналу.

Відмовившись від ідеології і деполітизувавши школи, ми самі собі завдали шкоди: ліквідували систему різноманітних політичних і патріотичних клубів та клубів за інтересами. Це привело до аполітичності значної частини учнівської молоді, до проявів песимізму, скептицизму, байдужості і втрати патріотизму. Знищили систему політичного інформування учнів. Це сприяло формуванню політичного безкультур'я випускників. Ліквідували піонерські і комсомольські організації, але не створили ніяких інших дитячих і юнацьких громадських організацій для учнів.

Провідна ідея:

Відомо, що в наш час, час світової глобалізації суспільних процесів, загострюються протиріччя між силами культурної уніфікації і прагненням народів до збереження своєї культурної ідентичності.

В сучасному суперечливому світі виживуть, збережуть себе ті, хто зуміє вистояти у глобальному змаганні свою культуру, мову, фольклор – усе те, з чого складається сутність та особливість національного характеру.

Загальновідомо, що історичні умови буття українського народу породили самобутній феномен – козацтво. Воно втілювало в собі фізичне і духовне здоров'я нації, інтелектуальну силу, життєздатність, оптимізм і енергію.

Це була об'єднана, згуртована, ідейно і духовно зцементована, суворо дисциплінована сила, яка очолювала боротьбу проти чужоземних ворогів.

Тому ми зосередили увагу на вихованні всебічно розвиненої особистості українця (національне виховання у формі козацько-лицарського) та на розумній ідеологізації та політизації виховного процесу через участь молоді в діяльності громадських організацій Українського козацтва (загальновідомо, що формування майбутніх громадських діячів починається з їхньої участі в діяльності дитячих і юнацьких організацій).

В основу навчально-виховного процесу школи наш педагогічний колектив поклав проблему „Школа козацько-лицарського виховання – гуманістична основа становлення особистості”.

Система виховної роботи школи базується на ідеях козацької педагогіки як частини народної педагогіки у вершинному її вияві. Діяльність усіх джерел організованого впливу на виховний процес у школі спрямований на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі людські риси українця-патріота.

Школа завжди є національною. За сучасних умов вона виступає важливим чинником відродження нації, виховання в молоді почуття національної свідомості та гідності.

Національна система виховання:

- наймудріша, бо вона озброєна багатючими знаннями, виробленими колективним генієм народу;
- найавторитетніша, бо її істинність підтверджена багатовіковою масовою практикою;
- найідейніше, бо вона базується на заповідях народної моралі, націлена на формування справжньої людини;
- найпрогресивніша, бо вона завжди знаходиться на передньому краї боротьби за розум, за світло знань, за перемогу Добра над Злом;
- найбагатша, бо на її теренах протягом багатьох віків сумлінно працюють мільйони вихователів.

Народні традиції, звичаї та обряди об'єднують минуле і майбутнє народу. Практично прилучаючись до них, учнівська молодь убирає в себе філософський, психологічний, ідейно-моральний і естетичний зміст, у неї формується національна самобутність, творче ставлення до дійсності...

Мета:

Школа наша працює в режимі навчально-виховного закладу нового типу – школи козацько-лицарського виховання. Педагогічний колектив широко використовує давні козацькі традиції, кодекси лицарської честі, гуманістичні та демократичні ідеї і адекватні засоби виховного впливу на підростаюче покоління...

Головна мета сучасної школи козацько-лицарського виховання – формування в родині, школі і в громадському житті козака-лицаря, палкого патріота, мужнього громадянина Української держави, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.

Основні завдання:

Основні завдання школи козацько-лицарського виховання:

- плекати фізично загартованих, із міцним здоров'ям, дужих тілом і духом синів і дочок незалежної України;
- формувати і підростаючого покоління високі лицарські якості, шляхетність, моральні чесноти, почуття милосердя;
- виховувати силу волі і силу духу, мужність і звитягу, уміння боротися зі злом і перемагати його в будь-яких життєвих обставинах;
- плекати віру, надію, любов, готовність творити добро і красоту в собі і в довкіллі;
- формувати здатність до альтруїзму, гармонійного поєднання особистих, індивідуальних і загальнонаціональних, державних потреб та інтересів, відчувати себе невід'ємною складовою частиною цілого і вічного – української нації, держави;
- виховувати у підростаючих поколіннях український козацький характер, світогляд, історичну пам'ять і національну свідомість;
- готувати молодь до активної національної творчості, участі в розвитку рідної культури, духовності;
- виховувати господарів рідної землі, творців Української держави, її захисників від ворожої агресії, мовної і культурної експансії;

- сприяти оволодінню молоддю військово-спортивним мистецтвом козаків, формуванню в неї, з урахуванням сучасних світових здобутків в галузі науки, культури і техніки, творчих умінь продовження політичних, державних, економічних, мистецьких і військових традицій українського козацтва.

Наукові основи:

Робота школи козацько-лицарського виховання основана на таких документах:

1. Українська козацька педагогіка . Концепція. „Освіта”, 01.09.1992.
2. Основи національного виховання. Концептуальні положення. За ред.В.Г.Кузя, Ю.Д.Руденка, З.С.Сергійчука. Київ. 1993.
3. Про відродження історико-культурних та господарських традицій українського козацтва. Указ Президента України від 04.01.1995 року №14/1995.
5. Методичні рекомендації педагогічним колективам закладів освіти України по відродженню історико-культурних та господарських традицій українського козацтва. Збірник наказів Міністерства освіти України, №11, 1995.
6. Концепція національного виховання. „Освіта”, №47, 07.08.1996.
7. Руденко Ю.Д. Українська козацька педагогіка: відродження, пошуки, перспективи. Рідна школа, №5, 1994.
8. Руденко Ю., Руденко В. Виховання в учнів лицарської духовності. Рідна школа, №7, 1996.

Новизна:

Аналіз публікацій з теми козацької педагогіки дає підстави стверджувати, що нами вперше на Україні фундаментально розроблено та реалізовано в практиці роботи основні документи школи такого типу (концепцію, положення, статут, навчальний план і програми, посібники з основних предметів козацько-лицарського виховання).

Структура та діяльність:

Кодекс людського буття Українського козацтва (Кодекс лицарської честі, лицарської звитяги та Заповіді милосердя) має забезпечити формування того духовного стану молодих громадян України, козаків, який в народі зберігся як розуміння козацького духу, того особливого соціального стану українського козака в суспільстві, що слугував опорою народу і українській державі протягом віків. Тому ми вирішили за основу виховання молоді у нашій громаді взяти козацьку педагогіку, зосередивши увагу на:

1. Формуванні всебічно розвиненої особистості українця (національне виховання у формі козацько-лицарського).

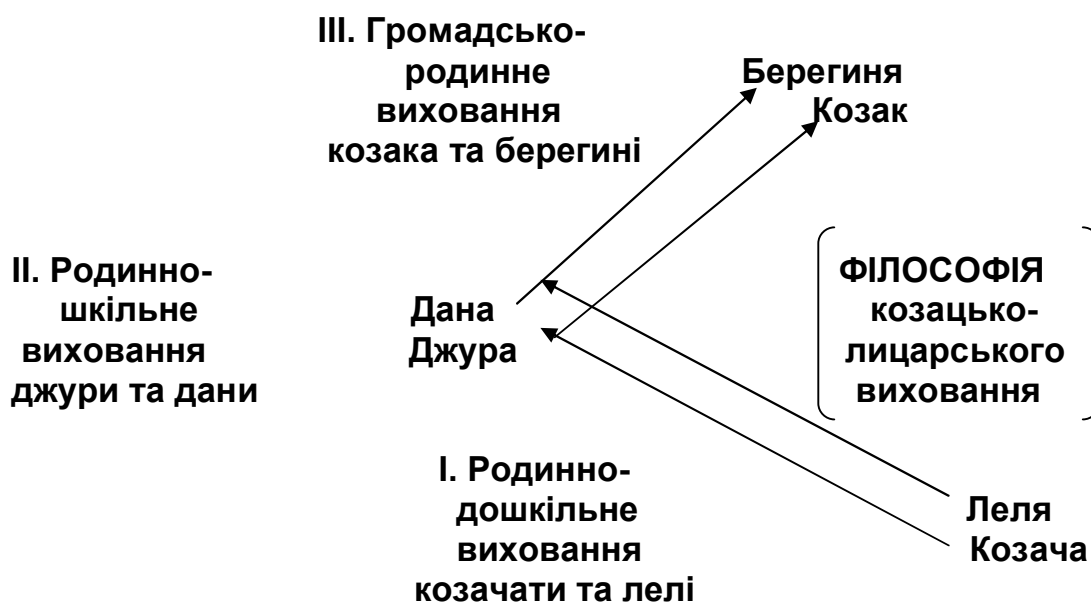
2. Формування свідомих громадян, громадських діячів через участь молоді у діяльності Адамівського куреня Українського козацтва, осередка жіночої громади Українського козацтва та Адамівського куреня „Молодої Січі” Українського козацтва (дитячої та юнацької незалежної громадської організації).

Родинно-дошкільне виховання козачати та лелі здійснюємо через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садка.

Родинно-шкільне виховання джури та дани ми проводимо у формі школи козацько-лицарського виховання.

Громадсько-родинне виховання козака та берегині ми здійснюємо через діяльність Адамівського куреня Українського козацтва та жіночої громади Українського козацтва.

Тепер у громаді ми маємо таку систему виховання козака та берегині:

Відомо, що загальної системи народного виховання для всіх народів немає, у кожного народу своя, особлива, національна система виховання. Вона базується на рідній, національній мові. Рідна школа – це головна основа національного життя держави, основа рідної школи – національне виховання. Національне виховання – це козацьке виховання, бо українці – нація козацька; козаки були типовими представниками рідного народу; вони втілювали волелюбний національний характер, відображали його потреби, інтереси, прагнення, і вони створили самобутню високоефективну, близьку до європейської, національну систему освіти і виховання – козацьку педагогіку, на якій ґрунтується діяльність школи козацько-лицарського виховання.

Козацька педагогіка – це частина української народної педагогіки, яка формувала у підростаючих поколінь синівську любов до рідної землі, готовність її захищати від чужоземних загарбників, високу національну свідомість і самосвідомість, глибоку духовність. Вона була тісно пов'язана з матеріальною і духовною сферою діяльності українського козацтва.

Козацько-лицарське виховання – це виховання підростаючих поколінь нашого народу на патріотичних, героїчних, національно-державницьких традиціях українського козацтва, на високих прикладах лицарського ставлення до України, дійсності взагалі.

У практичній роботі ми дотримуємось *основних змістовних компонентів сучасного козацько-лицарського виховання молоді*, які полягають у наступних фундаментальних положеннях:

1. Школа козацько-лицарського виховання – осередок лицарської духовності з державно-громадським управлінням.
2. Козача – центр навчального процесу, суб'єкт навчання і виховання.
3. Навчання і виховання козачати – це за своєю суттю самонавчання, самоосвіта, самовиховання, самоорганізація і самореалізація особистості.
4. Родинне національне виховання – природне, провідне виховання і батьки – головні вихователі протягом усього життя козачати.
5. Українознавство – наукова основа, духовна серцевина козацького навчально-виховного впливу в родині, школі, суспільному житті, філософія і політика державотворення.

6. Національне козацьке виховання – всеохоплююча і багатогранна система впливів, ідей, підходів, яка покликана пробуджувати, стимулювати розвиток закладених природою задатків, можливостей козачати, набуття ним етносоціального досвіду і реалізації завдання гуманізації системи освіти.

7. Українська козацька педагогіка – вітчизняна наука про виховання підростаючих поколінь українців (представників національних меншин) нашої Батьківщини, якій здавна притаманні глибокі гуманістичні традиції, яка постійно збагачується народною виховною мудрістю, вищими здобутками світової науки, культури.

Принципи, за якими будується школа козацько-лицарського виховання:

1. Демократизація – це мета, засіб, гарантія трансформації загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання, Це варіативність та відкритість змісту козацько-лицарського виховання, співробітництво, взаємоповага козачат та наставників, усунення авторитарного стилю виховання.

2. Гуманізація – подолання відчуженості козачати від наставника. Визначення особистості вихованця як вищої соціальної цінності з правами на свободу, соціально-педагогічний захист, на самореалізацію у різних сферах діяльності й спілкування.

3. Індивідуалізація та диференціація – передбачає розвиток кожного козачати з урахуванням його інтересів, мотивів, системи цінностей, різниці в інтелектуальній, емоційно-вольовій та практичній сферах, особливостей фізичного і психічного розвитку, всіляке стимулювання здібностей кожного учня, планування власної діяльності.

4. Психологізація процесу виховання козачати – глибоке вивчення дитини, її внутрішнього світу, визнання того, що особистість розвивається не лише за закладеною в ній біологічною програмою і під впливом середовища, а й під дією власних потреб, бажань, досвіду, Підготовка козачати до свідомого управління своїм розвитком.

5. Пріоритетність шляху розвитку та реалізації духовного потенціалу козачати, що означає: ясне усвідомлення вищої мети існування людини та людства; постійне прогресивне само творення та допомога в цьому іншим; наповненість життя гуманістичним змістом, надання пріоритету буттєвим цінностям, що знаходять прояв нерозривно в думках, словах і діях; високий рівень фізичної, емоційної, ментальної та моральної культури.

6. Натуралізація (трансформація) української козацької (лицарської) духовності - історично сформованої системи духовних багатств лицарської верстви рідного народу, яка виробила і в своєму бутті, способі життя відобразила найвищі цінності його національної душі, характеру, світогляду, ідеології, моралі, філософії, правосвідомості та естетики.

7. Ідеалізація (формування в молоді ідеалів) – один із найважливіших елементів духовності як кожної особистості, так і всього народу. В історичній свідомості народу найвищий статус належить тим людям-ідеалам, які відстоювали свободу як найдорожчу цінність попередніх поколінь, невтомно боролися з чужоземними загарбниками, захищали свою національну гідність і честь, по-лицарськи служили рідній Батьківщині, будували власну національну державу.

Формування в молоді ідеалів – один з найважливіших компонентів духовності. В історичній свідомості народу найвищий статус належить тим людям-ідеалам, які відстоювали свободу, як найдорожчу цінність попередніх поколінь, невтомно боролись з чужоземними загарбниками, по-лицарськи служили рідній Батьківщині, будували власну національну державу: І.Гонта, С.Наливайко, П.Сагайдачний, І.Сірко, І.Богун, Б.Хмельницький...

Наше завдання, вважає педагогічний колектив Адамівської школи, відновити історичну пам'ять, виховати людину, яка здатна побудувати і саму себе, і своє гідне життя, і державу. Поки що в країні не робиться спроба змінити ситуацію в вихованні молоді і школа залишилася єдиною моральною засадою в оточенні дитини, гарантом виховання її порядною людиною, патріотом України. Ми переконані, що національні, зокрема, козацькі виховні традиції, є нині порятунком для «зголоднілої» на душевність і духовність сучасної молоді людини, тому розгорнули виховну роботу на забутих козацько-лицарських традиціях...

Згідно з планом райво педагогічний колектив нашої школи 16.03.2000 року проводив кущовий семінар вчителів молодших класів. У перебігу семінару було показано два уроки вчителькою 4 класу І.І.Корженко під загальним девізом «Народні звичаї – козаки-лицарі» та урочистий прийом молодших школярів у козачата, який підготувала педагог-організатор В.Н.Гриценко.

До цього свята діти готувалися ще з жовтня 1999 рік: вивчили заповіді козачат, основи козацьких наук – історію козацтва, бойове мистецтво, культуру, козацьке тіловиховання та пісні.

Гості – вчителі молодших класів з Приморського, Долинівки, Вольного, Софіївки, Благодатного, Авидівки, завідувач райво К.В.Баришева, завідувачий райметодкабінетом Г.Ю.Блінов, інспектор З.П.Склярова з цікавістю спостерігали дійство.

У актовому залі вишикувались загони джур та дан ім. Б.Хмельницького, П.Полуботка, П.Сагайдачного, Б.Вишневецького, І.Мазепи та майбутні козачата.

У президії – гості – козаки – паланковий отаман Л.Г.Городецький, осавул А.І.Майстро, хорунжий В.М.Якименко, обозний С.І.Ковалів, курінний М.К.Маринеску, бунчужний І.А.Лелеченко, берегиня В.Н.Гриценко.

Урочисто поспівали Гімн України та за давньою козацькою традицією зачитали «Отче наш». Загоновим отаманам було вручено прапори. Козачата промовляли обітницю, підходили до вікони Божої Матері – святої заступниці козаків, до прапора.

Директор школи (осавул Українського козацтва), положивши козачати на ліве плече шаблю, урочисто промовляв:

- Тепер ти рівний серед рівних, козак серед козаків! Слава козаку!

Козача відповідало:

- Слава Україні! Слава козакам!

Дівчата (лелі) від берегині В.Н.Гриценко отримували вербового прутика (котика) із словами:

- Матінко-Україна тебе благословляє!

Діти ставили «печатку» у Євангелії, дякували за хліб-сіль, який їм подавав обозний із словами:

- Треба буде – поділимось! Треба буде – допоможемо!

Отримували дружнє «прикладання» до лобу перначем від отамана, який разом з цим промовляв:

- Хай тебе біс не бере! Іди собі з Богом! – та йшли під шабельний «вінок», що тримали козаки.

Після посвяти діти дали концерт. Танцювали українські танці (керівник – Н.П.Галицька), співали козацьких пісень. Закінчили свято улюбленою – «Їхав козак на війноньку».

Діти розійшлися, а дорослі – вчителі та козаки – зійшлися за круглим столом обговорити побачене. Коли роз'їжджалися, одна з гостей сказала:

- Плакати від щастя хочеться – нарешті у нас дух український прокидається!..

Ми переконані у тому, що поглиблення і примноження козацько-лицарських традицій в умовах сьогодення і у майбутньому сприятиме нарощенню державотворчого спрямування, піднесенню духовності людини і всього народу, суспільства в цілому.

2. ПЛЕКАЄМО КОЗАКІВ, ВИХОВУЄМО ЛИЦАРІВ

«Український народ з давніх-давен культивував лицарські традиції виховання. Коли внаслідок важких випробувань і гірких поразок у наших співвітчизників падав дух, слабшала воля і віра в свої сили, тоді на допомогу народу у важку хвилину приходили його вірні сини, безстрашні лицарі, готові прийняти мученицьку смерть заради спасіння своєї Батьківщини від загарбників, такі як Северин Наливайко, Петро Сагайдачний, Іван Богун, Іван Гонта і тисячі інших відомих і невідомих народних героїв.

Внаслідок багатовікового гноблення, духовної експропріації, генетичної мутації та цілеспрямованого змішування народів на території України, сталася втрата історичної пам'яті. Ось чому педагогічний колектив нашої школи ставить своїм завданням відновлювати історичну пам'ять і народні традиції, виховувати людину, яка буде прагнути до самовдосконалення, активно будувати гідне життя для себе і свого народу, вносити посильний внесок у зміцнення незалежної України та її процвітання.

Тому пріоритетним напрямком нашої системи виховання є формування у молоді ідеалів – найважливіших компонентів духовності як окремої особистості, так і всього народу. Козацька педагогіка виховує школярів на лицарських традиціях, витісняє рабську психологію, засуджує тих, хто забув свою національну приналежність, заповіді батьків та дідів, проявляє пасивність і байдужість до долі своєї країни і свого народу, слабкодухість та зневіру у власних силах. Таке виховання утверджує життя кожного як героїчне діяння, високу духовність, подвижництво в ім'я перемоги загальнонаціональних ідеалів. Тому школа є моральним середовищем, що оточує дитину, гарантом виховання її як чесної людини та патріота України.

Чому ми обрали саме козацьку педагогіку? Відомо, що спільної системи виховання для всіх народів поки що не існує. У кожного – своя, особлива, національна система. Для нас органічно близька саме козацька, тому що українці – козацька нація. Козаки були типовими представниками нашого народу, втілювали волелюбний національний характер, виражали інтереси народу. Вони створили самобутню і ефективну національну систему виховання і освіти, яка не поступається європейській, а в чомусь і перевершує її – козацьку педагогіку. Творче відродження її на сучасному рівні забезпечить виховання фізично здорових, морально чистих і по-лицарськи мужніх, сильних духом громадян молодшої України.

Вся багатогранна навчально-виховна робота у нашій школі здійснюється на перевірених віками засадах української національної ідеї, системі національних цінностей, які мають водночас загальнолюдський зміст та характер. Педагоги нашої школи переконані, що козацькі виховні традиції є сьогодні рятівними для молоді, яка потребує духовного підживлення. Ось чому ми будуємо свою роботу на козацько-лицарських традиціях, збагачуючи їх новими формами – фестивалями козацької пісні та танцю, турнірами, іграми та забавами.

У березні поточного року у нашій школі райвно проводило кущовий семінар вчителів молодших класів. Вчителі зі шкіл Приморського, Долинівки, Вільного, Софіївки, Благодатного і Авідівки побували на уроках, які проводилися під девізом «Народні герої – козаки-лицарі», були присутні на урочистому прийомі школярів у козачата.

Коли семінар закінчився і гості роз'їжджалися, одна з учительок відверто зізналася:

- Плакати від радості хочеться – нарешті, у нас дух український прокидається!

Ми показали гостям, як проводиться у школі класна робота з основних дисциплін козацько-лицарського виховання, який включає курси «Вивчення свого роду і видатних козацьких родів», «Історія українського козацтва», «Українська козацька культура», «Система козацького тіловиховання», «Козацьке бойове мистецтво». Позакласна робота проводиться в гуртках і козацьких загонах у формі

Козацької республіки (однієї з форм діяльності самоврядування учнівського колективу). Позашкільна робота здійснюється у дитячо-юнацькій організації «Молода Січ».

У школі оформлені стенди з історії козацтва і життя козацького куреня Адамівської школи, ведеться козацький фотолітопис. Тепер готуємо до друку збірник «Козацько-лицарське виховання в школі», на 200 сторінках якого, у супроводі ілюстрацій, докладно розповідається про досвід роботи педколективу. Наші школярі їздили на Велику Раду до Києва і Донецька. У своїй роботі ми знаходимо підтримку з боку керівництва господарства, сільської ради і козаків Білгород-Дністровської паланки. Чимало зусиль докладає наш педколектив, аби за такий короткий термін зробити так багато у плані козацько-лицарського виховання.

Сьогодні ми маємо право вже говорити про ті набутки у справі козацько-лицарського виховання, які одержані у нас за ці три роки. Нашим учням-козачатам дуже властиві національна самосвідомість, патріотизм і вірність ідеалам українського державотворення. Помітне розумове, соціальне та духовне зростання більшості учнів, а також духовний розвиток і етнонаціональне збагачення ментального досвіду вчителів. Покращились дисципліна, культура поведінки і успішність школярів. Наочно проявляється довіра, повага, відкритість у взаємостосунках між педагогами та учнями. Соціально-культурне оточення, в першу чергу батьки, позитивно сприйняли ті зміни, які сталися у школі і з дітьми внаслідок козацько-лицарського виховання. Ми твердо переконані в тому, що обрали вірний шлях, який сприяє підвищенню духовності, зростанню національної самосвідомості і патріотизму у наших вихованців.

Всі знають, що знамениту картину «Запорожці пишуть листа турецькому султану» створив великий художник Ілля Рєпін. Але мало кому відомо, що йому належать такі чудові слова: «Ніко на всьому світі не відчував так глибоко волі, рівності і братерства, як козаки».

3. СІЛЬСЬКА ШКОЛА НА ЗЛАМІ ЕПОХ **Спроба пошуку шляхів подолання кризи**

Краще запалити свічку, ніж хаяти темряву.

Більше втрат, ніж здобутків

«Сільська школа – це не лише географічне поняття. Вона є центром культурного життя села, гарантом його стабільного розвитку. Хороша школа – свідчення добробуту і соціального благополуччя суспільства, мудрості місцевої влади, міцності сільської родини» (Прем'єр-міністр України), але...

«Щодо освітніх процесів у сільській місцевості, то тут більше втрат, ніж здобутків, більше запитань, ніж відповідей» (заступник міністра освіти та науки України).

Які ж причини цих втрат?

Знецінення сільськогосподарської праці зумовило неспроможність села утримувати соціальну інфраструктуру, а в сім'ях належно відновлювати робочу силу, виконувати свої виховні функції. Зниження матеріального рівня життя, нестабільність суспільства відбилася на ставленні місцевої влади до об'єктів освіти, охорони здоров'я, культури. Не працюють на території Адамівської сільської ради дитячі садочки, ледь жевріють осередки культури – сільські клуби. Зарплатня у працівників там становить 24 гривні на місяць. Фельдшерсько-акушерські пункти перейшли на самофінансування.

Проблеми школи

З цих негараздів впливають й проблеми нашої сільської школи: їх перелік жахає!

Відвідування дітьми школи за межами пішохідної доступності (а це – половина наших школярів) істотно знижує її культуротворчу, виховну функцію, зводить нанівець участь дитини у позакласній і позашкільній роботі, утруднює роботу з батьками. У дітей, які навчаються не за місцем проживання, частішають пропуски занять через посилення ризику захворювань і недосконалу роботу транспорту.

Перелічую далі: неповна кадрова забезпеченість школи викладачами деяких предметів; велика зайнятість вчителів, батьків, дітей домашнім господарством; брак позашкільних установ, центрів культури; недостатня турбота про фізичне здоров'я і емоційне благополуччя дітей з боку усіх сільських установ; фізичне, моральне й розумове перевантаження учнів (16 навчальних предметів та п'ятиденна форма навчання привели до появи 7-х уроків); низька готовність дітей до навчання («мауглізація» дошколяриків); нестабільність поєднання початкових класів-комплектів; робота вчителя з нечисленним різновіковим колективом учнів у початкових класах (є класи-комплекти у складі дітей трьох-чотирьох класів!)...

Вплив телебачення

До цього додаю, що виховання підлітків і юнацтва фактично відібрано у школи телебаченням та іншими засобами мас-медіа. Світогляд, інтереси, моральні цінності у більшості молоді формуються під їх впливом. Роль сім'ї у вихованні послідовно падає. Молодь ігнорує думки дорослих (батьків, учителів), ставиться з недовірою до будь-яких ідеалів – і старих, і нових, їй притаманні егоїзм та індивідуалізм, перевага матеріальних інтересів над духовними. Юнаки і дівчата, що прагнуть до знань, духовності, до пізнання національної і загальнолюдської культури, становлять значну меншість в океані сірості, примітивізму, криміналу.

Яким чином сільській школі реагувати на ці негаразди і чи зможе вона стати осередком духовності на селі, берегинею духу села?

Повинна, бо село живе і розвивається доти, доки в ньому живе багатим духовним життям школа. Безумовно, розв'язання соціально-економічних та фінансових проблем нашої сільської школи не залежить тільки від освітян. Значною мірою вони будуть розв'язані колись з настанням економічного розквіту України. Хоча і раніше і тепер педагогічні колективи працювали і працюють під девізом «Не просити, а заробляти гроші» (це – робота школярів та педагогів в сільгосподарствах, на своєму полі).

Проблеми методичного характеру теж, безумовно, вирішуватимуться з допомогою досвідчених методистів, а ось проблеми виховного характеру ми повинні вирішувати негайно.

Питання собі і не тільки

Аналізуючи зміст програм та підручників, задаю собі питання – кого формує безнаціональна система освіти України, у якій немає національної спрямованості розумового, морального, духовного, фізичного і трудового виховання? Всього 21 відсоток всіх школярів на Україні навчається українською мовою (так, як у 1958 році) і тому Лесь Танюк, голова Комітету Верховної Ради з питань культури і духовності, виступив у пресі з терміновою заявою «Воскресімо українську мову».

Президент України Л.Кучма підкреслив, що в сучасному суперечливому світі «виживуть, збережуть себе ті, хто зуміє відстояти у глобальному змаганні свою культуру, мову, фольклору – усе те, з чого складається сутність та особливості національного характеру». Це добре розуміють болгари, гагаузи, євреї (є болгарська Болградська гімназія, болгарський клас у СШ №5 м. Білгорода-Дністровського, недільна єврейська школа, національні товариства).

Але чи каже вчитель учням, що вони українці, бо виховання українця можливо лише виховуючи українця!

Саме з цих мотивів для педагогічних колективів національне виховання є обов'язковою складовою системи формування всебічно розвиненої особистості.

Самі собі завдали шкоди

Різно відмовившись від комуністичної ідеології і деполітизував школи, ми самі собі завдали шкоди: ліквідували систему різноманітних політичних і патріотичних клубів та клубів за інтересами. Це привело до аполітичності значної частини учнівської молоді, до проявів песимізму, скептицизму, байдужості і втрати патріотизму. Знищили систему аполітичного інформування учнів. Це сприяло формуванню політичного безкультур'я випускників. Ліквідували піонерські і комсомольські організації, але не створили ніяких інших дитячих і юнацьких громадських організацій для учнів. А відомо, що формування майбутніх громадських діячів починається з їхньої участі в дитячих і юнацьких громадських організаціях.

Скаутські і пластунські організації в наших школах не прижилися. Справа в тому, що сучасні вчителі і керівники шкіл скаутами, пластунами і козацатами ніколи не були й не мають належної уяви про зміст, форми і методи їхньої діяльності...

Головна увага – національному вихованню

Тому, аналізуючи стан виховної роботи з учнями та молоддю на території громади, ми вирішили зосередити увагу на формуванні всебічно розвинутої особистості українця (національне виховання у формі козацько-лицарського) та на розумній ідеологізації та політизації виховного процесу.

Глибока моральна криза в нашій країні є наслідком прогалин у навчально-виховному процесі. Зокрема у недооцінці ролі української національної школи, яка виступає одним із важливих елементів збереження і розвитку етнічної спільності, її духовного ядра і постачає суспільству свідомих громадян, творчих особистостей, носіїв духовності.

Підсумки

Підсумовуючи, хочу сказати, що труднощі та проблеми сільської школи впливають із сучасних труднощів села: економічних, демографічних, соціальних. Термінове розв'язання всіх проблем сільської школи у наш час неможливо (особливо соціально-економічних, фінансових, частково методичних), але проблеми виховного характеру ми повинні вирішувати негайно.

Село живе і розвивається доти, доки в ньому живе багатим духовним життям школа, тому сільська школа повинна і може стати осередком духовності, берегинєю духу села. Для цього вона повинна стати національним відкритим навчальним закладом з громадсько-державним управлінням.

Один із шляхів вирішення проблем сучасного виховання учнів сільської школи – національне виховання у формі козацько-лицарського та розумні ідеологізація і політизація виховного процесу. Бо формування патріота, громадського діяча починається з їхньої участі в дитячих і юнацьких громадських організаціях.

Неможливо виховати особистість тільки в школі. Школа виховує разом із сім'єю, родиною, виробничим колективом, громадськістю.

У вихованні національно свідомих козаків та берегинь є три ступеня: родинно-дошкільне виховання козачати та лелі, родинно-дошкільне виховання джури та дани, громадсько-родинне виховання козака та берегині.

Кожен з цих етапів козацько-лицарського виховання має свої особливості: проводиться родинно-дошкільне – через роботу з батьками дошкільнят та введенням спеціальних курсів до програми дитячого садка. Родинно-шкільне – у формі роботи школи козацько-лицарського виховання. Це класна робота за рахунок шкільного компоненту з основних дисциплін козацько-лицарського виховання. Позакласна робота за рахунок годин, гуртків, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) та класних козацьких загонів. Позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ» Українського козацтва.

Основна мета сучасної школи козацько-лицарського виховання – формування в родині, школі і громадському житті творчої особистості козака-лицаря, захисника рідної землі з українською національною свідомістю і самосвідомістю, світоглядом і характером, високою мораллю і духовністю.

У період розбудови незалежної України у громадському, шкільному і родинному житті нам потрібен насамперед культ лицарства.

Українська козацька духовність – це історично сформована система духовних багатств лицарської верстви рідного народу, яка виробила в своєму бутті, способу життя найвищі цінності його національної душі, філософії, характеру, світогляду, моралі, правосвідомості, естетики. Це лицарська духовність, компоненти якої розвиваються у напрямі довершеності, найглибшого відображення потреб, інтересів української нації, держави.

Практичний досвід стверджує, що сільська школа (зокрема козацько-лицарського виховання) може і повинна (!) бути центром духовного життя, берегинею духу села, але для цього їй потрібно бути національній, мати національно налаштовані кадри.

По закінченню додам, що, як казав Є.Сверстюк: «Коли у нас на громадську сцену виходить особа, яка щось любить, в щось велике вірить, яка зберігає гідність лица, то принаймні радіти і дивуватись треба, а не похмуро чекати, коли її почнуть нокаутувати ситі захисники голодних.

4. БЕРЕГИНЯ ДУХУ СЕЛА.

Хороша сільська школа – свідчення соціального благополуччя. На жаль, благополуччя селу сьогодні бракує – знецінення сільськогосподарської праці не дає можливості утримувати соціальну інфраструктуру. На території нашої Адамівської громади не працюють дитячі садочки, ледь жевріють осередки культури – сільські клуби. Зарплатня працівників там становить 24 гривні на місяць. Фельдшерсько-акушерські пункти перейшли на самофінансування. А простий перелік проблем школи (соціально-економічних, фінансових, методичних, а особливо проблем виховання) – жахає.

Як сільській школі реагувати на ці негаразди, і яка її роль у сучасному житті села?

Визнано, що село живе й розвивається доти, доки в ньому живе багатим духовним життям школа. А для цього школа повинна стати осередком зустрічі дитинства із справді людським. І тому зволікати з розв'язанням її проблем – це вбивати берегиню сільського духу, його духовний центр.

Особливої уваги потребують проблеми виховання. Бо і дотепер практично не зроблено спроби змінити моральну ситуацію в країні. Школа залишилася єдиною неушкодженою ланкою в оточенні дитини, гарантом виховання її порядною людиною, патріотом України. Особливо це стосується нашої сільської школи, яка залишилася одиничним супротивом бездуховності, руйнації селянсько-козацької національної моралі.

У степах пониззя Дністра (тут розташована Адамівська сільська громада) козаки оселилися в 1709-1710 роках (мазепинська еміграційна хвиля та колонізаційна хвиля, викликана зруйнуванням Чортотлицької Січі) та в 1775 році (хвиля після руйнації Нової Січі). Аккерманська козацька паланка входила до складу Дунайського козацького війська, яке було 1869 року переселено на Кубань. Частина козаків залишилась. На початку 90-х років група ентузіастів з козацьких родів відтворила Білгород-Дністровську (Аккерманську) козацьку паланку, яка сьогодні складається з семи куренів. Один з них – наш, Адамівський.

Живучі в районі, який має давні козацькі традиції, ми не могли ці традиції не залучити до виховного процесу. Відомо, що в глобальному змаганні виживуть,

збережуть себе ті народи, які зуміють відстояти свою культуру, мову, фольклор. Саме тому для нашого педагогічного колективу національне виховання у формі козацько-лицарського є обов'язковою складовою системи формування всебічно розвиненої особистості. Адже формування патріота, громадського діяча починається з участі в дитячих і юнацьких громадських організаціях.

Ще в середині 90-х років ми звернули увагу на виховний потенціал Кодексу людського буття Українського козацтва (Кодекси лицарської честі, лицарської звитяги та Заповіді милосердя). Він має забезпечити формування та виховання того духовного стану молодих громадян України, який в народі зберігся як розуміння козацького духу, того особливого соціального становища українського козака в суспільстві, що слугував опорою народу й українській державі протягом віків. Тому ми і вирішили за основу виховання молоді у громаді обрати козацьку педагогіку.

У вихованні національно свідомих козаків та берегинь наш педагогічний колектив бачить три ступені: 1.Родинно-дошкільне виховання козачати та лелі. 2.Родинно-шкільне виховання джури та дани. 3.Громадсько-родинне виховання козака та берегині.

Кожен з етапів козацько-лицарського виховання має свої особливості й проводиться:

- родинно-дошкільне – через роботу з батьками дошкільнят та введення спеціальних курсів до програми дитячого садочка;

- родинно-шкільне – у формі роботи Адамівської школи козацько-лицарського виховання: а) класна робота за рахунок варіативної частини з основних дисциплін козацько-лицарського виховання; б) позакласна робота за рахунок гуртків, у формі Козацької республіки (одна з форм самоврядування учнівського колективу) та класних козацьких загонів; в) позашкільна робота у формі діяльності дитячо-юнацької організації «Молода Січ» Українського козацтва;

- громадсько-родинне – у формі діяльності місцевого осередку Українського козацтва (Адамівського куреня) та жіночої громади Українського козацтва.

Основна мета Адамівської школи козацько-лицарського виховання – формування в родині, школі й громадському житті творчої особистості козака-лицаря, захисника рідної землі з яскраво вираженою українською національною свідомістю й самосвідомістю, світоглядом і духовністю. У період розбудови незалежної України в громадському, шкільному і родинному житті нам потрібен насамперед культ лицарства. Лицарський дух не дасть нудити в духовній ницості й історичному безпам'ятстві. Тому введення потенціалу козацько-лицарської духовності у виховний процес значно полегшить формування вільної, зі стійкими морально-вольовими якостями, силою духу особистості.

Наш практичний досвід стверджує, що сільська школа (зокрема, Адамівська школа козацько-лицарського виховання) на сучасному етапі може і повинна бути центром духовного життя, берегинею сільського духу. Але для цього їй потрібно бути національною, мати національно налаштовані кадри, лицарів духовності в самій школі, а в підґрунті – сформовану громадську думку та козацькі звичаї й традиції.

Як і в усіх школах району, в Адамівці пройшло свято останнього дзвоника. Але спочатку про саму школу. Це не зовсім звичайний навчальний заклад, а школа козацько-лицарського виховання, єдина в усій області, а й, можливо, і на Україні. Головний козак та лицар – сам директор школи Валерій Якович Тимофєєв, людина незвичайних здібностей. Коли в Одесі проводився ярмарок педагогічних ідей, героєм його став В.Тимофєєв. За розробку методики козацько-лицарського виховання він отримав авторське свідоцтво та диплом першого ступеня. Досвід Тимофєєва буде узагальнено й видано окремою книгою. Як знати, можливо, це стане поворотним моментом в національній педагогіці.

Юні козаки-лицарі об'єднанні в загони козачат, джур, молодиків. Так називаються ступені молодого козацтва. Прийом проводиться урочисто. Хвилюючий ритуал, але це окрема тема.

- Спочатку козацькими традиціями й звичаями захопилися хлопчак, - розкаже Валерій Якович, - а потім й дівчатка заявили, - чим ми плохіше?! Вони теж об'єднанні в окремі загони. В залежності від віку, вони називаються лелі, дани, берегині...

Школа вишикувалась на урочисту лінійку. Від святкових нарядів й багатьох квітів рябить в очах. Під звуки козацького маршу (акомпанує на баяні директор школи) вноситься державний прапор. Залишивши баян, Валерій Якович підходить до столу президії й звертається до учнів із словом. Підводяться підсумки навчального року. Вважаю, ними були задоволені й школярі, й учителі, й батьки. 14 відмінників, 30 учнів закінчили рік на «відмінно» та «добре». Для невеликої сільської школи добрий результат.

- В школі немає другорічників. Усі переводяться в наступні класи. Всі дев'ятикласники допущені до екзаменів, - підводить підсумки директор.

Відмінникам вручено похвальні листи. Їм дозволено першими звернутись із словами до випускників. Вони ж пов'язали червоні стрічки дев'ятикласникам «Випускник 2000».

Учні четвертого класу (вони теж випускники, тільки початкової школи) підготували для своїх старших товаришів невеликий концерт. Багато привітань, добрих слів прозвучало в цей день на адресу випускників.

Останній дзвоник – свято не тільки для школярів. У школярів багато гостей. Галина Іванівна Шелестян закінчила цю школу 42 роки тому. Їй було цікаво подивитись, які ж вони, сьогоднішні випускники. Одна з перших випускниць Адамівської школи побажала школярам всього самого доброго. Прозвучало слово класного керівника дев'ятого класу Раїси Миколаївни Буравицької.

- Ви будете жити вже в третьому тисячолітті. Живіть щасливими, здоровими й ніколи не забувайте, що ваші корені тут – в Адамівці, Авидівці, Благодатному...

Голова Адамівської сільської ради А.Коноваленко подякував педагогічному колективу, який, не зважаючи на труднощі, зміг добитися значних успіхів, а дітей за те, що вони добре вчилися й працювали на колгоспних ланах.

Від імені районної державної адміністрації виступив заступник голови райдержадміністрації П.Ігумнов. Він тепло поздоровив педагогічний колектив й школярів із закінченням ще одного навчального року, сказав, що всі проблеми, з якими сьогодні стикається народна освіта, влада району близько приймає до серця й робить все можливе, щоб цих проблем було менше.

Свято останнього дзвоника в Адамівці мало походило на офіційний захід. Воно проходило якимось по-домашньому. Перед строем випускників простелена гірлянда з кленового листа. Випускники дружно перешагують через неї. Це символічний крок до нового життя. А тим часом місце їх займають випускники майбутнього року. На святі присутні мами випускників. Вони вручають своїм дітям обереги – вишиті рушники «на щастя, на долю»...

Багато пісень було проспіване в цей день, веселих та сумних. Й всюди із своїм баяном встигав Валерій Якович. Випускники вручили йому таємний конверт, який можна буде скрити лише у 2015 році.

Ось звучить останній дзвоник. Його подає відмінник, першокласник Діма Даниленко. Останній дзвоник нашого тисячоліття. Слідуючий прозвучить вже в XXI сторіччі.

Після свята відбулася зустріч педагогічного колективу із Павлом Михайловичем Ігумновим. На ній було обговорено проблеми, які турбують сьогодні вчителів й директора школи.

5. УКРАЇНСЬКОМУ КОЗАЦТВУ БУТИ!

Свято юних козачат

В Білгород-Дністровському районі святкувався Міжнародний День захисту дітей. Якщо в минулі роки проводилися загальнорайонні заходи, то у цьому році свята дитинства відбулися практично у всіх сільських радах.

Традиційно з веселощами та солодощами пройшло це свято у Випасному, Старокозачому, Удобному, Козацькому. А у Адамівці цей день одночасно святкувався і як свято юних козаків. З цієї нагоди в село з'їхалися гості – дорослі козаки та козачата з Одеси, Білгород-Дністровського, Комінтернівського та Саратовського районів – всього більше 70 чоловік.

У програмі свята – прийом козачат до наступного ступеня – молодих козаків, козацько-спортивна гра «Джура».

На лінійці вишикувались загони джур та дан ім. Б.Хмельницького, П.Полуботка, П.Сагайдачного, Б.Вишневецького, І.Мазепи.

У президії – заступник голови Білгород-Дністровської районної державної адміністрації П.М.Ігумнов, директор Адамівської школи В.Я.Тимофєєв, Адамівський сільський голова А.М.Коноваленко, Білгород-Дністровський паланковий отаман Л.Г.Городецький, крайовий писар Українського Чорноморського козацтва В.А.Федоренко, отамани О.П.Царенков, М.К.Маринеску, І.В.Коваль, поважні козаки.

Урочисто проспівали Гімн України (під акомпанемент директора школи, який грав на баяні) та за давньою козацькою традицією зачитали «Отче наш».

Козачата промовляли обітницю молодого козака, підходили до вікони Божої Матері – святої заступниці козаків, до прапора.

Директор школи (полковник Українського козацтва), положивши козачаті на ліве плече шаблю, урочисто промовляє:

- Тепер ти рівний серед рівних, козак серед козаків! Слава козаку!

Козача відповідало: - Слава Україні! Слава козакам!

Дівчата від берегині В.Н.Гриценко отримували вербового прутика із словами:

- Матінко-Україно тебе благословляє!

Діти ставили «печатку» у Євангелії, дякували за хліб-сіль, який їм подавав обозний із словами: - Треба буде – поділимось! Треба буде – допоможемо!

Отримували дружнє «прикладання» до лобу перначем від отамана, який разом з цим промовляв:

- Хай тебе біс не бере! Іди собі з Богом! – та йшли під шабельний «вінок», який тримали козаки.

Після посвяти діти дали концерт. Танцювали українські танці (керівник – Н.П.Галицька), співали козацьких пісень. Закінчили лінійку улюбленою – «Їхав козак на війноньку».

Шефи – сільськогосподарські кооперативи ім. Шевченка, «Едем», «Фенікс», приватно-орендне підприємство «Промінь» (керівники Г.Ф.Даниленко, В.М.Вронський, В.О.Козубенко, М.І.Бурлай) підготували козачатам солодкий стіл.

Після солодощів свято продовжувалося на стадіоні, де пройшла козацька спортивна гра «Джура», а дорослі козаки зібралися у конференц-залі обговорити питання розвитку козацтва.

Заступник голови Білгород-Дністровської районної державної адміністрації П.М.Ігумнов оголосив тексти розпоряджень голів облдержадміністрації С.Р.Гриневецького та райдержадміністрації І.В.Дегтярьова про створення при адміністраціях Координаційних рад відповідних рівней з розвитку Українського козацтва, основними завданнями яких є максимальне використання можливостей козацьких організацій як у господарській діяльності, так і в питанні патріотичного виховання молоді.

Крайовий писар Українського Чорноморського козацтва В.А.Федоренко ознайомив козаків з економічними аспектами діяльності Українського козацтва.

Сьогодні козаки беруть активну участь у фермерському руху. У перспективі вони мають намір взяти на себе вирощування сої та виробництво продукції з неї. Мета розробленого проекту – відпрацювати виробничий ланцюжок від поля до споживача у вигляді готової продукції з сої...

По закінченню ради було прийнято у лицарі Українського козацтва козаків Софіївського стану С.Лішика, І. та А.Сирбу, які пройшли випробувальний термін...

Роз'їжджаючись, гості дякували педагогічному колективу Адамівської школи козацько-лицарського виховання за гостинність та за велику роботу з підготовки та проведенню козацько-лицарського свята.

6. КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Районна державна адміністрація видала розпорядження про створення Координаційної ради з питань розвитку Українського козацтва в районі. Раніше про необхідність відродження козацтва на Україні говорилося в двох Указах Президента України. Є на цю тему й розпорядження обласної адміністрації. Є початок відродження кращих традицій українського козацтва.

В одній з наших публікацій ми вже повідомили про те, як організовано козацько-лицарське виховання в Адамівській школі. А нещодавно мені довелося стати свідком посвячення в козаки учнів все ж тієї Адамівської школи. Ритуал цей став вже тут традиційним.

Емоційний ритуал. Школярам він, звісно, запам'ятається на все життя. На урочисту лінійку вишикувалася вся школа, хоча вже почалися канікули. Але таку подію, як посвяту в козаки, пропускати неможе. Сьогодні у школярів багато гостей. З Одеси приїхав крайовий писар Валентин Федоренко, з Білгорода-Дністровського - отаман районного козацтва Леонід Городецький. Є тут представники козацької старшини, заступник голови районної державної адміністрації Павло Ігумнов. З Миколаївці-Новоросійської, що в Саратовському районі, приїхали школярі-друзі Адамівських козачат.

Звучить Гімн України. Його виконують всі учасники урочистої лінійки. Під звуки козацького маршу вносяться державний та козацький прапори. Командири всіх чотирьох загонів (5-8 класи) рапортують пану полковнику Л.Городецькому. У кожного загону не тільки своє найменування, а й пісня. Пісня ж, звісно, козацька. Вона виконується юними козаками зразу ж після рапорту.

- Мені завжди приємно бувати у вашій школі, - звернувся до школярів отаман, - бачити ваші добрі, щасливі обличчя. Ви – наша зміна та опора.

Далі отаман зачитує слова молитви «Отче наш». Козаки та козачки хором повторюють її за ним. Ритуал посвяти в козаки, або, іншими словами, в громадську юнацьку організацію «Молода Січ». Дійство хвилює. Майбутні козаки присягають на Євангелії. Потім переломлюється хліб. Його шматочки посвячені обмокують в сіль й їдять. «Тепер ти рівний серед рівних! Козак серед козаків!» - провозглашає отаман. «Слава Україні!» - звучить у відповідь.

Дорослі козаки, вишикувавшись двома шеренгами, скріщують над головами козацькі шаблі. По цьому живому коридору під дзвін клинків й проходять посвячені козаки. До обряду також входить цілування вікони й козацького прапора.

Джурам та данам (хлопчакам та дівчаткам) вручаються посвідчення із кольоровими фотографіями їх володарів. Тепер всі вони члени організації «Молода Січ». Посвідчення вручаються також під дзвін клинків.

«Слава козакам! Слава Україні!» – вигукує отаман. Юні козаки трикратно відповідають йому тими ж словами. Полку козацтва прибуло. А тим часом в одному з класів накривається солодкий фуршетний стіл із морозивом, пиріжками. Потім свято було продовжено на сільському стадіоні.

Як вже казалося вище, розвитку козацького руху приділяється неабияка увага самих вищих ешелонів влади – на рівні Президента й уряду держави. В найближчий час в багатьох селах району будуть створені козацькі курені. На цей період в місті та районі налічується близько тисячі козаків. Ряди їх постійно поповнюються. Ось і на святі в Адамівці місцевий курінь поповнився трьома дорослими козаками. Їх прийом пройшов у тій же урочистій обстановці, як й посвячення в юні козаки.

- Ми не рвемося до влади, - сказав отаман Леонід Городецький, - наша мета допомагати людям, виховувати юне покоління на кращих традиціях козацтва та лицарства.

Хочеться вірити, що досвід Адамівської школи – школи козацько-лицарського виховання зацікавить керівників та вихователів шкіл всього району. Нехай ж відродяться й ніколи не вмирають славні традиції козаків, наших героїчних предків.

7. ДИТИНА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В Одесі відбулася міжнародна науково-практична конференція «Дитина в сучасному суспільстві». Педагоги-науковці та практики з 15 країн (переважно слов'янських) зібралися, щоб обговорити сучасний стан, шляхи поліпшення виховання та навчання дітей у освітньому просторі.

На пленарному засіданні провідні фахівці в галузі педагогіки і психології дитини (академіки Чебикін О.Я., Сманцер А.П., професори Курлянд З.Н., Рангелова Е.М., Сонін В.А. та інші) поділилися баченням шляхів удосконалення виховання та освіти у своїх країнах.

Промовці наголошували, що своєрідний вірус – поліпшення, реформування процесу виховання і навчання – охопив сьогодні практично весь світ. Американці, західно-європейці знову задумалися над тим, що їм бракує академічності і мають намір значно посилити обов'язковий компонент (той компонент, який чомусь весь час хочеться послабити у нас, на Україні).

Освіта – це сфера життя суспільства, яка не повинна залежати від політичної кон'юнктури, організаційно-структурних і фінансово-економічних, змістовно-методичних і кадрових проблем. Вона має забезпечувати поступальний розвиток суспільства. Час освіти, яка полягає лише в пізнанні світу, закінчився. Пізнання себе, свого «я», своїх прагнень і можливостей для самовизначення та кращої реалізації своїх сил – нове гідне гуманізму завдання освіти – і навчання, і виховання. Освіта – це ще й проблема криміналізації чи некриміналізації суспільства. Країні дорожче обходиться молода людина, яка перебуває за лаштунками волі. Краще навчати у вузі...

На другий день працювали секції, на яких педагоги-практики розповідали про організацію навчально-виховної роботи у своїх колективах.

У секції «Дитина в сучасному освітньому просторі» цікаво пролунали доповідь «Українська національна школа – школа козацько-лицарського виховання», яку підготував творчий колектив Адамівської школи а озвучили батько й донька Тимофеєви Валерій і Світлана та бліц-інформація «Річ про Адамівську Січ», з якою виступили учні цієї ж школи – джури та дани під керівництвом вчителів Лавриненко П.М., Гриценко В.Н., Галицької Н.П. (цей виступ показало телебачення по «Інтеру» у програмі «Факти»).

Педагоги у своїх виступах говорили, що національна школа виступає як один із важливих елементів збереження і розвитку етнічної спільності, її духовного ядра. Виховання – первинне, навчання – один із засобів виховання. Виховувати – значить організовувати життя. В правильному житті правильно ростуть діти. Велике і складне питання, яке потребує вирішення, - це формування духовного світу особистості. Між іншим, розуміння духовності лише в суто релігійному дусі може ставити під сумнів

раціональне знання, яке є основою освіти. У цій суперечності закладено проблему, яку маємо розв'язувати.

Повільність реформ та глибина кризи в нашої країні почасти є наслідком прогалин у навчально-виховному процесі минулих часів. Коли ставка була на вузького спеціаліста, а особистість розчинялася в корпоративних структурах. Тривалий час ми дотримувалися постулату про домінування громадських інтересів перед цінністю окремої людини. Отже, гуманістичній системі освіти триматися було ні на чому. А в результаті країна недоотримувала свідомих громадян, творчих особистостей, носіїв культури...

Незважаючи на всі кризові явища, школа може стати важелем відродження. Не треба думати, ніби школа тільки просить у суспільства і держави. Важливо те, що школа дає суспільству, бо освітянський корпус, можливо, єдиний, хто по-справжньому ще дбає про дітей, а школа – це, практично, єдиний інститут, до якого ще не втратили довіри. Тому роль поводири народу знову бере на себе учительство, бо ж воно – інтелігенція...

8. ПРОГРАМА ПРОВЕДЕННЯ ЮВІЛЕЙНОГО СВЯТА до 10-річчя Відродження Українського козацтва 16.11.2000

Якщо зуміємо через морально-етичні об'єднання, церкви, спілки, освітні товариства відродити свою душу – це і буде наш подвиг.

1. 09.00 – 09.45	Урок: Українознавство (9 кл.) – Піштіган О.А.
Факультатив: Історія та культура українського козацтва (7,8 кл.) – Тимофєєва С.В.
	Гурток: Художня вишивка (5-8 кл) – Подолько А.М.
2. 09.45 – 10.00	Перехід до актові зали.
3. 10.00 - 10.20	Урочиста лінійка. П.М.Лавриненко.
4. 10.20 – 10.40	Бліц-інформація джур та дан «Річ про Адамівську Січ». В.Н.Гриценко. Фрагмент виступу козачат Адамівської школи козацько-лицарського виховання в Одесі на міжнародній педагогічній конференції «Дитина в сучасному світі».
5. 10.40 – 10.55	Виступ козачат «Україна рідна – козацька сторона». І.І.Корженко.
6. 10.55 – 11.20	Прийом у козачата. В.Н.Гриценко, І.І.Корженко.
7. 11.20 – 11.40	Виступи гостей. В.Н.Гриценко.
8. 11.40 – 12.00	Усний журнал молодиків та берегинь «Згадаємо праведних гетьманів, що Україну боронили, навік славу заслужили». К.М.Граждан.
9. 12.00 – 12.10	Вікторина «Чи знаєш ти минуле рідного народу?». К.М.Граждан.
10. 12.10 – 12.30	Козацькі забави. Н.П.Галицька.
11. 3 12.30	Конференція «Система виховної роботи школи козацько-лицарського виховання». П.М.Лавриненко.

Працює виставка. Методичні розробки («Система козацького тіловиховання» - Галицька Н.П., «Система-розробки козацьких свят-сценаріїв» - Гриценко В.Н., «Родовід» - Граждан К.М., «Козацька правосвідомість» - Буравицька Р.М., «Козацька медицина» - Вронська В.М.), стенди, фотоальбоми...

9. ВІДРОДЖЕННЯ – РОСТИМО ПАТРІОТІВ

Виповнилося десять років, як на Україні офіційно було заявлено про відродження традицій козацтва. Тому й зібралися педагоги-організатори району в Адамівській школі, знаній своїми традиціями козацько-лицарського виховання.

Вже у дворі школи гостей зустрічав її директор Тимофеев Валерій Якович – поборник козацько-лицарського виховання молоді. Про значущість шкільного свята свідчило те, що на нього були запрошені козацькі отамани Л.Городецький, М.Склярєнко, сільський голова Адамівки А.Коноваленко, священник отець Павел.

Юні козаки, одягнені у відповідний однострій, дівчатка (берегині) – в національне українське вбрання. Свято почалося із урочистої лінійки, яка нагадувала піонерські дружинні збори минулих років. Лунають урочисті рапорти, девізи, загонові пісні. Їх приймає педагог-організатор Валентина Никифоровна Гриценко.

Далі починається урочистий прийом в козаки: хлопців – у джури, дівчат – у дани. Треба сказати, що це досить хвилююче видовище. Батюшка освятив всі загонові прапори. Кожен із тих, хто вступав до лав козацтва, зачитав текст присяги козацької честі, тримаючи руку на Біблії. Потім діти підходять до батюшки. Хрестяться, прикладаються до вікони та хресту, преклоняють коліна перед прапором. Потім посвячені-неофіти відламують кусень хліба від загального короваю, підкреслюючи свою причетність до козацького роду, його традицій й звичаїв. Все це урочисто й хвилююче. Школярі, пройшовши всі ці ритуали, наче дорослішають, повніше відчувають відповідальність перед однолітками й дорослими козаками.

Після прийому школярі провели бліц-інформацію «Річ про Адамівську Січ». Потім показали усний журнал про гетьманів України, чиї імена носять шкільні загони, показали козацькі забави.

На протязі всього свята відчувалася зацікавленість учнів й учителів. Душею свята залишався директор. Валерій Якович зміг зацікавити своєю ідеєю козацько-лицарського виховання весь шкільний колектив. Почали роботу навіть спонтанно, але потім накопичували матеріал, залучали батьків, дорослих козаків села.

Дивує що вже в дитячому садку малюта знайомляться із традиціями й звичаями козацтва й стають наймолодшими його представниками-козаченятами. Це ж неабияк добре, що виховання дітей, об'єднане єдиною ідеєю, починається з дошкільного віку й продовжується в юнацькому віці й далі у дорослому житті. У цій методиці, безумовно, є майбутнє.

Школа, батьки, дорослі козаки живуть як би однією сім'єю й виконують загальне завдання – виховують в дітях загальнолюдські цінності: доброту, чесність, взаємовиручку, повагу до жінок й старих, схильність до християнських цінностей.

Вважаю, що не випадково в селі немає правопорушень серед підлітків. Юні козаки вчаться у старших лише хорошому. У них в загонах є, так би виразитись, посади: писар, хорунжий, суддя... Все, як у дорослих.

Школярі пишаються своїми посвідченнями. Вони виконані типографськими засобами. В них, як в солідних посвідченнях особи, є всі атрибути – фотографія, печатка, підпис отамана. Чи можливо, маючи таке посвідчення, творити недостойний вчинок? Образити молодшого? Не проявити поваги до старшого? Залишити товариша в біді? Школярам козацтво подобається, значить, це їм потрібно.

10. ДОВІДКА

про стан роботи з правового виховання учнів Адамівської школи

Довідка складена за матеріалами:

1. Річного плану роботи (Розділ 1. Удосконалення системи управління школою як цілісною соціально-педагогічною системою, п.1.2. Педради. Розділ 3. Становлення і розвиток виховної системи. п.8. Забезпечення профілактики правопорушень).

2. Планів роботи класних керівників (Розділ – Соціальна культура. Напрямок – Держава-нація).

3. Плану роботи педагога-організатора (Розділ – Правове виховання учнів).

4. Плану роботи батьківського комітету (Розділ – Правове виховання).

5. Плану роботи Адамівської сільської ради (Розділ – Правова освіта та виховання населення).

6. Планів роботи Рад сприяння сім'ї та школі (Розділи – Правове виховання) у СГК ім. Т.Г.Шевченко, «Промінь», «Едем».

7. Матеріалів відвідування уроків правознавства, літератури, історії, географії, біології; позакласних заходів, які проводили класоводи та класні керівники, педагог-організатор.

Правове виховання учнів відбувається протягом усього терміну їх перебування в школі. Тому ми дотримуємось поетапного планування та організації цього складного виховного процесу. Основні етапи процесу характеризуються учбово-виховними завданнями і діляться в залежності від вікових особливостей школярів та загального змісту шкільної виховної роботи.

А. Учням I-III класів у доступній формі повідомляємо елементарні уявлення про важливіші закони України, правилах праці та поведінки у школі, вдома, на вулиці, роз'яснюємо роль осіб, які охороняють порядок в місті, селі, прищеплюємо повагу до них. Молодші школярі прагнуть засвоїти та виконувати Правила для учнів; у них формуємо уяву про відповідальність за порушення дисципліни та порядку у школі, вдома та на вулиці; виробляємо негативне ставлення до порушників дисципліни.

Б. В роботі з учнями IV-VII класів закріплюємо їх свідоме ставлення до виконання Правил для учнів, негативне ставлення до порушників дисципліни, продовжуємо формування особистої відповідальності за свої вчинки.

В. На термін закінчення VIII класу ми домагаємось, щоб школярі отримали загальне уявлення про Закони України, про основні права та обов'язки громадян, розуміли та виконували правила поведінки у громадських місцях, проявляли повагу до органів громадського порядку та осіб, які охороняють цей порядок. На заняттях з історії, в процесі позаурочної діяльності у них розвиваємо прагнення до засвоєння знань про державу та право, які слугують основою успішного оволодіння систематичними правовими знаннями.

Г. Зміст правового виховання у IX класі визначається вивченням курсу правознавства, а також активною участю учнів у позакласній та позашкільній діяльності. Вони засвоюють ідеї про демократію, державу та законність, розуміють гуманістичну сутність Законів України, ідейне багатство положень Конституції України, виробляють активну позицію у захисті правил демократичного устрою життя, отримують навички правоохоронної та природоохоронної діяльності, розуміють необхідність держави та права у демократичному суспільстві, непримиренного відношення до правопорушників.

І. Правове виховання учнів у процесі учбової діяльності.

А. Правове виховання учнів на уроках правознавства. Викладання ведеться за новими програмами та підручниками. Буравицька Р.М. як вчитель має добру загальнопедагогічну, фахову теоретичну, методичну та предметно-правову підготовку. В перебігу викладання курсу правознавства вона застосовує усі відомі педагогічні методи навчання: пояснювально-ілюстративний, інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемного викладання, евристичний; реалізація їх відбувається із широким залученням наочно-практичних засобів у різних формах (розповідь, робота з підручником, складання таблиць, застосування технічних засобів навчання). Педагог використовує задля досягнення мети методи виховання-переконання, висування перспективи, вправ, вимоги, педагогічного стимулювання, виховання прикладом, розвитку самостійної діяльності учнів.

Раїса Миколаївна базує правове виховання на засадах моральної поведінки, уяву про яку учні постійно отримують, починаючи з дошкільного віку. Правильність

формування моральних уявлень учня постійно у полі зору учителя: від розкриття змісту моральних уявлень про схвалену всіма (школою, родиною, товаришами) поведінку, розумінні добра та зла, справедливості, совісті, честі та гідності (від розуміння моральних основ нашого життя) поступово підводить дитину та підлітка до розуміння правового долгу, розвиває їх переконаність у потребі й необхідності права як регулятора суспільних відносин. Педагог ясно, точно й доступно викладає нормативний матеріал на уроках та розкладає виховні акценти при його вивченні. Вона не уникає дослівного цитування тексту закону, демонструючи тим самим наочний приклад поваги до закону.

Організуючі процес вивчення окремих тем курсу, учитель на уроках використовує таку форму, як урок з елементами семінарського заняття.

Реферати учні готують при активному керівництві викладача на підготовчому етапі. Вона рекомендує тему, літературу, план виступу. На цих заняттях досить відчутно підвищується активність учнів.

Застосовуючи комплекс прийомів, Раїса Миколаївна не тільки добивається засвоєння правового матеріалу, але й формує в учнів правові переконання, навички та уміння орієнтуватися в правовій ситуації, тим самим підготуватись до виконання важливих соціальних завдань у житті.

Б. Формування соціально-психологічного боку правосвідомості на уроках літератури. Вчителі Граждан К.М., Лавриненко П.М. вважають, що в умовах сучасного уроку використання творів літератури відкриває великі можливості безпосередньої дії на чуття школярів. У творчості письменників-класиків ставились та літературними, художніми засобами вирішувалися великі проблеми сучасної їм правової дійсності. Твори сучасних письменників теж слугують живою, сьогоденною ілюстрацією, допомагають школяру більш предметно і наочно усвідомити значення права в житті суспільства.

Учителі використовують принцип виховання на позитивних прикладах. Наслідкування позитивним героям літературних творів також формує в учнів навички правомірної поведінки, підвищує їх соціально-правову активність. Обговорення із школярами літературних персонажів негативного плану викликає в учнів почуття протесту, обурення, рішучості боротьби з негативними, протиправними проявами у нашому житті.

В. Використання міжпредметних зв'язків. Правове виховання учнів відбувається також при вивченні окремих тем і питань з других навчальних предметів (вчителі Вронська В.М., Піштіган О.А.). Початкові відомості про державу та право учнів отримують вже з 5 класу на уроках курсу «Розповіді з історії України»: у доступній формі вони знайомляться із виникненням держави України, основними етапами розвитку, деякими конституційними принципами, правами та обов'язками громадян України.

Відомості про право, його природу, взаємодію з державою у адаптованій формі вивчаються в курсах історії стародавнього світу, середніх віків, історії України, нової історії. Тут учні засвоюють сутність держави, роль законів в захисту інтересів народу, отримують елементарні відомості про своди законів різних епох.

Одночасно цілий ряд відомостей правового характеру учні отримують на уроках економічної географії України, біології, трудового навчання, через систему інформації, діяльність громадських організацій, позакласну та позашкільну роботу, засоби масової інформації.

Г. Години класних керівників. Класоводи та класні керівники (Лавриненко Л.М., Корженко І.І., Лавриненко І.П., Галицька Н.П., Катющева Т.В.) прагнуть зробити життя колективу учнів багатим, різнобічним, здійснюючи правове виховання. Тут вони використовують форми та види діяльності різні за ступенем складності, за своїм обсягом, спрямованістю, намагаючись формувати правосвідомість, виховати: громадянську відповідальність за свою поведінку, за вчинки і правопорушення оточуючих, непримириме ставлення до порушень законів України та

антигромадських вчинків, та потребу виконувати Статут школи, Правил для учнів, правил громадського співжиття.

Д. Учебно-матеріальна база викладання правознавства. Вона у школі є досить бідною. Є програма, є підручники, обмаль додаткової літератури (учбової, науково-популярної, художньої), наочних посібників (аудіовізуальних, аудітивних – діапозитивів, діафільмів, грамзаписів), ін., немає своду законів.

II. Позакласна та позашкільна робота з правового виховання.

Під позакласною та позашкільною роботою ми розуміємо систему цілеспрямованих навчально-виховних занять та громадсько-корисних справ учнів, які проводяться з урахуванням їх інтересів, можливостей і завдань виховання в царині правового.

Класоводами та класними керівниками під керівництвом педагога-організатора Гриценко В.Н. проводяться інсценівки на правові теми, рольові ігри, читацькі конференції, конкурси, вікторини, зустрічі з представниками органів правопорядку.

Це допомога адміністрації з боку дітей у підтриманні порядку у школі, місця проведення заходів для учнів, участь у трудових десантах, залученні підлітків, які мають відхилення від норм поведінки, до участі у спортивних та других секціях, гуртках, чергування на перервах у школі, на вечорах шкільних.

III. Взаємодія школи, родини та громадськості в процесі правового виховання учнів.

А. Батьківські збори. На батьківських зборах (як загальношкільних так і класних) ми знайомимо батьків з керівними документами з питань навчання та виховання, зокрема, правового виховання учнів: показуємо залежність поведінки школярів від рівня розвитку позитивного відношення до права, вимог громади; акцентуємо на ролі спеціально організованих у школі форм правового виховання учнів в розвитку правосвідомості вихованців; роз'яснюємо основні шляхи правового виховання в родині, роль особистого прикладу батьків у дотриманні правових, моральних вимог; наголошуємо на особистій відповідальності батьків за вихованням дітей; робимо аналіз поведінки вихованців. Після батьківських зборів проводимо для них психолого-педагогічний практикум.

Б. Лекторій для батьків. У програму лекторію для батьків вводимо теми з пропаганди знань про правове виховання школярів: «Закон, сім'я, дитина», «Діти на порозі дорослого життя», «Червоний, жовтий, зелений», «Батьки та діти», «Якби він знав закон».

В. Конференції батьків. Частку часу педагогічної конференції батьків ми віддаємо проблемам правового виховання школярів, проводимо у формі обміну досвідом: «Наші діти в школі та вдома», «Причини правопорушень школярів», «сім'я, закон та вибір професії».

Проводимо консультації для батьків у формі бесіди; так легше визначити оптимальний варіант підходу до дитини з метою правового виховання у родині.

Г. Батьківський комітет. Батьківський комітет проводить роботу з правового виховання школярів у формі контролю за вивченням учнями правознавства (члени комітету регулярно продивляються класні журнали, виявляють причини пропусків уроків, низьку успішність, організують допомогу учням, відвідують їх родини.

Комітет організує бесіди, екскурсії (у СГК, у виконком сільради, на засідання комісії із справ неповнолітніх, відвідування лекцій, зустрічі з представниками правоохоронних органів).

Д. Трудові колективи СГК. Взаємодія педагогічного колективу та трудових колективів СГК полягає у: з'ясуванні реальних можливостей СГК, які відповідають задачам правового виховання; складання та організація виконання плану роботи з правового виховання учнів; забезпечення педагогічного керівництва діяльності трудового колективу з правового виховання. Плануємо і проводимо загальні збори педагогічного та трудового колективів, екскурсії для учнів у СГК на теми «Труд та дисципліна на виробництві», «Дисципліна труда – закон для працівників», зустрічі з

молодими працівниками, головними спеціалістами, ветеранами, трудову практику для учнів у СГК.

Е. Місцева Рада, правоохоронні органи. Намагаємось тісно взаємодіяти з сільською радою та дільничними інспекторами у справі правового виховання школярів: запрошуємо робітників ради та дільничних для проведення правових бесід (групових, індивідуальних, комбінованих) з учнями. Темі носять право-виховний, профілактичний характер «Відповідальність неповнолітнього за правопорушення», «Провина та злочин», «Права та обов'язки неповнолітніх».

Запрошуємо групи учнів на засідання виконкому, комісії із справ неповнолітніх, на сесії ради.

Ж. На жаль, не ведеться нами робота з правового виховання за місцем мешкання школярів, яка особливо необхідна у селах Авидівка, Благодатне.

11. СІЛЬСЬКА МАЛОКОМПЛЕКТНА: РЕАЛІЇ ТА ПЛАНИ, ТРУДНОЩІ Й ПЕРЕВАГИ

В Одеському обласному журналі «Наша школа» узагальнено досвід учительського колективу Адамівської школи з козацько-лицарського виховання. Публікуємо нотатки директора цієї школи Валерія Яковича Тимофєєва.

Сільська малокомплектна школа посідає особливе місце серед навчальних закладів нашої країни. Це – 70% шкіл, тут навчається кожен третій школяр; це – більшість шкіл нашого району.

Підірвана матеріальна база малокомплектної, міграція сільчан до міста, зниження народжуваності, виснаження і старіння педагогів не сприяють якісному поліпшенню навчальної роботи. Але від таких шкіл Україна не зможе відмовитись ще й у цьому столітті. Бо обов'язок держави – надати освітні послуги – **ВСІМ** дітям.

Штатний розклад не передбачає заступника директора з виховної роботи. Є неповна ставка заступника директора з навчально-виховної роботи, помічника з господарської справи, педагога-організатора, бібліотекаря. Школа має незадовільні санітарно-побутові умови (потребує капітального ремонту або перебуває у аварійному стані. Не має водопроводу й каналізації. Відсутні спортивний та актовий зали, не вистачає типових приміщень).

Учителів професійно дезорієнтовано, бо він викладає від двох до п'яти навчальних предметів, що знижує якість знань учнів. В цих умовах проблемною є організація факультативів, практично неможлива профільно-рівнева диференціація.

Система стосунків керівник-учитель-учень має тенденцію до посилення особистих, а не ділових якостей. Педагоги перебувають в методичній ізоляції (та ще й соціально-побутові умови їх життя!), що поступово призводить до їх деградації. Але якість навчально-виховної роботи більшою мірою залежить від якості керівництва школою, ніж від рівня педагогічної майстерності вчителів.

Наш досвід свідчить, що тісний зв'язок школи з родиною й сільською громадою дозволяє застосувати концепцію школи-родини (у формі козацько-лицарського виховання, що відтворює родинний мікроклімат: атмосферу доброти, тепла, чуйності, взаємтурботи і взаємоповаги). Все це ґрунтується на особливостях сільської спільноти, у якій практично всі родини пов'язані кровними зв'язками.

Ми вважаємо, що одним із основних завдань школи є реалізація **ІДЕЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ**, яка має благодатне підґрунтя в діяльності малокомплектної: це – сім'я, церква, соціальне середовище, громадське життя, праця, заходи духовного характеру, мистецтво, спілкування з природою.

Систему взаємин ми будуємо таким чином, щоб абсолютні й вічні цінності українського виховання (віра, надія, любов, сумління, правда, доброта, чесність,

справедливість, щирість, гідність, милосердя, прощення, досконалість, нетерпимість до зла) формувалися не як теоретичні моральні категорії, а як конкретні стосунки реальних людей...

Аналізуючи процес розвитку малокомплектної за останні 30 років (я працюю вчителем з 1969 року, а керівником – з 1984), планую на цей навчальний рік в царині **ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ:**

В розкладі занять максимально враховувати передусім особливості навчальних предметів, а не особливості педколективу, розподілу навантаження вчителів. В проведенні уроків будемо орієнтуватись на форми групової роботи, за яких різко зростає інтенсивність активного спілкування вчителя з учнями. Будемо вчити вчителів саме такій роботі.

Намагатимемось знижувати психологічне та емоційне навантаження на учня у класах з малою наповненістю. Більше уваги приділимо методам самоконтролю, вибіркового диференційованому та тематичному контролю. Почнемо застосовувати рейтинг (до речі, в минулому навчальному році його успішно впроваджувала наша вчитель математики Т.В.Катющева).

Основним в організації уроків стане принцип індивідуального підходу до учнів. Створимо «короткі» факультативи, які охоплять семестр, що допоможе учням реалізувати пізнавальні інтереси до різних предметів. Особливу увагу приділимо роботі клубів, гуртків, товариств, проведенню інтелектуальних змагань, конкурсів.

В царині **ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ ТА ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ:**

Виховний процес тісно пов'язуємо із життям сільської громади. Його стрижнем стане краєзнавча діяльність.

Систему виховної роботи будуємо за моделлю «людина – родина – рід – громада – країна – держава». Це дає змогу широко використовувати потенційні можливості етнопедагогіки, історичного краєзнавства, сприяє соціалізації особистості.

Виховний захід школи плануємо і проводимо так, щоб він був подією села.

Є проблема у вихованні сільської дитини: в умовах замкненого сільського осередку зворотний зв'язок між вихованцями і вчителями надзвичайно сильний, але це веде до того, що дитини звикає до постійного опікування й потребує його. Перехід до іншого типу соціального середовища (міста), де соціальний контроль послаблено, часто руйнує звичний стиль поведінки.

В царині **УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ:**

Я вважаю, що перевантажування керівника, рівень його культури та тип спілкування визначають соціально-психологічний клімат як у педагогічному, так і учнівському колективах.

Неможливо педагогічним працівникам компенсувати негативний вплив перших осіб. Тому ефективне управління можливо лише за умови, що керівник розуміє завдання закладу і його специфічні особливості.

На якість контролю не повинні мати вплив тісні соціальні й родинні взаємини, що пов'язують учителів і учнів у сільській громаді. Ділові стосунки (обов'язок, відповідальність) не повинні витіснятися особистими (симпатії, родинність, неприязнь). Це суттєво знижує об'єктивність контролю, його систематичність, глибину і підсилює тенденцію до формалізму та лібералізму.

Але основна причина, що гальмує ефективну роботу школи, - **НЕКОМПЕТЕНТНІСТЬ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОСВІТИ – ЯК ЗОВНІШНІХ, ТАК І ВНУТРІШНІХ.**

ШКОЛО, ШУКАЙ КЕРІВНИКА!

12. УЧНІВСЬКИЙ АКТИВ АДАМІВСЬКОЇ ШКОЛИ - РАДА ШКОЛИ

№	Паланки	Отаман-Берегиня	Консультант
Головний отаман Тимофєєв В.Я.			
Головна Берегиня Гриценко В.Н.			
Писар Ради Золотовська О. 8 кл. (Скарб Ідей)			
1	Здоров'я та спорту.	Філатов В. 8 кл. Лавриненко Д. 5 кл.	Галицька Н.П.
2	Героїко-патріотичного виховання.	Богданов В. 8 кл. Кутуненко А. 5 кл.	Тимофєєв В.Я.
3	Національного відродження.	Рибальченко О. 9 кл. Рибальченко Ю. 6 кл.	Граждан К.М. Піштіган О.А.
4	Організації дозвілля.	Гречко О. 8 кл.	Гриценко В.Н. Кл. керівники
5	Зарубіжних зв'язків.	Назарова О. 8 кл.	Малькова М.С.
6	Роботи з молодшими школярами.	Крамаренко О. 7 кл.	Гриценко В.Н. Класоводи.
7	Трудової діяльності та охорони природи.	Одорожа В. 9 кл. Вронська В. 6 кл.	Вронська В.М.
8	Навчально-пізнавальної діяльності.	Лавриненко М. 6 кл. Кравченко Н. 5 кл.	Лавриненко П.М. Катющева Т.В.
9	Інформації.	Одорожа Л. 9 кл. Рошкан Ю. 5 кл.	Тимофєєва С.В.
10	Дисципліни та порядку.	Лавриненко В. 6 кл.	Тимофєєв В.Я. Лавриненко П.М.
11	Соціального захисту.	Лавриненко О. 9 кл.	Гриценко В.Н.
12	Історико-Краєзнавчої роботи.	Козубенко Ж. 7 кл.	Буравицька Р.М. Галицька Н.П.

13. ОРГАНІЗАЦІЯ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ШКОЛІ КОЗАЦЬКО- ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ

**За допомогою тільки школи побудувати світ
неможливо, але й без допомоги школи теж неможливо...**

Учнівське самоврядування – це здійснюване самими школярами управління справами своїх колективів. У школі воно охоплює всі первинні, проміжні та загальношкільні учнівські колективи, товариства, клуби, інші об'єднання учнів.

Учнівське самоврядування – це форма демократичної побудови життя учнівського колективу, яка передбачає:

- широку участь учнівських самодіяльних організацій та їхніх виборчих органів в управлінні найважливішими питаннями своєї життєдіяльності з урахуванням інтересів учнів різних вікових груп;
- формування високих моральних якостей, інтелектуальних і організаторських здібностей;
- удосконалення практичних умінь та навичок у процесі колективного визначення важливих цілей із подальшою їх реалізацією.

Самоврядування – дієвий спосіб поєднання теорії та практики у вихованні громадянина демократичного суспільства, своєрідна практична частина

громадянської освіти та виховання. Учні на практиці засвоюють свої права та обов'язки.

В Адамівській школі козацько-лицарського виховання Білгород-Дністровського району Одеської області вже декілька років функціонує модель учнівського самоврядування, що базується на традиціях лицарської верстви українського народу (козацтва).

Спостереження за розвитком сучасного українського суспільства (зокрема, нашої Адамівської територіальної громади) показують, що відбувається «звужування» держави – громада все більше бере на себе її функції, а громадяни все частіше спільно вирішують проблеми, не звертаючись по допомогу до державних органів. Це пов'язано із загальною тенденцією нашого часу, з переходом від державного до державно-громадського управління.

Ефективність нової схеми державно-громадського управління визначається рівнем громадянської культури всіх членів суспільства, і тому (у теперішніх складних умовах державотворення) школа повинна керуватись принципом пріоритету прав особистості над інтересами суспільства і держави, гуманізму, свободи, демократії, миру, національної злагоди, надаючи дитині, підлітку, юнакові (юнці) ще в школі навичок громадського самоврядування, виховуючи лідера XXI століття, людину, яка буде в змозі приймати доленосні рішення в житті громади, регіону, держави і бути відповідальним за них.

Проблема визначення універсального типу самоврядування, який забезпечив би позитивний результат, постійно хвилює педагогів. У педагогіці спостерігалось чимало спроб зробити самоврядування схожим на якісно працюючий механізм (ми пам'ятаємо учнівські комітети часів радянського періоду), але історія розвитку педагогіки учнівського самоврядування доводить, що навіть сьогодні ми не наблизились до цього ідеалу, не змогли створити ідеальний механізм під назвою «учнівське самоврядування». Це не свідчить про безсилля науки в дослідженні природи людини чи про недостатність пошуку педагогів-практиків. Психолого-педагогічна наука і передова новаторська практика не змогли зробити учнівський орган самоврядування школи певним «штучним інструментом».

Що ж заважає знаходженню ідеального механізму? Розмаїття цілей та завдань самоврядування, елементів змісту та видів форм моделей. Багатоваріантність умов і засобів управління. Неоднозначність виявлення закономірностей самоврядування в залежності від індивідуальних особливостей дітей і багатьох інших факторів...

...Немає єдино вірного підходу до виховання лідера, а є лише велике розмаїття ідей щодо організації цієї роботи. Головна ідея – ідея багатоваріантності моделей учнівського самоврядування (і взагалі організації навчально-виховного процесу!).

...В Адамівській школі функціонує модель державно-громадського управління, яка базується на дотриманні прав та обов'язків усіх суб'єктів навчально-виховного процесу: учнів, учителів, батьків, громадськості. Однією із складових частин його є учнівське самоврядування у формі Козацько-Отаманської республіки.

Вищим органом учнівського самоврядування Адамівської школи козацько-лицарського виховання є коло джур і дан (загальні збори учнів 5-9 класів), яке збирається не рідше 2-х разів на навчальний рік: у травні та у вересні.

На колі джур і дан заслуховується звіт про роботу ради джур і дан, обирається новий склад ради джур і дан (травень) та затверджується план роботи ради джур і дан (вересень). Новий склад ради джур і дан оновлюється не менш як на третину її членів і обирається терміном на один навчальний рік.

Рада джур і дан обирається у кількості 15 осіб (головного отамана ради джур і дан, головної берегині ради джур і дан, писаря ради джур і дан та 12 отаманів (берегинь) паланок (секторів роботи). Рада джур і дан працює за 4 циклами напрямків роботи (всього напрямків роботи – 10).

У школі є узгоджувальна рада джур і дан (у випадку розбіжностей в поглядах на якусь проблему між джурами та данами), яка складається з ради отаманів загонів і ради дан (берегинь) загонів. Отаманів та берегинь обирають на класних зборах джур і дан терміном на один навчальний рік.

До узгоджувальної ради джур і дан на правах співголів ради входять: головний отаман ради джур і дан та головна берегиня ради джур і дан.

Узгоджувальна рада джур і дан разом із писарем ради джур і дан складає координаційну раду цікавих справ.

З числа молодих козаків 9 класу обирається суд козацької честі терміном на один навчальний рік у такому складі: суддя, радник, писар. Лелі, дани, берегині не підсудні суду козацької честі.

Крім отаманів та берегинь, класні збори джур і дан обирають терміном на один рік (із обов'язковим піврічним звітом про роботу і можливістю переобрання) писаря, хорунжого, бунчужного, товмача, скарбничого та інших посадових осіб керівного складу класного козацького загону.

Ця модель учнівського самоврядування працює у школі козацько-лицарського виховання з 1998 року і на практиці довела доцільність виховання національної самосвідомості, громадської активності, формування творчої особистості козачат, зміцнення фізичного і морального здоров'я...

14. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ШКОЛИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання розроблено з урахуванням вимог Закону про освіту та основних положень Державної національної програми „Освіта”. Він є перехідним для поступового трансформування загальноосвітньої школи у школу козацько-лицарського виховання, поступового приведення змісту навчально-виховного процесу у відповідність із сучасними суспільними і особистими потребами.

Навчальний план створює передумови для здобуття повноцінної освіти всіма козачатами з урахуванням державних вимог, регіонально-національних особливостей, місцевих запитів та потреб особистостей. Цьому сприяє виділення у змісті освіти двох компонентів: державного і шкільного.

Державний компонент має забезпечити соціально необхідний для кожного козачати обсяг і рівень знань, умінь і навичок (державний стандарт загальної середньої освіти) і відповідає змісту державного компонента загальноосвітньої школи, на базі якої функціонує школа козацько-лицарського виховання.

Шкільний компонент складається з курсів за вибором і факультативів, додаткових занять і консультацій (індивідуальних та групових) та гурткових занять, перелік яких затверджує Велика рада школи. Шкільний компонент знаходиться в повному її розпорядженні і реалізується для задоволення потреб дітей в організації компенсуючих і розвиваючих занять, посиленні окремих предметів (зокрема, козацько-лицарського направлення), введення нових курсів, поглибленого вивчення предметів, занять учнів за індивідуальними програмами тощо.

При потребі, за наявності вільних годин, замість одного виду занять шкільного компонента (наприклад, курси за вибором) можна проводити інші (консультації тощо).

Мінімальна наповнюваність груп для факультативних занять і курсів за вибором – 5 учнів. При потребі можуть створюватись міжкласні та міжшкільні факультативи і курси за вибором учнів.

За рішенням місцевих рад депутатів факультативи і групи для вивчення курсів за вибором можуть комплектуватися незалежно від наявної кількості учнів.

Додаткові заняття і консультації в межах виділених годин проводяться з групою учнів з будь-якою наповнюваністю або з окремими учнями.

Навчальний план школи козацько-лицарського виховання. Варіативна частина. Цикли і напрямки.

	Цикли предметів		Напрямки	Девіз напрямки (основна ідея)
I	КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ	1	Система здоров'я	Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.
		2	Козацька військова справа	Рідну Україну захищай по- лицарському, до загибелі.
II	ДУХОВНА КУЛЬТУРА	3	Родовід	Козацькому роду нема переводу.
		4	Традиції	Любіть Україну, як сонце любіть.
		5	Козацька культура	Козацькими шляхами – до висот української духовності.
III	КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6	Природа	Плекати український храм природи.
		7	Праця - навчання	Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.
		8	Наука - техніка	Науку і техніку – на службу нації, Україні.
IV	СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА	9	Держава - нація	В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна.
		10	Історія козацтва	Козацька наша слава не вмере, не поляже.

*Навчальний план школи козацько-лицарського виховання. Варіативна частина.
Шкільний компонент та гуртки.*

Класи Напрямки		Козачата та Лелі					Джури та Дани			Молоді Козаки та Берегині			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Система здоров'я	Діюча програма з фізичної культури. Система козацького тіловиховання. Авторська програма. Діюча програма з валеології.											
2	Козацька військова справа	Козацьке військо мистецтво. Діюча Авторська програма. програма з ДПЮ.											
3	Родовід	Вивчення свого родоводу та видатних козацьких родів. Авторська програма.											
4	Традиції	Діюча програма з українознавства та авторські спецкурси.											
5	Козацька культура	Діючі програми факультативів, курсів за вибором та гуртків з мистецтва, культури та ін. Українська козацька культура. Авторська програма.											
6	Природа	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з природничих дисциплін та авторські спецкурси.											
7	Праця –	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків											

	навчання	з навчальної та предметної діяльності, в тому числі й козацьких промислів.
8	Наука – техніка	Олімпіади та інтелектуальні змагання. Авторські спецкурси. Робота МАН. Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з технічної творчості.
9	Держава – нація	Вивчення козацької Конституції. Авторська програма. Діюча програма з правознавства.
10	Історія козацтва	Історія козацтва. Авторська програма.

15. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ЗА НАПРЯМКАМИ ШКОЛИ КОЗАЦЬКО-ЛИЦАРСЬКОГО ВИХОВАННЯ

Вашій увазі пропонуються декілька програм основних курсів, які викладаються в школі козацько-лицарського виховання за рахунок варіативної частини навчального плану. Курси розраховані, в основному, на 18 годин (один семестр).

Програми дають змогу побачити у якому обсязі йде в школі вивчення циклу козацько-лицарських дисциплін.

Програми згруповані за напрямками роботи школи в наступні цикли:

I. КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ

1. Програма курсу «Козацьке тіловиховання».
2. Програма курсу «Козацьке військове мистецтво».

II. ДУХОВНА КУЛЬТУРА

3. Програма курсу «Родовід».
4. Програма курсу «Психологія духовного розвитку».
5. Програма курсу «Традиції».
6. Програма курсу «Історія козацької культури».

III. КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

7. Програма курсу «Основи екологічних знань».
8. Програма курсу «Основи сучасного фермерського господарства».
9. Програма курсу «Тваринництво і основи підприємницької діяльності».
10. Програма курсу «Рослинництво і основи підприємницької діяльності».
11. Програма курсу «Організація і методика науково-дослідної діяльності учнів».
12. Програма курсу «Основи техніки».

IV. СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА

13. Програма курсу «Історія українського козацтва».
14. Програма курсу «Козацька Конституція».

16. БІОЛОГІЯ В АДАМІВСЬКІЙ ШКОЛІ. МАН.

З досвіду роботи Тимофєєва В.Я.

Загальновідомо, що одне з найважливіших завдань школи – виховати у школяра свідоме ставлення до праці, розвинути необхідні практичні навички, прагнення до самостійного оволодіння знаннями, інтерес до дослідницької діяльності.

Велике значення у цій справі мають шкільні біологічні дисципліни, одну з яких – ботаніку – викладає Тимофєєв Валерій Якович.

Валерій Якович має достатню теоретичну, практичну та методичну підготовку: закінчив агрономічний факультет Одеського сільськогосподарського інституту та біологічний факультет Одеського державного університету; працює в школі 29 років, у 1999 році пройшов перепідготовку як учитель біології при Одеському інституті удосконалення вчителів.

В процесі викладання біології Тимофєєв В.Я. виховує в учнів естетичні смаки, патріотичні почуття, розвиває любов до самостійної праці, прагнення до охорони природи, примноження її багатства.

За роки роботи Валерій Якович створив оригінальну систему роботи, яка будується на авторській методиці.

Уроки біології, лабораторні заняття, практичні роботи та позакласна робота дозволяють учителю озброїти учнів глибокими та міцними знаннями про живу природу, про використання біологічних законів в практиці сільського господарства, сформулювати їх загальнолюдські погляди на природу.

Валерій Якович вважає, що мета вивчення ботаніки – дати учням загальноосвітні знання про рослини та рослинний покрив землі. Знання елементів морфології, анатомії, фізіології, екології, систематики, географії, філогенії рослин, палеоботаніки, мікробіології, агрономії необхідні, щоб учні розуміли роль рослин в природі та сільському господарстві, бо без нього неможливо науково обґрунтоване використання та відтворення рослинних багатств.

Вивчення програмового матеріалу вчитель планує з урахуванням сезонних явищ в житті рослин.

У 6 класі на основі спостережень та простих дослідів В.Тимофєєв формує в учнів загальне поняття про рослину в цілому.

Учитель вважає, що головним при вивченні ботаніки є знання про біокосмічну роль рослин, які збагачують повітря киснем; рослини на Землі створюють органічні речовини, які необхідні всьому живому; фотосинтез, який відбувається у листах – особливість зелених рослин.

Він вважає, також, що необхідно підкреслювати, що рослина не живе ізольовано, а завжди разом із другими живими організмами. Тому екології рослин повинно приділятися велике значення. Валерій Якович так будує вивчення ботаніки, що це дає можливість учням поступово йти до все більших та більших узагальнень, спираючись на матеріал, який пройдено та повторюючи його на уроках.

На знаннях та практичних навичках, які формує в учнів 6 класу учитель, будується вивчення біології у подальших класах: це і роботи з мікроскопом, приготування мікропрепаратів, визначення морфологічних, біологічних та систематичних ознак, постановка дослідів, фіксація спостережень.

Шкільну ботаніку Валерій Якович вивчає з учнями на натуральному матеріалі, рослинах, які вирощують біля школи на дослідній ділянці, у кутку живої природи, у класі, вдома. Все це дозволяє вести викладання із використанням живих рослин, із проведенням практичних робіт та застосуванням наочності.

Вчитель вимагає правильного, ретельного відношення до практичних робіт із застосуванням знань та навичок, допомагає підвищувати культуру праці та прищеплює уміння керуватися знаннями (теорією) у роботі (практиці).

Він вважає, що постійне спілкування з природою, з рослинами дозволяє здійснювати естетичне виховання – бачити красиве, створювати красиве в праці та навкруги себе й поступати красиво. Разом із тим, пізнаючи рослинний світ, учні вчаться любити природу та охороняти її.

Педагогічним кредо у викладанні ботаніки Тимофєєв В.Я. вважає вираз К.Д.Ушинського: «Основний закон дитячої природи можна виразити так: дитина потребує діяльності безперервно й стомлюється не діяльністю, а її одноманітністю та однобокістю». З урахуванням цього й будує Валерій Якович вивчення ботаніки.

Школа повинна підвищувати ефективність та якість навчання й виховання. Рішення цього завдання сприяє позакласна та позаурочна робота, яку проводить учитель у тісній взаємодії із класними уроками та другими навчальними заняттями.

Позакласну роботу з ботаніки Валерій Якович організує в позаурочний час. Вона не обов'язкова для всіх учнів і тому охоплює головним чином тих, які виявляють інтерес до біології. Зміст позакласної роботи не обмежується рамками навчальної програми, а значно виходить за її межі й визначається в основному інтересами учнів, які часто складаються під впливом учителя.

Позаурочну роботу з біології учитель проводить поза уроком з усіма учнями за спеціальними завданнями. По виконанню позаурочних завдань учні отримують оцінки у класний журнал. Це – спостереження з теми, яку вивчають учні, літні практичні завдання, домашні завдання практичного характеру.

Як вважає Валерій Якович, добре організована позакласна робота має велике навчально-виховне значення. Вона дозволяє учням значно розширити, усвідомити та поглибити отримані на уроках знання, перетворити їх в стійкі переконання, тому що в процесі позакласної роботи, яка не обмежена рамками уроку, є великі можливості для використання спостереження та експерименту – основних методів біологічної науки. Проводячи експеримент, спостереження за явищами, учні набувають на основі безпосереднього сприйняття конкретні уявлення про предмети та явища дійсності, яка їх оточує. Ці спостереження та досліди залишають більш глибокий слід у пам'яті дитини, ніж докладна розповідь учителя.

Тимофєєв В.Я. вважає, що конкретність явищ, які спостерігаються, необхідність стисло записати те, що спостерігаємо, зробити висновки, а потім розказати про це на уроці або занятті гуртка – все це сприяє розвитку мислення учня, спостереження, змушує замислитись над тим, що раніш проходило повз їх увагу.

Широко використовуючи в позакласній роботі завдання, які пов'язані із проведенням спостережень та дослідів, він розвиває у школярів дослідницькі нахили.

Позакласна робота, впевнений Валерій Якович, дозволяє виховувати різнобічні інтереси школярів, значно поглибити та розширити їх в необхідному напрямку. Позакласна робота сприяє виявленню нахилів та обдарувань учнів, допомагає їм вибрати майбутню професію: так і учні Адамівської школи вибрали професію, яка пов'язана із агрономією – Бондарь В.М., Басюк Л.В., Старченко Н.В., Буравицька Н.В. та ін. Як каже учитель, в процесі позакласної роботи, виконуючи різноманітні дослідів, проводячи спостереження, займаючись суспільно корисною працею, школярі тісно контактують із живою природою, яка захоплює людину і надовго зберігає в ній чистоту, цілісність та чуйність душі.

Основні форми й види позакласної роботи з біології, які використовує Тимофєєв В.Я.:

1. Індивідуальна форма позакласної роботи. Її учитель проводить, бажаючи задовольнити запити окремих учнів, які цікавляться біологією. Валерій Якович пропонує цим учням провести спостереження в природі, прочитати науково-популярну книгу, зробити наочний посібник, підібрати матеріал для стенду, або пропонує учням займатися в Малій Академії наук «Прометей».

Ця робота дозволяє постійно тримати в полі зору закоханих у біологію учнів, розвивати їх інтереси в правильному напрямку, підбирати їм індивідуальні завдання, ускладнювати й розширювати їх зміст. Вона пов'язана з видами знань, які включають самостійні дослідження, що дозволяє залучити школярів до роботи МАН.

Як же навчати школярів творчості, зокрема, науковому? Досвід роботи у МАНі дає можливість Тимофєєву В.Я. стверджувати, що це – практика! Самостійне наукове дослідження, яке доступне школяру і в ході цього дослідження – навчання стратегії дослідження, де навчаючий – учитель – основує навчання на конкретному вивченні структури наукового експерименту.

З метою об'єднання школярів, учнівської молоді, яка активно займається науково-дослідною, експериментальною, конструкторською та винахідницькою

діяльністю, в 1980 році організаційно оформилась в Одеському регіоні Мала Академія Наук «Прометей». Тоді ж вона була створена в Адамівці. Створена секція була не на пустому місці.

Ще в 70-ті роки школярі Адамівської школи виконували самостійні дослідження: Володя Бондар – «Мешканці прісних водойм осель с. Адамівка» (за матеріалами великої калюжі, яка ніколи не пересихала, у водонапірної башти у околиці села), Гена Мацегора – «Соціоніка класу», Люда Макаренко – «Агротехніка кукурудзи» (тут було використано оригінальний агротехнічний прийом, який взято у мешканки с. Благодатне – Романової М.Ф. – зрізали верхню частину стебла після оформлення початку – врожай підвищується на третину!), Сергій Дуб, Ігор Гавлюк, Юра Шаповал, Сергій Антонюк, Саша Паламарчук, Коля Козубенко, Ваня Одорожа – досліджували причини та методи вилучення паразитних зв'язків у радіолюбительських конструкціях (були розроблені рекомендації для конструкторів-любителів), Ваня Якубський – «Динаміка РН харчів в залежності від сезону та вплив її на самопочуття людини» (паралельно велася робота з дослідження індикаторів РН з рослинного матеріалу)...

Із 80-х років Адамівські «манівці» зосередили увагу на активному процесі навчання, котрий включав виконання самостійної дослідницької роботи під керівництвом фахівця: Юра Золотовський, Олег Бугайов, Павлик Кочман займалися вивченням біології грака (науковий керівник – вчений ОДУ Гурський І.Г.), Саша Козаченко, Вітя Крамаренко, Толя Гавлюк – моделюванням реакцій поведінки робота-розвідника на базі іграшки-лунохода, Міша Маринеску, Вова Колеснік – вивчали шляхи міграції птахів (керівник – вчений КДУ – Серебряков В.А.), були у хлопців заохочення від вчених Київського державного університету, Каневського заповідника, Сергій Білоус, Валерій Лавриненко – конструювали автоматичний радіовузол для школи, ланка Наташі Охременко вивчала вплив кормових добавок на динаміку ваги поросят (школярі в ті роки на фермі асоціації вирощували 450 свиней і отримували вагу вище середньоколгоспної!), Сергій Подолько працював над біоритмотестом, Світа Соломієнко ставила досліди з малиною, колектив учнів, де навчалися Віталій Поздняков, Інна Назарова, Олена Кульчицька, Олена Коноваленко – розробляла систему лікувально-оздоровчих феномаршрутів – ЛЕСОКАБАНОК.

У 90-х роках цикл дослідів на сільськогосподарську тематику провели Андрій Якубський, Надя Макаренко, Володя Буравицький, Діна Васалакій, Наташа Крамаренко (научний керівник – академік НАН України Лифенко М.С.), Валерій Тимофєєв працював над проблемою довгострокового прогнозу погоди (друкувався у «Юному натуралісті»), Толя Богданов провів дослідження, яке потім поглибили та розширили два Андрія – Веліков та Старченко (їх тема – «Самоаналіз та попередження хвороб»), Світа Тимофєєва займалася темою «Народний прогностик та сучасність» (науковий керівник – д.г.н. К.Х.Хмелевський), Діма Кульчицький – «вплив антропологічного фактору на екосистему с.Адамівка» наукові консультанти – батьки Діми – вчені агрономи Кульчицькі А.О. та Н.М.), Ваня Лазнян – «Сезонні явища в природі як індикатори оптимальних строків сіву основних сільськогосподарських культур нашого краю», Оксана Граждан – «Вивчення. Картування та відновлення запасів лікарських рослин нашого краю», Таня Гербеї проводить метеоспостереження за погодою, декілька школярів вивчають особливості клімату нашої місцевості.

2. Епізодична групова робота проводиться учителем у зв'язку із підготовкою та проведенням шкільних масових заходів (День птахів, День ліса, Тиждень саду, Тиждень здоров'я). Для здійснення цієї роботи Валерій Якович підбирає групу учнів, які цікавляться біологією, доручає їм підшукати необхідний матеріал, випустити стінгазету, підготувати доповіді, художню самодіяльність.

3. Гурток юних натуралістів, як вважає Валерій Якович, - основна форма позакласної роботи, де систематично працюють школярі на протязі року, або декілька років. Учитель планує на гуртку такі види роботи, як досліди та

спостереження (в природі, на полях та фермах, на шкільній навчально-дослідній ділянці, в кутку живої природи), екскурсії в природу та сільськогосподарське виробництво, проведення вечорів, конференцій, підготовка доповідей, рефератів, участь в охороні природи, випуск стінгазет, видання рукописних журналів, виготовлення наочних посібників.

4. Масова робота натуралістичного характеру керується Валерієм Яковичем і проводиться за активною участю гуртківців, джурового та данового товариства, учителів-предметників...

...Як і іншим вчителям, Валерію Яковичу доводиться навчати та виховувати різних дітей. Серед них є прості й відкриті, замкнуті й мовчазні, лагідні й запальні. Але всі вони з великим нетерпінням чекають уроку свого улюбленого вчителя.

Тонкий психолог, Тимофєєв В.Я. завжди уважний до дітей і не вважає учнів пасивними користувачами знань. Кожному учневі зрозуміло, яку участь він зможе взяти в досягненні мети уроку, а педагог пам'ятає, що знання тільки тоді знання, коли вони здобуті зусиллям власної думки.

Емоційний, розсудливий, вдумливий В.Тимофєєв легко спілкується з дітьми різних рівнів підготовки, згуртовує їх в єдиний творчий колектив. На його уроці всі рівні в досягненні мети, у пошуку істини, кожен може висловити свою думку. Своїм професійним обов'язком Валерій Якович вважає навчити школярів навчатися не тільки в школі, а й удома. Відвідавши уроки В.Тимофєєва, відчуваєш, що їм передувала велика підготовча робота.

Крім учителювання, Валерій Якович керує художньою самодіяльністю школи та села, школою козацько-лицарського виховання, взагалі активну участь бере у громадському житті села, району. Користується повагою односельців...

17. СТВОРЕННЯ ОСОБИСТИСНО-ЗОРІЄНТОВАНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ У СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ-РОДИНІ (з досвіду роботи Адамівської школи козацько-лицарського виховання).

Народна мудрість говорить: якщо хочеш оставити про себе пам'ять на п'ятдесят років – саджай сад, на сто – будуй будинок, на тисячу – виховуй сина. Народ, що бажає зберегти себе в історії, повинен піклуватися про виховання своїх синів.

В системі освіти виховання відіграє провідну роль, а навчання являється тільки засобом виховання, і на зміну людині розумній повинна прийти людина вихована й розумна.

Але сучасний стан виховання загрозливий. Якщо рівень навчання в загальноосвітній школі становить 0,6 від можливої одиниці, то рівень виховання – 0,3. Цей стан взагалі погіршується, бо практично не зроблено спроби змінити в країні ситуацію з мораллю на кращу, і школа залишається єдиним гарантом виховання дитини порядною людиною, патріотом України. Але ж оточення її в буденному житті не завжди співпадає з тим, чому вчать у школі.

Далекоглядні педагоги-керівники розуміють відновлення чіткої організації (системи) виховної роботи в школі, і, не зважаючи на сьогоднішні політичні та економічні труднощі, школа переживає процес реформування. Триває інтенсивне переосмислення цінностей, долаються консерватизм та стереотипи педагогічного мислення і ми бачимо, як по різному організують та проводять роботу з виховання наші школи. У кожній свій стиль роботи, власні методи і прийоми, певні психолого-педагогічні здобутки. Випаснянська ЗОШ №1 (директор Т.О.Дранішнікова) – школа-вуз, Шабська ЗОШ №2 (директор депутат обласної ради Л.І.Чабан) – школа естетичного виховання, Старокозацька ЗОШ (директор М.Ф.Кочубинська) – школа

ефективної роботи з обдарованими дітьми, Крутоярівська ЗОШ (директор Є.Г.Сирбу) – школа практичної реалізації державної освіти національних меншин, Адамівська ЗОШ (директор В.Я.Тимофєєв) – школа козацько-лицарського виховання.

Вищезгадані директори могли б розказати на сторінках газети про особливості виховного процесу у своїх школах.

Простий перелік основних напрямків виховної роботи цих шкіл показує розмаїття цілей та завдань, елементів змісту та видів форм, неоднозначність прояву закономірностей виховного процесу в залежності від індивідуальних особливостей шкільного колективу.

У розвинених демократичних суспільствах вихованню громадянських патріотичних якостей дітей приділяють велику увагу. У кожній державі своя національна система виховання. У нас своє - козацтво. Це спосіб життя вільної людини, яка зі зброєю в руках захищала Богом дані їй вольності і права.

Подивіться, як люблять янки свого ковбоя (пастуха). Він має залізні м'язи, лихо скаче на коні, стріляє з кольта без промаху, захищає слабих білих й бореться з аборигенами, тим самим знищує корінну націю Америки – індіанців.

А ми соромимось свого козака – високошляхетної та освіченої людини-лицаря, бійця, який виходив на бій з наймогутнішою армією Європи – турецької і перемагав її, захищаючи свій народ, свою землю, не пригноблюючи ніяку іншу націю. До речі, у козацькій державі неписьменних не було!

У справі національного виховання ми вже маємо велику підтримку органів державної влади: є Указ Президента України «Про відродження історико-культурних та господарських традицій українського козацтва» та інші. А також накази Міністерства освіти та науки України «Про започаткування в рамках позашкільного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах програми «Молода Січ» із вивченням військово-патріотичних традицій українського козацтва» та інші.

Виконання заходів, що пропонують Укази Президента України, накази Міністерства освіти та науки, розпорядження глав обласної та районної держадміністрацій, покликане дати учням додаткову сучасну козацько-лицарську освіту, забезпечити надійний духовний зв'язок з предками, розвинути стосунки з сучасниками і зорієнтувати їх на інтереси нащадків. Козацька педагогіка має забезпечити виховання мужніх і сильних духом громадян України.

Козацько-лицарське виховання – це лише один із можливих шляхів українського національного виховання. В практиці виховання немає єдиного підходу, є велике розмаїття ідей щодо організації цієї роботи.

ЗАМІСТЬ ЗАКІНЧЕННЯ.

КОЗАЦЬКЕ ТІЛОДУХОВИХОВАННЯ – ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ТА МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

«Козак був здоровий, вільний від хвороб, в сто років тільки в силу брався. Тому жив і весело, і довго.»

Д. Яворницький.

У Запорозькій Січі виховання юнаків – майбутніх воїнів – було підпорядковане фізичному розвитку та загартуванню. Козаки досить ефективно вміли використовувати оздоровчі сили природи та гігієнічні фактори для оздоровлення і загартування людей. Під впливом регулярних дій зовнішнього середовища (сонця, повітря, води) відбувалося поступове пристосування організму до змін, що сприяло профілактиці різноманітних захворювань, зміцненню здоров'я та повноцінному довголіттю.

Все в їх житті характеризувалося різноманітністю, збалансованістю та повноцінністю і разом з тим простотою та помірністю: сонце, повітря, вода, їжа, народна медицина та ін. Взагалі запорожці дивились на простоту і помірність як на одну з важливих і необхідних умов перемог в боротьбі з ворогами: тільки той, хто переміг себе, свої надлишкові потреби, спроможний перемогти недруга. Головна ознака козацтва – простота, різноманітність і помірність – забезпечувала високу працездатність і міцне здоров'я.

Таким чином, систематичне виконання фізичних вправ разом з ефективною системою загартування виховали той тип козаків, які легко переносили спрагу та голод, спеку та холод і були надійними захисниками всього українського народу...

Цілісна особистість козачати в школі козацько-лицарського виховання формується в результаті багатогранної навчально-виховної діяльності шкільного колективу; тілодуховиховання – провідний напрямок цієї роботи.

Таблиця 1.
Цикли та напрямки козацько-лицарського виховання.

	Цикли предметів		Напрямки	Девіз напрямку (основна ідея)
I	КУЛЬТУРА ТІЛОВИХОВАННЯ	1	Система здоров'я	Від козацьких секретів здоров'я, тіловиховання – до олімпійських вершин.
		2	Козацька військова справа	Рідну Україну захищай по-лицарському, до загибелі.
II	ДУХОВНА КУЛЬТУРА	3	Родовід	Козацькому роду нема переводу.
		4	Традиції	Любть Україну, як сонце любить.
		5	Козацька культура	Козацькими шляхами – до висот української духовності.
III	КУЛЬТУРА ПРЕДМЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6	Природа	Плекати український храм природи.
		7	Праця - навчання	Всеукраїнська толока, особиста праця – тобі, Державна Україна.
		8	Наука - техніка	Науку і техніку – на службу нації, Україні.
IV	СОЦІАЛЬНА КУЛЬТУРА	9	Держава - нація	В душі і серці кожного із нас – Соборна Україна.
		10	Історія козацтва	Козацька наша слава не вмире, не поляже.

Таблиця 2.
Навчальний план школи козацько-лицарського виховання.
Варіативна частина. Шкільний компонент та гуртки.

Класи Напрямки	Козачата та Лелі					Джури та Дани			Молоді Козаки та Березині			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

1	Система здоров'я	Діюча програма з фізичної культури. Система козацького тілодуховиховання. Авторська програма. Діюча програма з валеології.
2	Козацька військова справа	Козацьке військове мистецтво. Авторська програма. Діюча програма з ДПЮ
3	Родовід	Вивчення свого родоводу та видатних козацьких родів. Авторська програма.
4	Традиції	Діюча програма з українознавства та авторські спецкурси.
5	Козацька культура	Діючі програми факультативів, курсів за вибором та гуртків з мистецтва, культури та ін. Українська козацька культура. Авторська програма.
6	Природа	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з природничих дисциплін та авторські спецкурси.
7	Праця – навчання	Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з навчальної та предметної діяльності, в тому числі й козацьких промислів.
8	Наука – техніка	Олімпіади та інтелектуальні змагання. Авторські спецкурси. Робота МАН. Діючі програми факультативів, курсів за вибором, гуртків з технічної творчості.
9	Держава – нація	Вивчення козацької Конституції. Авторська програма. Діюча програма з правознавства.
10	Історія козацтва	Історія козацтва. Авторська програма.

Блок Культура тілодуховиховання. Від козацьких секретів здоров'я, тілодуховиховання – до олімпійських вершин. Працюючи в цьому напрямку, ми плекаємо у кожного юного козака міцне здоров'я, загартовуємо тіло і дух, формуємо уміння досягати перемог на спортивних іграх.

Досліджуємо і практично відроджуємо військово-спортивне мистецтво наших пращурів: верхової їзди, стрільби з лука, володіння списом, шаблею, іншими видами козацької зброї, подолання природних перешкод, керування човном під веслами та вітрилами, різних видів боротьби та протиборств, в т.ч. бойового гопака, козацького багатоборства.

Система тілодуховиховання базується на традиціях збереження і зміцнення здоров'я козаків-запорожців. На Січі виховання молоді було підпорядковане фізичному розвитку та загартуванню під впливом: регулярних вправ; дій зовнішнього середовища – сонця, повітря, води; раціонального харчування; режиму праці та відпочинку; засвоєння пласту козацької психофізичної культури – характерництва – все це на практиці формувало особливий стан тіла й душі: у здоровому тілі – здоровий дух; (козаки казали: «Тіло грає») та сучасному баченні ролі фізичної культури в школі: перевага освітньому напрямку – акцент на озброєнні школярів знаннями з історії фізичної культури, зокрема з основами козацького тілодуховиховання, гігієни, фізіології рухів, біомеханіки фізичних вправ і освоєння учнями методик навчання рухових дій, тренування, розвитку рухових здібностей

тощо; але, разом з тим, ми не відкидаємо базових положень оздоровчого та тренувального напрямків...

Система ця враховує вікові та статеві особливості школярів і розрахована на весь термін навчання дитини в школі. Основна мета її – плекати фізично загартованих, із міцним здоров'ям, дужим тілом і духом синів і дочок України.

Таблиця 3. Напрямки, форми роботи з козацького тілодуховиховання.

Напрямки Вікові групи Форми		I	II	III	IV
		Режим праці та відпочинку; ведення здорового способу життя; раціональне харчування	Систематичне заняття фізкультурою та спортом.	Загартування : сонце, повітря, вода.	Психотренінг: козацьке характерництво
1-4 кл. Козачата та Лелі	Класна	Основи здоров'я і фізкультура. ОБЖД. Природознавство.			
	Позакласна	Валеологія. Спортивні гуртки.			
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.			
5-8 кл. Джури та Дани	Класна	Фізкультура і здоров'я. ОБЖД. Біологія.			
	Позакласна	Валеологія. Козацьке військове мистецтво. Спортивні гуртки.			
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.			
9-12 кл. Козаки та Берегині	Класна	Фізкультура і здоров'я. ОБЖД. Біологія.			
	Позакласна	Валеологія. ПВП. Спортивні гуртки.			
	Позашкільна	Клуб «Січ». Козацьке таборування.			

Розроблено методичне забезпечення цієї ділянки роботи шкільного колективу: є програми, підручники, методичні посібники.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО КОЗАЦЬКЕ ТАБОРУВАННЯ (Розробила Н.П.Галицька)

Козацьке таборування проводиться як підсумок чергового етапу фізкультурно-спортивної роботи в школі з метою плекання у кождих юних козака та козачки міцного здоров'я, загартування тіла й духу, формування уміння перемогати на спортивних змаганнях.

Козацьке таборування проводиться чотири рази на рік: осіннє – до 14 жовтня, зимове – до 1 березня, весняне – до районного туристського зльоту – до 25 травня, літнє – у липні-серпні – до 15 серпня.

Проводиться таборування за такою програмою:

I. Осіннє:

1. Конкурс емблем та девізів, конкурс козацької пісні.
2. Спортивна частина:
 - естафета „Пластуни” (виконується у нитковому коридорі висотою 70 сантиметрів із дзвониками);
 - конкурс „Сильна рука” (змагання з армреслінгу);
 - конкурс „Перетягування канату” (змагаються команди по чергово);
 - підтягування у висі та у висі лежачи (перемогу одержує команда з найбільшою сумарною кількістю підтягувань);
 - заключна „Велика естафета” (біг 5:60 метрів, заключний етап біжать отамани команд).
3. Конкурс „Козацький куліш” (враховується правильне обладнання вогнища, запалювання багаття на швидкість, оцінка за козацький обід).
4. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

II. Зимове:

1. На початку грудня – спортивно-інтелектуальний конкурс „А ну-мо, хлопці-козаки!” Гурти готують назви, девізи, емблеми. Змагання включає завдання історичного характеру – вікторина, козацькі кросворди, знання козацької лексики. Музикальний конкурс перевіряє знання та вміння виконувати козацькі пісні. Спортивні змагання: армреслінг, підтягування у висі, згинання та розгинання рук в упорі на підлозі, присідання з молодшими козачатами на плечах, стрибки зі скакалкою.
2. Грудень – лютий, як випаде достатній сніг – випускний клас будує і захищає снігове містечко, а вся школа – штурмує його. За снаряди слугують сніжки.
3. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

III. Весняне:

1. Конкурс емблем і девізів, конкурс козацької пісні.
2. Спортивна частина:
 - естафета „Пластуни”;
 - конкурс „Сильна рука”;
 - підтягування у висі та у висі лежачи;
 - біг 60 метрів;
 - розкладання та складання спортивного намету;
 - знання рослин свого краю;
 - медицина (перша допомога);
 - розпалювання багаття на швидкість;
 - складання рюкзака;
 - „Велика естафета”.
3. „Козацький куліш”
4. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

IV. Літнє:

1. Таборування проходить як багатоденний велопохід. Група туристів проходить веломаршрутом на Курортне (містечко на березі Чорного моря в Білгород-Дністровському районі Одеської області) і там розбиває наметове містечко. Тут козачата живуть 3-4 доби: навчаються плавати, пірнати, вправляються в основних туристських навичках, вчать варити їжу та ін.
2. Кожен день проводяться конкурси:
 - змагання з плавання та пірнання;
 - змагання на знання козацької лексики та козацьких пісень і танців;
 - змагання на знання козацьких оповідок, гуморесок та ін.;

- спортивні змагання: амреслінг, підтягування у висі, згинання та розгинання рук в упорі та ін.

3. Через 2-3 дні після таборування – конкурс козацьких листків.

У. У серпні-вересні підводяться підсумки таборування за рік і нагородження кращих козачат за цими підсумками.

ТЕМАТИЧНА ТАБІРНА ЗМІНА «ЧОРНОМОРСЬКІ КОЗАКИ» (оздоровчо-спортивне спрямування)

В сучасних умовах популярною формою організації оздоровчо-виховного процесу стали тематичні зміни. Актуальність проведення тематичних змін зумовлена тим, що протягом останніх років спостерігається загальна тенденція до зниження активності та ініціативи у дітей, які приїждять відпочивати до дитячих закладів.

Провідна ідея тематичної зміни становить той стержень, який об'єднує в одне ціле все розмаїття справ та форм дозвілєвої діяльності, робить час перебування в оздоровчому закладі цікавим і корисним для дітей. Вибір теми зміни дає змогу підвищити ефективність роботи працівників оздоровчого табору, допомагає їм зосередитися на обраному напрямі, конкретизувати мету та завдання роботи, підібрати матеріали, поліпшити свої знання, результати діяльності.

Таблиця 4. План роботи табору на зміну.

	Ранок	День	Вечір
День 1	Зустріч та інструктування дітей.	Екскурсії по табору.	Знайомство в загонах.
День 2	Медична та спортивна діагностика.	Концерт-експромт «Козацькому роду нема переводу».	Вибори загонових отаманів та старшини; їх посвята.
День 3	Робота органів самоврядування в загонах.	Урочисте відкриття табірної зміни «Чорноморські козаки». Презентація козацьких загонів.	Козацька рада. Вибори кошового отамана та старшини; їх посвята.
День 4	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Зустріч із Чорноморськими козаками.	Музично-розважальна програма «Берегиня».
День 5	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Відкриття малих козацьких ігор.	Козацька танцютека.
День 6	Козацьке шоу «Вогонь, вода та мідні труби».	Козацьке спортивне шоу «Сила та грація».	Музично-розважальна програма «Козацька пісня».
День 7	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Виступ ансамблю української народної музики «Гроно».	Козацька танцютека.
День 8	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	«Колодач» - конкурси в загонах.	Музично-розважальна програма «Мій отаман найкращий».
День 9	«Козача» - сюжетно-рольова гра на природі.	«Козача» - сюжетно-рольова гра на природі.	Посвята в Козачата та Лелі. Проводять Чорноморські козаки.

День 10	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Супер-шоу «Летючі шаровари». Запуск повітряних зміїв.	Вогнище «Козацький куліш».
День 11	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	День сміху та козацького дотепного слова.	Козацька танцютека приколів.
День 12	«Джура» - сюжетно-рольова гра на природі.	«Джура» - сюжетно-рольова гра на природі.	Посвята в Джури та Дани. Проводять Чорноморські козаки.
День 13	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	«Отаман Сірко» - командні вистави-сценки за козацькими мотивами.	Козацька танцютека.
День 14	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Закриття малих козацьких ігор. Нагородження переможців.	Костюмована козацька танцютека.
День 15	«Січ» - сюжетно-рольова гра на природі.	«Січ» - сюжетно-рольова гра на природі.	Посвята в Козаки та Берегині. Проводять Чорноморські козаки.
День 16	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	День іменинника «З днем народження, козак!»	Вогнище «Козацька картопля».
День 17	Справи загону. Купання, оздоровчі процедури.	Гала-концерт «Пернач».	Прощальна козацька танцютека.
День 18	Від'їзд козаків та козачок.	Дорога додому.	Домашній вогник.

СУЧАСНЕ ХАРАКТЕРНИЦТВО

За історичними даними, поляки не наважувалися атакувати козацького загону, якщо за чисельністю не переважали в декілька разів. А козацька сотня могла впевнено протистояти загону ляхів у тисячу шабель. За іншими свідченнями, козак-гопаківець-характерник, що досконало володів бойовим мистецтвом, міг самотужки вести бій з трьома яничарами.

Відродження характерництва почалося із відродженням козацтва. На теперішній час на Україні діють школи національних видів боротьби «Спас», «Собор», «Сварга», «Хрест», «Бойовий гопак» (із своїми філософськими системами та центрами в Запоріжжі, Львові, Чернігові, Києві, Корсунь-Шевченкові, Одесі), які працюють в оздоровчому, фольклорному, спортивному та бойовому напрямках. Пройшли перші чемпіонати України з національних єдиноборств за програмою фул- і семі-контакту.

У характерників існує своя система класифікації, що відповідає ступеню оволодіння бойовим мистецтвом. Тих, хто починає освоювати ази, називають «новак»; далі слідує три учнівських ступеня – «жовтяк», «сокіл», «яструб» (третій, другий, перший спортивний розряд). Наступний перехідний рівень – «джура» (кандидат в майстри спорту). Після цього йдуть три найвищих ступеня – «козак», «характерник», «волхв» (майстер спорту, майстер спорту міжнародного класу, заслужений майстер спорту). Відмінність ця передається моделлю стрижки.

Бойові мистецтва козаків-характерників, які практикувалися у Запорізькій Січі й практикуються дотепер, не вузько направлені, а є всеохоплюючою системою підготовки, що перетворює юнаків у відмінно тренуваних і освічених воїнів.

Підготовка козака – це й філософська школа, і система світогляду, основана на перевазі сил добра і світла над силами темряви. Козаки повинні мати чудову фізичну підготовку, досконало володіти зброєю, вміти заліковувати рани, готувати їжу, знати іноземні мови і навіть писати вірші і музику. Спеціальні підрозділи вивчають мистецтва ведення нічного бою, маскування та розвідки, мають навички тривалого перебування під водою і непомітного наближення до противника...

ЧОТИРНАДЦЯТИРІК

Звичаєвий кодекс козака-характерника

Нарід кожен пильнується оком Господнім. Гріхи наші гноблять нащадків наших. Справою Божою єсть посполітнеє діло козацьке за віру Христову, за волю та рідну землю. Корогви наші – то тінь Покрови Богородиці. Доля народу – козацька доля. Коли супостати рабують народ, - встають козаки за долю своїх батьків, жінок та дітей своїх. Юдивим та фарисеям не панувати на нашій землі. Праведне діло для рук козацьких. Не купімося на нові підманки, бо за ласою слідом – нове ярмо.

Моніторинг здоров'я козачат нашої школи свідчить, що профілактична фізкультурно-оздоровча робота освітнього напрямку у формі козацько-лицарського тілодуховиховання має істотну перевагу перед традиційною фізкультурно-спортивною: при традиційній формі роботи в школі займаються фізкультурою та спортом лічені одиниці – кращі спортсмени; основна ж маса школярів до спорту байдужа – вчителям не до них, вони зайняті «зірками»; наша ж система роботи дозволяє займатися фізкультурою практично всім школярам.

Історично ця система тілодуховиховання формувала той тип козаків, які легко переносили спрагу та голод, спеку та холод і були надійними захисниками українського народу.

Ганьблення козацтва (та системи тілодуховиховання) проводилась для того, щоб українці не мали своєї історії, а точніше, забули її. Народ, що не спирається на могутнє коріння своєї історії, легко тримати в покорі; йому легко нав'язувати чужі звичаї, культуру, освіту, ідеологію. Це ми бачимо сьогодні...

Ось чому наш шкільний колектив намагається відродити козацький дух, виховати реальну силу, здатну захистити свободу і незалежність нашої країни, особу, яка могла б вплинути позитивно на всі сторони суспільного життя України і залишити глибокий слід у нашій духовності та ментальності – без козацького здоров'я цього не зробити!..

Сучасний загальнодержавний сплеск цікавості до історії козацтва й зокрема уваги до його проблем пояснюється просто: йде формування національної еліти, яка спирається в своїй діяльності на національний – козацький – досвід державотворення.

**Козацтво. Випуск 3. За редакцією В.Я.Тимофєєва.
Білгород-Дністровський. СП «Петрекс». 2000.**

ЗМІСТ ЗАГАЛЬНИЙ:

- 1. Козацтво. Випуск 1-й. Документи Адамівського осередку козацтва періоду 1991-1995 років.**
- 2. Козацтво. Випуск 2-й. Документи Адамівського осередку козацтва періоду 1995-1998 років.**
- 3. Козацтво. Випуск 3-й. Документи Адамівського осередку козацтва періоду 1998-2000 років.**

**Тимофєєв В.Я. Козацтво. Вип. 1,2,3. Білгород-Дністровський.
Видавництво «Петрекс». 1995, 1998, 2000.**